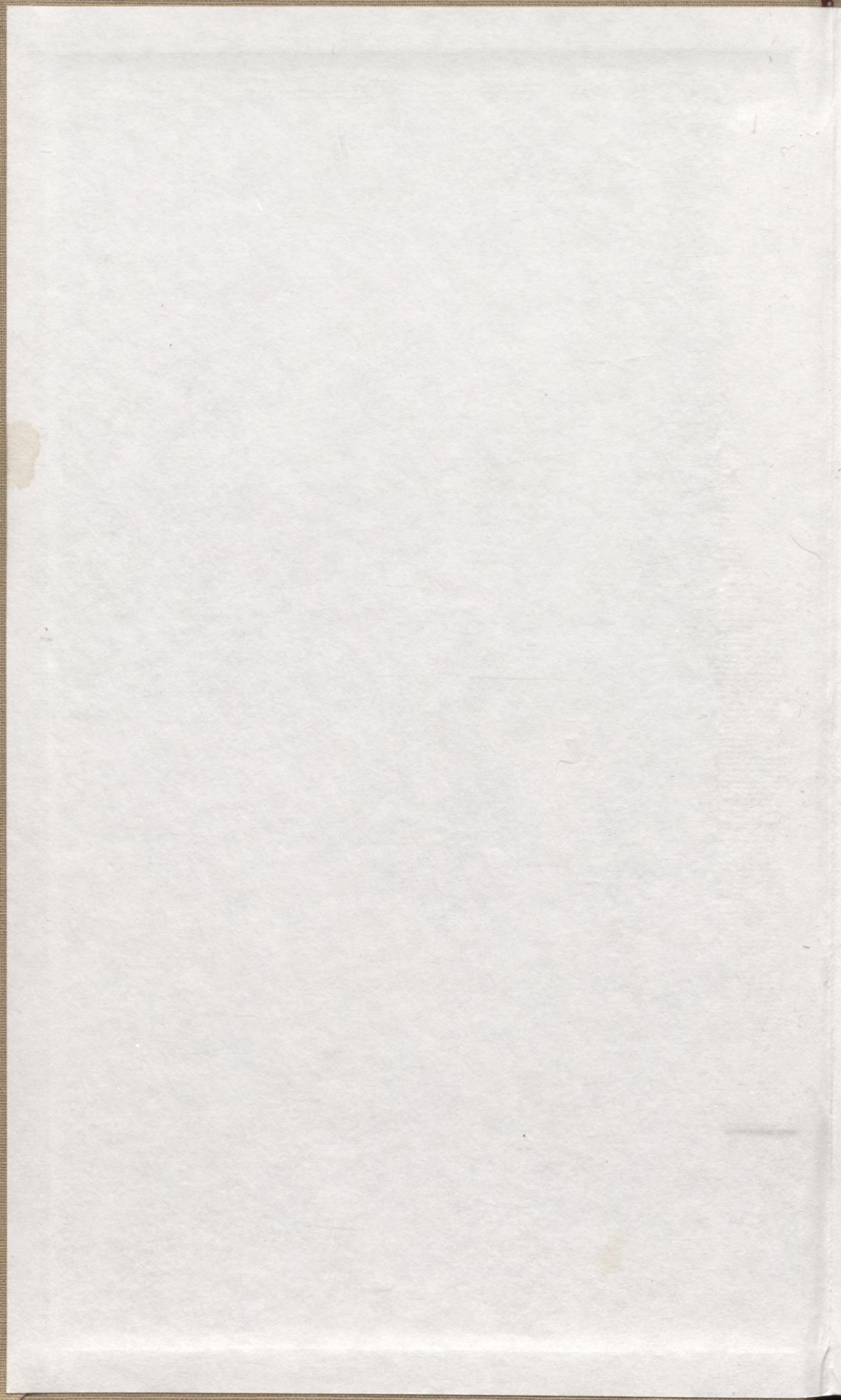

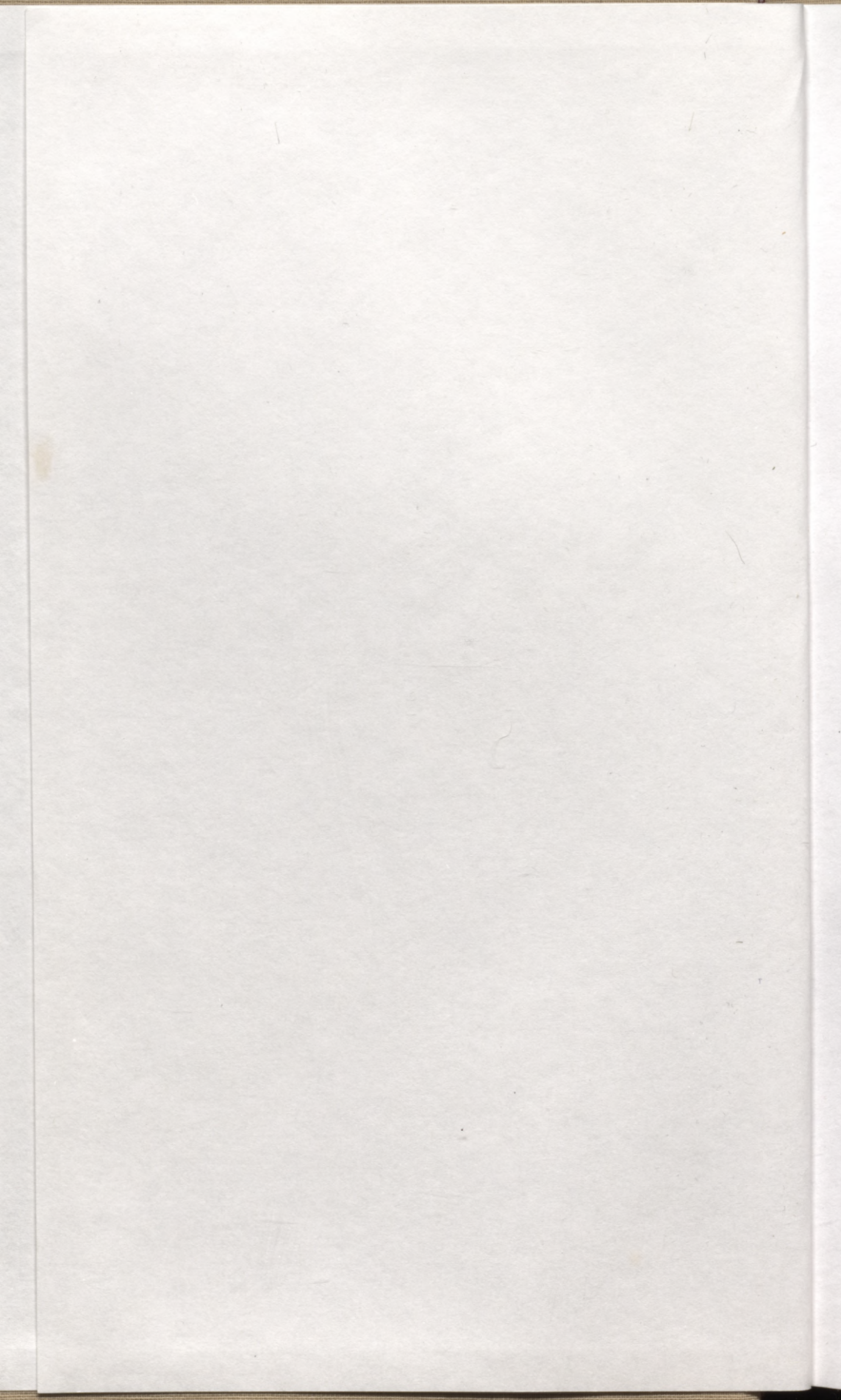
MĀRA
ZALĪTE

SAUCIET TO PAR TEĀTRI

1877
2/11

MARA
ZALITE
ZALITE

SOCIET TO PAR TEATRI

LIBRARY

44418

11/11/11

L 2001-5
59

Latvian National Library
LATVIJAS NĀCIOTI
1940-1945

NOV 21 1945
20-45

MĀRA ZĀLĪTE

SAUCIET TO PAR TEĀTRI

Grāmata raksturo Māras Zālītes
dzīvi un darbu.
Māras Zālīte ir pazīstama
kā dramaturģe un režisore.
Tās grāmata satur
Māras Zālītes darbus.

JUMAVA

UDK 821.174-2(081)
Za 406

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0301025425

Grāmata izdota ar Kultūrkapitāla fonda
finansiālu atbalstu

Mākslinieks *Ilmārs Blumbergs*

*Agatas Muze*s datorgrafiskais noformējums

Maketētāja *Gunta Gulbe*

ISBN 9984-05-386-5

©SIA «J. L.V.», izdevums latviešu
valodā, 2001

©Māra Zālite, teksts, 2001

©Ilmārs Blumbergs, mākslinieciskais
noformējums, 2001

1911. g. 1. izdevums
1912. g. 2. izdevums
1913. g. 3. izdevums
1914. g. 4. izdevums
1915. g. 5. izdevums
1916. g. 6. izdevums
1917. g. 7. izdevums
1918. g. 8. izdevums
1919. g. 9. izdevums
1920. g. 10. izdevums

PILNA MĀRAS ISTABIŅA

Dramatiska poēma

RECEIVED
1952

Q301025473

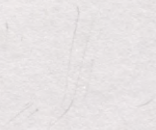
ALINA MARIA STABINA

CHICAGO, ILLINOIS

ALINA MARIA STABINA

CHICAGO, ILLINOIS

ALINA MARIA STABINA

ALINA MARIA STABINA
CHICAGO, ILLINOIS

Personas

- MIĶELIS* — vecākais brālis
INDRIĶIS — vidējais brālis
NIKLĀVS — jaunākais brālis
MADARA — viņu māsa
ANDRS — Miķeļa vecākais dēls
MADIS — Miķeļa jaunākais dēls
ARTA — viņu māsa
MĀRA — mitoloģiska būtne
RIŅĶIS
STERBELIS
KRAUKLIS — Miķeļa viesi
RAISKUMS
KĀDS SAIMNIEKS
VIŅA KALPS
VĪRIEŠI, SIEVIETES, BĒRNI

PERSONS

- MIXELS —
- INDRIS —
- MILVY —
- MADARA —
- ANDR —
- MIND —
- META —
- JARR —
- STARR —
- KRALL —
- AKKING —
- KAD SAMBERS —
- VIA KATE —
- MIRRI SEVIER BERNI —

Liela, nabadzīga istaba. Uz bērēm guļ Tēvs baltās drānās. Bēres: trīs koki gareniski, trīs šķērsām veido trejdeviņus krustus. Vāķu nakts pēc sena rituāla. Tēva bērni — Miķelis, Indriķis, Niklāvs, Madara — un kaimiņi. Skan sena raudu dziesma, kuru uzsāk viens, bet piebalso visi:

Ai, raudimis, raudimis
Šis vakariņis.
Raudimis, raudimis
Šis vakariņis.
Tēvs rauda namāi,
Māt' istabāi.

Tās maģās māsiņas
Dzirnu kambarēi.

Tie mazie brāliši
Zirdziņu stalli.

Raudu dziesmai seko vāķu rotaļa. Visi sastājas lokā pārskaitli, viens liekais vidū. Vidūstāvētājs dzied pantiņa pirmo pusi — jautājumu, rindā stāvošie atbild, ar kustībām ilustrējot tekstu.

Parād', mazais balodīti, —
kā sēj magonītes?
Tā sēj magonītes, tā sēj magonītes.
Parād', mazais balodīti, —
kā aug magonītes?
Tā aug magonītes, tā aug magonītes.
Parād', mazais balodīti, —
kā plaukst magonītes?
Tā plaukst magonītes, tā plaukst magonītes.
Parād', mazais balodīti, —
kā zied magonītes?
Tā zied magonītes, tā zied magonītes.
Parād', mazais balodīti, —
kā vīst magonītes?
Tā vīst magonītes, tā vīst magonītes.
Parād', mazais balodīti, —

kā plūc magonītes?
Tā plūc magonītes, tā plūc magonītes.

Šai rotaļai beidzoties, tūlīt uzsāk jaunu. Viens no vāķētājiem sēž uz krāģīša aizsietām acīm, bet citi, apkārt iedami, dzied. Dziesmai beidzoties, sēdētājs izvēlas kādu no apla un nosēdina savā vietā. Dziesmu sāk vēlreiz.

Ko mēs labu stādīsim?
Čim, čim, čim.

Vienu kuplu ozolu,
Čim, čim, čim.

Nolauzīsi zariņu,
Čim, čim, čim.

Paliek tukša vietīņa,
Čim, čim, čim.

Atkal sākas raudu dziesma "Ai, raudimis, raudimis šis vakariņis", kurai beidzoties, uz skatuves paliek tikai Tēva bērni. Miķelis, Indriķis, Niklāvs un Madara iet trīsreiz apkārt bērēm, ik reizi pieskaroties Tēvam. Bērēm katrā stūrī deg lākturi skals. Galvgali divi klaipi maizes, kāds trauks. Tuvojas rīts.

MADARA Nu es tev silti sedzu
Vienīgo villainīti.

MIĶELIS Nesedz, māsa, pašai sals.

MADARA Segšu, brāli. Tēvam sals —
Man sals siltā villainē.

INDRIĶIS Nesedz, māsa, auksti vēji,
Pasaulē staigājot.

MADARA Segšu, brāli. Es neiešu
Tālus ceļus pasaulē.

NIKLĀVS Nesedz, māsa. Tavi raksti
Satrūdēs zemītē.

MADARA Segšu, brāli. Būs vēl raksti.
Būtu tik villainītes.
Sedz.

Es tev lūdzu, miļā Māra,
Dod man kapu atslēdziņu.

Lai es varu kapu slēgt,
Glabāt savu mīļo tēvu.

Tēvs tiek aiznests. Žvadz atslēgas.

Tā pati istaba. Uznāk vecākais brālis Miķelis.

MIĶELIS Nu tēvs ir prom.
Turpat, kur māte.
Būs viņam prieks ar māti sastapties.
Tik jaunu.
Ak, tēva žēl!
Nē, nav ko nožēlot.
Vai viņam ļaunāk klāties var
Kā te, šai būcenī,
Kur visu mūžu cinījies un plēšies?
Un ko viņš atstājis?
Šo graustu,
Kur četratā mums sen jau ir par šauru.
Un ko viņš atstājis?
Tik bāreņus un katram kādas alkas.
Aiz izsalkuma metas tumšs gar acīm...
Bet maizi pēdējo mēs devām līdzī tēvam
Tai ceļā tālajā uz veļu valsti.
Nav it nekā, ko remdēt izsalkumu.
Šis galds te stāv kā ķēms!
Kam mums šis galds,
Ja viņā nav ko uzlikt!
Kaut reizi saēsties un sajust sātu!
Ak, tēvs, kaut būtu mums tas galdauts,
Par kuru stāstīji reiz bērnu dienās!
Kam pieder tāds, tam tikai jāteic:
"Galdiņ, klājies!"
Un tad var ēst un dzert,
Un draugus pacienāt,
Un liksmoties un dzirot
Līdz pat ritam.
Bet mums vēl maize tīrumā,
Vēl ilgi mums līdz maizei jāsvīst.
Un tad... Ak, rīciens biezs un smaržīgs,
Uz kļavu lapām izcepies un silts...

Bet it nekad, cik gribētos! Nekad!
Kaut reizi saēsties un sajust sātu!
Tas galdauts...
Ja zinātu, kur viņu meklēt,
Kam ir šis brīnumainais galdauts...

Parādās Māra.

MĀRA Man ir.

MIĶELIS Tfu, kas tur māžojas!
Un kā nav kauna noklausīties!

MĀRA Es nenoklausos, tomēr dzirdu visu.

Žvadz atslēgas.

MIĶELIS Kas tās par atslēgām?
Vai slēdzi durvis?
Nekad tās neslēdzam.
Te nav ko zagt.

MĀRA Es slēdzu kapu.
Paši lūdzāt.

MIĶELIS Ak, nejoko! Man nav uz jokiem.
Tēvs nomiris. To likām Māras klēpi.

MĀRA Jā, viņu pieņēmu.

MIĶELIS Es nespēju tam ticēt...
Tu esi...

MĀRA Es esmu.

MIĶELIS Tu esi? Tiešām īstenībā?
Man likās, tikai dziesmās
Par tevi min un teikās.

MĀRA Ko dziesmās piemin, viss ir īsts.
Tu gribi galdautu?

MIĶELIS Vai gribu? Mijā Māra,
Tu mani izjoko.
Tas sapnis mans no bērnu dienām.

MĀRA To dodu tev, bet nesaki — paldies.

MIĶELIS Paldies!

MĀRA Es teicu — klusē!

Uznāk otrais brālis — Indriķis.

INDRIĶIS Ak, mīļais tēvs!
Kā žēlums kārpa sirdi!
Kā straujais zirgs, kas krita vīvelēs,
Un līdz ar viņu kritām visi postā.
Nu guli šaurībā, tāpat kā dzīvojis.
Bet, tēvs, es gribu plašāku sev telpu!
Ne tikai sienas šīs,
Ne šaurās robežas,
Ne liesās ežas,
Kas tēvuzemi skauj no visām pusēm!
Par svešām zemēm stāstīji,
Pats tālāk netikdams kā vien līdz ozolam,
Kur ziedu likām dieviem,
Kā vien līdz kaimiņiem,
Kur nolūkoji māti.
Par svešām, brīnišķīgām zemēm stāstīji,
Un manā sirdī meti sēklu,
Kas dīgdama nu mani pušu plēš
Kā asns zīli.
Tu svešas zemes neskatīji savām acīm,
Bet manas acis lemtas ir tās redzēt!
Ak, tēvs, kādēļ tu atstāji mūs nabagus!
Tēvs, tēvs, kur ir tie septiņjūdžu zābaki,
Es vilktu kājās tos,
Un pasaule tad iecirstos man krūtīs, tēvs!
Kur ir tie septiņjūdžu zābaki,
Ko solīji man lielam uzaut?

Parādās Māra ar zābakiem rokās.

INDRIĶIS *Aizrāviēs nepamana.*
Es redzētu tad tālas pilsētas un ļaudis
Un siltās jūrās peldētos,
Un svešas smaržas ostu...

Šis patsais līdzenums
Man apnicis līdz nāvei!
Es skrietu, es...
Ak, būtu man tik
Septiņjūdžu zābaki!

Indriķis ierauga Māru.

Ā, svešo māt!
Labdien, labdien!
Tu esi ienākusi bēdu namā.
Ej, māmiņ, ej, kamēr vēl saule augstu.
Mēs esam nabagi,
Mēs nevaram tev līdzēt.

MĀRA Es pati atnāku un aizeju, kad gribu.

INDRIĶIS Ko neteiksi, šī vēl te izrunāsies!
Ej, kad tev saka, nav mums maizes!
Nāk veļu laiks.
Pat tos nav ar ko mielot.

MĀRA Tu viņus mieloji, kad bija,
Un atkal mielosi, kad būs.

INDRIĶIS Kad būs! Šī zeme tikpat liesa,
Kā brāļu kamieši.
Cik te nav strādāts!
Nekāda labuma no sūrā darba.
Nav Māra labvēlīga mums.

MĀRA Jums Māra labu vēl.

Žvadz atslēgas.

INDRIĶIS Sirds nodrebēja. Tā vien šķiet,
Ka tu tai pielikusi savu roku.

MĀRA Ir visam mana roka klāt.
Viss manā rokā.
Kā, lūk, šie zābaki.
Vai tev tie derēs?

INDRIĶIS Vai jūku es?
Vai prāts man bēdu apmiglots?

Uz zābakiem.

Nē, tie ir isti...
Ak Dievs! Es redzu mežugalus
Zem savām kājām. Upesličus...
Un dižceļus...
Kā ātrumā man mati plivinājas...
Jel dod tos, svešomāt!

MĀRA Es došu gan,
Bet vai tev derēs?

INDRIĶIS Ak, derēs, derēs!

Aptver, ar ko runā.

Es teicu — švešomāt,
Bet tu jau esi...

It kā atcerētos.

Pilna Māras istabiņa
Siku, mazu šūpulišu...

MĀRA *Kā atsaucoties.*
Kad to vienu kustināja,
Visi līdzī kustējās...

Māra prom. Zābaki paliek Indriķim.

Uznāk trešais brālis — Niklāvs.

NIKLĀVS Labāk māte mani mazu
Būt' upē iemetusi,
Nekā lielu audzējusi
Asajam zobenam.
Ak, ne jau māte vainīga,
Ka man ir jāiet karā!
Jau atmiņā ir izbalojis viņas vaigs.
Tik rokas atceros, kas maigi skāra.
Un atmiņas par viņu — viss mans gaišums.
Tēvs nomiris, bet raudu es par māti...
Nudien, tas nepiedien man — tādām milzīm.
Jauni puisi karā gāja,

Sirdi slēdza akmenī.
Un karā tak, kā dzird,
Tik vien par taisnu lietu...
Pret naidnieku, pret ļaunumu, pret viltu.
Un kas man karā — kāda bēda!
Kundziņš manu bēdu nes,
Es tik kunga zobentiņu!
Kur auksti... Nevar sasilt...
Ar dvašām vien
Vienmēr ir sildīta šī māja.
Nu vienas dvašas trūkst —
Un aukstums ir vēl lielāks.
Kas esmu šeit — tik lieka mute.
Un māsa — tā jau tikai raksta...

Klusi dzied.

Māsiņ, manu rakstītāj,
Māsiņ, manu rakstītāj,
Norakst' kara karodziņ',
Norakst' kara karodziņ'...
Raksti zaļu vai sarkan'...
Patiesi — zaļu vai sarkan' — vienalga,
Jo kara laukā mani cirtis pirmo,
Es visur pirmais kritu acīs.
Gan pirmais kritišu
No ienaidnieka rokas...
Bet, ja man būtu cepure,
Kas dara neredzamu...
Jā, tāda ir, tēvs stāstīja,
Un esmu redzējis
To savos bērna sapņos,
Kļūst neredzams, kas viņu uzliek galvā.
Kas tādām kait — nekādu briesmu!
Un tāds var piekļūt ļaunumam
Pie pašas saknes.
Un iznīdēt to ļaunumu
Uz visiem laikiem.

Ar iedomātu zobenu.

Kliuks, klauks! Ha! Ha!
Cik naidniekam gan būtu muļķīgs ģimīs,
Kad es, tāds neredzams,
Tam virsū gāztos!

Es darītu gan brīnumdarbus,
Ja būtu neredzams!

Parādās Māra.

MĀRA Tu stiprs arī redzams.

NIKLĀVS Es stiprs gan,
Tak ne jau neuzveicams.
Bet mirt gan negribas,
Kādēļ man jāmirst?
Kad dzīvība pa dzišlām kāpj kā sulas.
Ja būtu cepure,
Tad būtu neuzveicams.

Apjūk, ieraudzidams Māru.

No kurieneš tu, svešā, skaistā...
Tāds daiļums neredzēts...

MĀRA Es vienmēr esmu šeit,
Tik vienmēr neparādos.

NIKLĀVS Tu vienmēr esi šeit?
Es nesaprotu...
Vai nebūsi no mātes tāliem radiem?
Tev kāda līdzība ar mūsu māti!
Tēvs bija viens.
Tu varbūt nezini, ka viņš...

MĀRA Es zinu, dēls,
Es zinu visu.
Es tavu māti pieņēmu.
Nu tēvu.
Tie manā klēpī uzsāk jaunu riņķi.
No manis nākuši, tie nevar neatgriezties.

NIKLĀVS No tevis nākuši?
Bet mātesmāte sen jau velis.
Un tēvamāti nemaz neatceros.

MĀRA Es esmu māte visām mātēm.
Ir mani bērni mirušie, gan dzīvie.
Man rokās satek visi pavedieni.

NIKLĀVS It kā man priekšā teiktu —
Tā ir Māra.

MĀRA Šai vārdā ļaudis mani sauc.
Šai vārdā parocies —
Un aizraksies tu dziļi.

NIKLĀVS Ak vai, tev tūdaļ celšu krēslu!
Kā godāt tevi?
Māte gan reiz teica...
Tā visu zināja par tevi, mīļā Māra,
Un stāstīja...
Bet bija tas tik sen...
Ir aizmirsies...
Jā, kādu ziedu nest?

MĀRA Ko ziedot Mārai?

NIKLĀVS Jā, ko ziedot? Tik zini, nav mums...

MĀRA Ak, zinu, zinu... Nav nekā.
Par to jau gaužaties te visi.
Man zieds vislabākais,
Ja pats tu uzziedēsi.

NIKLĀVS Vai puķe es? Vai es kāds koks,
Ka varu uzziedēt? Tu joko.

MĀRA Jā, uzziedi — un esi manim zieds!
Tev došu cepuri,
Kas palīdz uzveikt ciņā.
To cepuri, kas dara neredzamu.

NIKLĀVS Jā, cepure man tiešām noderētu,
Kad karā iešu,
Māsai būs ko pušķot.

MĀRA Aizejot.
To pušķot drikstēs
Tikai tavi darbi.

Māra prom.

NIKLĀVS Ak, cepure, tu, mana cepurīte!

Cik divi viņa runāja...

Par ziediem...

Dziest gaisma. No tumsas iznirst Māras tēls. Skan mūzika. Tā asociē Visuma murgu, pasauli, kas Māras varā, Māras gādībā, zem tumšās un zem gaišās Māras mīlestības. Mūzikai piekļūstot, dzirdamas balsis, kas vēšas pie Māras.

BALSIS Žēlo mani, mīļā Māra,
Man nebija žēlotāja.
Visi mani žēlotāji
Guļ zem zaļas velēniņas.

■ ■ ■

Melns krauklis skrej pa jūru,
asins skrej pakaļ,
mīļā Māra, ņem to slotu,
atslauk' viņu atpakaļ...

■ ■ ■

Mīļā Māra, mīļā Māra,
Ģērbies zelta drēbītēs,
Atver vārtus, atver vārtus,
Nu brauc muižnieks,
Nu brauc muižnieks,
Lai var cauri izreizot.

■ ■ ■

Zila govš peld pa jūru, četri plati ragi. Ņem, Māriņ,
vara slaucenīti, izslauc manas gosniņas. Tik daudz
piena kā jūrā ūdens, tik daudz sviesta kā jūrā smiltis.
Piena diķi laidu, sviesta dambi dambēju. Ciets
kā akmens, auksts kā ledus, dzeltens kā vasks.

■ ■ ■

Ai, Māriņa, ai, Māriņa,
Dod man kapu atslēdziņu,
Lai es varu kapu slēgt,
Glabāt savu māmuliņu.

■ ■ ■

Krusta vīveles dūra man vienreiz, es krusta vīveles
otrureiz. Apņem, Māra, savas rokas!

Sarkans gailis gar uguni tekā. Ņem, mīļā Māra, slotu, sit un šlaki. Lai iznikst nelaimīte kā uguns dzirkstelīte.

Pirtiņā ieiedama,
Vara metu gredzentiņu.
Ņem, Māriņ, varu ziedu,
Neņem manu augumiņu.

Mīļā Māra, izstiep savas zelta rokas, uztaisi tos trejdeviņus kaula mezglus. No tām kakla saitēm lai izzūd mandeles kā veca mēneša vietā, kā rīta salna.

Rik, rik, Māriņ,
Maizīte krāsni,
Bērniņi raudāja,
Garozu krimzdami.

Mīļā Māriņa,
Vērp zīda diegu,
Vērp priekš sevīm,
Vērp priekš manīm.

Māra dodas prom, lai atsāktu savus darbus.

Uzskrien Madara.

MADARA Bet es?
Kam tu savas mīļās acis
Uz manīm nepacēli?
Neviens mani neredzēja,
Kad staigāju raudādama.

MĀRA Mīļā Māra — tā redzēja.
Tā slaucīja asariņas.

MADARA Tā slaucīja asariņas
Baltā zīda nēzdogā.
Kur ir tavs baltais zīda nēzdogs?

MĀRA Drīz migla kāps.
Tas būs tas nēzdogs.

Grasās aiziet.

MADARA Jel paliec!

MĀRA Es palieku, kaut esmu aizgājusi.

MADARA Nē, paliec tā — šai stāvā, veidā.
Šai būtnē, kas tik līdzīga
Ir mātei.
Man spēka nav...

MĀRA Tu savu spēku neapzinies.
Spēks tevī ir. To esmu ielikusi,
Kad tava māte mirstot
Aizlūdza par tevi.
Es šūpulī tev viņu liku.
Un māku, augsto māku rakstīt.
Tev dots vēl vairāk
Nekā taviem brājiem.
Vai raksts tev nepadodas
Kā nevienam citam?

MADARA Jā, roka pati zin.
Prāts — izbrinās.
Un sirds — tā liksmo.
Bet tas tik mirklis,
Kad es sēžu rakstot.
Kad galvu paceļu,
Sirds divkārt smaga.

MĀRA Tev tikai vienu saku:
Raksti!

Dzirdamas balsis, kas sauc, uzrunā Māru.

MĀRA Vai dzirdi, visi mani sauc!
Es izvēlos, kam vajadzīgs visvairāk.
Par ilgu kavējos — viss stājas.
Ne nomirst kāds, ne piedzimst.
Es aizeju, lai sāktos kustība.
Tev tikai vienu saku —
Raksti!

Māra pazūd.

MADARA Kam rakstīt? Brāļi projām.
Tik Miķelis, kas manus rakstus neredz.
Kam cimdu vajag siltumam,
Ne acij pakavēties.
Ko rakstīt? Kā man rakstīt?
Vai rokai ļaut, lai raksta tā
Bez manis?
Vai vadīt viņu, strīdēties tai pretī?
Man dots visvairāk?
Šis devums netaustāms,
Tam nevar pielikt roku...
Ko rakstīt? Kā man rakstīt?

Izmisīgi kliedz.

Kur tu iesi, mīļā Māra,
Zīda svārkus pacēlusi?

MĀRA *Neredzama.*
Es staigāju, kur vajdzēja,
Kam celiņu aizprasīji...

MADARA *Sevi spēku sajūtot.*
Es — Madara,
Man dots visvairāk.

Pēc 20 gadiem. Tā pati istaba. Nolaista, nekopta. Pretstatā — bagātīgs, krāšņs galds istabas vidū. Ļaudis ēd, dzer, dziro. Centrā Miķelis, resns, uzblidis.

MIĶELIS Nu, kas ir, kaimiņ,
Nevari vairs ieēst?

KAIMIŅŠ Patiesi, Miķel, gausu jūtu,
Nav spēka vairs...

MIĶELIS Ko niekus! Ej kuņģi iztukšo
Un sāc no gala!

Viesi ākstās, rāda kā jāvemj, smejas. Kaimiņš iziet.

MIĶELIS Un tu! Aiz ko tev neplok kauss?
Vai man būs jādod un vēl jālūdz?
Ei, Sterbeli, nāc ielej man,
Bet šitam nāpslim ielej ģimī!

Sterbelis lej, visi smejas.

RIŅĶIS Ei, rikles, klusu!
Ļaujiet runāt un slavēt Miķeli,
Kas bagāti mūs mielo!
Kas bijām mēs?
Mēs bijām vergi,
Kas laukos liesos likņājas ik dienas.
Nu esam brīvi,
Mums nav jāstrādā,
Nav jālej sviedri, jāliec muguras.
Kas atbrīvoja mūs?
Jā, Miķelis!
Lai slava Miķelim,
Lai slava labdarim!
Lai slava viņa allaž klātam galdam!
Lai slavēts devīgums!
Lai slavēts ir šis nams!
Kur valda liksmība
Jau dividesmit gadu!
Nu esam brīvi!
Nepazemo darbs!
Lai slava Miķelim,
Lai rādām viņam godu!

Visi svempjas kājās, ņem Miķeli uz rokām, nes apkārt skatuvei. Izgaismojas graustība visapkārt. Pretstatā — galds.

MIĶELIS Jā, ēdiet, dzeriet, draugi!
Liksmojieties!
Kas ieēst, iedzert var visvairāk,
Tas man vistuvāk sirdij būs!
Bet, redzu, mani nepārspēs neviens!

Ovācijas.

VIESI *Cits caur citu.*
Kāds bagāts cienasts!
Ko gan izvēlēties?
Jā, netrūkst it nenieka!
Un alutiņis, vecais brālis!
Jā, salds kā medus,
Auksts kā ledus!
Lai slavēts saimnieks!

KĀDA BALSS Tur tas resnais cūka!

Dzīres turpinās. Sarunājas Krauklis un Raiskums.

KRAUKLIS Vai likās man,
Vai tiešām dega gaisma
Tur, blakusistabā, un šķiet,
Kāds stāvs bij nolīcis,
Kā rakstot?

RAISKUMS Ē, draugs, tā Madara.
Bet ne tu viens,
Kas lūkojies uz viņu spožām acīm,
Ir tādu muļķu daudz!
Par velti lūkojies.
Ne mums tā rakstītāja,
Ne tie raksti.

KRAUKLIS Tur bija segas. Un villaines.
Un visas tādas košas.
Man likās, dzērumā es sasapņojies.
Šeit — tā, tur — tā...
Velns, skaisti...
Tu saki — Madara...

RAISKUMS Ē, dullais, zini savu vietu!
Tā — cita pasaule.

KRAUKLIS Ja nu es ieiētu tai pasaulē?

RAISKUMS Tad tevi izmestu kā mēslu.

KRAUKLIS Vai esmu mēsls?

RAISKUMS Tai pasaulē tu esi mēsls.

KRAUKLIS Un tu?

RAISKUMS Tāpat.

Ierodas jauni viesi.

MIĶELIS Ā, jauni viesi nāk!
Uz priekšu, ciemiņi, uz priekšu!
Galds allaž visiem klāts!
Un pietiek visa visiem.

VIESIS Te, redzu, kāzas svin
Vai krustabas varbūt?

KĀDA BALSS Gan drizāk bēres.

VIESIS Es skatos — teltis saceltas
Un, šķiet, jau labu laiku.

MIĶELIS Jā, gadus divdesmit jau svinam.
Dos Dievs — un nosvinēsim
Visu mūžu!

Pūlis uzgavilē, lej viesiem vīnu, skan dziesmas. Viesi ko jautā, dzirdamas tikai atbildes.

RIŅĶIS Ko — govīs? Nē, govīs neturam,
Nē, tiešām! Kam mums govīs!
Mēs slaucam kaimiņu,
Viņš mušs ir govīs!
Jā, brīnišķīga govīs!
Kas dod ne tikai pienu!
Ko — lauki? Kam mums lauki!
Kamdēļ mums jāar,
Kamdēļ jāecē!
Ir galdā viss, ko sirds tev kāro.
Ēd, dzer un liksmojies.
Ko vairāk!
Ko — mājas? Kam vajadzīgas tādas blēņas!
Mums mājas tur,
Kur iedod vakariņas!
Ar visām brokastīm turklāt!

Dzīres.

KALPS No jaunpienākušajiem viesiem.
Vai esi paēdis, mans kungs?
Vai padzēris?

VIŅA SAIMNIEKS No jaunpienākušajiem viesiem.
Kā vēl nekad!
Tas tik ir galdiņš!

KALPS Tad brauksim tālāk, kungs,
Tu zini — ceļš mums tāls vēl priekšā...

VIŅA SAIMNIEKS Nekur nav jāsteidzas.
Te paliksīm vēl brīdi.

- KALPS** Šī vieta apsēsta...
Es lūdzu, kungs...
Vēl nenojūdzu zirgus...
- VIŅA SAIMNIEKS** Ko niekus! Man te patik.
Ej zirgus pabaro!
- KALPS** Te nav ko zirgiem dot.
Te zirgus netur.
Te auzas neaudzē,
Un nepļauj sienu.
- VIŅA SAIMNIEKS** Lai pastāv neēduši kādu bridi!
Mēs toties piepildisim māgas.
Vai ļauts man dzert?
Par viesmīlīgo kungu,
Kas uzņem mūs
Un prot tik dāsni cienāt.
- KĀDA BALSS** Re, Miķelis jau iecelts
Kungu kārtā!
- CITS** Tam kunga vēders,
Ne jau kunga kārtā!
- CITS** Tam jauna kārtā tiešām vajadzīga,
Tam drēbes drīz jau nesegs
Kaunu!
- Čukst divdomības, smejas.*
- KALPS** Kungs, zirgi...
- VIŅA SAIMNIEKS** Lai tie sprāgst!
Vai nedzenamies visulaik pēc maizes?
Pēc maizes dzenoties,
Mums vajag zirgu.
Te maizes diezgan.
Zirgu nevajag!
- KALPS** Te slēpjas kas.
Vai, kungs, tu ievēroji,
Galds netop tukšāks,
Lai ar cik daudz ēdam?

VIŅA SAIMNIEKS Kas tur ko brīnīties?
Te bagāts saimnieks!

KALPS Bet reiz būs jāceļas
Un jābrauc...

VIŅA SAIMNIEKS Še dzīro visi gadus divdesmit.
Man taisni tik vēl atlicis, ko dzīvot.
Un taisni tāda dzīve
Man pa prātam!
Lai slavēts saimnieks,
Viņa vīns
Un viņa jautrie viesi!

Visi atkal dzīro. Dzied. Gan vīrieši, gan sievietes. Līdz aizmieg piedzēruši. Vidū snauz Miķelis.

Zagšus ienāk Arta, pusaugu meitene. Izsalkusi paņem ko ēdamuno galda, ēd steidzīgi, kāri.

MIĶELIS Meitiņ...

Arta saraujas, grib aizskriet.

MIĶELIS Nāc, meitiņ...
Ēd un dzer, un liksmojies.

ARTA Es negribu, tu zini.

MIĶELIS Nu kā var negribēt!
Lūk, zostiņa. Te šķiņķītis.
Skat, medalus un piens, un rieksti.

ARTA Es negribu. Man rieb. Šie ļaudis...

MIĶELIS Tie mūsu draugi, mūsu ciemiņi.
Nu iedzēruši ir pār mēru.
Gan izgulēs, būs atkal jautri.

ARTA Un atkal ēdis, dzers un...

MIĶELIS Ak, meitiņ, nenosodi viņus!
Kurš atteiksies, kad var tik gardi paēst?

- Tas dzīvē vienīgs prieks,
Mans bērns.
- ARTA** Tas vienīgs prieks?
Un cita nav?
- MIĶELIS** Nav, meitiņ, nav.
Tik uzklāts galds.
Tik galda dēļ šeit visi dzīvo.
- ARTA** Tad man būs jādzīvo bez prieka.
Bet, tēvs, tas nevar būt!
Tev pastāstīšu:
Es zirni atradu.
Bij kādam izripojis.
To zemē dēstīju un aplaistīju.
Tas izdīga, ak, tētiņ, jā!
Tas uzdīga!
Un likās, bij man... prieks.
- MIĶELIS** Bet, meitiņ, zirņu mums, cik uziet,
Tai bļodā lielajā...
- ARTA** Nē, tēvs, es negribu.
Ne ēst man prieks, bet stādīt.
Un skatīties, kā aug.
Un aprūpēt...
Nu tas par zirni.
Bet visvairāk...
Es nezīnu, no kurienes šīs jausmas...
Kā laime tuvotos ar sāpēm reizē...
Kā gavīles, kā izmisums...
Pavisam svešs, bet tomēr zināms...
Tēvs, liekas man,
Ka prieks visdziļākais ir mīlēt bērnu!
Jā, savu bērnu, viņam būt par māti...
Bet zirnis... Zirnis drīz jau ziedēs.
- MIĶELIS** Tu pati bērns vēl, muļķīte tu mazā,
Bet aizliedzu tev noņemties ar darbiem.
Es esmu strādājis,
Es zīnu, cik tas grūti.
Tev, bērns, nekas nav jādara.

Te pietiek tev un man,
Un taviem brāļiem.

ARTA Un kaimiņiem!
Viss ciems ir pārcēlies pie mums!

MIĶELIS Lai tiek ir viņiem!
Tie strādātu ik dienas sviedros,
Bet būtu mazāk, nekā dod šis galds.
Es viņiem aiztaupu tās veltās pūles,
Te nepietrūks, lai cik daudz ēstu.

ARTA Bet māte teica...

MIĶELIS Nepiemini māti!
Tu atcerēties nevari, ko viņa teica.
Vēl staigāt neprati, kad viņa...

ARTA Kad viņa?

MIĶELIS Nomira.

ARTA Bet brāji saka...

MIĶELIS Ko tad?

ARTA Ka māte... nu, ka viņa... pati...

MIĶELIS Tās muļķības!
Ej, bērns, jau viesi mostas.
Ej, ej un aiznes kaut ko Madarai!
Pie galda viņa nenāk.
Jā, ej pie Madaras.
Tev viņa ir kā māte.

ARTA Ai, tēvs, es gribētu, lai ir kā māte.
Bet Madarā jau tikai raksta, raksta.
Ar mani runā gan, bet vaigu nenoglāsta.
Bet raksti gan ir viņai skaisti.
Man liekas, viņai arī prieks.

Prom.

MIĶELIS Prieks visu mūžu galvu neatliekt?
Prieks nosirmot un salikt?
Prieks likus pirkstus iemantot?
Un vājas acis?
Prieks! Ha-ha-ha!
Ir viņa sajukusi!
Lūk, kas ir prieks —
Kad mēle izjūt saldmi,
Tad sīvumu, tad atkal — rūgtu!
To visu noskalot ar saldu vīnu!
Un atkal sūrs un skābs, un sīvs!
Lūk, kas ir prieks —
Kad reibsti,
Kad draugi gaviļē, kad pateicas,
Kad dzied!
Lūk, kas ir prieks, tu, muļķa bērns,
Lūk, kas ir prieks un laime!

Dzer, atkrit krēslā.

Uznāk Miķeļa dēli: Andrs — vecākais — un Madis.

ANDRS Skat, skat, ir arī jauni purni!
Bet driz jau neatšķirs,
Tie līdzināsies visiem.

MADIS Re, brālīt, Raiskums.
Bija bagāts saimnieks.
Nāc, paveļam to mucu nost no ceļa!
Tam esot drava bijusi
Ar tūkstoš stropiem.

ANDRS Ar tūkstoš stropiem?
Tad nu gan
Viņš brangu naudu pelnījis.
Ei, palūkojam, vai nav ķešā!

MADIS Reiz māte teica —
Kas medu pārdodot par naudu,
Tam bites neiedodas vairs.

ANDRS Bet kur tad liks to lērumu?
Ir jāpārdod.
Mums arī, brāl, ir šis tas pārrunājams.

Nu paskat, Madi, kā šie vāļājas!
Kā cūkas, pierijušies mūsu laba.
Jā, mūsu gan.
Kāpēc mums jābaro šie slaisti?
Tev saku — jāpārmāca tie.
Ir jāpiespiež, lai viņi strādā.
Lai atpelna, ko mums tie noēduši.

MADIS Bet tēvs...

ANDRS Ko tēvs!
Nu nav jau ļauns, bet muļķis.
Ak kungs, kur muļķis ir mums tēvs!
Viņš stulbā labsirdībā ļauj,
Ka vesels ciems te gadiem dzīro!

MADIS Jā, ļauni iznācis.
Iet druvas atmatā,
Un aizaug līdumi.
Vairs jaunas akas nerok,
Neliek jaunus jumtus.
Viss irst un grūst,
Un bērniem nav vairs māju.

ANDRS Kas mums par to!
Lai irst, lai grūst!
Ja viņiem nevajag, kas mums!
Bet to mēs ilgāk nevaram vairs ciest,
Ka mūsu māja kļūst par nabagmāju.

MADIS Jā, gribētos gan citādi man arī.
Klau, brālīt, paklausies...
Es rijā vecajā, kas sen jau sagruvusi,
Reiz spēlējoties arklu atradu
Un viņā iejūdzos, un vienu vagu,
Tik vienu vagu grūti uzplēsu.
Un klētī arodā bija viena sauja graudu.
Tos iesēju! Nemaz jau nevar redzēt.
Tik pats es zinu, ka starp nezālēm
Aug viena sauja manis sētu kviešu.

ANDRS Ko — kvieši? Muļķības!
Bet kā tu zini, ka tie bija kvieši?

MADIS Apjūk.
Nu, varbūt nebija tie kvieši,
Varbūt bij mieži, varbūt rudzi
Vai auzas... Nezinu.
Bet tie bij graudi.
Nu, tādi zeltaini.
Tā bija labība!
Man šķiet, ka kvieši.

ANDRS Brāl, muļķības!
Tas mums nav vajadzīgs.
Galds visu dod, tik vajag mācēt paņemt.
Tēvs neprata, tad mums ir jāprot.
Mēs ņemsim ēdienus
Un laidīsim tos tirgū.
Tas, brāli, īstais ceļš.
Tad mums būs nauda.

MADIS Bet tēvs...

ANDRS Tēvs neļaus? Mēs to tēvu...

Draud.

Miķelis mostas.

MIĶELIS Ā, dēli, nāciet, nāciet!
Un ēdiet, dzeriet, liksmo...

MADIS Paldies, paldies, mēs esam paēduši!

ANDRS Mums, tēvs, līdz kaklam jau
Šī ēšana.
Mēs gribam jaunas, skaistas drēbes.

MADIS Nē, ne jau drēbes, ne jau drēbes...
Es gribēju tev, tēvs, ko lūgt...
Ne drēbes...

ANDRS Jā, drēbes gan. Šīs vecas.
Un tādus svārkus sen vairs nevalkā.

MIĶELIS Bet, dēli, jūs jau zināt,
Nav mūsu mājās audējas,
Kas noaustu jums jaunu godakārtu!
Redz, Madara jau ir par smalku,
Tai tikai raksti prātā, smukums.

- ANDRS* Mēs pašu austas nemaz negribam.
Mēs gribam pirktas.
- MIĶELIS* Bet, dēli, jūs jau zināt,
Mums nav naudas.
Mums naudas nav, kaut netrūkst
It nenieka.
- ANDRS* Tev netrūkst, tēvs.
Mums trūkst.
- MADIS* Tēvs, pietrūkst gan...
Es nezinu... bet naktis...
Kad ir zvaigznes...
- ANDRS* Es pateikšu!
Mums pietrūkst naudas.
Un viss, ko nauda dod, —
Gan drēbes, cepures, gan kalpi.
- MIĶELIS* Dēls, paši esam mēs
No kalpu kārtas.
- ANDRS* Bet sen jau būtu varējuši
Kļūt par kungiem.
Mums jāliek ir šiem slaistiem strādāt.
Lai ar un ecē mūsu laukus.
Lai sēj un stāda, govis kopj,
Lai aitām vilnu cērp,
Lai kūtis mēž, lai strādā,
Parauj jods!
- MADIS* Viss tiešām neglīts apkārt, nemiļš.
Jau taka aizaugusi ir uz klēti.
Drīz iebruks jumts...
- MIĶELIS* Kam jums tā klēts!
Lūk, galds — tā mūsu klēts!
Ņem ēd, ko sirds tev kāro!
Rau, zostiņa, rau, šķiņķītis,
Rau, piens un medalus, un rieksti...
- ANDRS* Tēvs, mēs to pārdosim,
Bet negrūdisim rīklēs šitiem!
Bet šitiem liksim atstrādāt.

MIĶELIS Bet kāpēc jāstrādā —
Te viņiem viss, kas vajadzīgs ir dzīvei.

ANDRS Bet tas ir mūsu,
Kā tu nesaproti!

MIĶELIS Mēs vieni nevaram to apēst.
Un vieniem dzīvot nav nekāda prieka.

MADIS Bet, tētiņ, prieka nav
Ar viņiem arī kopā.

MIĶELIS Es esmu cīnījies,
Lai būtu mums šis galds.
Es esmu atbrīvojis cilvēku no rūpēm.
Es esmu...

ANDRS Tu esot cīnījies, ha, ha!
Tev Māra devusi šo galdautu, es zinu.
Tu viņu dabūji, ne pirkstu nekustinot.
Tas tikai gadījums, ka tieši tev...

MIĶELIS Ko uzdriksaties! Ko mels!
Kas tās par runām!
Es grūti cīnījies, lai jums te būtu labi.

MADIS Ak, tētiņ, piedod, nav mums labi.
Mēs gribam labāk,
Nezinu, kā pateikt...
Tēvs, piedod, Māras dots tev galdauts,
Mēs visu izlasījām, tēvs...

MIĶELIS Ko izlasījāt? Ko jūs muldat?

ANDRS Viss Madarai ir pierakstīts.
Par tevi zinām, gan par taviem brāļiem.
Tas burvju galdauts, Māras dots!
Tad nesakies, ka tu to izcīnījies!

Prom.

Mostas dzērāji, murdoņa, ēšana. Miķelis sākumā satraukts, tad viesi ievēl to barā.

Madaras istabiņa. Bagāti izrakstītas segas, villaines. Pūra lāde. Madara māca Artai ornamentu, resp., rakstu.

MADARA Lūk, Auseklītis. Velc krustu
Un krustam pāri vēlreiz krustu.

ARTA Krustām auga bērza saknes.
Krustām zvaigznes debesis.
No visām zvaigznēm
Auseklītis vismīļāks.
Vai tev tāpat? Un kāpēc tā?

MADARA Viņš paliek pēdējais, kad citas zvaigznes
Jau nobālušas vai pat nokrīt.

ARTA *Izbailēs.*
Bet ja nu nokrīt arī Auseklītis?

MADARA Tas nenotiks nemūžam.
Es redzēju zelta krustu
Vidū gaisa grozāmiēs;
Dieviņ, tavu padomiņu,
Ka zemē nenokrita.

ARTA Ja nu tomēr?

MADARA Tev tādēļ jāmācās to rakstā ierakstīt.
Tad nezudīs, ja zūd pat debess.
Lūk, skaistais Austraskoks.

ARTA Kur aug tik skaists?
Vai arī mūsu mežā?

MADARA Ak, jauni puiši veci tapa,
To kociņu meklēdami.

ARTA Vai gauži rets?

MADARA Ik rītu pamalē viņš loka sārtus zarus
Un aicina — nāc mani lauz!
Bet atradis vēl nav neviens.
Tāpēc jo brīnumaināks, vēl jo skaistāks.

ARTA Varbūt, ka Indriķis būs atradis,
Ar septiņjūdžiem skrejot.

MADARA Zelta zari, vara saknes,
Sudrabiņa lapiņām.
Var būt, ka Indriķis.
Bet mācies izrakstīt.
Lai ļaudis, rakstu skatot,
Ilgotos pēc viņa.

ARTA Uz istabas pusi rādot.
Vai viņi ilgojas?

MADARA Ak nē! Tie allaž noguļ ausmu.
Tie Austraskoku nav pat redzējuši.

ARTA Tad iesim rādisim!
Lai viņi skatās.
Lai ierauga, lai izjūt to, ko es...

MADARA Kam viņiem Austraskoks!
Ar sevi viņi mierā.
Un rādīt to, ko nezini, vai ir...

ARTA Bet ir tak! Katru ritu redzams!

MADARA Neviens nav atradis.

ARTA Bet var vēl atrast!

MADARA Man rakstā viņš ir skaists.
Vienalga, vai ir dzīvē.

ARTA Vai raksts pēc dzīves ir?
Vai dzīve ir pēc raksta?

MADARA Es nezinu. Es tikai rakstu.
Tas, Arta, lietuvēna krusts.
Tas labi jāzin, iegaumē to cieši!
Būs lietuvēns bez varas un bez spēka,
Ja lietuvēna krustu istā laikā
Kā vairogu tu pratīsi sev aizlikt priekšā.
Tas labi jāzin, iegaumē to cieši!

ARTA Vai nevar viņu uzvilkt debesis?

- MADARA** Vai, Artiņ, kāpēc debesīs?
Sev priekšā vajag aizvilkt viņu.
Un droši, neatņemot roku.
- ARTA** Bet debesīs liels lietuvēna krusts
Tad sargātu mūs visus — tevi, mani
Un manus brāļus, visus cilvēkus.
Un mūsu dzimteni,
Un visu lielo Zemi.
- MADARA** *Iesmejas.*
Ak, gribi gan tu ar uzreizi visu!
Nē, katram pašam jāmaks, katram pašam.
- Pēc brīža.*
- Ak, mīļās iedomas!
Nu skaties tālāk.
Līču loču upe tek...
- ARTA** Vai tā būs Daugaviņa?
- MADARA** Jā, tecēs cauri visam rakstam.
Līdz pusei Daugaviņa
Sudrabā vizuļo.
Iemetam zelta slotu,
Lai tā visa vizuļo.
- ARTA** Cik, Madara, tu skaisti proti!
Nudien, kā vizuļo!
Ļauj, lai es papriecājos.
- MADARA** Tu vari priecēt acis, bērns.
Bet tev vēl jāzina,
Ka tā ir Māras zīme.
- ARTA** Tu teici — Daugaviņa,
Kas tek cauri rakstam.
- MADARA** Un mūsu dzīvei cauri tek,
Un aiztek vēl aiz mūsu dzīves.
- ARTA** Tad Māra tā?
Kas aiztek vēl aiz dzīves?
Man Māru izstāsti.

- MADARA Vai to var vārdos!
- ARTA Tu teici reiz — kā balta viešņa
Bez saules vakarā tā atnākusi.
- MADARA Ak, tas tik viens
No viņas tūkstoš veidiem.
Ir viņa zeme, ūdens, viss,
Ko ceļā sastopi starp dzīvību un nāvi.
Ik dzīvā radībā, ik akmenī, ik kokā.
Ik smilšu graudiņš Māras apdzīvots.
Bet visupirms ir Māra zeme,
Tā zeme, kura jāapsēj un jākopj.
Tā zeme, kurā paliekam, kad mirstam.
Bet visuvairāk tā, kur dzivojam.
- ARTA Bet mūsu zeme visa atmatā.
- MADARA Es nedomāju laukus, bet gan *zemi*.
- ARTA Vai dzimteni?
- MADARA Tas viens no vārdiem.
- ARTA Un kādi vārdi vēl?
- MADARA Tie jāuzzina.
- ARTA Tu nezini?
- MADARA Es rakstos cenšos minēt.
- ARTA Bet tēvs? Vai zin?
- MADARA Tēvs zin tik Māru — Zemesmāti,
Kas zemesaugļus nes, ne dvēseli.
- ARTA Tu teici — dvēseli?
- MADARA Jā, visas dvēseles ir Māras ziņā.
Kas mirušas, kas dzims
Un — mēs — kas esam.
Un viņa pati — pirmā dvēsele.
Viss iesākas no viņas.

- ARTA** Jā, stāsti, stāsti, man ir jāzina!
- MADARA** Vislabāk pastāstīt prot katram māte.
- ARTA** Kad mātes nav, tad tev ir jāstāsta!
Tur, istabā, starp viesiem ir daudz bērnu!
Vai viņu mātes viņiem izstāsta?
- MADARA** Tām rūp tik tas,
Lai bērniem pilnas guzas.
- ARTA** Kad mātes nav, tad tev ir jāstāsta!
Es saukšu, lai tie nāk un klausās!
- MADARA** Nē, apstājies! Es nevaru.
- ARTA** Tev jāvar, Madara, es iešu...
- MADARA** Nē, paliec vietā! Nevaru.
Man pašai nebij mātes.
Tāpat kā brālim — tavam tēvam.
Nav manā balsi siltuma, ne milas.
Ies vārdi garām, ja nav milas.
- ARTA** Man mila ir!
- MADARA** Tev vēl nav vārdu.

Uznāk Andrs un Madis. Viņiem ienākot, istabā ielaužas dzeršanas troksnis.

- ANDRS** Nu, Madara, tu piesargies!
Tēvs saniknots kā lācis.
Mēs viņam acis iemetām,
Ka zinām visu.
- MADARA** *Ironiski.*
Ko tad jūs zināt,
Varonīgie brāļi?
- MADIS** Ka galdauts Māras dots.
Ka dāvana pavisam nepelnīta.
- MADARA** *Asi.*
Nav nepelnīta!

Vai tēvs nav pelnījis,
ka ir ko ielikt mutē?
Tēvs mantojis ir laikos nopelnīto.
To pelnījuši tie, kas sausām lūpām
Un tukšu vēderu pie sevis čukstēja:
"Ak, galdiņ, klājies!"
Tās paaudzes, ko trūkums dzina darbā
Un kunga pātaga, un posts!
Ir tēva maize godam nopelnīta.
No aizlaikiem to sūta mūsu tēvi.
Ko viņi sastrādājuši, to nevar apēst!
Ne Miķelis, ne kaimiņi, neviens.

ANDRS Un vēl viņš teica —
Cīnijies un plēsies! Ha! Ha!
Un lējis asinis...

MADIS ... lai mums nu būtu labi...

MADARA Ir cīnijies, ir plēsies.

ANDRS Nu runā jau ko citu!
Vai lasīt nemācēji savas zīmes?
Tur ierakstīts, ka Māra deva.
Tad taviem rakstiem nevar ticēt?

MADARA Es rakstu patiesību.
Ir cīnījušās paaudzes
Ar salkumu un bēdām.
Tad laime iemiesojās maizē.
Tos vēders dzina smagā darbā.
Un šķīta laime — kad nav jāstrādā.

ANDRS Nu labi. Cīnījušās paaudzes.
Bet tēvs?

MADARA Tēvs sapni mantoja. Par galdautu.
Bet līdz ar viņu cīņu.
Nu sapnis piepildīts.
Bet cīņa aizmigusi dus
Tur tēvā dziļi, dziļi.

ANDRS Tā laikam apdzērusies ir, ha, ha!

- MADARA** Gan modīsies, kad pienāks laiks.
Un jūs — vai sevī nejutat
Jūs savu mantojumu?
Jo jūsu laime arī mantota.
- ANDRS** Vai akls es, ka neredzu to laimi?
- MADIS** Tēvs tiešām laimīgs ir, bet mēs?
Mēs, bērni?
- ARTA** Ak, Madara, ja nebūtu tas galdauts!
- MADARA** Tad sviedrētos jūs augu dienu saulē
Un vakariņās krimstu pelavmaizi.
- ANDRS** Ko galdauts nodarijis jums?
Tā laba lieta.
Tēvs tikai neprot rīkoties.
- MADARA** *Ironiski.*
Tu prastu gan!
- ANDRS** Es prastu. Mums jauna māja būtu,
Samta svārki. Un vara zobeni.
Un Artai sudrabsaktas.
- MADIS** Mēs neēstu tik daudz.
Mēs dotos pasaulē... un meklētu...
- ARTA** Vai Austraskoku, miļo brālīt?
- MADIS** Vai Austraskoku?
Kāds tas izskatās?
- ARTA** Ik rītus pamalē tas loka sārtus zarus
Un aicina — nāc mani lauz...
- MADIS** Jā, jā, tā aicina...
- ARTA** Vara zari, zelta saknes,
Sudrabiņa lapiņām.
- MADIS** Jā, vara zari, zelta saknes...
Patiešām tas, tik nezināju vārda.
Tu saki — Austraskoks?

- ARTA** Rāda rakstu.
Lūk, te!
- MADIS** Cik skaists! Es zināju — ir tādām jābūt,
Es jutu — ir vēl kaut kas tāds...
Par maizi svarīgāks,
Par naudu un par drēbēm...
Kam neparādīji man viņu, Madara?
Bet nu man jāiet, nu man jāiet...
- MADARA** Jau sen ir pasaulē tavs tēvabrālis.
Ir septiņjūdžu zābaki tam kājās.
Ja būtu mājās viņš...
- ANDRS** Tad būtu vēl viens žūpa!
- ARTA** Varbūt viņš atradis ir Austraskoku?
Kaut mazu zariņu
Viņš pārnestu mums mājās!
- MADIS** Man jāiet, nu es skaidri zinu!
- ANDRS** Ha, ha! Tas Austraskoks
Tik tevi gaida!
Nāc, Madit, mani lauz, ha, ha!
- MADIS** Es katru uzveikšu,
Kas ceļā stāsies!
- ANDRS** Tu uzveiksi! Ha, ha!
Re, pagrūžu ar pirkstu —
Un tu jau lido, vistas spalva!
- MADIS** Ja šodien vājāks es,
Tad nevajag vēl smieties.
Tu, brāli, neaizmirsti, ka es augšu!
Un vējā, salā ārdēšos.
Un stiprs atcerēšos, ka es biju vājš.
Un aizstāvēšu tos, kas nav vēl stipri,
Es būšu karotājs...
- MADARA** Ak, Madi, Madi!
Tavs tēvabrālis sen jau karo.

Tam burvju cepure ir dota palīgos.
Viņš liels un spēcīgs,
Tu vēl tikai puika.

MADIS Un kas par to! Es saku jums, ka augšu.
Bet tikai... Tur tie kvieši...
Vai viņus atrast zināsi?
Bez manis?

Arta un Madara.

ARTA Vai pasaulē kāds prot vēl tikpat skaisti?

MADARA Tik pati Māra — lielā rakstītāja.
Budēlim, tēvainim,
Dzīparota pātadziņa —
Meitu vīta, meitu pīta,
Miļās Māras norakstīta.

Pupiņai raibi ziedi,
Kas tos raibus darināja?
Miļā Māra darināja,
Debesis sēdēdama.

ARTA Visskaistāk izrakstītas
Man šķiet puķu pļavas.
Bet mēs — vai arī esam raksti?
Vai rotājam mēs
Skaisto Māras zemi?

MADARA Ak, Artiņ, bērns,
Tu prasi tādas lietas,
Ka apjūku.

ARTA Tu — gudrā Madara!
Kas Māras izredzēta
Par visiem vairāk nojaust, zināt!

MADARA Es līdzēt nevaru —
Ne nezinot, ne zinot.
Viss savu gaitu rit,
Kā Māras nolikts.
Es prieku rodu, visā noskatoties.

ARTA Tu zini, kas ir prieks?

MADARA Prieks skaistumā, ko savām rokām radi.
Prieks zināt, domāt, just. Prieks saprast.

ARTA Bet man...
Es nezinu, no kurienes šīs jausmas...
Kā laime tuvotos ar sāpēm reizē...
Man liekas — prieks vislielākais
Ir mīlēt bērnu!

Madara parausta plecus.

ARTA *Sapņaini.*
Ja viņu pie mājas rudzu druva,
Ja govīs klusu nopūstos pa naktīm,
Ja rasā saltu kājas man,
Uz aku steidzoties...
Ja būtu man kaut kas te darāms —
Un grūti, grūti, ļoti grūti...

MADARA Lai grūti nebūtu,
Ir cīnījies tavs tēvs.

ARTA Bet gribas man, lai būtu grūti.
Pēc tam tik skaisti
Saule norietētu!
Kā apbalvojums kāds. Un mēness
Kā savējais, ar ko var parunāt.
Un tad nav kauns
Par tādu vieglu dzīvi.

MADARA Tu viena te ar savām domām.

ARTA Es viena neesmu.
Slēpj citi savas domas,
Jo katrs šķiet sev savās domās
Vientuļš.
Tu netici man, mīļā Madara?

MADARA Ak, Arta, negribu, lai sāp
Tā mazā sirds,
Kas vienīgā man tuva.
Bet zini, bērns,

Mēs esam vienas.
Cik auksti! Padod sagšu!
Jā, Māra devusi mums visu...
Bet viņas dāvanas...

ARTA Mūs Māra laikam mīl,
Ja apdāvina?

MADARA Vai mīl?
Es lūdzu — padod sagšu.
Mans pienākums ir rakstīt. Rakstīt.
Var būt, ka brīžam gribētos ko citu.
Bet jūtu — Māra mani piesējusi
Šai diega galā, ko es turu rokā.
Viss skaisti padodas — ir taču skaisti?
Nu, vai nav tiesa, Arta?
Ir tak skaisti...

ARTA Jā, skaisti gan.
Žēl, ka to neredz viņi...

Uz istabu rādot.

MADARA Tie... Bezdibens mūs šķir!
Es — Madara!
Bet tie...
Asi.
Es lūdzu, padod sagšu!

Arta uzsedz Madarai sagšu.

Lielā istaba. Centrā — galds. Miķelis un Riņķis apkampušies sarunājas. Pārējie kur kurais guļ. Ik pa laikam kāds kaut ko ieēd, iedzer, guļ tālāk.

RIŅĶIS Klau, Miķel, — šķiet, šis cepetis nav svaigs?
Vai saimniece to pārāk ilgi netur?

MIĶELIS Par kādu saimnieci tu, muļķi, runā?

RIŅĶIS Nu tak par to, kas cep un šmorē.
Kas pienes ēdienus un kausus.
Tak, Miķel, laikam nebūs viena!

Ņirdzigi.

Kur turi savas sieviņas,
Ka ļaudīm neparādās?

MIĶELIS Tu, muļķi...

Ķeras krāgā.

Ierodas Indriķis. Kā šaubidamies skatās apkārt. Svešādi ģērbts.

INDRIĶIS Neticīgi, klusi.
Vai tu tas esi, brāli?

MIĶELIS Ar Riņķi laužoties, nevēriģi.
Jā, brālis gan. Es visiem brālis.

RIŅĶIS Īsts dzērājbrālis, jā.
Ja būsi dzērājs, būsi brālis.

Turpina lauzties, iekarstot.

INDRIĶIS O, duelis!
Vai mani neņemsiet par sekundantu?

Miķelis un Riņķis, svešādās valodas pārsteigti, stājas.

INDRIĶIS Miķeli tomēr nepazīstot.
O, kas par bagātīgu galdu!
Nu īsts *à la fourchette!*
Kas būtu domājis, ka latvieši
Tik smalki pieprot servēt!
Ko — Ķīnas porcelāns?
Oho, un grieķu krūkas!
Un te — vai nebūs Bavārijas alus?

MIĶELIS Tas istens miezītis,
Nav nekāds...

INDRIĶIS *Okey*, draugs, neņem ļaunā!
Man gadījies ir daudz ko izbaudit,
Bet īstu miezīti — to gan sensenis...

MIĶELIS Tad baudi, ciemiņ, ēd un dzeri
Un jūties tā kā savās mājās.

INDRIĶIS Es visur jūtos tā kā mājās.
Ko svinat, tautieši?

MIĶELIS Mēs svinam dzīvi.

INDRIĶIS Jūs svinat dzīvi? Ha, ha, ha!
Tas labi teikts! *Schön!* Bravo!
Ir vērts dzīve, lai to svinētu.

Miķelis un Riņķis piekritoši smejas, lej kausos. Riņķis iedziedas "Dzer, dzer, brāliti, dzer..."

INDRIĶIS Dzer, brāliti?
Man ar ir brālis kaut kur tuvumā.
Tepat šai zemē, šajās robežās.
Un tēvamājas laukiem iekoptiem,
Ko atstāju es sen, pirms gadiem.
Es nevarēju ciest to šaurību!
Un visu mūžu vienas sienas
Un vienas valodas,
Un vienus ļaudis...

MIĶELIS Nu, vai nu vieni ļaudis visu laiku?
Tak mainās — nomirst, piedzimst...
Un viesi iegriežas. Kā tu.

INDRIĶIS E, visi vienādi! Ar nātnām drēbēm
Un palsiem matiem, bālu vaigu.
Bet pasaulē ir arī citas krāsas.
Ir sejas dzeltenas — kā, rau, šis sviests.
Un sarkanās kā vīns tai krūkā.
Un melnās, ugunīgas sievietes!

RIŅĶIS Va vellos, melli sievišķi!
Nu gan tu, svešinieks, mums stāsti...

INDRIĶIS Es jau vēl nestāstu!
Kad sāktu stāstīt...

MIĶELIS Bet labāk ieēd, iedzer, paliksmojies!
Kam mums tie brīnumi,
Kam mums tie stāsti!
Sirds jāsargā no liekiem uztraukumiem.
Kur labāk vēl kā paša mājā?
Un kad vēl galds ir tāds kā mums!
Un sievišķu mums arī netrūkst!
Ha, piens un asinis!
Kam mums tās mellās!
Ēd, ciemiņ, dzer un nogaršo no visa!

Kāds ir tavs godavārds —
Mums vajag sapazīties!

INDRIĶIS Kā kurā zemē mani sauc,
Man ir vienalga — Heinrihs.
Enriko — ja jums patik labāk.
Bet senāk Indriķis man bija vārdā.

RIŅĶIS Dzied.
Dzer, dzer, brālīti, dzer...

MIĶELIS Klus', Riņķi! Indriķis?
Kad aizgāji no tēva mājām?

INDRIĶIS Pirms gadiem divdesmit...

RIŅĶIS Dzer, dzer, brālīti...

MIĶELIS Klus', Riņķi! Indriķis!
Kā izmainījies — švits un smalks!
Un valoda! Jods, kas par valodu!
Es Miķelis! Ei, Indriķi, tu vecais!

INDRIĶIS Karamba! Miķelis!
Man jau uzreizi likās.
Tik nenoticēju — te viss tā izmainījies.
Un tu — tu pārvērties visvairāk.
Kur kārnīe kamieši,
Kur liesais vaigs?

MIĶELIS Ak, nepiemini grūtos laikus!
Tie aizgājuši sen. Uz neatgriešanos.
Mums tagad te ir tāda dzīve...
Eh, žēl, ka nepaliki mājās!
Te tik daudz labumu bez tevis noēsts!

INDRIĶIS Nu ko tu, brāli,
Neesmu jau tukšā!
Ne tādus galdus vien
Man gadījies ir redzēt.

MIĶELIS Ar redzēšanu vien jau nepietiek.
Vēl vajag, lai tas piederētu.

- INDRIĶIS** Kam nepieder nekas,
 Tam pieder viss, mans brālīt!
 Man pieder pasaule,
 Bet tev tik galds!
- MIĶELIS** *Jūtas aizskarts.*
 Tu — apkārt dauzoņa,
 to vienmēr esmu teicis.
 Tu — klaidonis.
 Es — saimnieks savās mājās.
- INDRIĶIS** Vai zini, brāl, tās tavas mājas...
 Pardon! Tak neiesāksim strīdu!
 Bet neaizmirsti — šis ir tēva mājas.
 Un tēva dēli esam tu un es.
- MIĶELIS** Un Niklāvs — Dievs dod laimi kaujās.
 Bet es tas vecākais —
 To arī neaizmirsti.
- INDRIĶIS** Nu labi, labi.
 Kā tad Niklāvs?
 Vai ir ar' iegriezies?
 Vai devis kādu ziņu?
- MIĶELIS** Tā ziņa — osi iecirsts nazis.
 Kad rūsēs — slikti ies.
 Bet ir jau spožs joprojām.
 Jā, spīd un laistās
 Mūsu brāļa nazis.
- INDRIĶIS** Nu, paldies Dievam,
 Visiem klājas labi.

Skatās apkārt, ironiski.
 Ak svinat dzīvi? Ha-ha-ha!
 Un cik tad ilgi svinat?
- MIĶELIS** Kopš izšķirāmies, tā ar svinam.
 Kopš...
 Še, Riņķi, dzer un kriti!
 Nav tavām ausīm domātas šis runas!

Riņķis dzer un krit.
 Kopš Māra deva galdautu,

Nu laikam biju pelnījis, ja deva,
Viens tērēt nespēju.
Nāk draugi talkā.
Ei, dēli, meitiņ, šurpu, šurpu!
Tev rādišu es savu jauno audzi!

Nāk Arta, Andrs un Madis.

MIKELIS Lūk, Andrs, vecākais.
Tas kauls no mana kaula.
Tas Madis — vēl jau puika.
Bez gala ir par tevi taujājis.
Bet tā ir Arta — mana pastarīte.
Par viņu man visvairāk sirdsēstu.
Ne ēd, ne dzer, tik stidzē, stidzē...
It kā te nebūtu ko stiprināties.
Ēd, brāli, ēd! Te ir gan sūrs, gan salds.
Dzer, brāli, priecājies par dzīvi!

INDRIKIS *Visu laiku uz Artu skatījies.*
Kur tava māte, meitiņ?

ARTA Ir māte mirusi mums visiem.

ANDRS Tā pati galu ņēma.
Negribēja dzīvot.

MIKELIS Klus', kucēn! Ne tev spriest par māti.
To Zemesmāte paņēma — un miers.
Bij, Indriķi, tai tāda smaga kaite...
Bet ko nu vairs, kas bijis, bijis...
Nu ēd un dzer, un liksmojies!

INDRIKIS Vai tava sieva, brāli, nebij Ilze?
Tā gaišā, skaistā, krietnā meita?
Es zēna gados... kā to sauc...
Ir izkritis no prāta... O! Atceros!
Es biju iemīlējies!
Tik maigas acis, silta, klusa balss...
Tāds divains starojums,
Kas rada mieru. Un drošību.
Man šķiet, pat smaržu atceros.
Tā smaržo māte.
Tik svaigi, mierinoši, silti,

Ka gribējās pie viņas patverties.
Bet citreiz atkal — viņu pasargāt
Un atdot dzīvību — tik trausla brižam šķita.

Uz Artu.

Vai, Artiņ, atceries tu māti?

ARTA Es neatceros, tikai ļoti milu.

ANDRS Kā to var milēt, kura nav?
Kad bija — mīlējām.
Kad nav — ko milēs...

MADIS *Kautrīgi pamāj uz zābakiem, kas Indriķim rokās.*
Vai tie ir septiņjūdžu?

INDRIĶIS Tie paši, puis, tie paši.

MADIS Kāpēc nav kājās?

INDRIĶIS Nu redzi, puis,
Ik solis zābakam ir septiņjūdžu garš.
Un, septiņjūdžu soļiem skriedams,
Es vienmēr garām aizskrēju.
Jā, garām tēva mājām.
Lai kā es mērķējos, tie nesa garām.
Šī zeme maziņa.
Lai kā es pūlējos, tie nesa pāri.

Tad noāvu tos zābakus!
Un nācu kājām!
Nu esmu atnācis. Un pirmo reizi soļiem.
Vēl esmu apjucis.
Vēl nevar izteikt visu.

MADIS Nu, kā ir pasaulē?
Ko esi piedzīvojis?

INDRIĶIS O, ceļš!
Ceļš visu laiku zibēja zem kājām.

MADIS Bet augstie kalni?
Kā tie izskatās?

INDRIĶIS Tie kalni augsti tiešām.
Ļoti augsti.

MADIS Un siltās jūras?

INDRIĶIS Tiešām siltas.

MADIS Un svešās valodas?
Kā viņas skan?

INDRIĶIS Skan sveši.
Ļoti sveši skan.

MADIS Bet cilvēki?
Vai tevi iztaujāja?
Ko taujāja?

INDRIĶIS Ak, daudz ko! Daudz ko. Visu neatceros.

Smaidot, sak, kādi sūkumi.

Kā izgrebj karotes pie mums,
No kāda koka?

Visi rausta plecus.

Kā puķes saucot, kādos vārdos?
Kā laukus svētot, kādus svinot
Svētkus?

ARTA Un kā tu teici?
Kā tu atbildēji?

INDRIĶIS Nu, vai es zinu! Tādus niekus!
Tie likās mierā, nejautāja vairs.

ARTA Un ko tu viņiem prasīji?

INDRIĶIS Ko prasišu! Tāpat vien paskatījos.
Tiem visiem bija savas darišanas.
Man atkal savas — ceļš un ceļš.
Es gāju tālāk.

MADIS Un tālāk kas?

INDRIĶIS Tāpat jau sveši ļaudis.

MADIS Bet pasauli — vai viņu iepazīni?

INDRIĶIS Kā tad! Kā tad!
Tik te viss svešs.
Es tēvamāju nemaz nepazinu!
Vai posta dienas piemeklējušas šo vietu?

MIĶELIS *No snaudas pamodies.*
Kāds posts! Te valda laime!
Ēd, brālīt, dzer un liksmojies!

MADIS Bet, tēvoc, zābaki —
Ko tie tev līdzēja, ko tie tev deva?

INDRIĶIS Ko deva?
Atcerējies.
Mamma mia! Kur dāvanas?
Jums visiem nesu, visiem, visiem...

*Nem no maisa dažādus košus, svešādus apģērba gabalus — pončo, arābu galvassegu.
Artai — gaisīgu šalli, visiem uzliek. Visi apmulsuši klusē. Tā arī paliek. Vienīgi Arta
šalli noņem.*

ARTA Teic kaut ko, tēvoci, par ļaudīm —
Vai skaisti, godīgi, teic — kādi?

INDRIĶIS Nu, kā jau visur — rokas, kājas.
Un acis, deguns — visiem vienā vietā.
Tik krāsas dažādas, jau tēvam teicu.

MIĶELIS Jā, melli sievišķi, Dievs pasarg.
Bet, brāli, vai tad nedabūji sievas?

INDRIĶIS Nu, vienreiz bija tāda sieviete...
Bet neiekritu, laikus atcerējos...
Vai dieniņ, cik tur trūka,
Ka laupītu man pasauli un laiku!
Bet atguvos. Ak, ragana,
Tā stipri sēja!
Nu, cik tur trūka — būtu bijis skudra,
Kas taku iemīto vien zin
Un to, ka jāceļ, jāvelk,

Un tālāk neredz kā vien savu pūzni.
Es visu redzējis,
Ar septiņjūdžiem skrejojot..
No augšas labi saredzams.
Un ļaudis apakšā — tik sikas skudras.

ARTA Tik daudz kur būdamam,
Tev ir daudz draugu?

INDRIĶIS E, draugi!
Vai tie gan varēja
Man līdzī tikt!
Man milzu soļi, viņu gaita — sīka.
Tie grib tik piesaistīt pie vietas.
Lai palieku, lai pakavējos!
Vai laiks man kavēties
Ar viņiem sarunās?
Un dzīvot līdzī viņu šauro dzīvi?
Man septiņjūdžu zābaki!
Starp maniem soļiem — tautas!
Bet draudzīgs esmu es.
Man visi draugi.
Bet ilze — kā tad tā...
Ak, tava sieva, Miķel...
Artas māte...
Vai, Artiņ, atceries tu māti?

Arta grib atbildēt, Miķelis pārtrauc.

MIĶELIS Nē, neatceras. Liecies mierā!
Sirds jāsargā no liekiem uztraukumiem.
Ēd, brāli, dzer un liksmojies!

ANDRS Un nauda? Vai tev daudz ir naudas?

INDRIĶIS Pēc naudas nedzinos.

ANDRS Pēc kā tad dzinies?

INDRIĶIS *Smejojot.*
Es esmu apjucis, vēl neprasi.
Es taču pirmo reizi nācu kājām.

Un, ha, ha, ha, kas izrādās?
Ir kalni mūsu zemē.

Nopietni.

Un zili tālumā,
Kā dūmotu kāds tur uz bitēm.
Un izpeldējos ezerā!
Ak, bērni, kāds tur ūdens!
Un kalmju smarža
Tā kā Zāļu vakarā!
Vai svinat Zāļu vakaru?
Man šķiet, tas tuvu?

MIĶELIS Mēs svinam, kā nu ne,
Mēs svinam.

ARTA Tu teici — Zāļu vakaru?
Kas tas par vakaru?

INDRIĶIS Cik atceros, tad izpušķoja govīs.

ARTA Mums govju nav.

INDRIĶIS Cik atceros, tad pina vainagus
Un, liekas, ligoja...

ANDRS Te tēvs ar draugiem ligojas ik dienas.

INDRIĶIS Cik atceros, tad... neatceros.
Bet ezers atceras, ja man to atgādina.
Un smaržas — tādu smaržu nav
Nekur vairs pasaulē kā liepai.

ARTA Bet, tēvoci, vai Austraskoku —
Vai neatradi viņu zelta saknēm?

MADIS Un vara zariem,
Lapas — sidrabiņa...

INDRIĶIS Dzelzskoku redzēju
Un maizeskoku...
Bet Austraskoku?
Nē, man negadījās.
Un zābaki...

MADIS Tos atdod man!

INDRIĶIS Tev, puika, — kas tev prātā!

MADIS Es arī redzētu tad svešās zemes
Un augstos kalnus, siltās jūras!
Tāpat kā tu!
Bet visuvairāk — es Austraskoku meklētu,
Tik viņu!
Es viņu atrastu, ar septiņjūdžiem skrejoj!
Tik vienu mazu zaru nolauztu,
Ko ienest istabā,
Lai visiem jums top gaiši.

Aizrāvis stiepjas pēc zābakiem. Ceļu aizšķērso Andrs.

ANDRS Pag, pag! Mans mazais brālītis!
Cik runātīgs, kā iededzies! Tu, jērs!
Kāpēc tad tu nu ņemsi zābakus!
Man pienākas — es esmu vecāks!

INDRIĶIS Tos atdošu tik tam, kas man tos deva.
Bet kur tad Madara?

MIĶELIS Aizvien vēl vainagā.
Aizvien vēl raksta.

INDRIĶIS Ak, Madara! Kā allaž, savrup.
Tā vienmēr skatījusi mūs no malas.

MIĶELIS Aizvien vēl vainagā.
Aizvien vēl raksta.

ARTA Bet kādi raksti, tēvoci, cik skaisti!

ANDRS Tik blēņošanās vien.
Kāds no tā labums?

INDRIĶIS Vai ir tev mātes vietā, Arta?

Pauze.

ARTA *Kliedz.*
Ak Dievs!
Mums nav nevienam mātes!

Tā pati telpa. Bez iepriekšējiem. Riņķis, kas dzirdējis sarunu.

RIŅĶIS Ak tādas lietas, ak tad tādas...
 Nu jādomā, kā dzīvot tālāk.
 Tas Indriķis — tas atvilcieties, ak, maita!
 Un nepatika viņam mūsu dzīve —
 To jutu skatienā, kaut nebilda ne vārda.
 Tā tālāk neies, tas ir skaidrs.
 Nāks Indriķis ar savu garšu,
 Kas zin, kā viss vēl iegrozīsies!
 Nu jāpadomā katram ir par sevi...

Uz galdautu.

Tas pieder Miķelim?
 Kāpēc ne man?
 Es pats, es varu kļūt pat īpašnieku!
 Man piederēs, man būs!
 Es būšu noteicējs, es kungs!
 Man zemosies, man dziedās dziesmas!
 Nost grabažas!

Met zemē traukus, ēdienus.

Kamēr guļ trulais pūlis.
 Jūs paliksiet tepat un pūsiet.
 Bez ēsmas smilkstēsiet kā suņi.
 Pie manis rāposiet.
 Bet vai es došu?
 Tik muļķa Miķelis tā visiem dāvā.
 Mans galdautiņš, mans, mans...

Uznāk Miķelis.

MIĶELIS Vai, Riņķi, muļķa prātā?
 Ko tu dari?

Metas Riņķim klāt.

RIŅĶIS Ar galdautu.
 Ā, Miķelis!
 Tu nenāc klāt.
 Tas tagad mans.
 Tu nenāc klāt! Es tevi...
 Mans galdauts, mans!
 Es esmu dziedājis tev slavas dziesmas
 Un teicis saldus, šķēbus glaimus.
 Es esmu zemojies.

Nu diezgan, pietiek!
Mans! Tu tagad lūgsies
Vai mirsi badu — izvēlies, ha, ha!

MIĶELIS Ko dari, Riņķi!
Tu, kas manu maizi...

RIŅĶIS Ak tavu maizi... Tu to sējis?
Vai varbūt malis vai pat cepis?
Mūs trulā barā esi pārvērtis,
Par lopiņiem, par cūkām.
Un tu — tu pirmā cūka šajā barā!
Tu, staigājošais vēder...

MIĶELIS Tu es pārdzēries!
Dod galdautu!

RIŅĶIS Nu nē, tik ja pār manu liķi!
Bet labāk būs, ja liķis būsī tu!

*Izrauj nazi. Miķelis, gandrīz nepretojies, krit pēc dūriena. Riņķis ar galdautu prom.
Sāk mosties guļošie. Rāpjas pie galda, taustās. Uz galda nekā nav.*

STERBELIS Pusmiegā.
Ei, sieva, sadabū ko labu!
Es jūtu ēstgribu pēc snaudas.

Sieva aizvelkas līdz galdam, paliek truli stāvot.

KRAUKLIS Vadzi, vai nevajdzētu iekost?
Ko sālitu.
Nē, drīzāk skābu...

Ierauga tukšo galdu. Pamazām visi piestājas pie tā. Kāds vēl kaut ko iedziedas, iebļauj, tad iestājas klusums.

KĀDS Acis isti neatvēris.
Lai slavēts Miķelis!
Lai pildām kausus!

Citi apklusina.

KĀDS Sāk šņukstēt.
Es esmu izsalcis. Es nomiršu aiz bada.
Ko ēst, kur ņemt...

Kāds izskrien ārā.

Kas notiks, vaimandieniņ!

KALPS Kungs, vai es neteicu?
Te nebūs labi.
Kaut zirgi nebaroti, tomēr brauksim.
Un steigsimies — jo ātrāk, labāk.

VIŅA SAIMNIEKS Ej iejūdz!

KĀDS Ienācis.
Nav, nav nekur.
Ne miltuma, ne kripatiņas.
Viss te tik vecs un sapuvis, un šķībs.

Tagad visi ierauga, kādā graustā atrodas.

Ak, nav pat ūdens, it nevienas lāses!
Ir aka piegānīta.

Cits caur citu.

Kas dos? Kas dos?
Mums mazi bērniņi — kas mielos?
Kur Miķelis, kur labdaris?
Kur mūsu dāsnais saimnieks?

KĀDS Šeku jau guļ ar dunci ribās.

VISI Viņš beigts! A-ā, viņš beigts!
Kur ēdieni? Kur dzērieni?

KĀDS Bez viņa nebūs.

Cits caur citu.

Ā, Miķelis!
Viņš mūs ir izpostījis!
Viņš piekrāpis, šis neģēlis, šis lops!
Kā drikstēja viņš mirt!
Mūs atstāt!

KĀDS Viņš nonāvēts. Būs Riņķa darbs.
Un galdauts prom ar visu Riņķi.

KĀDS Nolādēts galdauts!
Nolādēts tas bridis,
Kad mājas pametām un darbus!
Nu mājas sagruvušas,

Aizauguši lauki,
Un bērni mācīti nav darbus darīt.
Nolādēts Miķelis, kas visu sāka!

VISI Nolādēts Miķelis!

Plēš mirušo, sit.

Ierodas Niklāvs. Karavīra drānās, ar daudzām godazīmēm.

NIKLĀVS Kas notiek te?
Vai, ļaudis, jūs bez prāta?
Mans brāli, Miķeli, mans brāli!
Kas te par nabagiem?
Kāpēc te tik daudz ļaužu?

KĀDS Agresīvi.
Tu nabags pats!
Mēs esam...

NIKLĀVS Kas jūs esat?

Atbildes nav.

Es prasu, ļaudis, — kas jūs esat?

Atbildes nav. Visi lēni atkāpjas. Klusums.

KĀDS Izmisīgi kliedz.
Tu pats kas esi?
Paskaties, kāds varons!

NIKLĀVS Jā, varonis.
Es nebīstos to pateikt.
Par taisnību es vienmēr esmu bijis.
Jā, varonis.
Un brālis savam brālim.

KĀDS Tu brālis mironim. Ha, ha!
Tu — mironbrālis! Ha, ha, ha!

NIKLĀVS Dusmās.
Jūs... šitādus kā jūs...
Es varu sacirst... lupatlēveros!
Es esmu cirtis tādus jau kā jūs!

Kā spaļus!
Tā kā pelavmaiusus!

let virsū pūlim, gatavojas uzlikt cepuri, kas dara neredzamu. Uzskrien Madis.

MADIS Vai, necērt!
Tie nav ienaidnieki!
Tik nabagi — tāpat kā visi...
Tik nelaimīgi nabagi, ak, necērt!

NIKLĀVS Tie manu brāli nāvējuši, laid!

Madis ierauga Miķeli.

MADIS Tie nāvējuši manu tēvu?
Nu kā tad tā... Tik vienkārši...
Tā nāvēt...

Pret pūli, izmisīgi.

Kurš, kurš to varēja...
Ņemt dzīvību...
Tik vienkārši... Tā nāvēt...
To svēto dzīvību,
ko tikai Māra drikst...

Aizsedz seju.

Uznāk Indriķis, Andrs un Arta.

ARTA Tēvs, tēvs! Ak, brāji...

Grib atbalstīties pret Andru, bet viņam citas rūpes.

ANDRS Kur galdauts, ļaudis,
Kur ir galdauts?
Kur galdauts palicis, kur galdauts?

KĀDS Sen Riņķis prom ar visu galdautu.

ANDRS Ar mūsu galdautu! Ar manu!

Prom.

INDRIĶIS Niklāvam.
Nu redzi, brāl,
Kā tiekamies pēc gadiem.
Pie tēva miesām šķirāties,
Pie brāļa satiekamies.

VIESIS-KALPS Kungs, jau par vēlu!
Mūsu zirgi... Tiem nolaiž asinis...
Kur sārtus... Iesmus drāž...
Kungs, mūsu zirgi...
Netiekam vairs projām!

Madaras istabiņa. Madara un Arta raksta.

ARTA Kad tēva ar vairs nav,
Vai būsi māte?

MADARA Man vienmēr derdzies skatīties, kā govs,
Kad tejš ir piedzimis,
To slapju laiza.
Ir mātes mīlestība tāda pati.
Tev gribu dot ko cēlāku.
Lūk, raksti...

ARTA Ko cēlāku par mātes mīlu?

MADARA Ko skaistāku.

ARTA Ko skaistāku?

MADARA Ko patiesāku.

ARTA Ko patiesāku? Madara?

MADARA Ko mūžīgāku.

ARTA Kas ir vēl mūžīgāks par mātes mīlu?
Un patiesāks? Nekas nav patiesāks!

MADARA Vai esi māte bijusi, ka zini?

ARTA Es būšu, Madara, es būšu!
Es laimē nodrebu, kad iedomājos,
Kā Māras pirti viņu sagaidīšu.
Pilna Māras istabiņa
Mazu, siku šūpulišu...

MADARA Tu maza vēl.

Par agru tev tā domāt.
Raksti!

ARTA Ak, Madara, mēs rakstām tik un rakstām!
Vai tēvam palīdzēja mūsu raksti?
Nu miris šaušalīgā nāvē.

MADARA Bij viņa dzīve sliktāka par nāvi.

ARTA Vai viņš to zināja?
Vai sacīji to viņam?

MADARA Tas nelīdzētu. Māras likums.

ARTA Bet vai tad Māra nav šī telpa?
Šis ceļš starp dzīvību un nāvi,
Kas piepildāms ir mums
Ar savu dvašu?

MADARA Man nolikts rakstīt.

ARTA Ak, ja man būtu māte!
Kur pieglausties, kur pasmelties.
Kur paņemt!

MADARA Man arī nebija.

ARTA Klusi.
Mums nav nevienam mātes!

■ ■ ■

Ienāk Madis. Stūri izgaismojas septiņjūdžu zābaki, ko atstājis Indriķis.

MADIS Lūk, tie.

MADARA Tos neaiztiec.

MADIS Kāpēc? Tos aušu kājās.

MADARA Ko runā, Madi! Kurp tu dosies?
Šai brīdī! Tēvs vēl jābērē!

MADIS Ak, māsiņ, Madara,
To izdariat bez manis...

Man jāiet... Ātrāk...
Nevaru vairs gaidīt...
Kad beidzot zinu, kas mums vajadzīgs...
Es lūdzu, apbediet bez manis.
Man jāiet tūlīt pat,
Es nevaru vairs gaidīt...

MADARA *Pieceļas sašutumā.*
Ko runā, puika! Muti ciet!

Pieiet, izrauļ zābakus.

Un kaunies! Attopies!
Un vārdus salasi, kas izbiruši
No tavas necienīgās mutes!
Kas mirušos vairs negodā,
Tas pats kā miris!
Mēs tēvu bedīsim, kā darīts mūžos.

Ieskrien Andrs.

ANDRS Ir galdauts beigts, pagalam galdauts!
Pagalam mani nodomi un sapņi!
Nu galdauts pasaulē! Nu svešās rokās!
Bet manās rokās tukšums,
Drausmīgs tukšums. —
Ā, zābaki!

MADARA Tos neaiztiec!

ANDRS Dod šurp, tu, vecā meita!

Skrien pie Madaras, grib izraut zābakus. Madara viņu saņem ar glāstu. Izbijies, apmulsis Andrs atkāpjas.

ANDRS Tu mani glāstīji?

Klusi.

Tā tikai māte glāstīja.

Tik maigi.

Lūdzoši.

Dod zābakus! Tie galdautu
Man atrast palīdzēs. Un kokus!
Ne Austraskoku, neesmu jau muļķis,
Bet dzelzs un maizes kokus — tos!

MADARA Tas galdauts tēvu grūda nāvē.
Vai gribi atkārtot tu viņa dzīvi?

ANDRS Vai viņa dzīvi? Simtkārt — nē!
Es zinu labāku.
Bet vajag galdautu! Un zābakus!
Un jūs es atcerēšos!

MADARA Tēvs jāapbērē ir.
Un dēliem jābūt klāt.

ANDRS *Attapies no aizkustinājuma.*
Dod zābakus! Tu mani nemācīsi!

Ņem nost, rupji atgrūž Madaru.

MADIS Brāl, paliec mierā! Neaiztiec!
Mēs citādi... Lai stāv tie zābaki!
Mēs citādi... Mēs iesāksim no jauna.

ANDRS Ā, tu tos gribi, es jau zinu!

MADIS Es negribu, ja mums ir jānaidojas!
Lai parauj jods tos zābakus, patiešām!
Mēs iztiksim ar paša soļiem, brālit.

ANDRS Tu, muļķi, netraucē!
Es tev ar labu saku —
Ej nost no ceļa, citādi es tevi...

MADIS Nu ko tu, brāļuk, ko tu, ko tu...
Nu redz, kā iekarsis...
Nu pagaidi, nu parunāsim bridī...

ANDRS Ej nost tu, varde,
Tevi samīšu!

MADIS Es neiešu! Tu apmāts!

Cinās.

ARTA *Bezpalīdzīgi.*
Ak, brāji, kā tad tā...
Jūs taču esat brāji...

Pret brāli brālis... Kā tad tā...
Ak, Madara, jel dari ko, jel dari!

MADARA *Sevi pārvarot.*
Jūs esat brāļi, Andr, —
Tu un Madis.
Jūs nedrīkstat... Jums viena asins...

ANDRS Ciet klusu tu, tu, mūžam klusētāja!
Tad klusē arī šoreiz, klusē!
Un atdod zābakus, dod šurp!

MADARA Nē, Andr, dēliņ... Nebūs klusēšanas!

ANDRS Ciet klusu! Nesaki man — dēliņ!
Tu māte neesi, lai mani pamācītu!
Histēriski.
Un nesaki man — dēliņ!
Nesaki man — dēliņ!
Dod zābakus!

MADARA Nē, zābakus tu, Andr, nedabūsi.

ANDRS Ko nedabūšu?

Izrauj nazi.

ARTA Vai, Andr, brālīt,
Vaimandieniņ, nazis!

Andrs uzbrūk Madarai, ceļu aizšķērso Madis. Viņš saņem dūrienu. Kriet. Andrs izrauj Madarai zābakus. Prom.

MADIS *Krietot.*
Tu apmāts, apmāts...
Neej, neej, paliec...
Ā, asinis... Tās manas ir vai brāļa...
Tās manas asinis... Un mana brāļa...
Cik sarkanas... cik sarkanas...
Cik siltas...

Nāk Indriķis un Niklāvs.

INDRIĶIS Kā jūs to piejāvāt,
Ka puika nozog?
Nu prom ar septiņjūdžu soļiem!

Kur bijāt? Kur jūs skatījāties?
Pagalam zābaki!

ARTA Čukstot.
Pagalam brālis.

NIKLĀVS Vai arī šeit par vēlu?
Puisīt...
To svēto dzīvību,
Ko tikai Māra drikst...
Ak, tie jau tavi vārdi.
Ne jau mani.
Es dzēsis dzīvības,
To Mārai neprasidams.
Bet tik par taisnu lietu.
Tici, tikai tādēļ.
Ā, tas pats nazis!
Tas nazis mans, ko kādreiz cirtu osī,
Lai mājās redz, kā brālim karā klājas.
Tik spožs, tik ass.
Tas stāsta patiesību.
Es vienmēr uzvarēju ienaidnieku.

MADARA Tu nazi, osī cirzdams, cirti brālī.
Tu nazi, osī cirzdams, cirti Madī.

NIKLĀVS Ko runā, māsa!
Tā tu apsveic mani?

MADARA Par ko gan tevi apsveikt, Niklāv?

NIKLĀVS Vai neredzi tu manas godazīmes?

MADARA Es godazīmes redzu.
Godu — neredzu.

Niklāvs izslējies, norijis Madaras apvainojumu.

NIKLĀVS Man bija jāatnāk...
Tik vienu dienu agrāk!
Bet aizkavējos ceļā, nelaimīgais!
Tik vienu dienu esmu nokavējis!

MADARA Izsmējīgi.
Tikai vienu mūžu!

INDRIĶIS Ak Dievs, nu zābaki ir Andra rokās!
Bet skries viņš visam tikai pāri
Un garām, visam tikai garām...

ARTA Mans brāli, Madi...
Nu es esmu viena!
Starp nezālēm tur vienā vagā
Aug tev kvieši...
Es atradišu! Izaudzēšu! Vākšu!
Un citu gadu viņšosies jau druva.
Bet Andrs — neģēlis!
Ak, nabags Andrs!
Kā apstulba viņš, Madara, no glāsta!
Kā izbijās no jūtām,
Kas to skāra!
Kā šaskaitās par to, kā kaunējās,
Kā alka!
Tad roku pacēla pret brāli!
Tas tukšums dvēselē, kas cēla roku!
Tas izmisums, bet ne mans brālis.

MADARA Jel nesāc aizstāvēt
To pazudušo dvēseli... to slepkavu, to...

ARTA To pazudušo dvēseli, jā, jā!
Bet kas to pazaudēja?
Vai nebija tā mūsu dvēsele?

INDRIĶIS Te divas dvēseles ir pazudušas.

MADARA Ak, nesāciet nu skaitīt,
Var kas sajukt!
Par sevi domājiet, kur sevi skaitīt.

INDRIĶIS Nu es gan drīzāk esmu atradies, ne zudis.
Tu taču nenoliegsi, māsa?

NIKLĀVS Un es, lūk dzīvs un vesels!

MADARA Izmēģīgi.
Jā, jā, tu — varonis.

NIKLĀVS Tu laikam gribēji, lai būtu kritis.
Un miris! Karā kauts un beigts!

- ARTA** Klusi.
Karā kauta dvēselīte...
- MADARA** Pārtver, turpina.
Karā kauta — nemirus'.
- NIKLĀVS** Jā, jā, jūs visi gribat,
Lai es būtu beigts! Jūs visi...
Es tā steidzos...
Un domāju — būs visiem prieks...
- MADARA** Tu gribi, lai mēs priecājamies?
Šobrid?
Lai priecājamies mēs par tavu veselību?
Par stāvu raženo,
Kas nav pat ievainots?
Ko cepure ir slēpusi šos gadus!
Kā alā iebēdzis tu tajā cepurē
Un paslēpies, un priecājies,
Ka neskarts!
Tu varonis!
Ej Miķelim nu pastāsti,
Kāds varons!
Ej Madim pastāsti, ej, ej!
- NIKLĀVS** Tu netaisnā! Tu nežēligā! Ļaunā!
- MADARA** Ak ļauna es?
Ja jau pret ļaunu,
Kā stāsti, cīnījies tu vienmēr,
Tad cīnies nu pret Madaru, pret mūsu!
Ja ļauna es, tad cīnies!
Tik cepuri gan uzlikt neaizmirsti,
Ka neizrauju vēl tev kādu matu!
- INDRIĶIS** Jā, jā, tas tiesa, Madara,
Viņš tikai neredzams ir drosmīgs.
- NIKLĀVS** Tu, pasaulskrējējs, viņai piebalso?
Kas tev par daļu,
Auļo tikai tālāk!
Ak tā, tev vairs nav zābaku!
Ko nu? Nu, brālīt, svilpo!

Niklāvs sāk izaicinoši svilpot.

- MADARA** Jel stājies! Piesvilposi nāvi.
- NIKLĀVS** Tā ir jau klāt. Vairs otra nenāks.
Ir nāve viena. Otrās nav.
- ARTA** Man liekas gan, ka tomēr divas...
- INDRIĶIS** Ak, Artiņ, nerunā tā, bērns!
Cik līdzīga tu savai mātei!
Tik viņu esmu mīlējis, tik viņu.
Tik viņas dēļ es pārnācu...
Jā, piekūsis no visa...
Bet Miķelis... Viņš manu Ilzi...
Nu pats... Nu Madis... Visi...
Ak, Madara, tu bijī gudrākā.
Vai nevarēji grozīt, mainīt?
Nu zudis viss... Un Miķelis...
- MADARA** Bij Miķelis sen pazudis, pirms zuda.
- INDRIĶIS** Vai nevarēji meklēt, atgriezt?
- MADARA** Es? Madara?
Man Māras nolikts — rakstīt. Rakstīt!
Vai mani tiesāt esat atnākuši?
Es vienīgā, kas Māras balvu
Pa vējam neizsēju! Es! Es viena!
Tu — Indriķi!
Ir tavas rokas tukšas!
- INDRIĶIS** Vai neatvedu visiem dāvanas?
- MADARA** Ar pāris lupatām
Tu gribi izpirkt dzīvi?
- INDRIĶIS** Nu kādu dzīvi, Madara, ko mels...
- MADARA** Jā, tiešām, tiešām — kādu dzīvi?
Nav bijis dzīves.
It nekā nav bijis.
Tik skrējiens nerimtīgs un mānīgs.
Bez rimas skrējiens, steiga — vēl un vēl.
Tu — vēja zieds.
Tu — atgriezts riecienis.

- INDRIĶIS** Es — vēja zieds...
Bet kas tu pati?
Tu esi neauglīga smilts!
Neviens nav tevī sējis sēklu,
Tu pati izbeigsies ar sevi!
Tāpat kā es!
Mēs līdzīgi!
- MADARA** Nekad mēs nebūsim ar tevi līdzīgi!
Es — Madara!
Man — pilnas lādes
Ar skaistumu, ko skatīs nākotnē,
Un mūžam manu vārdu minēs
Ar bijību, ar pielūgsmi, ar godu.
- INDRIĶIS** Nu, to vēl nevar zināt!
Var būt, ka sapel lādēs
Tas tavs skaistums!
Kas šodien neder,
Diez vai derēs rīt!
- MADARA** Jel klusē! Ne tavam prātam
Saprast to!
Ne tavai mutei runāt!
- ARTA** Bet Madim nebija nekā —
Tik mērķis. Tikai Austraskoks!
Tik vienu zaru,
Tik vienu zaru mūsu mīļai mājai...
- INDRIĶIS** Šim graustam vecajam,
Ko esat nolaiduši,
Ne pirksta nepiedurdami šos gadus?
- NIKLĀVS** Tik tiešām — šitam ūķim!
- ARTA** Tas ūķis nav, tās mūsu mājas.
- NIKLĀVS** Tu, skuķēn, paklusē, te vīru runas!
- MADARA** Jā, vīru runas, vīru runas!
Bet vīru darbus darīs sievas.
Kas paliks mājās? Es un Arta!

- ARTA** Kādēļ gan, Madara!
Ir tik daudz ļaužu!
Tie paši ļaudis, mūsu pašu ļaudis...
Tos nenicini,
Ak, ne jau visi bija nicināmi,
Tu viņus nepazini, nē, tu nepazini.
Nekad tu nenolaidies, it nekad
Līdz viņiem.
- MADARA** Jā gan. Es kāju nespēru tai barā.
Tiem nebij dvēseles,
Tik vēders, kaucošs vēders!
Tie truli lopiņi,
Man kauns par viņiem.
Jā gan. Es stāvu viņiem pāri!
- ARTA** Un viņi bijās tevis — lepnas, saltas,
Tie nebij lopiņi,
Tik apjukuši ļaudis.
Tie gaidīja, lai tu tos uzrunātu!
Jā, viņi gaidīja, ka tu tiem būsi
Māte!
- MADARA** Es — māte?
- ARTA** Jā, māte. Māte!
Kas visam pamatā.
Uz kuras rokām
Viss atbalstās.
Kas saitēm neredzamām
Satur savu saimi.
Ar siltām, gaišām
Neredzamām saitēm.
Kas neteikdama teic:
Mums vienas mājas, zeme,
Mums viena dzīvība un gods.
Jā, māte. Māte!
Kas māca pazīt labu
Un atšķirt to no ļaunuma,
Un apjaust,
Kas esam mēs, no kurienes mēs nākam,
Kur jāiet mums, kas jādara...
Ak, ne jau vārdos, ne jau rakstos!
Ar būtni vien, ar savu silto būtni!

- Tas tikai tev, tev vienai bij pa spēkam.
No tevis gaidīja — tev dots visvairāk.
- MADARA** *Atceras.*
"Tev tikai vienu saku —
Raksti."
Vai Māra steigdamās
Man nepateica visu?
Atgūst paštaisnību.
Tie sveši ļaudis.
Kamēr mani brāji...
- NIKLĀVS** Ko mani niecini! To nevar paciest!
Kad mani vienmēr visur godināja!
- MADARA** To cepuri jau pielūdza,
Ne tevi!
Ikvienš to kāroja,
Tik atņemt bij par glēvu!
Tu gāji neaizskarts,
Kad citi blakām — ļima!
Tie īstie varoņi, ne tu!
Zem kāda karoga
Tad karoji, mans brāli?
- NIKLĀVS** Es esmu karojis
Zem daudziem karogiem.
Bet tik par taisnību,
Es vēlreiz atkārtāju!
- MADARA** Ak, nabags brāli, kādu taisnību!
Kas vairāk maksāja,
Tam bija taisnība!
- NIKLĀVS** Ko runā tu!
Nekad es neprasīju naudas!
- MADARA** Nē, naudu ne, bet godu, slavu!
- NIKLĀVS** Tā slava nebij nepelnīta, māsa.
Kur biju es, tur arī uzvara.
Un visur mani cienīja.

Es vienmēr pirmais cirtu ienaidnieku
Un citus vadīju.

MADARA Labs vadonis, ko nevar redzēt!

NIKLĀVS Es paveicu viens pats,
Ko citreiz paveic simti!

MADARA Tu zini, Niklāv,
Tu — mans mīļais brālis.
Tādēļ man sirds visvairāk sāp
Par tavu izniekoto mūžu.

NIKLĀVS Tad dzirdi, Madara! Tavs mūžs
Nemaz tik daudz no mana neatšķiras!
Tur, blakus istabā, — tur gāja bojā ļaudis.
Jā, bojā gāja viņu dvēseles.
Man kaujas laukā apkārt ļima miesas,
Tev apkārt — dvēseles!
Mēs, māsa, līdzīgi.

MADARA Nekad mēs nebūsim ar tevi līdzīgi!
Es — Madara! Tu...

ARTA Kauns, ak, kāds kauns!
Jel izbeidziet šo ķildu!
Cik mūsu palicis!
Mēs nedrīkstam tā dzīvot!
Ak, Madara,
Jel neaizstāvi sevi, neapkauno,
Lai tevi aizstāv darbs, tavs darbs!
Es ticu, ka tas nepazudīs.
Jūs, lielie vīri, Indriķi un Niklāv!
Vai dzīve beigusies,
Ka pavelkat jau svītru?
Cik mūsu palicis!
Mēs nedrīkstam tā plēsties!
Vēl jāapbērē tēvs un Madis.
To darīsim, kā darīts mūžos.

Niklāvs ir atgājis sānis un grīb sadedzināt cepuri.

ARTA Vai, tēvoc, ko tu dari!

- NIKLĀVS** Lai sadeg liesmās mana sargātāja!
- MADARA** Ne lieta vainīga, bet cilvēks!
- NIKLĀVS** Lai sadeg zilās liesmās cepure!
Es, nelga, ticēju, ka esmu vajadzīgs
Tur, tālu svešumā, starp svešiem ļaudīm,
Starp svešām kaislibām,
Starp svešiem kariem!
- MADARA** Tu biji vajadzīgs te, mājās, Niklāv!
- NIKLĀVS** Es — karotājs,
Bet jums neviens te nedraud.
- ARTA** Mūs apdraud mūsu pašu likstas.
Ar tām ir jākarō.
Bez zobena, bez cepures.
Ar kailu galvu, kailām rokām
Un dvēseli.
Un nedrīkst baidīties to izģērbt kailu.
Jel nodzēs liesmu.
Nav tiesību tev nīdēt Māras balvu.
- NIKLĀVS** Nē, nē, tā māņu cepure.
To vajag iznīcināt.
- MADARA** Lūk, mani pirksti saliekti,
Lūk, mani mati sirmi.
Bet dvēsele man — pēkšņi
Tukša, tukša...
- ARTA** Tukša, tukša dvēselīte,
Visiem tukša...
Nē, man nav!
Vara zari, zelta saknes...
Ir Austraskoks — vai jūs to aizmirsuši?
- MADARA** Nav vairs viņa meklētāja.
- ARTA** Vienmēr būs, kas viņu meklē.

MADARA Jauni puisi veci tapa...

ARTA Var neatrast, bet jāzin, ka tāds ir!
Un ir tak! Katru rītu redzams!
Tu pati, Madara, to rakstā ierakstīji.

MADARA Tukšas, tukšas dvēselītes.
Visapkārt tukšas vien...

ARTA Mums nu būs jāpielej
Tās tukšās dvēseles!

MADARA No kā lai smeju?
No manis visi gaida.
Bet es — kur es lai smeju?
Ak Dievs, ak Dievs,
Mums nav nevienam mātes!

Lielā istaba. Divi šķirsti. Vienā Miķelis, otrā Madis. Vāķu nakts — atbilstoši senai tradīcijai, tāpat kā sākumā.

NIKLĀVS Viens priekšplānā.
Ir jāsadedzina šī cepure.
Lai mūžam neviltu vairs labus ļaudis.

Mēģina to darīt. Žvadz atslēgas. Parādās Māra.

MĀRA Tu velti pūlies.
Uguns neņems.
Ko reiz es laidusi,
Tas paliek.
Es laidu galdautu —
Nu ies no rokas rokā.
Es laidu zābakus —
Nu ies no kājas kājā.
Es laidu cepuri —
Būs allaž kādam galvā.

NIKLĀVS Šīs lietas ļaunas!
Māna ļaudis!
Es mešu ūdenī!

MĀRA To ūdens neņems.

NIKLĀVS Tad metu gaisā!

MĀRA Kaut kur nokritis.

Skan "Raudimis, raudimis šis vakariņis".

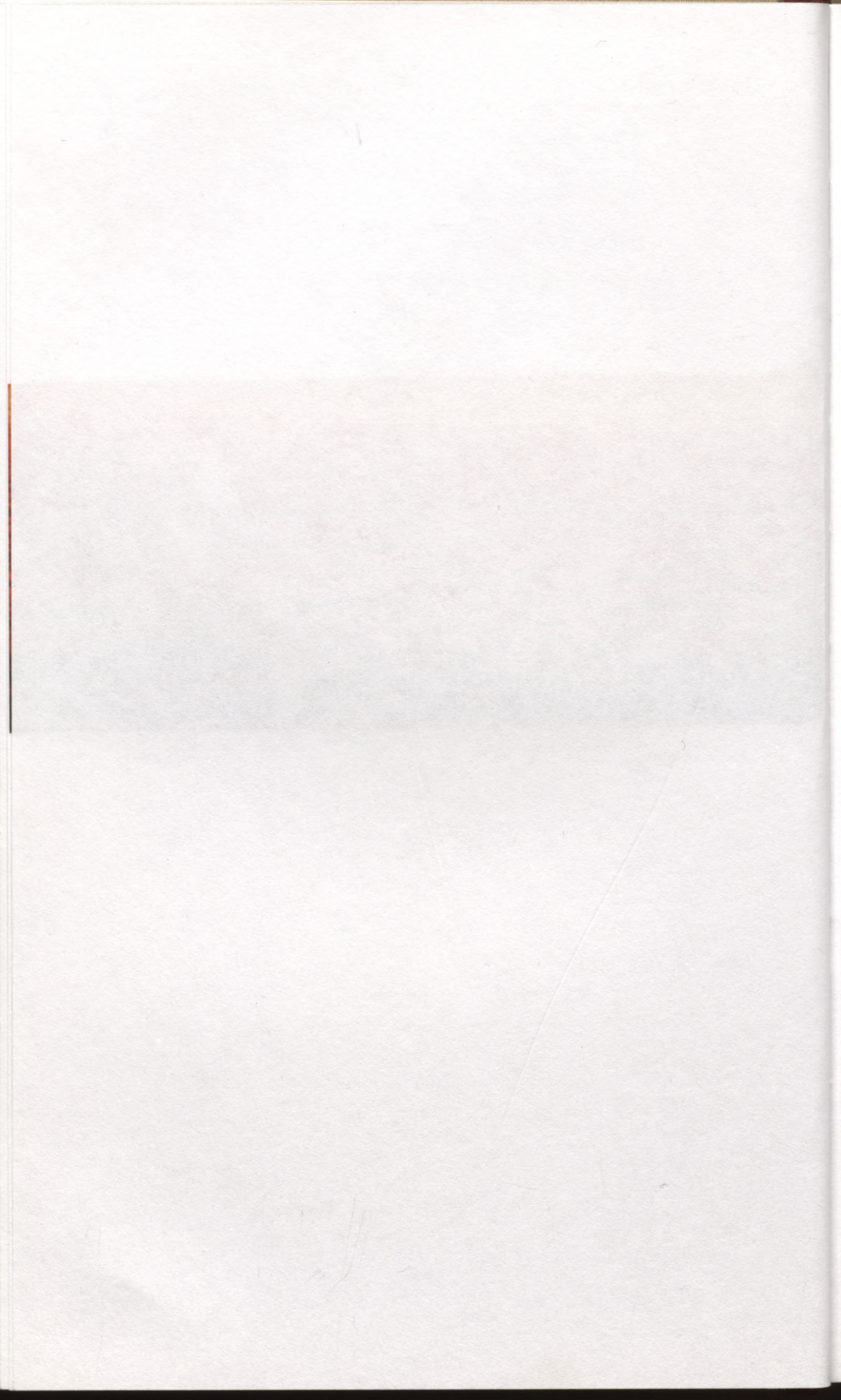
MAKA To Obans regina
MAKAS - Tab mata gata
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla

1951

MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla
MAKA Kani on holla

1854

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

TIESA

Dramatiska poēma ar citātiem pēc G.Merķeļa
grāmatas "Latvieši, sevišķi Vidzemē, apgaismības
laikmeta beigās" motīviem

A2317

Presented to the Senate of the University of California
at Berkeley, California, in partial fulfillment of the
requirements for the degree of Doctor of Philosophy

Personas

KAZA
VILKS
DZĒRVE
GAILĒNS
NĀVE
MIRONIS
SIENA KAUDZE

} — budēji

LIELKUNGS C — tiesnesis
LIELKUNGS A
LIELKUNGS B } — piesēdētāji
LIELKUNGS D }

MERĶELIS — aizstāvis*
TIESAS SKRĪVERIS
SULAINIS
ANDRIEVS
MADE
DZĒRĀJS
VĀRDOTĀJA } — apsūdzētie
LAIME

---

* Merķeļa un dažviet arī Tiesas kungu runā autentisks teksts no grāmatas "Latvieši".

Persons

— (1915)	}	KARA
		WIKS
		DEXEVE
		GALLINS
		WAVE
		ARROW
}		SENA KAUBE

— (1916)	LEKUNGS C	
— (1917)	}	LEKUNGS A
		LEKUNGS B
		LEKUNGS D
		LEKUNGS E

— (1918)	WIKS	
}		WIKS SKYRIM
}		SILVINE
— (1919)	}	ANDREVE
		WAVE
		DEXEVE
		WADOTIA
		LAKE

I CĒLIENS

1. aina

Muižas pagrabs. Skatuves dziļumā kāpnes uz augšu un durvis. Sulainis citu pēc cita ieogrūž pagrabā jautru baru — budēļus: Siena kaudzi, Mironi, Kazu, Vilku, Dzēvi ar bērnu — Gailēnu, pēdīgi Nāvi. Budēļiem ir arī vienkārši mūzikas instrumenti — trejdekšņi, stabules. Viņi nāk šķindēdami un ribēdami un ir iereibuši. Sulainis klusēdams viņus ieslēdz un aiziet. Budēļi paliek iekarsuši bezbēdīgā, bet varbūt arī izmisīgā jautrībā. Ir Mārtiņa vakars.

NĀVE Ķircinot Mironi.
Opā! Lillā! Mironš pillā!

SIENA KAUDZE Vai, no smiekliem vēders sāp!
Izbeidz, Nāve, nesmidini!

VILKS Uz Kazu.
Manai mīļai skaisti ragi...

KAZA Manam mīļam koša aste...

NĀVE Paluncini, paluncini!

SIENA KAUDZE Šis vēl nemāk luncināties.

DZĒRVE Nav jau nekāds mājas krancis.

NĀVE Bet tāpat pie ķēdes sēž.

MIRONIS Ātri beidzās mums tā balle.

NĀVE Kālab beidzās, raujam tālāk!
Mārtiņvakars prasa dziesmas
Visas savas izdziedamas.
Mēs jau visas nepaspējam.

VILKS Raujam tālāk!

KAZA Raujam tālāk!

BUDĒĻI *Dejo un dzied dziesmas, ko parasti dzied Mārtiņu vakarā, piemēram:*

Kas dimd, kas rīb
Ap istabiņu?
Mārtiņa gailiši
Dancīti veda.
Mārtiņa vakaru
Gaidīdami...

Devu, devu Mārtiņam,
Ko es biju solījusi:
Melnu vistu kankarainu
Ar visiem nadziņiem...

Nedod, Dievs, tādu dienu,
Kādas dienas Mārtiņam:
No ciemiņa ciemiņā,
Gaiļa nasta mugurā...

Mārtiņš atribināja,
Aizrībināja,
Pakāra mēteli
Zobena galā.

Jautriņa pamazām izčākst.

DZĒRVE Dziesma tā kā vārdotāja
Noņem sāpes, aizvelk brūces.
Atritina visus mezglus.
Mikstas dara cietas sirdis,
Vieglas dara smagas domas,
Noņem žņaugus dvēselei.
Dziesma gudra vārdotāja...
Zāju, ziežu zinātāja.

SIENA KAUDZE Paga, paga — kas tur bija?

MIRONIS Kas tur bija, kas tur bija!
Kungam pikta oma bija!

VILKS Budēliši, lecam, lecam!

KAZA Mārtiņdienu vienreiz gadā!

- VILKS** Tādu laimi — visa raža
 Ir zem jumta apcirkņos!
 Brangi rudzi, brangi mieži,
 Alus brangs — kā silda sirdi!
 Putas vēl nav noplakušas —
 Sprēgāt sprēgā vēl pa iekšu!
 Gaļas pietiks labam laikam...
- MIRONIS** Kas no tā tev pašam palīks?
- VILKS** Ko jūs pēkšņi sadrūmuši?
 Ko tā apmākušies pēkšņi?
 Ātri, ātri paliksmojam!
 Kamēr alus silda sirdi!
- KAZA** Ka tik neatsalst uz klona!
- VILKS** Neatsals nekad pret tevi.
 Mek, mek, Kaziņ, es tevi ķeršu!
Ķer Kazu, bučo.
 Ko jūs visi apklusuši?
 Tā nu neies! Tā nu nebūs!
 Ātri, ātri paliksmojam!
 Kamēr alus silda sirdi!
 Nē, nūdien, mēs neļausimies
 Šovakar mums atņemt svētkus,
 Visu gadu gaidījuši!
 Budēliši, kā nu bija —
 Kas dimd, kas rīb
 Ap istabiņu?
Daži piebalso.
 Mārtiņa gailiši
 Dancīti veda...
- SIENA KAUDZE** Kaklā sprūst.
 Ka tik nu labi
 Beigtos mums tā Mārtiņdiena!
- MIRONIS** Acu priekšā desmit rikstes.
- VILKS** Lecam! Lecam!

- SIENA KAUDZE* Mēda.
Lecam! Lecam!
Augstāk neuzlēkt par sevi.
- VILKS* Ekur Siena kaudzei deguns
Izstiepies par divi sprīži!
Cel nu augstāk — nolauzīsi!
- SIENA KAUDZE* Ei, nu...
- VILKS* Vai tu re, kā noplakusi,
Bija tāda kupla kaudze.
Ko — jūs ar? Kā tādi joki...
Svinam tālāk Mārtiņdienu!
- MIRONIS* Acu priekšā desmit rīkstes.
- VILKS* Jau par rīkstēm sadomājies!
- SIENA KAUDZE* Baidies gan par savu ādu!
Tu jau Mironis, tev jau nesāp.
- VILKS* Budēliši, dziedam, lecam!
Es jums saku — tiksīm sveikā!
- NĀVE* Ha! Ha! Ha!
- VILKS* Ko, Nāvīt, smeijies?
- NĀVE* Ka tu gribi sveikā tikt.
- VILKS* Un tu ar no tiesas domā,
Ka mūs lielkungs gribēs pērt?
Lielkungs pats mums svētkus ļāva.
Alu deva — divas mucas.
- SIENA KAUDZE* Ko tik skaļi ribināji,
Ko tu klaigāji, ko brēci?
Kungu izcēli no miega!
- VILKS* Mūsu lielkungs vienmēr ļāvis
Saviem ļaudīm svinēt svētkus.
Divi svētki vien jau ir —
Jāņudiena, Mārtiņdiena.

- Jāņudienu — neiznāca. Atminiet,
Bij kungam viesi. Toties ļāva Mārtiņdienu.
Alu deva — divas mucas.
- MIRONIS** Ļāva, ļāva! Cik var ļaut!
Ko tu bauroji kā vērsis!
- SIENA KAUDZE** Ko tik skaļi ribināji!
- NĀVE** Vilciņš kauca, Kaza blēja!
- KAZA** Nāvei.
Tā jau bija tava doma —
Nākt uz muižu budēļos!
- NĀVE** Mana gan. Bet, ja bij slikta,
Ko tad skrēji palēkdamās?
- SIENA KAUDZE** Viss jau bija labi domāts.
- NĀVE** Domāts ne ar tavu galvu.
Tev jau galvas nemaz nav.
- SIENA KAUDZE** Vai tu re, šai gan ir galva!
Zinām jau, kas tev tai galvā!
- NĀVE** Kas tad ir tai manā galvā?
- SIENA KAUDZE** Apraujas neizteikdama.
- MIRONIS** Acu priekšā desmit rikstes...
- VILKS** Nepērs lielkungs savus ļaudis!
- KAZA** Varbūt tiešām drusku dusmas
Kungam būsīm aizdevuši...
- VILKS** Bet par tādu nieku pērt?
- MIRONIS** Dziesmas dziedāt vis nav nieks!
Kungu traucēt vis nav nieks!
- SIENA KAUDZE** Es jau teicu — klusāk, klusāk...

- MIRONIS** Pati pirmā iesācēja!
Kur tev tāda skaļa rikle!
- SIENA KAUDZE** Tu ar kājām dimdināji!
Mironis! Nevar pavilkst kājas...
- NĀVE** Vilks ar Kazu! Tie jau abi...
Šis tik kauc, un šī tik blēj!
Nevar klusām izbučoties!
- KAZA** Tu jau gan to klusām māki.
Tu jau visu klusām dari...
- NĀVE** Ko es daru? Runā tālāk!
Ko es daru? Ko, nu ko?
- KAZA** Pati zini. Ko nu teikšu!
- NĀVE** Bet tu saki, saki vien!
Ko — tev, Kaziņ, bail no Nāves?
Tev jau jābaidās no Vilka.
Vilks jau kazai ir tā nāve.
- VILKS** Nemels niekus! Par daudz alus
Laikam būsi iedzērusi.
Tas jau tev nav kunga vīns!
- DZĒRVE** Tas ir sods.
Par ko tas uzlikts?
- SIENA KAUDZE** Kas ir sods?
- MIRONIS** Vēl jau nav uzlikts.
- DZĒRVE** Tas ir sods — ka mūžam strīdi.
Plēšanās un naidošānās.
Kopā esam tikai dziesmā.
Mēs tikko dziesmā bijām kopā.
Nupat, nupat tas, atminieties, bija.
Nu smalkās suķēs atkal saplisuši
Kā māla trauks, kas triekts pret klonu.
Un lauskas asas.
Meklē dzīvu miesu.

- KAZA** Raud.
Nu ir dusmas iemantotas,
Lielkungs nedos tev par sievu...
- MIRONIS** Acu priekšā desmit rikstes...
- VILKS** Vai tu beigsi vienreiz malt —
Desmit rikstes, desmit rikstes...
Nieka dēļ! Kad es jums saku —
Nepērs! Ritdien laidīs vaļā!
Neturēs jau krietnus ļaudis,
Rit te turēs žūpas, zagļus,
Noziedzniekus! Slep kavniekus!
Rit tak lielā tiesas diena.
- SIENA KAUDZE** Es jau teicu — klusāk, klusāk...
Ja nu visi nolūdzamies?
Jā, patiesi nolūdzamies!
Sulain! Sulain! Saki kungam,
Ka mēs žēli nolūgsimies!
Ceļos! Ceļos! Saucam kungu!
- MIRONIS** Trakā! Vēlreiz modināsi?
Nopērs vēl šo pašu nakti...
- SIENA KAUDZE** Vai es neteicu jums — klusāk...

Pamazām visi iekārtojas uz pārnakšņošanu.

KAZA *Vilkam.*

Ja nu kungs būs nokaitināts?
Ja nu nedos tev par sievu?

VILKS

Nebēdājies. Viss būs labi.
Rit no rīta celsies kungs,
Pasmiesies vien, pazobosies.
Liks mūs visus palaist mājās...
Beigsies lielā tiesas diena,
Tad es iešu tevi lūgt.
Kungs uz mani netur ļauna.
Dos man tevi. Kālab nedos?
Kas var aizliegt manim sauli!
Kas var aizliegt manim tevi...

Guli, guli, bārenīti.
Lai tev sapnī atnāk māte,
Noglauž galvu, mīji sauc..
Lai ir baltas viņas drānas,
Lai ir elpa viegla, viegla...
Noglauž galvu, mīji sauc...
Guli, guli, bārenīti.
Lai nāk pati Laimes māte
Sapnī tevī apraudzīt...
Guli, guli. Pasaciņu?
Lai nu būtu, pastāstišu...
Te ir tāda pasaciņa...
Man to kādreiz teica māte.
Mātei — māte stāstījusi.
Vai tu zini, kas ir Laime?
Nezini. Nu, kā lai zini!
Tad nu tā man teica māte.
Mātei — māte stāstījusi.

Sensenos laikos visi esot zinājuši, kas ir Laime, jo Laime staigājusi starp ļaudīm visiem labi ieraugāma un saredzama. Cilvēki zinājuši, kur viņu atrast, un allaž cits citam pastāstījuši, kur Laimi meklēt. Laime bijusi pavisam parasta sieva, tikai acis nav bijušas kā cilvēkiem. Laimei bijusi viena liela acs, un tā bijusi galvvidū, uz galvas. Acs allaž skatījusies debesīs. Laimei bijis bērns, viens vienīgs, un Laime to gauži milējusi. Te kādu dienu, nez kā tas gadījies, Laimes bērns pazudis. Laime aiz bēdām nezinājusi, kur likties. Tad nu noticis tā, ka Laime palikusi neredzama un sākusi klist pa pasauli, savu bērnu meklējama. Savās lielajās bēdās viņa apskatījusi katru. Bet acis viņai nebijušas kā cilvēkiem. Laimei bijusi viena liela acs virs galvas, kas skatījusies debesīs. Tad nu katrs, ko viņa grībējusi apskatīt, bijis jāceļ augšā, pie acs. Kad Laime cēlusi, ikviens varējis cerēt, ka viņš ir Laimes bērns. Bet cilvēku pasaulē daudz, Laime meklējusi un meklējusi, cēlusi un laidusi atkal zemē, bet kā nevarējusi, tā nevarējusi savu bērnu atrast. Un tā vēl šobaltdien Laime staigā pa pasauli neredzama un meklē savu bērnu, laimesbērnu. Un cilvēki vairs nezina kā senos laikos, kur Laime meklējama. Un

Laime nezina, kur laimesbērns. Un katrs varot cerēt, ka viņš ir tas laimesbērns. Čučī nu, bērniņ, varbūt tu esi laimesbērns...

2. aina

Nākamās dienas rīts. Istaba blakus tiesas telpai, virs pagraba. Pulcējas tiesas kungi. Skraida, šo to kārtodams un kafiju kungiem pasniedzams, Sulainis. Ir aizsācies strīds starp Merķeli (viņam šai laikā ir 26 gadi) un pārējiem. Skatītājs "pieslēdzas" strīdam.

LIELKUNGS A Jums jāsaprot, mans jaunais draugs, ka latvieša raksturs dara nepieciešamu visstingrāko apiešanos un verdzību! Vienīgi tās vēl cik necik notur viņu kārtības un tikumības robežās. Viņš ir pēc dabas augstākā mērā slinks!

MERĶELIS Pēc dabas? Tas nozīmē: zināmi cēloņi viņa cilvēka dabā rada slinkumu.

LIELKUNGS A Katru darbu, kur neviens vagars nevicina savu spieķi, viņš dara lēni un slikti.

MERĶELIS Un kas gan latvieti arī varētu pamudināt ātrāk cilāt cirvi vai spriguli tā cilvēka labā, kurš viņu izsūc un turklāt vēl nereti arī moka? Vai jūs, viņa apsūdzētāji, dzimtkungu labā strādātu citīgāk?

LIELKUNGS B Ne vien muižai strādājot, bet arī pats savā darbā viņš izrāda šo laiskumu. Ir zemnieki, kas tīšām neapsēj pusi no saviem laukiem, nomērdē savus lopus, ļauj sabrukt savai mājai, ja dzimtkungs pats nerūpējas par viņu saimniecību.

MERĶELIS Jūs sakāt, ka arī savā labā latvietis nav darbīgāks? No kā tad to secina? Varbūt no tā, ka viņš, kam nav laika pienācīgi apkopt savu tīrumu, nevar rūpēties par to, lai izliktos turīgs dzīvokļa vai apģērba ziņā? Vienu mirkli, kungi... Bet, ja arī tā būtu patiesība, — ko tad no tā var secināt? Vienīgi to, ka viņiem ir laupīta drosme un dzīvesprieks.

Šai brīdī pavisam klusi, it kā no dziļuma atskan budēļu dziedāta dzīvespriecīga dziesma. Visi izbrīnījušies ieklausās.

LIELKUNGS A Lūk, jaunais draugs! Nu jūs redzat gan, kādu aplamību tikko pateicāt. Dzīvesprieks viņus neatstāj pat cietumā.

MERĶELIS Cietumā? No kurienes šīs skaņas?

LIELKUNGS A Ak tās? No pagraba. Tas atrodas zem mums. Kungi, man jums jāpaskaidro: tie ir mani dzimtcilvēki, miera traucētāji. Jautra un trokšņaina kompānija. Saģērbušies visādos kankaros, viņi dzied un ālējas. Budēji — tā viņi sevi sauc. Vakar viņi svinēja savus svētkus, Mārtiņdienu, ja nemaldos, jā. Nudien, gāja par traku, es biju spiests viņus nedaudz atvēsināt.

LIELKUNGS B Es savā muižā neko tādu nepieļauju.

LIELKUNGS C Mēs arī svinam tikai kristīgus svētkus. Bez šīs rupjās ālēšanās un trakulībām.

LIELKUNGS A Nepareizi, mani kungi, nepareizi! Tauta, kas dejo un dzied, nav bīstama! Es saviem dzimtļaudim ļāvu divreiz gadā izpriecāties pēc sirds patikas. Iepriekšējos Jāņos man bija viesi, tad, protams, es nevarēju ļaut traucēt viņu mieru. Nu, un vakar viņi dabūja divkāršu devu...

MERĶELIS Viņus vienreiz piedzirdīt, protams, maksā mazāk nekā divreiz...

LIELKUNGS A Man humānisms neļauj liegt svētkus saviem zemniekiem. Lai arī kristīti, brīžam tie iegrimst atkal vecos māņos. Vakar nu gāja par daudz traki. Man likās, ka vēsais pagrabs nomierinās viņu sakarsušos prātus. Dzīvesprieks viņus, Merķeļa kungs, nav atstājis, nebūt ne!

MERĶELIS Mēs sākām par slinkumu, vai ne, kungi? Lai neapstridami pierādītu, kur meklējams avots slinkumam, ko pārmet latvietim, es atgādināšu kādu parādību, kas ir tepat acu priekšā. Skultes Jurģu muižas, Raudas zemnieki bija slaveni ar savu rosību pat amatniecībā un tirdzniecībā. Bet no tā laika, kad minētās muižas nāca tagadējo īpašnieku rokās, viņi pa daļai

jau pilnīgi nogrimuši bezdarbībā, īgnumā un postā, pa daļai tuvojas šim stāvoklim nepārprotami ātriem soļiem.

LIELKUNGS D Bet kā tas nāk?

MERĶELIS "Kā tas nāk?" nejaucās gan neviens, kas pazīst minēto zemnieku novadu tagadējo stāvokli. Ir citas muižas, kā, piemēram, Liepu muiža, Dikļi, Blomu muiža, kur nabadzīgās būdas pārvērtušās ērtās mājās, tukšsneši auglīgās druvās.

LIELKUNGS D Jums neviena muiža nepieder, un jūs tālab varbūt arī nemaz nezināt, ka viņš, šis latvietis, ir neizmērojami izšķērdīgs. Tikko raža izkulta, viņš rīko godus, dara alu, cep ik dienas plāceņus maizes vietā, pārdod savu labību, savu sienu, lai varētu liksmoties krogā.

LIELKUNGS B Tā tas tiešām ir. Tāpēc viņa krājumi jau pirms Ziemsvētkiem ir izsmelti. Viņam būtu jānomirst badā, ja kungi viņu, kā jau dzimtcilvēku, nevarētu sodīt un paši savā labā nepabalstītu.

MERĶELIS Latvietis ir izšķērdīgs! Nabadzīgākajos apgabalos — jā! Bagātākajos, kā, piemēram, Trikātā, viņš ir ļoti saimniecisks. Un kālab latvietim trūcīgos apgabalos būtu jātaupa? Kādi labumi viņu uz to varētu pamudināt? Starp citu, es negribu attaisnot zemnieka rīcību...

LIELKUNGS B Paldies Dievam, jūs kļūstat prātīgs, citādi mēs sākam uzskatīt jau bezmaz par...

MERĶELIS ...tomēr — viņš rudenī stāv pie sava labības apcirkņa kā izsalkušais pie bagātīgi klāta galda. Lai viņš jau no pirmā acumirkļa nesāktu kāri rit, viņam būtu vajadzīgi ļoti svarīgi pamudinājumi uz sātību. Dodiet viņam tādus pamudinājumus: dodiet tam izredzes, ka viņš sev un saviem bērniem, labi saimniekojot, var iegūt svarīgas priekšrocības un brīvību, nodrošiniet viņam pat tikai iespēju kaut ko ietaupīt un apziņu, ka ietaupītais tam pieder, tad viņš kļūs par stingru saimnieku.

LIELKUNGS B Par stingru saimnieku! Ha! Ha! Liekas, ka jūs, kungs, būtu šodien Vidzemē ieradies. Jūs viņus nepazīstat! Latvieši bez izņēmuma ir dzērāji! Daudzi nedēļām ilgi dzīvo pa krogu, daudzi no pārdzeršanās mirst. Ja bailes no kunga un viņa pātagas tos neatturētu, tad drīz visa tauta nosliktu degvīnā!

LIELKUNGS A Ar skumjām jāpiekrit. Tiekme uz dzeršanu ir vispārēja latviešu tautas iezīme. Jā, jā... Vai zināt — maigi uzpurēdamās, mātes dalās pasniegtajā degvīna glāzē ar saviem zidāmajiem bērniem.

LIELKUNGS C Četrpadsmit gadus veci zēni un meitenes dzer degvīnu, nesaviebjot seju, un starp vīriešiem un sievietēm reti atradīsim tādus, kas nepiedzertos katru svētdienu...

LIELKUNGS D ...it sevišķi tad, kad viņi bijuši pie dievgalda...

LIELKUNGS C Ja tiem šim nolūkam trūkst naudas, tad vīrieši nes pārdot labību, bet sievietes — savas drēbes.

MERĶELIS Jā, diemžēl, jā... Bet, ak vai! Lai kungi drīzāk justu viņiem līdzī nekā viņus nicinātu! Tiem, kuri padodas vienīgajai baudai, ko viņi pazīst, vienīgajam līdzeklim, kā aizmirst savu postu, — žūpošanai.

Klanīdamies ienāk Tiesas skrīveris.

TIESAS SKRĪVERIS Piedodiet, kungi, ka traucēju jūs... Pazemīgi atgādinu, ka tūlīt jāsākas tiesas sēdei... Lūdzu, kungi, esiet tik laipni...

Visi virzās uz tiesas telpu.

LIELKUNGS A Man jāatzīst, ka jūs mūs tikko pārsteidzāt, Merķeļa kungs! Es augstu vērtēju jūsu dedzību, jaunais draugs, bet šķiet, ka jūs esat uz maldu ceļa.

LIELKUNGS C Es nesaprotu, no kurienes jums, vācietim, tāds greizs priekšstats par... dzīvi. Mums, muižniekiem... Ak tā, jūs jau neesat muižnieks...

3. aina

Pagrabs kā sākumā. Ir nākamās dienas rīts. Budēji tais pašās vietās, kur vakar palikuši.

NĀVE Viss ir kluss. Tas nav uz labu.

KAZA Kāpēc nenāk ārā laist?

VILKS Gan jau, gan jau.
Vēl jau agrs.

SIENA KAUDZE Ej tu — agrs!
Kur tev agrs!
Citurīt jau treji sviedri
Būtu pieri pārtecēj'ši.
Gosniņ, mana neslauktā...

MIRONIS Cits jau nebūs — desmit rikstes.

KAZA Nē, patiesi. Nav vairs joks.
Kāpēc mūs vēl nelaiž ārā?
Vai, kā esmu nosalusi!

VILKS Nāc, es tevi sasildišu.

NĀVE Vai nu Kazai vienai salst?
Tad jau sildi mani ar'.

KAZA Katram savi sildītāji.

VILKS Visiem vajag sasildities.
Augšā! Augšā! Visi augšā!
Nevar ļaut tā dūšai sašļukt!
Es jums saku — tiksim sveikā!

NĀVE Ha! Ha! Ha!

VILKS Ko, Nāvīt, smeijies?

NĀVE Ka tu gribi sveikā tikt.

VILKS Vai tad kungam šorit laika
Noņemties ar mūsu lietām!

Ir tam izkritis no prāta.
Jāuzņem tam tiesas kungi,
Jādomā par tiesas lietām.
Izlaidis, kad tiesa beigsies.
Ko tu čiksti, Siena kaudze!
"Citurīt jau treji sviedri
Būtu pieri pārtecēj'ši!"
Tad nu atpūties, kā nākas.
Sēdi, guli — kā tev tik.

SIENA KAUDZE Ko tā gulēs! Nav jau ierasts.

DZĒRVE Mājinieki diez ko domā.
Ak tu, manu Gailēniņu, —
Tu jau gluži stīvs un stings!

GAILĒNS Nē, man silti.
Sapnī mani silti sedza.

DZĒRVE Māmuliņa tevi sedza?

GAILĒNS Māmuliņa tumšu vaigu.
Tā, kas sedza, — gaišu vaigu.
Gaidi mani, viņa teica.
Gan es tevi atradišu.

DZĒRVE Tā būs pati Laimes māte,
Kas pie tevis sapnī bija.
Sapņos jau tā bieži nāk.

VILKS Vajag, vajag izkustēties.
Uzraujam ko labi jautru!
Jāizloka stīvās kājas!
Nevar ļaut tā dūšai sašļukt!

Vilks, Kaza, Siena kaudze, Nāve, Dzērve un Gailēns sāk jautru rotaļu — "Dimdaru, damdaru, ozoliņi" vai tml. Mironis paliek stāvot.

VILKS Nu pavisam cita lieta.
Nu ir atkal karstums dzislās!
Mironi, vai tu vēl dzīvs?

NĀVE Ha! Ha! Ha! Vai tas gan dzirdēts,
Mironis ka mirtu nost!

Mironi, tev gan ir labi,
 Tev nav jābaidās no nāves.

MIRONIS Tfu, tu!

Vilks ar Kazu divatā.

VILKS Kazai.
 Nāc, vēl brīdi būsīm blakus.
 Pagrabā vai pašā ellē,
 Kad tik tu man esi blakus.
 Aiziešu es meža darbos,
 Ilgi tevis neredzēšu.
 Nē, nudien, gandrīz pa prātam,
 Ka mēs netiekam vēl ārā,
 Ka tik ilgāk tevi redzu.

KAZA Man jau arī... ir tāpat.
 Zini, naktī pēkšņi modos —
 Tava galva... manā klēpī.
 Likās, Laime pacēlusi.
 Atceries to pasaciņu.
 Ka tik nelaiž pēkšņi vajā!
 Bail, ka kritot nositišos.

VILKS Un man arī šonakt likās,
 Ka es esmu laimesbērns.
 Laimei bija tava seja,
 Kad tā skatījās uz mani.
 Tieši tā, kā tagad skaties.
 Nē, es esmu laimesbērns.
 Tādēļ vien, ka tu man blakus!

KAZA Vai var būt, ka Laime viena?
 Ka uz visiem tikai viena?
 Katram vajag savu laimi.

VILKS Tu man būsi mana Laime.
 Gan mēs abi, gan mēs abi...
 Izsitišos labos ļaudis.
 Vācu mēli es jau māku.
 Ko es tevīm pačukstēšu:
 Lielkungs B — no mūsu kārtas.
 Latvietis! Tik klusi! Neteic,

Neteic tikai nekur tālāk.
Manam vectēvam bij rada.
Tā es zinu. Nedrīkst teikt,
Nedrīkst teikt — no Dieva puses...
Gan es arī izsitišos!
Gan es arī izsitišos.

KAZA Vai man dieniņ, Lielkungs B!
Kas gan to var iedomāties!
Bargākais no visiem kungiem.
Vai maz zina mūsu mēli!

VILKS Zina, zina. Tikai klusi!
Nedrīkst izrādīt, ka zina.
Nerunā par to ne vārda!
Gan mēs abi... gan mēs abi...
Kad tik tu man esi klātu.
Kad tik varu būt tev blakus.
Kad es varu tavu bizi
Saņemt tā, rau, tā, lai...

KAZA Ai, man sāp tā!

VILKS Es tev gauži nodariju!
Nebij tiši... Spēka man par daudz,
Kā lācim. Noglaužu,
Bet tu jau — sāp man!
Tas nekas, gan pieradisi.

KAZA Vai pie sāpēm?

VILKS Nē, pie spēka.

KAZA Spēks gan vairāk sāpes dara.

VILKS Neļaušu tev darīt pāri.

KAZA Kauns man teikt... bet ir kas sakāms...
Novērs acis, tad es teikšu...
Ja nu lielkungs pirmo nakti...

VILKS *Pielec kājās.*
Velns un elle! Velns un elle!

- Saspārdišu! Samīdišu!
 Nenotiks tas, nē, nemūžam!
- SIENA KAUDZE** Ūja, Vilciņ, ko nu trako!
 Kāda muša tevim koda?
- VILKS** Būtu muša, sistu nost!
Atkal klusi, Kazai.
 Neticu, ka mūsu lielkungs...
- KAZA** Jā, bet kā tad tavu māsu...
- VILKS** *Skaļi.*
 Velns un elle! Velns un elle!
- MIRONIS** Ko nu lādies tā kā pagāns!
 Kristīgs cilvēks...
- VILKS** Visi kristīgi! Vai tādēļ
 Viens nav labs, bet otrs maita!
- KAZA** Klusu, klusu, man ir kauns!
- VILKS** Ļaudis, ko mēs sadrūmuši,
 Rūgumpodi, skābumķērnēs!
 Ei nu, uzraujam ko jautru,
 Mums jau pirmīt labi gāja!
- SIENA KAUDZE** Ka tik nebija par skaļu.
- MIRONIS** Biezas sienas. Kungu nams.
 Nav jau tā kā mūsu būdas —
 Sienai izdur cauri pirkstu.
 Te jau dziesma netiek cauri.
- VILKS** Nu tad!
- NĀVE** Ne tu kungs, ne arī dziesma
 Tevīm kāda kalponīte.
 Nenāk, ja to grib ar varu.
- DZĒRVE** Drīzāk gribas sēri vilkt.
 Gari, gari, sēri, sēri.

- GAILĒNS** Ēsti gribas.
- DZĒRVE** Drīz jau izlaidīs mūs ārā.
Dabūsi tad pilnu guzu.
Lai nu kad, bet Mārtiņdienu
Bērni dabū pilnas guzas.
- GAILĒNS** Kad varētu Mārtiņdienu
Aiz ausim noturēt.
- DZĒRVE** Kad varētu. Kad varētu!
- NĀVE** Nīkni.
Kad varētu laukā tikt!
- MIRONIS** Acu priekšā desmit rikstes.
Sen tas bij, kad mani pēra.
Jauns es biju, spītīgs muļķis,
Nenoņēmu cepurīti.
Jauns es biju. Sen tas bija.
Tagad...
Lielkungs ir ar mani mierā.
- NĀVE** Kas jau miris, tas jau labs.
- MIRONIS** Visu izdaru pa prātam.
Roku vienmēr pabučoju.
Tavu negodu — nu pērs...
- SIENA KAUDZE** Varbūt, ka mēs nolūdzamies?
- DZĒRVE** Kāpēc lūgties? Nav ko lūgties!
Pacietīsim arī to!
- SIENA KAUDZE** Nav ko lūgties! Kas tad tev!
Ja man būtu tādi radi...
Bīstas paši vācu kungi.
- DZĒRVE** Manai mātai liec tu mieru!
- SIENA KAUDZE** Vai es ko! Tik to vien saku,
Kas tad tev.
Māsa pateiks burvju vārdus,
Mironi no kapa uzcelš.
- Uz *Mironi*.

Ne jau tevi. Ne jau tevi.
 Apskaužu es tevi, mīļā,
 Tāda māsa, tāda māsa...
 Vai es ko! Bet kas tad tev!

DZĒRVE Siena kaudze, nemal tukšu!
 Tālu man ir mana māsa.
 Zila sagša, pilna zvaigžņu.
 Man tik veca seģenīte.
 Tikai lūgties nevajaga.

VILKS Tiesa, Dzērve, nav ko lūgties.
 Vai mēs kādi vaininieki?
 Svinam savus pašu svētkus,
 Grūtā darbā nopelnītus!
 Nav tāds likums, kas tos neļauj!

NĀVE Likums! Paskat, šis teic — likums!
 Ha! Ha! Ha! Tu meža zvērs!
 Likums ļaudīm ir, ne vilkiem.

VILKS Tu to spēli velc par ilgu!
 Budējos es biju Vilks.
 Nu ir māžošanās cauri.
 Nu es esmu atkal pats.

NĀVE Nē, lai iet tā spēle tālāk!
 Es vēl palieku par Nāvi.
 Tu vēl būsi Siena kaudze,
 Izvazā ko visi vēji,
 Ja nav saimnieka, kas segtu.
 Tu vēl Kaza, tu vēl Vilks.
 Tu vēl paliecies par Dzērvi —
 Kur tad nu tu aizlidosi...
 Lai tik iet tā spēle tālāk!
 Mironis lai ir vēl miris.
 Gailēns ar lai paliek Gailēns,
 Izaugdams lai ir par Gaili.

GAILĒNS Vai, es negribu par gaili!
 To jau Mārtiņdienā nokauj!

- NĀVE** Treknu, melnu, ne jau tādu
Pavārgušu, puspelēku.
Lai tik iet tā spēle tālāk!
Klausiet, ko es izdomāju!
Kad te nāks tie negantnieki...
- VISI** Kuri, kuri?
- NĀVE** Taču tie, ko tiesa tiesās.
Droši notiesās uz nāvi.
Kad te nāks tie negantnieki,
Drusku padzīsim mēs jokus!
- DZĒERVE** Nāve, Nāve, vai gan joki
Prātā būs tiem nabadziņiem!
- MIRONIS** Atradusi nabadziņus!
Tie būs slepkavas un blēži!
Nieku dēļ tik augsta tiesa
Neies kavēt savu laiku!
- NĀVE** Paiesiet jūs tālāk, tumsā.
Es te nostāšos. Par Nāvi.
Redzēs, kā šie uzvedīsies.
- SIENA KAUDZE** Satrūksies šie ne pa jokam!
- NĀVE** Iztaujāšu. Izprašņāšu.
Lai nu rāda melnās dvēšles.
Lai nu stāsta melnos darbus.
Visu izvilksim no viņiem!
- SIENA KAUDZE** Ko šie kāvuši un kā!
Kam šie zaguši un ko!
- KAZA** Tā jau tīrā negantība!
- MIRONIS** Kāda nu tur negantība!
Negantības dara viņi.
Mēs tik tā, aiz gara laika.
- VILKS** Varbūt labāk uzdziedāsim!
Nevar ļaut tā dūšai sašļukt!

Īsti netik man tas joks.
Uzraujam ko labi brašu!

DZĒRVE Drizāk gribas sēri vilkt.

Uzsāk sēru, gari vilktu dziesmu. Pamazām citi piebiedrojas.

4. aina

Tiesas telpa. Iepreti aiz gara galda augstos krēslos sēž Lielkungs C — tiesnesis, Lielkungs A, Lielkungs B, Lielkungs D — piesēdētāji. Pa kreisi — Tiesas skrīveris, pa labi — Merķelis — aizstāvis. Galdiņš ar Bībeli. Atveroties priekšskaram, troksnis, ko tiesnesis noklusina ar zvaniņu.

TIESNESIS Kungji, kungji, es saprotu jūsu emocijas. Tas ir patiesi šausmīgi — šo ļaužu trulums un bezsirdība... Bet, kungji, stiprināsimies garā, un lai Dievs mums palīdz spriest taisnīgu tiesu šiem... latviešiem. Sulain, ievediet apsūdzēto!

Sulainis no skatītāju zāles ievē Andrievu. Viņš nostājas pie zvēresta galdiņa.

TIESNESIS Zvēri pie Dieva Tā Kunga, roku uz Bībeles likdams, ka runāsi patiesību un tikai patiesību.

ANDRIEVS Zvēru.

TIESNESIS Kā sauc? Kam piederī?

ANDRIEVS Es — Andrievs, Piņķu Andrievs.
D muižas dzimtcilvēks.

TIESNESIS Vai zini, kālab tu te stāvi?

ANDRIEVS Klusē.

TIESNESIS Tu tiec apsūdzēts sava brāļa slepkavībā. Ko tu vari teikt šai sakarā?

ANDRIEVS Klusē.

TIESNESIS Vai tu atzīsti savu vainu Dieva Tā Kunga un augstās tiesas priekšā?

ANDRIEVS Spītīgi klusē.

- TIESNESIS* Tu esi sava brāļa slepkava?
- ANDRIEVS* Jā, kungs.
- TIESNESIS* Nu, runā! Stāsti, kā tas notika!
- ANDRIEVS* Bij brālis krogā, ak, jau četras dienas.
Bet atslēgu no pieliekamā
Viņš bija paņēmis sev līdz...
Uz krogu.
- TIESNESIS* Nu tālāk, tālāk!
- ANDRIEVS* Mēs visi mirām nost aiz bada.
Četras dienas...
Nu... bērni kauca, lielie sita nost
Cits citu bezspēcīgās dusmās...
Aiz niknuma.. Tad Līze,
Nu, brāļasieva, teica — Andriev,
Tev jāiet ir uz krogu pakaļ...
Jo apmirs tiešām tavējie, gan mani...
Nu... bērni. Tad nu gāju.
Tak krogs nav tuvu...
- TIESNESIS* Turpini! Un ne tik gausi!
- ANDRIEVS* Nu... Līze piesacīja — mājās neved.
Tik posts no viņa, nu... no brāļa...
- TIESNESIS* Stāsti drīzāk. Kā tu nogalināji
savu miesīgo brāli?
- ANDRIEVS* No kroga izvilku ar varēm...
Gājām... Nu, izrādījās — dzēris šis
Par manu naudu! Kungs,
Viņš nozadzis man manu linu naudu!
It visu nodzēris! Ak, maita! Maita!
- TIESNESIS* Mierā! Tu neesi krogā! Tālāk!
- ANDRIEVS* Bet manu linu naudu, kungs!
Par to es būtu.... Izpircies — un brīvs!
Nu tad es viņu...
Manu linu naudu!

- Un bērni mājās mirst aiz bada!
Es viņu... Līze piesacīja —
Tu viņu, Andriev, mājās neved...
- LIELKUNGS B** Tev Līze teica! Ha! Ha! Ha!
- Piesēdētāji smejas.*
- Tev Līze teica — nokauj!
Un tu viņai klausīji?
Un nevis Dieva bauslim?
- ANDRIEVS** Klusē.
- TIESNESIS** Kam, kungi, kādi jautājumi?
- LIELKUNGS D** Nu, pastāsti mums — vai tas nelaimīgais, ko tu nokāvi, bija tev vienīgais brālis?
- ANDRIEVS** Nē, Jurģis ar'. Viņš noslika.
Pērnavasar. Lielkungs zina.
Bez manas vainas. Lielkungs zina.
- LIELKUNGS D** Šo gadījumu atļaujiet man pastāstīt. Pērnavasar manas muižas upītē noslika šī paša... necilvēka brālis. Tā kā ārsta tuvumā nebija, es pats aizsteidzos turp ar dažiem saviem kalpotājiem. Kamēr mēs pūlējāmies nelaimīgo atdzīvināt, visa viņa ģimene nolikās gulēt! Pēc stundas pamodās šis pats... necilvēks un apvaicājās, vai pūlēm esot kādi panākumi. Kad izdzirdēja "nē", viņš mierīgi paņēma nosliktušā kažoku, apsedzās un likās gulēt tālāk!
- Sašutuma murdoņa, izsaučieni: "Kāda bezsirdība!", "Dievs, stāvi klāt: kā dzīvnieki!" etc.*
- TIESNESIS** Vai tev nekas nav sakāms... zemniek?
- ANDRIEVS** Labs kažoks. Kāpēc neņemt?
Tas brālim vairāk nebij vajadzīgs...
- LIELKUNGS D** Jūs redzat necilvēcību, kungi! Tas nav ne izņēmums, nedz īpašs gadījums! Latvietis, bieži pat žāvādamies, mierīgi noskatās, kā cieš un mirst viņa bērni un tuvākie radi. Bezjūtība un trulums! Manā muižā

viena gada laikā atkārtojās gadījums, kad dēli savus sirmus vecākus sasit līdz asinīm! Bezjūtība un trulums ir parasta latviešu īpašība!

MERĶELIS Es lūdzu vārdu! Augstā tiesa! Jūs pārstāvat šis zemes izglītotākos, augstākos slāņus, es apelēju pie jūsu taisnprātības un dziļredzības! Šim trulumam, šai šaušalīgajai bezjūtībai ir saknes! Nebūdamš ne muižnieks, ne latvietis, es astoņus gadus esmu diendienā grozījies tikai muižnieku sabiedrībā, tomēr diendienā man bija izdevība latvieti nožēlot sakropļotu cilvēci... Tā kā vairākām, gandrīz visām viņu rakstura īpašībām ir viena sakne, tad lai man atļauts par šo punktu izteikties plašāk.

TIESNESIS Nav nekādas vajadzības, Merķeļa kungs. Tiesājama, D muižas dzimtcilvēks Andrievs, ir atzinies slepkavībā. Viņa vaina ir nenoliedzama. Aizstāvja kungs, mēs izskatām šeit konkrētus noziegumus, apcerīgumam šobrīd vienkārši nav vietas! Mēs stingri turēsimies pie faktiem, kungī! Pie konkrētības, kungī, turēsimies stingri pie konkrētības!

Piepriekšējās ainas beigās uzsāka Dzērve.

LIELKUNGS A Lai augstā tiesa mani atvaino! Tie atkal mani dzimtcilvēki. Es viņus sodīšu. Lai neaizmirstu, skrīver, pierakstiet tiem desmit rikstes!

TIESNESIS Sulain, šo aizvediet! Un ievest nākamo!

Kamēr Sulainis ved prom Andrievu un atved Madi, klusi skan dziesma. Made nostājas pie galda ar Bībeli.

TIESNESIS Zvēri pie Dieva Tā Kunga, roku uz Bībeles likdama, ka runāsi patiesību un tikai patiesību.

MADE Es zvēru.

TIESNESIS Tu tiec apsūdzēta savu bērnu slepkavībā.

MADE Nē, nē!

TIESNESIS Tavs lielkungs pastāstīs šo to par tevi. Lūdzu, cienījamais kungs, jums vārds.

LIELKUNGS B Šī sieva, vārdā Made, ir manas muižas dzimtcilvēks. Man, augstā tiesa, stājas sirds un mēle stingst aiz šausmām, kad atceros, ko šī... meita pirms pāris mēnešiem izdarīja ar saviem bērniem.

TIESNESIS *Madei.*
Cik veci tie?

MADE Vai mani bērniņi? Tie...
Viens gadu vecs, bet otrs...
Kā piedzimis. Bet nokristījām!
Būs viņu dvēselītes eņģeliši....
Jā, mira kristīti...

LIELKUNGS B Nē, viņi nemira! Tu viņus nogalināji! Dievs, esi žēlīgs! Kungi, viņa... šī... savus bērnus tišuprāt pielika pie baku slimnieka, lai aplīp. Un, lai būtu pavisam droši, ka bērni nomirs, viņa deva tiem sviestmaizi ar baku indi!

MADE Tā viņu pirmā sviestmaize.
Un pēdējā.

LIELKUNGS A Dievs sargi — kāda cietsirdība...

MERĶELIS Kāpēc tu darīji to, Made?

MADE Būs viņu dvēselītes eņģeliši...
Kungs, tā vai tā tiem būtu jāmirst...
Aiz bada, aukstuma un sāpēm...
Es domāju — lai mirst tūlit...
Pirms apēduši tik daudz maizes...

MERĶELIS Ļoti pareizs secinājums ļaudim, kuriem maize tik dārga, bet kādas gan ir tās mātes jūtas, kura tā var spriest! Jūtu trulums vienmēr ir savienots vai nu ar nepietiekamu kultūru, vai arī tās pārāk augstu pakāpi: ne neēdis, ne pārēdies cilvēks par mūziku neinteresēsies. Kurš gadījums attiecas uz latviešiem, tas jau pietiekami noskaidrots.

TIESNESIS Merķeļa kungs, tuvāk pie lietas! Par kādu mūziku jūs runājat, kad runa ir par drausmīgu noziegumu!

LIELKUNGS B Kā trusene, kā traka trusene, kas nokož savus bērnus! To sadedzināt vajag kā raganu!

TIESNESIS Mēs viņu sodīsim, kā paredz likums. Jūs būsiet apmierināts.

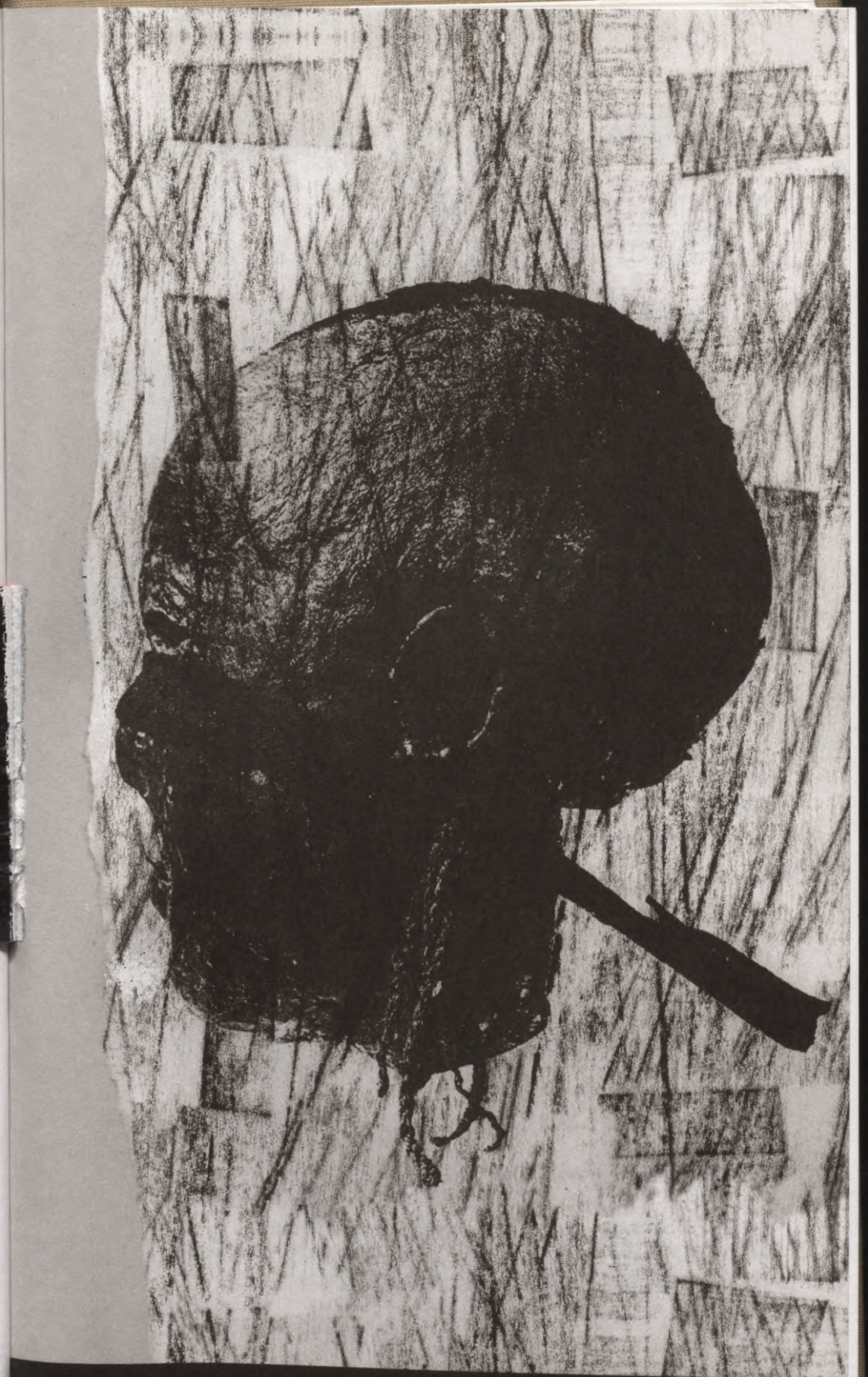
MERĶELIS Kungī, es vēlreiz apelēju pie jūsu taisnprātības un dziļredzības! Laiņā daba remdina visu ļauno, ko cilvēki dara. Tā nocietina nelaimīgo sirdis, padara tos bezjūtīgus. Bads visādā ziņā ir milas pretinde. Cilvēks, kam pastāvīgi jācinās ar nabadzību un kas nevar cerēt uz citu savas cīņas iznākumu kā vien nāvi, jūtu ziņā nogrimst līdz tai pašai pakāpei, uz kuras atrodas vientuļš mežonis vai pat dzīvnieks. Visas maigākās jūtas, viss, kas pieder pie cilvēcības, tam ir svešs. Mīlestība...

LIELKUNGS B Ko zemnieks zina no mīlestības!

MERĶELIS Lūk, lūk! "Ko zemnieks zina no mīlestības!" — tā mēdz teikt, liedzot tam izraudzīto dzīvesbiedrēni vai piespiežot viņu precēt sievieti, ko tas nevar ciest. Bet, kad latvietis savu sirmo tēvu sasit līdz asinīm, kad viņš savas sievas un bērnu bēres izlieto tikai kā izdevību piedzerties, kad viņš no savas dzīvesbiedrenes zārka tūliņ steidzas pie kāda cita sievišķa radijuma, vienalga, vai tā ir netikle vai ķildīga ragana, kas var apmierināt viņa miesīgās vajadzības un adīt cimodus, — kas tad vainīgs šai lopiskajā bezjūtībā? Jūsu vaina tā ir, augstdzimušie despoti!

Sašutums, troksnis. Tiesnesis skandina zvaniņu.

Neskatoties uz jūsu smaidošo ārieni, uz jūsu skajajām, jūteliģajām frāzēm par cilvēkmīlestību un augstsirdību, jūs, tāpat kā agrāk mūki, raugāt noturēt savus līdzpilsoņus uz vizzemākās kultūras pakāpes. Jūsu varmācīgā kāja konsekvēnti samīda viņos katru maigāku cilvēka jūtu ziediņu. Viņiem jābūt lopiem līdzīgiem, lai jūs varētu pārpilnībā baudīt visizsmalcinātāko, visizmeklētāko greznību...

TIESNESIS Es protestēju! Jūs aizmirstaties, aizstāvja kungs! Trūkst vārdu! Tiesas vārdā es aizliedzu jums šis... nesakarīgās runas! Mēs tiesājam te bērnu slepkavu, neapgāžami pierādītu vispretīgāko noziegumu! Ja jums, aizstāvi, nav — un nevar taču būt! — nekādu aizstāvības argumentu...

MERĶELIS Man ir! Un tos jūs tikko dzirdējāt!

LIELKUNGS A Jums vēl daudz jāmacās, mans kungs, lai saprastu, kas tiesā ir arguments.

TIESNESIS Tie nav argumenti, tie ir murgi, Merķeļa kungs! Uzskatīsim šo lietu par izbeigtu.

LIELKUNGS A Jūs vēl esat tik jauns, Merķeļa kungs, bet pat jaunība nevar būt par attaisnojumu bezatbildībai. Kungs, jūs pārkāpjat savas pilnvaras. Jūs apvainojat augsto tiesu. Bet, kungī, nomierināsimies un pildīsim savus pienākumus tālāk, lai cik arī smagi uz mums visiem gultos šie nelietības sārņi. Mēs brīdinām jūs, Merķeļa kungs... Strādāsim, kungī, tālāk, un Dievs mums atmaksās...

TIESNESIS Aizvest apsūdzēto! Nākamo!

Sulainis aizved Madi un ieved Dzērāju — pilnīgi deģenerējušos, šļupstošu tipu.

TIESNESIS Zvēri pie Dieva Tā Kunga...

DZĒRĀJS Zvēru, kungs, zvēru...

TIESNESIS Ka runāsi patiesību...

DZĒRĀJS Patiesību, tikai patiesību...

TIESNESIS Uz Dzērāju.
Kas tu esi?

DZĒRĀJS Dzērājs, kungs.

TIESNESIS Vārdu es prasu, vārdu!

DZĒRĀJS Nav vārda, kungs, nav. Neatminu.

TIESNESIS Vai zini, par ko tevi tiesās?

DZĒRĀJS Nezinu, kungs. Kā lai zinātu!

LIELKUNGS D Neizliecies nu par lielāku muļķi, nekā esi! Bet vārda viņam tiešām nav. Jā, kungī, tā viņu arī sauc. Par Dzērāju. Par žūpību, par zagšanu tevi tiesās! Par to, ka tu esi dzērājs!

MERĶELIS Zemē, kas milzīgu daudzumu labības pārvērš degvīnā...

TIESNESIS Jums netika dots vārds! Turpiniet jūs, D kungs!

LIELKUNGS D Šis cilvēks ir nelabojams žūpa. Viņš ir nodzēris visu, ko vien var nodzert — māju, lopus, drēbes, jā, pat vārdu. Viņa bērni ir ziemu, ir vasaru ieslēgti istabās, jo viņi ir kaili — kā no mātes miesām. Vēl ir tikai rudens bagātākais laiks priekš zemnieka — Mārtiņi, bet viņam vairs nav ne miltu, ne graudu. Viņš mani izputina! Es būšu spiests dot šī nekrietneļa bērniem maizi, lai tie neizlaiž garu manā acu priekšā! Šis žūpa man nav vajadzīgs! Bet kungī! Es pat nevaru viņu pārdot! Jau viņa izskats liecina par viņa tikumiem! Turklāt šis vīrs kā istens latvietis ir zaglīgs! Rija, klēts, degvīna dedzinātava, ganāmpulks, putni — no visa zog. Latvieši ir zaglīgi! Labību kuļot, sabērt kabatās graudus — tā jau pavisam parasta lieta!

MERĶELIS Vai ir pareizi vērsim, kurš kuļ, aizsiet purnu, ja viņš taisās nosprāgt aiz bada? Vidzemes zemnieks būs zaglis vai blēdis, un viņam tādām jābūt, kamēr tam atklāti dara pāri, un viņš nereti tikai ar to var vilkt savu dzīvību vai arī acumirklim sagādāt labklājību. O, jā! Viņš ir spējīgs un gatavs uz katru netikumu, ja rodas kārdinājums un izredzes uz kaut kādu labumu vai arī tikai uz to, ka viņš paliks nesodīts. Bet kāpēc tas tā ir?

Tiesnesis ar vānu pārtrauc.

Es tomēr paturu sev tiesības uz vārdu. Kungī! Kāpēc tas tā ir?

TIESNESIS Es protestēju! Es tiesas vārdā brīdinu jūs pēdējo reiz, Merķeļa kungs! Tiesa nedomā klausīties jūsu

neprātības. Mēs varam atteikties no jūsu pakalpojumiem, kungs! Šī cilvēka vaina ir pierādīta. Aizvest! Viņš ir kā lops, un viņš ir vainīgs!

MERĶELIS Viņiem jābūt lopiem līdzīgiem, lai jūs...

LIELKUNGS A Ne vārda vairs! Jūs traucējat mums darbu! Kungi, vēl nedaudz izturības! Tad mūs gaida atspirdzinājumi un uzkodas. Man jāatzīst, ka pēdējās medības, kungi, man bija visai veiksmīgas... Vēl tikai viena lieta. Mums būs darišana ar raganu. Amizanti, vai ne? Jā, izrādās, ka svētā inkvizīcija savu svētīto darbu nav spējusi veikt pilnībā un vēl šodien, apgaismības gadsimta beigās, tādas ir sastopamas un tumšos zemnieku prātiņus vēl vairāk aptumšo un duļķo, atraudamas tos no vienīgās īstenās ticības. Jā, briesmīga māņticība vēl valda mūsdiņajā Vidzemē... Briesmīga māņticība visdīvainākajā veidā. Vēl joprojām grūtos brīžos latvietis piesauc savu laimes dievi, vēl joprojām ļauni gari un burvji viņam dara ļaunu un vārdotājus viņš aicina palīgā. Ak, ak-lība, ak, tumsonība! Vēl joprojām viņš nes dāvanas meža dieviem svētajās birzīs, alās un kalnu galos. Daži cienijami mācītāji jau kopš vairākiem gadsimtiem ir pūlējušies tumsonību, pa kuru maldās šī tauta, izklidināt ar grāmatām, bet — ak vai... Atrodas vēl starp viņiem tādi, kas vedina viņus atpakaļ tumšajos dumbrājos, no kuriem ar tādām pūlēm mūsu tautasbrāļi gadu simteņiem viņus pūlējušies izvilkāt — Dieva Tā Kunga vārdā...

Sulainis ieved Vārdotāju — lielu, staltu, lepnu, skaistu pusmūža sievu.

Lūk, augstā tiesa, viena tāda noziedzniece ir jūsu priekšā.

TIESNESIS Zvēri pie Dieva Tā Kunga, roku uz Bībeles likdama, ka runāsi patiesību un tikai patiesību.

VĀRDOTĀJA Vai kungi zina, kas ir patiesība?

TIESNESIS Zvēri!

VĀRDOTĀJA Zvēru.

LIELKUNGS D Vajag pārbaudīt, vai viņai nav sudrabs klāt. Viņi tic, šie latvieši, ka var droši zvērēt, ja ir klāt sudrabs, jo tad zvērestam neesot spēka.

TIESNESIS Ak, tumsonība! Sulain, pārbaudi!

Sulainis pārbauda un atrod sievietai plaukstā sudraba saktiņu. Viņš ar zīmēm rāda, jo ir mēms. Atdod saktiņu tiesnesim.

TIESNESIS Ak tā! Tad zvērests neskaitās. Zvēri vēlreiz! Atkārto — zvēru pie Dieva Tā Kunga...

VĀRDOTĀJA Man jūsu Dievs nav nekāds kungs!

Sašutums.

No pagraba atskan dziesma.

Lēni, lēni, Dieviņš brauca
No kalniņa lejiņā.
Netraucēja ievas ziedu,
Ne arāja kumeliņa.
Kur, Dieviņi, tu paliksi,
Kad mēs visi nomirsim,
Kad mēs visi gulēsim
Zem zaļām velēnām?

LIELKUNGS D Atkal šie cietumnieki!

LIELKUNGS B Kungi, tas nav izturami!

LIELKUNGS D Ierosinu tiesāt arī viņus! Tā ir atklāta ņirgāšanās!
Viņi traucē tiesas darbu!

LIELKUNGS B Nekaunība! Tā jau ir sazvērestība!

LIELKUNGS A Augstā tiesa! Man jāatvainojas vēlreiz, jo tie ir mani dzimtcilvēki. Es tiesāšu viņus mājas kārtībā! Viņi nepaliks nesodīti, esiet bez bažām. Skrīver, pierakstiet vēl desmit rīkstes tiem tur, lejā!

MERĶELIS Tiem nabagiem, kas vaiga sviedros sagādā jums bagātu dzīvi! Uz īsu brīdi tie aizmirst pagājušās bēdas, stiprinoties nenovēršamām jaunām, kuras jau glūn pie viņu durvīm! Ļaujiet, lai vismaz rudens arī viņiem nes prieku!

LIELKUNGS A Lūdzu, klusumu! Turpināsim sēdi. Lai Dievs mums palīdz...

TIESNESIS Atkāрто zvērestu: zvēru pie Dieva Tā Kunga...

VĀRDOTĀJA Es atkārtāju:
Man jūsu Dievs nav nekāds kungs!

TIESNESIS Vai tu atsakies dot liecību?

VĀRDOTĀJA Es būšu lieciniece. Tik ne te!

TIESNESIS Kur tad, ha, ha, ja atļauts zināt?

MERĶELIS Tai nākotnes tiesā! Tā reiz tiesās! Briesmīgi tā tiesās un driz!

Troksnis. Tiesnesis šķindina zvaniņu.

II CĒLIENS

1. aina

Istaba blakus tiesas telpai. Bagātīgi klāts galds. Tūdaļ nāks kungi uzkost un atspirdzināties. Pašlaik Merķelis viens, satraukts.

MERĶELIS ...viņi nekādi, paņ ar visaugstāko krietnību, ne izveicību, ne vislielāko uzcītību nespēj grozīt savu likteni, nevar uzstrādāties līdz citām kārtām — tad sapratisim, ka viņu stāvokļa sekas var būt vienīgi visu jūtu un gara spēku trulums, kūtrība un glēva nosligšana līdz ikkatram netikumam, kas gadās ceļā, riebums pret visām zināšanām, vismelnākā tumsība un māņticība...

Uznāk Lielkungs A.

LIELKUNGS A Jūs vēl aizvien par to pašu, jaunais draugs? Rimstieties! Nodzīvojiet pasaulē tik, cik es, — un jūs sapratisiet, ka likumības, kas vada un noteic mūsu dzīvi, nav atkarīgas no viena cilvēka — nedz viņa drosmes, nedz viņa glēvuma, nedz karstgalvīgas runāšanas, nedz prātīgas klusēšanas. Starp mums runājot... Bet tas nu lai paliek tikai starp mums, es jums piekritu dažos jautājumos... Dažos jautājumos! Ka latviešu apstākļiem kādreiz jāmainās, to nenoliedz pat muižnieki. Mēs daudzi cenšamies visiem spēkiem iegūt tautas simpātijas, izrādīdami tēvišķīgu milestību un laipnību...

MERĶELIS Slēpdami važas zem rožu vijām!

LIELKUNGS A Merķeļa kungs, jūsu labā — es lūdzu, esiet saprātīgs! Visi muižnieki nav briesmoņi, par kādiem jums labpatīk viņus iztēloties, daudzi ir augstsirdīgi un...

MERĶELIS Augstsirdība nevar būt valsts likums!

LIELKUNGS A Un daži latvieši arī, jāatzīst, ir krietni ļaudis. Diemžēl viņi ir pilnīgi bez lepnuma. Šī lepnuma viņiem trūkst tādā mērā, ka... reizēm nudien kļūst neērti — trīsdesmit soļu attālumā viņi noņem cepuri un saraujas čokurā — par palocišanos to nevar saukt —, kad vien viņiem uzmet acis. Tad viņš ar nodurtu galvu velkas klāt, lai skūpstītu svārkus vai kāju... Zināt, es reizēm izjūtu pat nepatiku... Vispār Vidzemes zemnieka visspilgtākās rakstura īpašības ir verdziskas bailes un neuzticība...

MERĶELIS Šī lēnprātīgā padevība, šī mierīgā klusēšana zem patvaļas sitieniem nav tas, par ko to uzskatāt jūs, muižnieki. Tā nav stulba rezignācija, bet apslēptas dusmas, nozīmīgais simptoms vislielākajam izmisumam, kas ir tuvu, ļoti tuvu. Tauta vairs nav verdziski pakļauts suns, ko var ar sitieniem dzīt važās. Tā ir tīģeris, kas klusās dūsmās grauž savas važas un ar ilgām gaida to acumirkli, kad varēs tās saraut un savu kaunu nomazgāt asinis!

Šo vārdu laikā uznāk Lielkungi B, C un D.

LIELKUNGS B Viņš ir jakobīnis! Traks suns! Sabiedrības ienaidnieks!

LIELKUNGS C Jūs Vidzemes muižniekus nomelnojat! Tā ir apzināta ļaunprātība!

LIELKUNGS B Jūs laikam domājat, ka mēs nezinām, no kurienes šie vēji pūš? Pienapuika, salasījies grāmatelyes! Sa-grābstījies idejas! Didro! Ruso! Renāls! Rad-, Rad-, Radiščevs — vai kā tur viņu... Kaut kāds pustrakais Krievijā, pēc kura visi cietumi ilgojas! Ra-di-ščevs! Ha! Ha! Ha!

LIELKUNGS D Vidzemes muižniekiem būtu jāsamet divi tūkstoši dālderu un jāpanāk jūsu nosūtīšana spaidu darbos uz galerām!

MERĶELIS Es zinu, ka lieku ķīlā savu mieru un varbūt visu, ko es varu zaudēt. Es paredzu, ka man piedēvēs apmelošanu, ļaunprātību, varbūt pat nodevību, bet lai notiek!

LIELKUNGS C Es nevēlos ar jums diskutēt: es jūs nicinu! Es tikai nesaprotu, kungi, kā vācietis, cilvēks ar veselu saprātu, var aizstāvēt šos... nekrietnos, melīgos, zaglīgos latviešus, radījumus, kas nezina citu laimi kā veselu muguru paēsties pelavu maizi...

MERĶELIS Labības ražotājiem, citu kārtu barotājiem nevajadzētu ēst pelavu maizi... un laimi... ko jūs zināt par latviešu laimi!

LIELKUNGS C ...kas nezina citu drosmi, kā pacelt acis uz lielkungu, nezina citu gudrību, kā neļaut sevi pieķert zādzībā!

MERĶELIS Ko jūs zināt par latviešu drosmi!

LIELKUNGS C Lopiski piedzerties tikai svētdienās viņam ir tikums, netikt pērtam viņam ir gods, vārdu sakot, viņš ir tāds... Kā jūs varat aizstāvēt šos... Kā? Kā? Kā? Jūs varbūt esat ārpātīgs? Ko?

MERĶELIS Latvietis ir tāds, kāda var būt tauta, kuras cilvēcību jau sešus gadu simteņus kremt verdzības pūka zobs. Bet es cerēju, ka jūs būsiet tik taisnīgi, ka ienīdisiet nevis sakropļoto raksturu, bet šā sakropļojuma cēloņus. Mana tēvzeme! Mijā tēvzeme! Tu piedzīvosi laimīgākas dienas, bet to vēstneses būs briesmīgas vētras! Vai beidzot ausis tā diena, kad Vidzemes druvas vairs nelies savu svētību pār bāliem, drebošiem nastu nesējiem dzīvniekiem, bet gan cilvēkiem, brīviem, laimīgiem cilvēkiem?

LIELKUNGS A Diezgan! Merķeļa kungs, es diemžēl būšu spiests savā ziņojumā par tiesas norisi minēt jūsu nesavaldīgo raksturu un dīvainās domas, ko jūs izteicāt. Jūsu nesavaldība var jums dārgi maksāt. Bet tagad, kungi, lūdzu, iestiprinieties, ko nu Dievs mums ir devis... mums taču vēl jāpaziņo tiesas spriedums.

MERĶELIS Tiesājiet! Es varēju maldīties, bet tīši neesmu grēkojis!

LIELKUNGS A Runa nav par jums, Merķeļa kungs...

2. aina

Pagrabs. Budēļi dzied to pašu dziesmu, kas pirmit bija dzirdama augšā:

Lēni, lēni Dieviņš brauca
No kalniņa lejiņā,
Netraucēja ievas ziedu,
Ne arāja kumeliņu.
Kur, Dieviņi, tu paliksi,
Kad mēs visi nomirsim,
Kad mēs visi gulēsīm
Zem zaļām velēnām?

Ieskrien Sulainis. Viņš nīkni un satraukti kaut ko rāda.

NĀVE Ko t'šim nu vajaga...

SIENA KAUDZE Viņš grib ko sacīt.

VILKS Vai nāc mūs ārā laist?

MIRONIS Vai varbūt mani?

KAZA Vai, nabags, grūti šim...

DZĒERVE Vai kungs ko lika sacīt?

SULAINIS Rāda.
Jā! Jā!

MIRONIS Ko? Pērs?

SIENA KAUDZE Es teicu — klusāk, klusāk...

VILKS Lai nedziedam?

SULAINIS Rāda.
Jā! Jā!

NĀVE Lai ciešam klusu?
Vai augšā dzirdamas bij dziesmas?

SULAINIS Rāda.
Jā! Jā!

Aiziet.

- KAZA** Mēms, nabags.
- SIENA KAUDZE** Kas šis par nabagu!
Tikpat kā kungs.
- KAZA** Viņš, nabags, laikam mēms no dzimšanas.
- MIRONIS** He, he! Kad dzima — runāja.
Kā strautiņš čaloja.
Kā putniņš vīteroja...
- KAZA** Vai dieniņ, kas tad lēcās?
- VILKS** Tam mēli izrāva?
Tu velns un elle!
- MIRONIS** He, he! Kas nu šim rāva!
Pats.
- KAZA** Kā — pats?
- MIRONIS** Nu pats. Lai labāk patik kungam.
Lai neizsprūk kādreiz kaut kas.
Lai klusuciešot kungam pakalpotu.
- KAZA** Kā? Tādēļ vien viņš palika bez mēles?
- MIRONIS** Kam mēle sulainim?
- NĀVE** Paties', kam viņam mēle?
Vai viņam govīs jāsauc ir no ganībām?
Vai bērni jārāj? Tādu viņam nav.
Ne mīļi vārdi kādam jāteic.
Ne savu bēdu tam, ne savu prieku.
Un jākliedz tādēļ nav aiz bēdām,
Ne aiz prieka.
- MIRONIS** Un nerunā neko, kas kungam netik.
- KAZA** Bet kādā mēlē runāja viņš kādreiz?
- MIRONIS** Kas nu vairs atceras to viņa mēli!
Pats neatmin.

- Nu runā tādā mēlē, re — bez mēles.
Un paskat — sulainis. Gandrīz vai kungs.
- KAZA** Ai, es gan negribētu tā — bez mēles.
- DZĒRVE** Ko mēle dod, ja nav tai krietnas mutes!
Ir zvana mēle neskanēs bez zvana.
- KAZA** Vai visās mutēs jābūt zvana mēlēm?
Vai klusuciešot nevar krietns būt?
Lai mute maizi ēd, lai saka klusus vārdus,
Lai ļaudis smejas pilnām mutēm!
- VILKS** Lai mutes dod!
- DZĒRVE** Kad pilna sirds, tad nesmej pilnām mutēm.
Kaut vienā mutē jābūt zvana mēlei.
Zvans skanētu... var būt, ka Laime
Tad nāktu šurp uz zvana skaņām...
- KAZA** Ja neredzama staigā, ko tas dod...
Nav krietni tas no viņas puses,
Ka ļaudīm nerādās, ka slēpjas.
- DZĒRVE** Kad pati Laime nelaimīga ir —
Bērns pazudis —, ko tur var pārnest...
- MIRONIS** Acu priekšā desmit rikstes...
Ak tu negods, ak tu kauns...
Nu jau pērs pavisam droši.
Kas tās bij par trakām dziesmām,
Ka tās mūriem gāja cauri?
Biezi mūri — kunga nams,
Agrāk neskanēja cauri.
Kas tās ir par smalkām ausīm,
Ka tās šoreiz sadzirdēja?
Agrāk neskanēja cauri.
Kungu ausis — smalkas ausis.
- SIENA KAUDZE** Vai es neteicu jums — klusāk!
- VILKS** Ko nu vairs! Ja pērs, tad pērs...
Kazai.
Tevis žēl. Man bieža āda.

Pēriens dos tik spītu, spēku.
 Gan es kungam tā darišu,
 Kā viņš man izdarija...
 Bet varbūt vēl tiekam sveikā...

NĀVE Ha! Ha! Ha!

VILKS Ko, Nāvīt, smeijies?

NĀVE Ka tu gribi sveikā tikt.

Dzirdami soļi.

Nu jau ved! Nu jau ved!
 Neģēļus un slepkavniekus.
 Lai ir viss, kā bija runāts, —
 Drusku padzīsim mēs jokus!
 Ejiet tur! Es te! Viss klusu!
 Lai tik iet tā spēle tālāk!

Sulainis iegrūž pagrabā Andrievu, Madi, Dzērāju un Vārdotāju. Pamazām viņi pierod pie pagraba pustumsas.

Izgaismojas Nāve. Pārējie budēļi nav redzami. Visus pārņem mānīcīgas šausmas. Vienīgi Vārdotāja nezaudē cieņu.

NĀVE Jūs mani pazīstat? Vai tiesa?

VISI Tiesa! Tiesa! Tiesa! Tiesa!

NĀVE Nu, kas esmu?

VISI *Atkāpdamies.*
 Nāve! Nāve!

NĀVE Jūs bīstaties? Vai manis negaidījāt?

MADE Vēl ne.

ANDRIEVS Vēl jau nav spriests.

DZĒRĀJS Ne ziņots.

NĀVE Vai domājat, ka piespriedīs jums nāvi?

ANDRIEVS Nez, drizāk darbus.
 Celt cietoksni, lauzt akmeņus....

MADE Nē, drīzāk pērs un atstās muižas darbos.

DZĒRĀJS Nē, drīzāk... Cienījamā Nāve,
Ar kungiem vajag saskaņot...
Kā tad nu tā, bez kungu ziņas...

NĀVE Es esmu kundzene pār visiem kungiem.

Vārdotāja nojauš spēli un tādēļ vēro visu no malas.

VISI Jel žēlo, žēlo!

NĀVE Jūs manā priekšā stāšities pēc kārtas.
Bet tagad — atlaidiniet sirdis
Un atcerieties visu savu dzīvi...
Te, nāves priekšā, visu atcerieties...
Nu atcerieties, visu atcerieties!
Un atlaidiniet, atlaidiniet sirdis...
Tā... Visu, visu, visu... atcerieties...
Kā pirmo reizi sauli ieraudzījāt,
Kā putnus izdzirdējāt, puķes plūcāt,
Ko māte mācīja, ar kādiem vārdiem...
Tā... Visu, visu, visu... atcerieties!
Un tagad — kā jūs zagāt, kāvāt!
Kurš ir visvairāk noziedzies?
Kurš grēcinieks vislielākais?

Made, Andrievs un Dzērājs dodas uz priekšu atzīdamies.

Kurš ir visvairāk noziedzies?
Tam pieskaršos — un mirs viņš tūdaļ!

Visi trīs bailēs atkāpjas.

Kurš pirmais stāsies nāves priekšā?

DZĒRĀJS Viņš! Brāļa slepkava!
Viņš ir visvainīgākais.
Un viņa — bērnu bende!
Kur noziegums vēl lielāks!
Un tā tur — ragana!

NĀVE Un kas tu pats?

DZĒRĀJS Es tikai dzērājs, cienījamā kundze...

NĀVE Ha! Ha! Ha!

DZĒRĀJS Uz manām rokām nav ne piles asins.
 Bet tas tur — savu brāli kāvis.
 Un tā — Dievs pasarg, savus bērnus.
 Bet tā ir ragana,
 Kas zin tās tumšos darbus,
 Ar velniem pinusies, ar mošķiem...
 Es — tikai dzērājs...
 Jā, gandrīz bez vainas.
 Kā tiesā teica cienīts vācu kungs —
 Ja tik daudz dzeramā visapkārt,
 Tad nav gan nekas liels,
 Ja muļķa zemnieks iedzer...

NĀVE Nemaz tik muļķis neliecies,
 Es redzu — vārdu
 Pa kabatām tev meklēt nenākas.

ANDRIEVS Viņš zaglis, blēdis, melis, maita!

DZĒRĀJS Tu slepkava!

NĀVE *Andrievam.*
 Nāc nāves priekšā!
 Ja teiksi— vainīgs, tevi skaršu —
 Un atbrīvots tu mirsi tajā brīdī.

ANDRIEVS Es nevainīgs!

NĀVE Vai tad tu nenokāvi brāli?
Andrievs dreb šausmās, bet neatbild.
 Tu manu darbu dariji,
 Tas atļauts tikai man!
 Jūs vienas mātes bijāt, viena tēva?

ANDRIEVS Jā, vienas mātes, viena tēva!
 Es nevainīgs! Es nevainīgs!
 Jēl neskar!

NĀVE Jūs kopā augāt? Kopā spēlējāties,
 Pa zaļu mauru vabolītes ķērāt...
 Un kopā bijāt priekos, bēdās?

ANDRIEVS Gan bēdās vairāk,
Tomēr kopā.

NĀVE Un tad tu viņu nokāvi. Kā cūku!
Kā tu to dariji? Teic visu
Nāves priekšā!

ANDRIEVS Viņš sāpes nejuta — es dūru sirdi...

NĀVE Un tava mute veras teikt,
Ka nevainīgs?

ANDRIEVS Es muļķa zemnieks.
Lopiņš truls.
To visu dzīve manim darījusi...
Tev, Nāvīt, jāzina, ka tur,
Tur augšā mani aizstāvēja
Viens vācu kungs. Un dikti mācīts.
Viņš teica... teica...

NĀVE Šai tiesā tevi neaizstāv neviens.
Ko teica vācu kungs?

ANDRIEVS Viņš teica gudros vārdos...
Mans prāts tos nepatur.
Tik sapratu, ka dzīve
Pie visa vainīga, ne es. Bet dzīve!
Es nevainīgs. Jēl mani neskar!

DZĒRĀJS Un tāpat mani neaiztieciet, kundze!
Es būtu labs, ja dzīve būtu laba.

NĀVE Ha! Ha! Ha!

Uz Madi.

Un tu? Vai arī tev ir
Attaisnojums? Runā!

MADE Jā, mani arī attaisnoja
Tas labais vācu kungs. Viņš saprata,
Ka es bez vainas...

Šai brīdī atskan budēļu dziedāta dziesma.

Es savai māmiņai
Kā sirsniņa azotē.

Kā sirsniņa azotē,
Kā puķīte dārziņā.

Mana mīļa māmulīte
Mani mīļi audzināja.
Pati māte dubļus brida,
Mani nesa rociņā...

Sevišķi izdalās bērns — mazā Gailēna — balstiņa.

MADE Ak Dievs, es nevarēju vairs...
Man katru kumosu tiem vajadzēja atdot.
Es redzēju, ka meitas, kam nav bērnu,
Ir paēdušas, naktis gulējušas...
Tie nāca negribēti pasaulē,
Vēl citi prasījās,
Vēl citi mani dīga.
Bet es tos nelaidu!
To zina katra sieva —
Kā nelaist pasaulē...
Lai nolādēts šis klēpis vaislīgais!
Bet meitas, kam nav bērnu,
Ir paēdušas, naktis gulējušas...
Būs mani bērni eņģeliši...
Es bez vainas!
Kam tur tā balstiņa?
Vai nav mans puisītis?
Jā... Puisītis mans...

Made dodas budēļu virzienā.

NĀVE Jel stāvi, nelaimīgā!
Tavi bērni beigti. Tu viņus pati...
Savām rokām...

MADE Nē, nē! Tie tagad eņģeliši.
Man nebij maizes, man jau nebij maizes...
Bet labais vācu kungs — tas saprata,
Ka es bez vainas.

NĀVE Tad jūs bez vainas visi! Ha! Ha! Ha!
Bez vainas visi! Gluži labi!
Jūs varbūt domājat, ka nāve
Ir kāda vecene? Un drūma, nerunīga?
Ak nē, man traki patīk joki.

Tas ar tāds jociņš bija,
Kad teicu — vainīgos es ņemšu.
Jā, nāvei patik labi joki.
Es nevainīgos īstenībā ņemšu.
Bet vainīgie lai paliek dzīvi.
Es nevainīgos paglābšu no kauna,
Lai viņi mirst tūlīt, ne vēlāk — mokās,
Jūs nevainīgi, nu tad nāciet,
Lai skaru jūs ar nāves roku!

VĀRDOTĀJA Ir nāve žēlsirdīga! Diezgan!
Tā nemoka, tik atbrīvo no mokām.
Tā neprasa, bet visu zin tāpat.
Tā nejautā, bet atbild pati.
Un neņirdz it nekad kā tu!

Taču pārējie neklausās Vārdotājā.

DZĒRĀJS Ak, kundze, vainīgs es!
Nu kā tad ne, es vainīgs!
Es mājas nodzēris un sievu, bērnus...
Tie badu mirst... es vainīgs, vainīgs!
Es zadzis, melojis, viss, viss ir nodzerts,
Pat vārds mans, vārds... nav, nav...
Es dzērājs, dzērājs...
Un zaglis ar, tāpat kā daudzi,
Es visu ņemu, kas nav piesiets,
Bet piesieto es slepus atraisīju;
Jel mani neņemiet, ak, Nāves kundze,
Es pirmit meloju! Es vainīgs...

ANDRIEVS Es brāli nokāvu, es arī esmu vainīgs!
Mans dviņubrālis! Brāli nedrīkst nokaut,
Lai kā ar klātos, Nāvīt, tu tak zini...
Nu redzi pati, ka es esmu vainīgs...
Es — slepkava! Lai kungi mani soda,
Tik neņem, Nāvīt... Vainīgs, vainīgs...

MADE Ai, nenāc klāt! Vēl ne!
Es negribu vēl mirt! Vēl ne!
Es vainīga. Jel mani neskar!

NĀVE Uz Vārdotāju.
Un tu? Kas tevīm ļāvis klusēt?
Tu esot ragana! Vai tiesa?

VĀRDOTĀJA Vispirms es gribu redzēt,
Tu kas esi!

Vārdotāja strauji norauj Nāvei masku. Visi redz, ka ir izmuļķoti. Dzērājs un Andrievs metas Nāvei virsū, tā bēg tumsā. Parādās budēji un satur saniknotos virus.

Madē sākusies iekšēja tiesa, viņa ir nekustīga. Ieraudzījusi bērnu, Made sajūk. Turpmāk viņai liekas, ka tas ir viņas bērns.

MADE Kā tu man izaudzis...
Mans mazais dēliņš...
Kur mātei pazudi,
Vai bijī meklēt Laimi?
Dod savai mātei drusku...
Drusku, drusku laimes...

Bērns bailīgi slēpjas.

Nāc, nebaidies... Kad tu tik liels,
Tad dzīvo...

DZĒRVE Liec mierā bērnu! Bīstas tevis.
Tas nav tavs bērns, tu, nelaimīgā sieva.
Ir tavi bērni eņģeliši, neraud'!
Tie debesdārzos saldus augļus ēd
Un puķes lasa debesplāvās, neraud'!

Dzērājs un Andrievs nikni plosās, gribēdami tikt klāt Nāvei. Budēji jau bez maskām.

NĀVE Aizslēpusies.
Nu atkal lieli jūs, bet kādi bijāt!
Jūs, zemu grimušie, jūs, glēvie suņi!
Kā tārpī locijāties Nāves priekšā,
Nu gatavi vai pašu Nāvi nāvēt,
Lai tikai dzīvotu! Ha! Ha! Līdz tiesai.
Līdz spriedumam.
Gan jau jūs pakārs.

ANDRIEVS Traka sieva!
Kur sieva var tik nežēlīga būt!
Tik bezsirdīga. Augstais Dievs...

DZĒRĀJS Bez sirds, bez sirds...
Bet labi, ka tā beidzās.
Nē, labi gan, ka nebij istā nāve.

NĀVE Tā jūs vēl gaida!

MADE Gaida... Kā māte gaida...
Ņems klēpī, šūpos, auklēs...

NĀVE Man žēl, ka neesmu es nāve, —
Es ņemtu jūs, bet lēni, lēni...

VĀRDOTĀJA Ir nāve žēlsirdīga! Diezgan!
Tā nemoka, tik atbrīvo no mokām.
Tā neprasa, bet visu zin tāpat
Un neņirdz it nekad kā tu.
Tu savu panāci — tie mira tavā priekšā.
Viss, kas bij dzīvs, uz mirkli parādijās
Un tavā priekšā atkal mira.

DZĒRĀJS Es būtu trīsreiz dzīvs,
Ja dabūtu ko iedzert.
Pie velna nāvi, kas man nāve...
Tiem varbūt nāve draud — tie slepkavas.
Tie nāvi pelnījuši. Es — tikai dzērājs.
Tādu daudz. Ko man var padarīt...
Nu, kaut ko paņēmis, kas nebij piesiets...
Bet vai es viens, tā visi dara.
Bet citādi... Gandrīz bez vainas.

VĀRDOTĀJA Bez vainas? Tu?
Kas nodzēris ir savu tēvu zemi
Un savu vārdu, godu!
Kas nolādējis sevi, savus bērnus!
Līdz septītajam augumam tas lāsts
Kā zobens karāsies pār pēcnācēju galvām.
Tu sēklu iesējis. Tu savu ierakstījis
Vēl nedzimušās dvēselēs un miesās.
Tie būs bez vainas, tie, kas dzims
Ar lielām galvām, greizi, kropli, stulbi!
Ko esi uzsācis, tas turpināsies,
Jo nepazūd nekas, ne gods, ne negods.
Tu sen jau būsi pišļos iris,
Vēl tevi nolādēs, vēl tevi tiesās,
Un bērni kliegs, un asaras lies sievas.
No tevis melna darva tek
Uz nākotni, kur bites
Vāks medu mucās, dzims un mirs,
Un atkal medu vāks!
No tevis melna darva tecēs...

- Tu tikai dzērājs?
Tava kroplā sēkla
Zels atkal spēcīgi,
Kad būs tai laba augsne.
- DZĒRĀJS** Es tūlīt nomiršu, ja nedabūšu iedzert.
- VĀRDOTĀJA** Tu nemirsi! Ir tava sēkla sēta!
Tu nemirstīgs.
- DZĒRVE** Dievs, pasargā no tādas nemirstības...
- DZĒRĀJS** Pagalam, beigts, pagalam...
Uz *Vilku*.
Draugs, vai tev nav... Nav?
Beigas... Beigas...
- SIENA KAUDZE** Tfu! Nodzīvojies! Riebīgs žūpa!
- MIRONIS** Eh, mācīt tādus, pērt un pērt!
- KAZA** Žēl, nabadziņš, viņš tiešām mokās.
Ka nenomirst te, acu priekšā...
- VILKS** Tās tikai paģiras. No tā vēl nemirst.
- DZĒRĀJS** Es nedzertu, ja būtu... laimīgs...
Kad iedzert dabūtu, tad būtu... laimīgs.
- NĀVE** Šis nedzertu, ja būtu laimīgs!
Bet, ja šis iedzertu, tad būtu laimīgs!
Ha! Ha! Nav muļķis mūsu dzērājs.
- MIRONIS** Kas šis par mūsu! Svešu ļaužu.
Mums muižā visi dzer ar mēru.
- VĀRDOTĀJA** Mūsu zeme — mūsu dzērājs.
Slepkava! Tik pāri laikam.
- NĀVE** Ak tu, kaitinošā sieva!
Vai tev mēle nav par garu?
Paskat, kāda tiesātāja!

- Tāda pati vien kā citi —
Savaņģota noziedzniece!
Šī ar runām vēš no sevis
Tā, kā ķīve ved no pērķļa!
Runā, runā vienā laidā.
Vārds aiz vārda, vārds aiz vārda!
- MIRONIS* Lai jau runā, lai jau runā!
Rīt šo cepinās uz sārta.
- VILKS* Sārtu laiki pagājuši.
- MIRONIS* Sārtu laiki pagājuši... Žēl.
Eh, vajadzētu
Pacepināt raganiņu!
- KAZA* Neaizmirsti, ka tu arī
Sēdi cietumā, ne pļavā.
- MIRONIS* Acu priekšā desmit rikstes.
- VĀRDOTĀJA* Trīsreiz būs tev desmit rikstes.
- MIRONIS* Klusi, ragana, ko muldi!
Tā jau būtu droša nāve.
- VĀRDOTĀJA* Tev tā nāve. Citiem — spits.
- MIRONIS* Burve! Žāpste! Mironģrauze!
- DZĒRĀJS* Lopus maitāt! Pienu nozist!
- SIENA KAUDZE* Sūtīt bakas! Rīdit mēri!
- ANDRIEVS* Prātus tumšot! Čūskas audzēt!
- MADE* Bērnus zagt un raut uz elli!
- SIENA KAUDZE* Velna mātite! Ar velniem...
- ANDRIEVS* Varbūt viss, kas ļauns ar mums,
Viņas uzsūtīts un vārdots?

- DZĒRĀJS** Varbūt viss ir viņas vaina?
Daži draudīgi tuvojas Vārdotājai.
- VĀRDOTĀJA** Ja es teikšu — mana vaina?
Mana vaina, ka tu dzer,
Mana, ka tu brāli nokauj,
Mana vaina, ka tu bērņus,
Ka tu pati savus bērņus...
Ja es teikšu — mana vaina...
- DZĒRVE** Neteic. Neteic. Nebūs tiesa.
Cilvēks nevar būt tik vainīgs.
- MIRONIS** Tā jau ragana, ne cilvēks.
Vēršas čūskā, vēršas vilkā.
- SIENA KAUDZE** Pārvēršas, par ko tik vajag.
- VILKS** Ļaudis, ļaudis, kurš tad tic
Šodien raganām un burvjiem!
- KAZA** Tie jau tādi veci māņi,
Kurš tad šodien tiem vairs tic!
- DZĒRĀJS** Burve! Žāpste!
Ē, ja dabūtu ko iedzert,
Es gan viņai parādītu!
Ko šī man vien uzkritusi,
Ne es brāli nobendējis, ne es...
Ē, ka dabūtu tik iedzert...
- ANDRIEVS** Tāds kā tu man bij tas brālīts...
Lops un maita! Nav ko žēlot.
Ļaunums vien no viņa nāca.
- VĀRDOTĀJA** Viena asins. Viena asins.
Brāja asins — tava asins.
Tu to lējis, nu tā tek.
Sūcas cauri miesai, drēbēm.
Sūcas cauri pirkstu galiem...
Debesmalu viņa appil.
Sauli viņa apslacina.

Sūcas cauri miesai, drēbēm,
Sūcas cauri pirkstu galiem...
Jūti, kā tu noasiņo?

Andrievs iztrūcies.

Tā ir tava tēva asins,
Tā ir tavas mātes asins,
Kopā jaukta brāli, tevī,
Tu to dzēri, tu to lēji.
Nu tu asiņosi mūžam.
Sen jau miris, asiņosi
Debesmalā, purva rāvā.
Vienmēr tecēs brāļa asins.

ANDRIEVS Saki, saki asinsvārdus!

VĀRDOTĀJA Nelīdzēs te asinsvārdi.
Debesmalā, purva rāvā
Vienmēr tecēs brāļa asins.

DZĒRVE *Andrievam.*

Gan jau sarecēs un stāsies.
Sadzīs brūce niezēdama.

Vārdotājai.

Nekaisi jel brūcē sāli!
Slimais nosmaks savās sāpēs.

VĀRDOTĀJA Kamēr sāpēs, viņš būs dzīvs.
Atrušināt vajag sāpi,
Uzpūst viņai karstu elpu,
Lai tā uziedz aukstās oglēs,
Lai deg uguns šķīstidama.

DZĒRVE Žēlot vajag neglābjamu.
Pasargāt no veltām sāpēm.
Apdzēst karstās sāpju ogles.
Uzburt košus sapņu dārzus.
Ticību — mūs Laime meklē,
Atradis — tik gaidi, turies.
Nevajaga brūci plēst.
Apvārdot un žēlot vajag.
Zini, Laime mūs jau meklē,
Atradis — tik gaidi, turies...

ANDRIEVS Kāpēc, kāpēc man nav laimes...
Būtu man tā linu nauda!
Katram esot sava laime.
Kur tu esi, mana laime?
Vai es tevis nemeklēju?
Kur tu esi pazudusi?

SIENA KAUDZE Vai mēs kāds to redzējuši?
Tālab vien jau savu brāli
Nesit nost, ka nava laimes.
Tāpat nezinām kā tu,
Diezin kur tā aizklidusi...

VILKS Es gan zinu. Es gan zinu.
Ļaudis, re, kur mana laime!

Uz Kazu.

MIRONIS He! He! Laime!
Lielkungam tā meita patik.
Viņš tev nedos šito laimi.
Ņems pie sevis klātgulēt.

VILKS Velns un elle! Velns un elle!
Samīdišu! Saspārdīšu!

MIRONIS Re, kā trako.
Gatavs būt par slepkavnieku.
Nemaz nav par šito labāks.

VILKS Kad grib atņemt manu laimi!

DZĒRVE Meklē tādu avotiņu,
Kur tu vari veldzēties.
Samierinies. Esi labs.

ANDRIEVS Ja es būtu drusku laimīgs,
Es jau būtu gauži labs.

DZĒRVE Tik, ja būsi labs, tad laimīgs.

KAZA Dzērvīt, tu jau esi laba.
Kur tad ir tā tava laime?

- VILKS** Nevar būt bez laimes labs!
Paliek ļauns, ja nava laimes.
- MADE** Laime... Laime... Mani bērni...
Eņģeliši debesīs... Tur jums labi?
Tur jums labi... Zilās, zilās debesīs...
- VĀRDOTĀJA** Nav tās debess, ko tu ceri.
Veļu māte visu ņem.
Tu jau paņemta ar viņiem.
Gals tavs aptaustāms ar roku.
Pati savu nemirstību
Nonāvēji, noindēji.
Neatradis vēlāk ļaudis
I ne zīmes vairs no tevis.
Vai tu esi dzīvojusi?
Vai tu bijusi šai saulē?
Tu jau esi izbeigusies,
Tu to ķēdi pārrāvusi,
Ko reiz kala tava cilts.
Nu tā irst un brūk, un zūd...
- DZĒERVE** Nesit zemē nokritušu!
Žēlot vajag, žēlot vajag.
- MADE** Meklē bērnu.
Puisīt, puisīt, kur tu esi?
- NĀVE** Re, kā atkal aizvārdoja!
Tā kā ķīve nost no pērķļa!
Saki beidzot savu vainu!
- VĀRDOTĀJA** Mana vaina, ka viņš dzer.
Mana vaina, ka viņš zog.
Mana vaina, ka viņš brāli...
Mana vaina, ka tā bērnus...
- NĀVE** Ši jau smeļ un zobo, muļķo!
Tā nu gan nav tava vaina!
Saki tūdaļ savu vainu!
- DZĒERVE** Viņai nav nekādas vainas.
Viņa ir...
- VĀRDOTĀJA** Ir man vaina, liela vaina.

- NĀVE** Kāda? Saki!
- VĀRDOTĀJA** Kuru vainu lai es saku?
To, ko kungi lems, vai isto?
- NĀVE** Īsto! Īsto!
- VĀRDOTĀJA** Laimes vārdu manim nav.
Lietus vārdi, mēra vārdi.
Asinsvārdi, čūsku vārdi.
Laimes vārdu vien tik nav.
- KAZA** Vai maz tādi vispār ir?
- VĀRDOTĀJA** Māte runāja par tādiem.
Es tos meklēju ik dienas.
Pāršķirstu ikvienu dvēseli,
Ko es ceļā sastapusi,
Pārmeklēju atmiņlādes,
Vētu savu pašas sirdi.
Māte teica — sāpēs dzimst.
Tāpēc, Dzērve, vajag sāpju.
- KAZA** Kur tie vārdi palikuši?
- VILKS** Vai nav kādā grāmatā?
- VĀRDOTĀJA** Nav nevienā grāmatā.
Katram laikam savi vārdi.
- DZĒERVE** Jāļauj Laimei apiet loku.
Jāgaida, kad pati nāks.
- VILKS** Nu, paldies, tik ilgi gaidit!
- DZĒRĀJS** Eh, ja dabūtu ko iedzert,
Es nu gan tai parādītu!
Vārdotāja, kam nav vārdu!
Tā ir vainīga pie visa!
- ANDRIEVS** Nav vēl kauna citus tiesāt!
Kad man izput visa dzīve!
Tevis dēļ mums nava laimes.

Kā nav vārdu? Nedrīkst nebūt!
Tūdaļ saki laimes vārdus!

MIRONIS Pērt tik tādas, pērt un pērt.

SIENA KAUDZE Kamēr zinās laimes vārdus!

DZĒRVE Saplīsušie. Saplīsušie.
Lauskas asas. Atkal jau,
Atkal meklē dzīvu miesu.
Māsa, māsa, kādēļ ļauj
Sevi apmētāt ar dubļiem?

VĀRDOTĀJA Man jau nelip. Tu jau zini.
Dvēselīte sevi tira.
Dubļi šļakst uz visām pusēm.

Visi ir pārsteigti un sabijušies, uzzinādami, ka Vārdotāja ir Dzērves māsa.

VILKS Dzērvīt, tā ir tava māsa?
Lielā, dižā pareģone?

KAZA Izslavētā brīnumdare?

VILKS Vai patiesi? Nevar būt...
Izskatās kā daždien cilvēks...
Tiesa, skaista...

NĀVE Skaidrs, ka tas nevar būt.
Visi zin, ka tavai māšai
Spīd uz krūtīm mūžam saule.
Mēness tai uz pieres staro.
Zila sagša, pilna zvaigžņu.
Koki mežā viņai klanās.
Zvēri klausā tai uz vārda.

KAZA Stāsta, uzturot tai spēku
Avots kāds, nemaz ne tālu.
Glabājot tā senas zintis.
Redzot cauri katram stāvam.

SIENA KAUDZE Kur tev, Dzērve, tāda māsa...
Vienmēr esmu brīnījiesies.
Pati esi prastu ļaužu,
Kur tev, Dzērve, tāda māsa...

- MIRONIS** Vize ar ir kurpei māsa.
- VILKS** Kālab viņu sauc par māsu?
- DZĒRVE** Tālab, ka ir mana māsa.
- KAZA** Nu, bet...
- SIENA KAUDZE** Kā tad...
- VILKS** Paga, paga...
- NĀVE** Kur tad... saule?
Mēness kāpēc nav uz pieres?
- VĀRDOTĀJA** Nāvei.
Tev uz krūtīm pašai saule.
Apmākusies. Gaidi. Staros.
Kazai.
Mēness apspīd tavu pieri,
Kad tu, rau, uz viņu skaties.
Siena kaudzei.
Zila sagša, pilna zvaigžņu.
Bija tev. Vai neatceries?
- SIENA KAUDZE** Visas zvaigznes nobirušas.
- VĀRDOTĀJA** Tā ir jūsu dvēselīte,
Kam uz krūtīm mūžam saule,
Kam uz pieres mēness staro.
Zila sagša, pilna zvaigžņu.
Avots kāds, nemaz ne tālu.
Tā ir jūsu dvēselīte,
Noberzusi visus sārņus,
Nomazgājusi sev dubļus.
Uzvilkusi tīras drānas,
Apāvusi baltas kājas.
Tā ir jūsu dvēselīte,
Ko jūs paši nepazīstat.
Paskatieties viens uz otru,
Kad jūs kopā dziedat dziesmu.
Zila sagša, pilna zvaigžņu.

DZĒRVE Varbūt dziesmā mūsu laime?
Būs tā, sāpes remdēdama,
Arī patvērusies dziesmā
Tā kā mēs, kad nav kur glābties.

Dzērve sāk dziesmu.

Raud, māmiņa, raud Laimiņa,
Abas divas gauži raud.
Kam, Laimiņa, tu raudāji,
Pati mūža licējiņa...

Citi piebalso. Parādās Laimē. Gaišā tērpā, vieglā gaitā tā staigā pa skatuvi, taču neviens viņu neredz.

MADE Puisīt, puisīt, kur tu esi?
Tu mans bērniņš, tu jau mans...

SIENA KAUDZE Tas nav tavs, tu savus kāvi.

NĀVE Ak Dievs, kā var to...
Kuslu stādu.
Bet es... Bet man...
Ja Dievs man dotu...
Man... mazu dzīvību...

VILKS Tev, Nāvei, dzīvību?

NĀVE Tu to spēli velc par ilgu!
Budējos es biju Nāve.
Nu ir māžošanās cauri.
Nu es esmu atkal...

VILKS Nē, lai iet tā spēle tālāk!
Paliemies aizvien par Nāvi.
Tev jau varen labi iznāk.
Siena kaudzi vazās vēji,
Nav tai saimnieka, kas segtu.
Mironis lai ir vēl miris.
Tas vairs necelsies, kaut staigās.
Dzērve ar lai paliek Dzērve,
Lidinās pa sapņu dārziem.
Kaza lai ir vienmēr Kaza.
Lai ir Vilkam pēc kā dzities.
Es vēl palieku par Vilku.
Krūtis platas, zobi asi.
Nu, bet Gailēns...

- NĀVE** Liec to mierā!
- VILKS** Nu, bet Gailēns...
- NĀVE** Lai ir pats!
- SIENA KAUDZE** Lai to Mārtiņdienā nokauj?
- NĀVE** Gailis dzied — un ļaudis mostas.
Gailis dzied — un diena aust.
- MIRONIS** Dzied tas velns, kad miegs vēl nāk,
Dzied, kad negribas vēl celties.
- MADE** Puisīt, puisīt, tu jau mans.
- MIRONIS** Tas ir Dzērves, ne jau tavs.
- SIENA KAUDZE** Dzērve tikai pieņēmusi.
- MADE** Puisīt, puisīt, tu jau mans...
- BĒRNS** Nē! Ne tavs! Es... Laimes bērns.
- DZĒRVE** Bērniņ, tā jau pasaciņa...
- MADE** Jā! Jā! Jā! Viņš laimesbērns!
Dzīvs viņš palicis, kaut arī
Savām rokām, savām rokām...
Dzīvs, kaut es to nogalēju!
Laimesbērns! Jā, laimesbērns!

Lai me, kuru neviens neredz, dodas pie bērna. Bērns viņu redz. Abi tuvojas viens otram... Satumsums.

3. aina

Turpat pagrabā pēc brīža. Skaļi veras durvis. Tajās Sulainis. Viņš ieradies, lai tiesājamās vestu noklausīties tiesas spriedumu.

- MIRONIS** Vienam jāiet.
- SIENA KAUDZE** Nez kurš pirmais?
Dzērājs? Andrievs? Nē?
Ak Made...

VILKS Saudzīgi.
Tev paziņos, kāds spriedums.
Ej, Made, ko lai dara, ej!

DZĒRVE Par tevi mīļais Dievs jau iežēlojies.
Ko redzi savām neredzošām acīm?
Tur tik daudz gaismas.
Tā no viņas saules.
Ej, Made, ej
Ar saviem bērniem klejot debespļavās.
Ej aizmirstību plūc kā naktsvijoli.

SIENA KAUDZE Vai Dieviņ, galīgi bez jēgas!

DZĒRVE Ardieu! Sveicini no mums
Tās debespļavas. Sveicini no mums!

KAZA Pag, Made, ņem!

Noraisa savu izrakstīto jostīņu un apsien Madei. Sulainis aizved Madi. Durvis aizcērtas.

MIRONIS Žēl, neuzzināsim, kas nospriests,
Bet gan jau muižā vēlāk runās.

NĀVE Ha! Ilgi visi mutes dzesēs.
Pa kaktiem čukstēsies
Un deldēs mēles.
Te muižā visiem mēles nodilušas
Kā bikšu dibens tiesas skrīverim!

SIENA KAUDZE Nu, lielums nodilis,
Par tevi runājot!

NĀVE Bet tā nav taisnība!
Nav tiesa!
Kungs palika ar saskrāpētu ģimi!
Lai sariebtu, viņš palaida to ziņu.
Tāpat tu visu acis būsi palaistuve —
Uz ceļiem rāpoja un lūdzās draudot.
Lai sariebtu, viņš palaida to ziņu.
Lai puīši smīkņātu,
Lai meitas smietu!
Jā, kunga piegulētāja!
Jā, kunga gultasmeita!

Kam katrs sulainis var azotē bāzt roku,
 Kam katra ķēkša netīriģi uzsmīn.
 Bet tā nav taisnība!
 Kam to lai saku? Jums?
 Pat Jānis neticēja, mans...
 Kā mežā aizgāja, tā nepārnāca.
 Jā, kunga piegulētāja!
 Tā es jums esmu!
 Ko neķīķināt? Ķi, ķi, ķi!

VILKS Nu ko tu!

KAZA Mēs jau nemaz tā isti... neticējām.

SIENA KAUDZE Ko ļaudis nesarunā lieku!

DZĒERVE Gan Jānis pārnāks.
 Karstums noskries. Tam ātra sirds.
 Būs labi. Pārnāks.
 Es taču zinu, kā viņš tevi mīl...

Atkal veras durvis. Parādās Sulainis.

VILKS Kas ar Madi?

Sulainis izliekas nedzirdam jautājumu, žestikulējot aicina nākamo.

Eh, mēmulis! Nu rādis lielu kungu!

MIRONIS Kurš nākošais?
 Tas tur? Un otrs arī?

VILKS Pieceldams Dzērāju, kurš visu laiku gulējis.
 Nu, dzērājbrāli, celies augšā!

ANDRIEVS Nu tad... Ardievu!
 Ļauna nepieminiēt.

SIENA KAUDZE Nu tad ardievu...
 Posts un bēdas!
 Tak bērniņi bez tēva paliek.
 Cik tad tev ir?

ANDRIEVS Man? Pieci.
 Nu, Andžs ar Jurģi vasarā ies ganos,

Un Lienīte var palīdzēt pa māju.
Tie divi gan...
Tie divi gan vēl...
No krūts nav nošķirti.
Tie — diviņubrāji.
Uz Vārdotāju.
Mūžam tecēs brāļu asins?

VĀRDOTĀJA *Grib atbildēt, bet Dzērve nelauj.*

DZĒRVE Ej. Ardievu! Ej. Ardievu!

Andrievs, piepalīdzēdams Dzērājam, iziet. Sulainis aizcērt durvis.

VĀRDOTĀJA Vilks un Kaza?

Vilks ar Kazu pienāk. Vārdotāja noņem no kakla kādu amuletu.

Tas būs jūsu pirmam dēlam.

Pasargās pret ļaunu aci.

Pret Gailēnu.

Manu mazo Gailēniņu...

GAILĒNS Nesaki neko. Man bailes.

VĀRDOTĀJA Neteikšu neko, tik ļauj —
Tevi krūtīm piespiedišu.

Dzērvei.

Māsiņ, manu jaunāko!

Dzīvo savos sapņu dārzos.

Būšu salna taviem dārziem.

Man tā zeme vajadzīga

Stādīt istus, dzīvus dārzus.

Pienāks laiks, kad viņi ziedēs.

Nāvei.

Nāve?

NĀVE Jā?

VĀRDOTĀJA Dzērve teica saltus melus.
Tu to zini.

NĀVE Jā, es zinu.

- VĀRDOTĀJA Paskaties man dziļi acīs.
Ko tu redzi?
- NĀVE Melna dzile.
- VĀRDOTĀJA Skaties dziļāk.
- NĀVE Balta gaisma.
- VĀRDOTĀJA Skaties dziļāk.
- NĀVE Melna dzile.
- VĀRDOTĀJA Skaties dziļāk!
- NĀVE Dziļāk atkal
Balta gaisma.
- VĀRDOTĀJA Tas ir viss, ko tevim teikšu.
Nebrīnies, ja kādu rītu
Tava roka jutis spēku.
Nesatrūksties, ja nu pēkšņi
Brūces dzīs no taviem vārdiem,
Nebīsties. Ar tiem tā notiek,
Kas man acīs skatījušies.
Tikai vienu neaizmirsti —
Sāpes remdēt — tas nav viss.
Laires vārdi dzimst no sāpēm.

Vārdotāja iet uz durvīm. Tās jau tiek slēgtas.

- VĀRDOTĀJA Siena kaudzei un Mironim.
Medus, sveķi, ceļtecites,
Zosu tauki, sīpolsula.
Savārsiet, samīcīsi —
Muguras jums ātri sadzīs.
Atcerieties — medus, sveķi,
Atcerieties — ceļtecites...

Veras durvis. Tajās Sulainis un Tiesas skrīveris. Visi ir piecēlušies un vēl it kā kaut ko gaida — neziņā, pašpārmētos, cīņā pret aizejošo, parāda sajūtā. Vārdotāja jau uz kāpnēm.

- NĀVE Bet ko lai... Kā lai... Mēs tev...

VĀRDOTĀJA Kad es aiziešu, tad dziediet.

Sulainis ar Vārdotāju aiziet.

TIESAS SKRĪVERIS Visiem trīsreiz desmit rikstes.
Visi gaidiet! Pērs tepat.

Tiesas skrīveris aiziet. Budēļi sāk dziedāt.

Māte, mana mīļa māte
Mana mūža nezināja,
Lai mes māte gan zināja,
Tā jau man nesacīja.

1982

REDAKCIJA — 10.000

IZD. — 10.000

MAKSAKS — 10.000

MAKSAKS — 10.000

MAKSAKS

MAKSAKS

MAKSAKS

MAKSAKS

DZĪVAIS ŪDENS

Drāma divos cēlienos pēc R.Blaumaņa
nepabeigtās lugas "Dzīvais ūdens" motīviem

PLANTING OF THE BIBLE IN THE EAST

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

18

19

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

THE BIBLE SOCIETY OF GREAT BRITAIN

[Handwritten signature]

Personas

PRIESTERIS — 40 gadi

LAINĒ — 40 gadi

ILDZE — viņu meita, 18 gadi

MĀCEKLIS — 20 gadi

ILGU BALSS

PATIESĪBAS BALSS

PIENĀKUMA BALSS

MĪLESTĪBAS BALSS

Personas

PRETERIS -- 40 each
LAME -- 40 each
LIDA -- vlt. mella. 18 each
ALACRUS -- 20 each
LIGU BALS
PATRIBAS BALS
PENAQUINA BALS
MIL ESTIBAS BALS

I CĒLIENS

1. aina

Vienkārša svētnica stāvas kraujas malā. Tā celta no rupji tēstiem akmeņiem, bet varētu būt arī klintī izcirsta vai dabiskā alā ierīkota. Daži vienkārši kulta priekšmeti. Māceklis spodrīna šīs svētnīcas vienīgo greznumu — zelta trauku. Trauks, to grozot, pa reizei atstaro spožu gaismu. Pakāpeniski noskaņa mainās. Telpu piepilda Patiesības balss.

PATIESĪBAS BALSS Atdaries! Atdaries man!

MĀCEKLIS Kas tur ir? Kas tur skan?

PATIESĪBAS BALSS Atdaries man!
Caur melu dumbrājiem,
Caur maldu biezokņiem
Pie tevis atnācu.
Es tevi atradu.
Sev līdzī aicinu.

MĀCEKLIS Kas esi tu? Kas esi tu?

PATIESĪBAS BALSS Es esmu izeja vienīgā.
Tevi saucoša. Tevis cienīga.
Es esmu visam sākums un gals.

MĀCEKLIS Tu esi Patiesības balss!
Tu esi Patiesības balss.

PATIESĪBAS BALSS Nāc manā mirdzošā apmetnī.
Es saucu tevi, ak, jaunekli.
Nāc cauri maldu miklām miglām,
Caur noslēpumu čukstiem žigliem,
Caur līkloču takām, kas savijas,
Kas krustojas, izlokās, sapinas,
Nāc manā spožumā gaišajā.
Es esmu izeja vienīgā.

Nāc manā kailumā tīrajā.
Es esmu vērtība augstākā.
Viena es esmu un vienīga.
Pie tevis atnācu.
Es tevi atradu.
Sev līdzī aicinu.
Nāc manā mirdzošā apmetnī.
Es saucu tevi, ak, jaunekli!
Es esmu visam sākums un gals.

MĀCEKLIS Tu esi Patiesības balss!
Tu esi Patiesības balss!

PATIESĪBAS BALSS Atdaries! Atdaries man!

MĀCEKLIS Es atdaros! Atdaros!
Es zinu, tu vērtība augstākā.
Tu viena esi un vienīga...

Uznāk priesteris, balss vēl brīdi turpina skanēt kā vokalizē.

PRIESTERIS Lai svētīts rīts, mans Mācekli.

MĀCEKLIS Lai svētīts, Priesteri.
Vai dzirdējāt, vai dzirdējāt?

PRIESTERIS Ko lai es būtu dzirdējis?

MĀCEKLIS Nu, tikko... Patiesības balsi.
Nu, tikko, tikko, vai tad nedzirdējāt?

PRIESTERIS Mans draugs, bet ko tad?

MĀCEKLIS Nu, tikko. Patiesības balsi.
Tā mani sauca. Mani aicināja.

PRIESTERIS Tu sapņo acīm vaļējām, mans draugs,
No zēna gadu iedabas šis
Vajag atbrīvoties.
Vai esi veicis savus pienākumus?

MĀCEKLIS Jā, Priesteri. Viss izdarīts. Kā vienmēr.

PRIESTERIS Trauks nospodrināts?

- MĀCEKLIS** Mirdz un laistās.
- PRIESTERIS** Tas labi, Mācekli. Jā, mirdz un laistās.
Un kā tur lejā?
- MĀCEKLIS** Būs šodien darba vairāk nekā citkārt.
Daudz ļaužu sanācis, un jūtu —
Starp viņiem mēma nomāktība lodā
Kā migla šī, kas neizklist tik ilgi.
Kā parasti ir kroplie, slimie,
Bet, skatos, daudz ir arī tādu,
Kam, skaidri redzams, nav nekādu kaišu.
- PRIESTERIS** Nav kaišu redzamu, tad jābūt neredzamām.
Tās grūtāk dziedēt, bet nekas.
Ja slimi tie — mēs viņus izārstēsim.
Ja satraukti, mēs viņus mierināsim.
Ja nomākti, mēs viņus apskaidrosim.
Ja baidīsies, mēs viņus drošināsim.
Caur Dzīvo Ūdeni mums laime ir to varēt.
- MĀCEKLIS** Bet tomēr savādi šķiet šodien ļaudis.
Te sačukstas, te it kā sabijušies klusē.
Te baros pulcējas, te atkal klist pa vienam.
- PRIESTERIS** Tā tikai šķiet, ka viņi savādāki.
Nē, ļaudis nemainās pat gadu simtos.
Tik mainās drānas, sejas, stāvi. Čaula.
Bet kodols paliek — cerības un sāpes,
Un tiekšanās uz ticību un gaismu.
Tāpat kā klinti šo ik gadus apaug zāle.
Ik gadus cita. Bet vai cita?
Tā pati vien jau ir, tik jaunā tērpā.
Tas šķitums vien, ka ļaudis savādāki.
Tos satrauc mēmā, blīvā migla,
Kas neizklist tik neparasti ilgi.
Ap slimiem locekļiem tā laizās kāru mēli,
Un audos iesūcas, par sāpi pārvērdamās.
Šī migla necaurredzamā. Kā gliemežvākus nazis
Tā rētas atver, sen jau aizaugušas,
Gar brūcēm sulojas un vātīm.
Mums, Mācekli, ir jābūt stiprākiem par miglu.

Mums jābūt stipriem kā nekad.
Tev jāzina — ne pati migla
Ir bīstama, bet sekas.
Jo izvārgušās dvēselēs un miesās
It ātri ieperinās daždažādas sērgas.
Un bezcerība, ļaunāka par sērgām.
Mums ļaudīm jānes Dzīvais Ūdens.
Tie cer, tie tic, ka viņiem palīdzēsīm,
Mēs pievilt nedrīkstam šīs cerības.
Mums jāsaprot, ka migla tūdaļ klīdis.

MĀCEKLIS Bet vai tā klīdis?

PRIESTERIS Vienalga jāsaprot.

MĀCEKLIS Pat, ja tie būtu meli?

PRIESTERIS Tie nebūs meli. Migla gaisīs.
Spirts vējš to mirkli salocīs kā drānu
Un nošņauks tajā slapjo degunu!
Ej, gatavojies iziet ļaužu priekšā.

Māceklis aiziet. Priesteris ieiet pa kādām mazām durtiņām. Kad viņš atgriežas, ir atnākusi Laine.

PRIESTERIS Ak Dievs.

LAINĒ Es esmu atnākusi.

PRIESTERIS Laine.

LAINĒ Es esmu atnākusi... Priesteri.

PRIESTERIS Vai kas ar lldzi, saki, saki!
Vien nelaime var tevi sūtīt,
Teic to tūdaļ!

LAINĒ Nē, nomierinies, manu Priesteri.
Tas tēva patmīlibai varbūt neglaimos,
Bet lldze laimīga. Un liela izaugusi.
Varbūt, ka drusku patvaļā
Bez tēva stingrās rokas.

PRIESTERIS Tāpat vien nebūtu tu nākusi.

- LAINĒ* Un ja nu tāpat vien?
- PRIESTERIS* Tam ticēt nedrīkstu. Un nespēju.
- LAINĒ* Tu esi aizmirsis? Šos vārdus:
Es esmu atnākusi. Visus garos gadus
Pie sevis čukstētus, nu saku skaļi —
Es esmu atnākusi.
Aizmirsis?
Man toreiz promejot
Tu teici: Laine,
Nāc atpakaļ, kad būsi sapratusi,
Nāc atpakaļ, kad mainīsies tavs spriedums,
Un neskaidro neko, tik saki vienu —
Es esmu atnākusi, esmu atnākusi.
Nu tu to aizmirsis...
- PRIESTERIS* Cik reižu, sapnī dzirdēdams šos vārdus,
Es modos laimīgs, pēc mirkļa kritot īstenības bedrē.
Bet kaklu neesmu tur laužis.
Nu dzirdu nomodā,
Bet mosties man nav spēka.
Laine. Vai atceries, tavs vārds
Man lūpās bieži skanēja kā Laime.
Tik maza kļūdiņa, un — Laime.
Vairs manas lūpas nekļūdās.
Tu — Laine.
Es priedājos, ka tavam vārdam
Ir ļaužu mutēs vienmēr laba slava.
Pie tevis gājuši pat šānovada ļaudis
Pēc palīdzības, padoma, pēc zālēm.
Gandrīz vai priesteriene tu bez tempļa.
- LAINĒ* Mans templis — pavards, dūmains namiņš.
Mans zelta trauks ir katls nomelnējis.
Mans Dzīvais Ūdens — kumelišu tēja.
Bet tavā izsmieklā ir sāpe apslēpta.
- PRIESTERIS* Teic, kādēļ atnāci?
Tev vajag palīdzības?
- LAINĒ* Man nevajag, bet tev.

Ar lldzi abas
Mēs esam nākušas tev palīdzēt.

PRIESTERIS Man? Palīdzēt? Tik tiešām cildeni,
Kaut novēloti. Daudz par vēlu.
Paldies. Man palīdzības vairāk nevajaga.
Man ir labs palīgs. Māceklis,
Ko esmu audzinājis
Kā paša dēlu... Krietns puisis.
Viņš priesterībā iesvaidīts
Un manu vietu ieņems,
Kolīdz būs nobriedis tam prāts.
Mēs esam tikuši ar visu galā lieliski.
Ar svētnīcu, ar ļaudīm un ar sevi.
Līdz šim es esmu vienmēr ticis galā.

LAINĒ Līdz šim.

PRIESTERIS Un, jācer, arī turpmāk.

LAINĒ Tu mani atraidi? Tā tas ir jāsaprot.
Ak, citā brīdī
Es lepmi aizietu, bet tagad...
Es ceļos sevim pāri.
Mums jāvienojas, Magnuss.

PRIESTERIS Magnuss? Ak tā, tas bij mans vārds.
Sen mani godā vien par Priesteri.
Par Skolotāju.
Ja reiz ir lldze še,
Tu neliegsi man redzēt manu meitu?
Tas viss, ko vēlētos.
Tā, Laine. Tā, lūk.

LAINĒ Tu toreiz teici: neskaidro neko,
Tik saki — esmu atnākusi. Esmu atnākusi.
Nu redzu — tomēr jāpaskaidro.
Es esmu sapratusi, Magnuss.
Mums katram bija sava taisnība,
Kaut toreiz šķita, ka man vienai.
Un varbūt tā es domāju joprojām...

PRIESTERIS Kam nāci atpakaļ ar savu taisnību?
To vienreiz aiznesusi,
Kam nes atpakaļ?

LAINĒ Es esmu sapratusi — mana mila
 Ir stiprāka par manu taisnību.
 Es savu milu
 Māla krūzē krāju.
 No tevis atlūzis, zars turpināja zaļot,
 Un lūzumvietā sulot saldām lāsēm.
 Es savu milu māla krūzē krāju —
 Tā šķita esam drošā vietā.
 Es baidījos no viena — krūze plīsis.
 Bet tas, kas notika, man neienāca prātā —
 Iet krūze pāri!
 Vienkārši — iet pāri.
 Nav mani vietas vairs! Iet krūze pāri.
 Ardievu, lepnums! Tas ir pasacīts.
 Nē, klusē! Jo atbildi es lasu tavās acīs.

Nesagaidījusi cerēto atsaucību no Priestera, Laine turpina.

Ja apglabāta, izrādās, ir mila,
 Tad citā vienībā mums jāvienojas!
 Šī migla baismīga.
 Tā ielauž mugurkaulus.
 Tā indē smadzenes un nokauj garu.
 Un neizliecies, ka tu nezini
 Par baumām, kuras klist kā spoki —
 Mēris tuvu. Un liecības es saskatu tam dabā.
 Zied mēra puķe nekrietni un skaisti.
 Ar to man nepietiks,
 Lai ļaudis glābtu.
 Ar manām saknēm, zālēm, ziedēm,
 Ar uzlējumiem, tējām, virām.
 Tās miesu izārstē, bet dvēseli — to nespēj.
 To iespēj tikai Dzīvais Ūdens.
 Tu esi pierādījis.
 Esmu sapratusi.
 Ja tiešām zemi mēris piemeklētu,
 Bez tava Dzīvā Ūdens nebūs spēka
 Ir manām saknītēm un ziedēm.

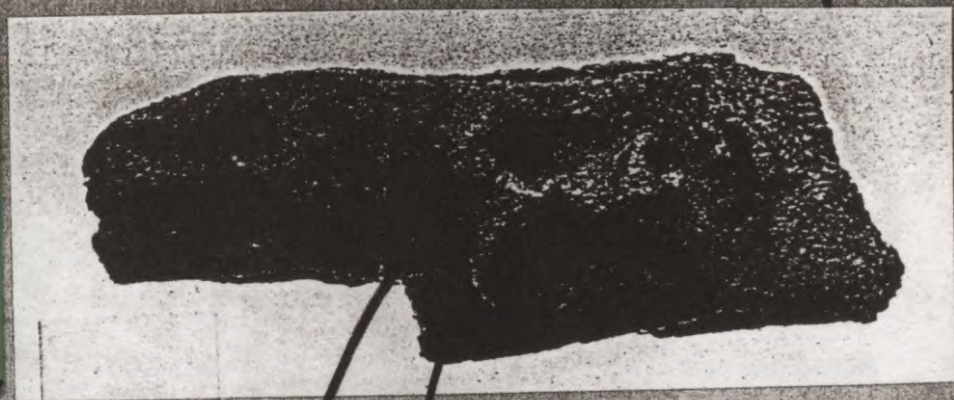
PRIESTERIS Es neslēpšu, ka zināms gandarijums
 To uzklausi, bet kļūdi tu, ja domā,
 Ka nenovērtēju es Dzīvā Ūdens spēku.

Gaiss, ko tu elpo.
Maize, ko tu ēd,
Un Dzīvais Ūdens.
To lietā likt mans augstais pienākums,
Mans prieks un laime, visa dzīves jēga.
Un piedod, tieši šobrīd
Tu mani aizkavē.
Tūlit nāks Māceklis.
Mēs dosimies pie ļaudīm.
Par ilgu liekam mēs uz sevi gaidīt.

LAINĒ Bet, Magnuss!
Vai tev ir zināms tas, ka ļaudis
Ir iemetusies melna šaubu puve?
Ka ticība kā bikses dažiem nobrukušas?
Ka pārliecība daudzus atstājusi?
Sāk tevi apšaubīt, bet tu to zini —
Ir šaubu sērga lipīga. Šai miglā
Tā strauji izplatās.
Tā sagraus tavu darbu!
Sāk ļaudis šaubīties par savu Priesteri.
Sāk šaubīties par Dzīvo Ūdeni.
Cits citu viņi saplosīs
Aiz neziņas un šausmām.
Jā, daža acs jau dzalkst.
Jā, daža nāss jau notris
Kā asins smaku jaušot tuvumā.
Jau ķildas, naidi, tas nevērs paceļ galvu,
Ko ticība bij darījusi rāmu.
Tu manis neredzētu šē, ja nebijusi migla...

PRIESTERIS Tu visu pārspilē.

LAINĒ Es zinu miglas kluso, ļauno spēku.
Jau pumpurā ir šausmu melnais zieds.
Mēs nedrīkstam ļaut vērties nāves ziedam.
Tev nāku palīdzēt un reizē arī viņiem.
Tā ejot ceļu vienīgo, ko zinu.
Man grūti darīt to, bet ceļos sevim pāri.
Jo mana mīla stiprāka par manu taisnību.
Un arī Ildze gatava tev palīdzēt.
Nāc, teikšu, kas mums darāms.

2. aina

Māceklis uzpoš svētnīcu, slauka, kārto, aizdomājas, atkal kārto. Nonāk pie mazām durtiņām, kuras vienīgās še ir aizslēgtas.

MĀCEKLIS Ikreiz, kad nostājos šo durvju priekšā,
Sāp Skolotāja neticība man,
Ko izrāda, še mani neielaidams.
Šai svētnīcā man katra pēda pazīstama.
Ik bedre grīdā, sprauga sienā.
Ir visi rituāli apgūti līdz sikumam.
Ik žests, ik kustība ar jēgu piepildīta.
Es Skolotāju varu aizvietot ik vietā.
Pat Dzīvo Ūdeni no manām rokām
Jau ļaudis saņem bijīgi un svēti,
Ar pateicīgu uzticēšanos un mulsu.
Tik te vēl mani neielaiž,
Bet tieši te — sirds svētnīcai. Te sirds.
Te rodas brīnums.
Te Dzīvais Ūdens dzimst.
Ak, dievišķīgais mirklis.

Nāk Priesteris — Skolotājs.

MĀCEKLIS Lai svētīts rīts!

PRIESTERIS Lai svētīts.

MĀCEKLIS Ja te nu stāvu, vai es driksu prasīt,
Kad tiks man atvērtas
Šīs pēdējās no durvim?

PRIESTERIS Kad pienāks laiks.

MĀCEKLIS Kad pienāks laiks!
Skan atbilde kā vienmēr.
Kur esmu kļūdījies, ko noziedzies,
Ka nepelnu es pilnas uzticības?
Varbūt, ka manā dabā
Mans Skolotājs ir atradis ko tādu,
Kas kavē uzticēties savam Māceklim?
Tad sakiet to, es gatavs sevi mainīt!
Es gatavs sevi iznīcināt visu,
Kas traucē kalpot Dzīvā Ūdens spēkam,
Ja esmu necienīgs, tad neslēpiet to vairāk.

PRIESTERIS Ka Dzīvā Ūdens jaunais Priesteris
Būs sava uzdevuma cienīgs,
Es nešaubos.
Tev uzticos, jo esmu pārbaudījis
Šais garos gados tevi tūkstoškārt.
Tu man kā dēls. Vēl vairāk nekā dēls.
Tu gara turpinājums mans,
Tāpat kā pats es esmu tikai turpinājums.
Tu — tas es pats, jo visu, ko es spējis,
Ko jutis, zinājis, ko pieredzējis,
Tev esmu atdevis.
Nu laimīgs noraugos,
Ka veltīgas nav bijušas šis pūles.
Tu — tas es pats. Tik jauns un spēcīgs.
Un esmu drošs, ka zvērests,
Ko tu devis,
Ir tavā būtnē mūžam iemitināts...
Bet mirkli dievišķo,
Kad Dzīvais Ūdens rodas,
Tu redzēsi... kad pienāks laiks.
Dzimst Dzīvais Ūdens tieši pusnaktī.
Tas zelta traukā uzverd
Ar spēku lielisku un baismu.
Tas uzvirmo, tas uzmutuļo...
Trauks lēni pildās dzidrām, smagām lāsēm,
Un līdzī traukam pildās dvēsele...

MĀCEKLIS No kurienes...

PRIESTERIS No kurienes, no kurienes, jā, jā...
Bet tikmēr dziedējošām lāsēm
Pilns zelta trauks.
Tas tevi uzlūko kā liela, valga acs,
Un tu ikreiz dod svētu solījumu,
Neviena neprasīts, — to sargāt mūžīgi.

MĀCEKLIS Es gatavs atdod dzīvību.

PRIESTERIS Tev ticu.
Bet nu...
Ar uzpošanu šo vēl būs par maz.
Kā vēl nekad būs jāgrezno tev svētnīca.
Ar ziediem, zariem, meijām, vitnēm.

Pēc trijām dienām notiks
Dzīvā Ūdens svētki!
Mēs pulcināsim ļaudis, tuvus, tālus,
Un svinēsim šie nebijušus svētkus.
Mēs himnas dziedāsim un teiksim runas,
Un godināsim Dzīvo Ūdeni.
Šo mūsu spēku, mūsu lepnumu.
Būs vajadzīgi daži runātāji.

MĀCEKLIS Nu, droši vien, no tiem, kas paši
Ir Dzīvā Ūdens spēku baudījuši.

PRIESTERIS Un kas nav galīgi uz mutēs krituši.

MĀCEKLIS Lai runā mēmais Krišs.
Jau pirmais viņa vārds
Būs slavas dziesma Brīnumūdenim.

PRIESTERIS Tad vēl tā sieva, kuras bērns
Bij gaudens, nekustīgs.

MĀCEKLIS Nu skraida apkārt smiedams.

PRIESTERIS Vai lielo Jēkabu tu atceries?
Tam miesas vainu nebij,
Bet dvēsele tam bija izdzisusi.
Kā miris bija. Pelni. Pelni.
To dzīvei atgūt viegli nenācās.

MĀCEKLIS Jā, viņš te ilga sabija.
Līdz maza oglīte kā zvaigzne iemirdzējās.

PRIESTERIS Jā, varens vīrs. Nu atkal deg un kvēlo.
Cik izdzisis, cik izdzisis tas bija.
Tos tad nu apziņo jau šodien.
Lai vārdus netaupa.
Lai slavē brīnumlāses.
Lai visi dzird un zin, kur glābiņš.

MĀCEKLIS To visi zin un tādēļ
Ir mūsu ļaudis mierīgi un stipri.

PRIESTERIS Nekas, ka zin. Lai vēlreiz atgādinām.
Vēl reizi apliecināt nav nekad par lieku.

It sevišķi šai miglainajā laikā.
Un vēl.
Es gribu visu ļaužu priekšā
Dot acu gaismu aklai meitenei.

MĀCEKLIS Ak, Skolotāj!
Un visu ļaužu priekšā?

PRIESTERIS Jā gan. Es likšu lietā visas savas spējas.
Un pieredzi, un gadiem krātās mākas.
Mums ļaudis jāiedvesmo,
Jaunais Priesteri.

MĀCEKLIS Vai tas nav pādroši?
Tā — visu ļaužu priekšā?
Ir taču gadījumi... Gadās taču,
Ka Dzīvais Ūdens mirkli nepalīdz,
Un tikai vēlāk...

PRIESTERIS Es nebaidos. Es paļaujos.
Es ticu.

MĀCEKLIS Es galvu noliecu...

MĀCEKLIS Nu dodies mežos, dodies pļavās,
Plūc ziedus, meijas cērt
Un vītnes gatavo!

3. aina

Pļava svētnīcas pakājē. Ar puķēm runādamās, pa pļavu klist Ildze. Tuvojas Māceklis, viņam rokā milzīgs klēpis zaru. Apstājas, Ildzi vērodams.

ILDZE Vai, magonīte, uguntiņa,
Cik tu karsta!
Ļauj, sildišos pie tavas liesmas.
Klau, magonīte, aizdod savus svārkus,
Ai, sarkanus,
Ai, plandošus,
Ai, skaistus!
Kauns, sveķene!
Tu mani nosmērēji.
Ķer savā limē mušas,

Nevis mani.
Vai, zvaniņ, ko tu trīci.
Es tevi neplūkšu,
Tu mazo muļķa zvaniņ.
Dzinn! Dzinn! Nu zvani, zvani!
Bet manas ausis jau par biezu,
Lai tevi dzirdētu.
Ai, naktsvijole,
Pļavu priesteriene!
Nē, smieklī, cik tu cēla.
Bet stīva ar.
To nokaunējies?
Nekas, vēl tava stunda priekšā,
Kad vakars nāks, tad valdiniece
Tu pļavā būsi, sēžot smaržas tronī.
Tad nu lai negadās neviens tev tuvumā.
Tu viņam liesi kausā ilgu indi.
Tik tumšu, smaržīgu un biezu.
To esmu dzērusi, un gribu vēl...

MĀCEKLIS Ei, paklausies...
Ar ko tu sarunājies?

ILDZE Es... es ar... Un kas tev par daļu?

MĀCEKLIS Nu, tā vis nesaki. Šī svētnīca
Ir manā pārziņā.

ILDZE Un pļava arī?

MĀCEKLIS Pļava arī.

ILDZE Tu jaunais Priesteris?
Tad piedod.

MĀCEKLIS Vēl tikai māceklis.
Ja meklē Priesteri —
Šai stundā parasti
Viņš rakstos iegrimis.

ILDZE Nevienu nemeklēju. Tāpat vien kavējos.
Man jāgaida. Vēl divas dienas.
Tad... tad...

- MĀCEKLIS* Tad svētki būs. Daudz ļaužu.
Ak tu uz svētkiem esi atnākusi?
Ļauj tevi sveikt kā pirmo viesi.
- ILDZE* Diezin, vai būšu viesis.
Te mani, ceru, izdziedinās. Manas acis.
- MĀCEKLIS* Tu esi... Tu?!
Tu tātad esi...
- ILDZE* Jā, akla.
Te mani, ceru, izdziedinās.
- MĀCEKLIS* Bez šaubām! Protams! Katrā ziņā!
Vai tiešām neredzīgas
Ir šīs skaistās acis?
Mans Skolotājs un mūsu Priesteris
Te dara brīnumus.
Mums taču Dzīvais Ūdens ir — šī svētā viela.
Ak, kā lai savu ticību
Es tevi pārdēstu!
Man atliek teikt vien — tici!
Es redzu tavā sejā šaubu ēnas
Un neticības skumjo mijkrēsli.
Es redzu.
- ILDZE* Bet es, lūk, neredzu.
- MĀCEKLIS* Ak, piedod.
Cik nesaudzīgi izvēlos es vārdus.
Vai tu ar mieru nebūtu
Man drusku palīdzēt?
Rau, paskaties, šie zari
Ir vītnē jāsavij. Vai redzi?
- ILDZE* Es neredzu.
- MĀCEKLIS* Es muļķis, muļķis, piedod.
Vēl neaizej. Nē, neej projām. Lūdzu!
Man neliedz savu gaišo klātbūtni.
Es lūdzu... Kā tevi sauc?
- ILDZE* Ildze.

MĀCEKLIS Ildze. Kā putna kliedziens, garš un žēls.
Kaut kas starp ilgām un starp smeldzi.
Nē, kādēļ — tieši otrādi!
Kā sauciens, gaviļains un gaišs.
Ildze. Kāds vārds.
To gribas ilgi izrunāt, jā, it kā mēle
To negribētu projām laist, tu brīnums.
Tāpat kā tevi negribas laist projām.
Ildze. Silts vārds.
Bet manējais tāds vēss un ziemīgs —
Sarmis.
Kaut gan no vārda jāatrod.
Te svētnīcā ir Priesteri. Un tikai.

ILDZE Sarmis? Man patīk.
Nāk prātā agrs ziemas rīts,
Kad, ārā izejot, tu nonāc brīnumzemē,
Kur vakar vēl tik kailie koki
Ir aplipuši tūkstoš adatiņām
Un izskatās kā brīnumainas egles,
Ar vēsām, vārām, sudrabainām skujām.
Tas man ir stāstīts, ka tā izskatās.

MĀCEKLIS Man labāk patīk vasara, ne ziema.
Kad viss tā aug un zeļ, un briest.
Viss smaržīgs, sulu pilns un zaļš.
Un dzīvība iet pāri malām.
Tik turies pats, lai nepārietu pāri.
Vai vēlies, lai es izstāstu,
Kas redzams apkārt?

ILDZE Kur ir tie zari?
Dod, es palīdzēšu.
Un tad tu stāsti.

Sāk vit viju.

MĀCEKLIS Tev rokas labāk redz kā manas acis.
Kāpēc man neiznāk?

ILDZE Tu labāk stāsti.

MĀCEKLIS Nu tā. Vispirms... Ar ko lai sāku?
Ar debesīm. Ir debess zila.

Peld balti mākoņi, spīd saule.
Nē, tas nav tas. Tie tikai vārdi.

ILDZE Ir debess zila? Peld balti mākoņi? Spīd saule?
Man šķiet, ka migla zemi klāj.
Jau ilgu laiku ietiepīga migla.
Šķiet, mūs tā iztausta ar vēsiem, mikliem pirkstiem.
Kas tā par miglu ir un kāpēc
Tik ilgi neiet prom? Ko viņai vajag?

MĀCEKLIS Jā, migla ir... Par miglu nerunāsim.
Spirtgs vējš to mirkli salocīs kā drānu
Un nošņauks tajā savu degunu!
Nu kas ir migla? Uzceļas un nokrīt.
Bet debess vienmēr ir un saule vienmēr.
Un Dzīvais Ūdens vienmēr pastāvējis.
Uz taviem plakstiem dažas skaidras tāses,
Un redzēsi tu debesis un sauli, un mākoņus,
Par kuriem, izrādās, tik slikti protu stāstīt.
Un redzēsi šo raibo puķu pļavu,
Kas elpo saskaņā ar debesīm un zemi
Un sevi izteic visās pasauleskrāsās.
Tu jaužu sejas redzēsi
Un ieraudzīsi
Šais sejās nebeidzamas ilgas
Pēc saskaņas, pēc patiesības...

ILDZE Pēc mīlestības...

MĀCEKLIS Pēc mīlestības.

ILDZE Bet kas ir patiesība? Tikai vārds.
Bez smaržas, krāsas un bez garšas.

MĀCEKLIS Nu ko tu, tas ir spēks,
Kas dzīvei jēgu piešķir,
Vārdam — svaru. Tā visu lietu neredzamā dvēsele.
Un vienojas ar vārdiem —
Krietnums. Gods. Gaiss, kura esamību sajūtam
Tik tad, kad gaisa pietrūkst.
Un Dzīvais Ūdens — tā ir patiesība.
Viss apšaubāms, viss mainīgs, zūdošs,

Vien Dzīvais Ūdens — tā ir patiesība.
Ar smaržu, krāsu un ar garšu.
Un es — šīs patiesības Priesteris.

ILDZE Tu jau vēl māceklis.

MĀCEKLIS Dzimst Dzīvais Ūdens tieši pusnaktī.
Tas zelta traukā uzverd
Ar spēku lielisku un baismu.
Tas uzvirno, tas uzmutu|o...
Trauks lēni pildās dzidrām, smagām lāsēm...
Tad tevi uzlūko kā liela, valga acs,
Un tu ikreiz dod svētu solījumu,
Neviena neprasīts, to sargāt mūžīgi.
Gaiss, ko tu elpo.
Maize, ko tu ēd.
Un Dzīvais Ūdens,
Tas tevi izdziedēs.
Tāpat kā izdziedējis daudzus.
Tāpat kā mūžam dziedēs mūsu zemes ļaudis.
Kļūs tavas skaistās acis redzīgas
Un pilnas...

ILDZE Ar asarām...

MĀCEKLIS Ar laimes asarām, ko, tici,
Tev līdzī raudāšu.

ILDZE Vai prom tev negribas nekad?

MĀCEKLIS Prom? Nē.

ILDZE Vai tevi nesauc?

MĀCEKLIS Kas?

ILDZE Nu, ilgu balss.

Ieskanas ilgu balss. Vokalizē.

ILDZE Vai tad tu nedzirdi?

MĀCEKLIS Bet ko tad?

ILDZE Vai tad tu nedzirdēji?

MĀCEKLIS Ko tad?

ILDZE Nu, ilgu balsi.
Vai tu to nedzirdi?
Tik maigu, tumšu, biezu...

MĀCEKLIS Nē. Ko tā teic?

ILDZE Tā ir tik neskaidra, itinkā slāptu sevi.
Tik dūmakaini pievilgusi, silta.
Es visu nesaprotu, ko tā saka.

MĀCEKLIS Bet kaut ko tomēr saka?

ILDZE Jā.
Saskaņu nemeklē zemē, ne debesis.
Nirsti dvēselē savā kā ezerā.
Tumsas nebaidies, tumsa tev dzimtene.
Neatšķir to, kas nav atšķirams.
Nemeklē to, kas nav atrodams.
Sapnī tu sācies un sapnī tu izbeidzies.
Manā perēkli šķilies un patveries.
Esmu gaisma vēl nesadalīta.
Atziņa neplūkta. Izeja vienīgā.
Vaļā durvis, kad citas ir aizvērtas.
Saskaņu nemeklē, vienīgi ilgojies.
Sapnī tu sācies un sapnī tu izbeidzies...
Saldi smeldzējies, aizmirsti, aizmirsti.

MĀCEKLIS Dīvaina balss...
Ko lai tu aizmirsti?

ILDZE To es nezinu.
To viņa nesaka.
Jūtu tik — klāj mikstus paklājus
Balss šī zem kājām, ritina celiņus...
Aicina, aicina...

MĀCEKLIS Kur viņa aicina?

ILDZE Nezinu, nezinu.

MĀCEKLIS Vai tik tu nesapņo?

ILDZE Ko es tev stāstīju!

Atskān sauciens. Tur Laine sauc Ildzi.

ILDZE Sauc mani Māte.
Mums nu ir jāšķiras.

MĀCEKLIS Vakarā atnāc, kad debesis satumsīs.
Atnāc pie svētnīcas.
Gaidīšu... tevi. Nāc, tevi gaidīšu,
Visu nakti es gaidīšu.
Ildze...

4. aina

Vēls vakars. Svētnīcas priekšā Māceklis gaida Ildzi. Kad viņa atnāks, abi iees svētnīcā.

MĀCEKLIS Ak, kā es satraucos, jo pēkšņi iedomājos,
Ka nezini, cik bīstami šie staigāt.
Vai esi brīdināta, Ildze, —
Tepat aiz svētnīcas ir stāva krauja
Un lejā bezdibenis baismīgs.
Kad iedomājos, ka tu varētu...
Tu nedrīksti te viena staigāt.
Es tevi turpmāk nelaidīšu vienu.

ILDZE Ak, nebisties, jo mana māte
Vai ik uz soļa mani pavada.
Tik šodien pļavā vienu atstāja,
Un tagad izlavījos slepus.

MĀCEKLIS Vairs tu ne soli nespersi bez manis.
Tur no tās drūmās upurklints, kā stāsta,
Sensenos laikos ļaudis upurēti.
Bet senos, tumšos, drūmos laikos.
Bet nu vairs nebisties.
Cik akla tumsa...
Nu esam vienādi. Te acu nevajaga.

ILDZE Ir arī redzīgie it bieži akli.
Es redzu tevi...

MĀCEKLIS Es acis aizveru un arī

Tevi redzu. Šķiet, ka tu starojies
Un spīdi.

ILDZE Spīd tumsā arī prauli. Maldugunis spīd.

MĀCEKLIS Nāc tuvāk, dod man savu roku,
Lai tumsā neklūpi uz kāda pakāpiena.

ILDZE Tumsas nebaidos.
Tumsa man dzimtene.
Tā šajās dienās sabiezusi divkārt.

MĀCEKLIS Pirms ausmas tumsa
Ir visdziļākā.
Drīz ausis gaisma.
Drīz tava acu gaisma ausis, Ildze.
Tā būs vislaimīgākā ausma
Manā mūžā.
Tik tādas domas nomāc manu sirdi —
Tu aiziesi, kad būsi izdziedēta.
Tu smeļot aizdancosi
Pāri laukiem, pļavām...
Ak, ja tu paliktu...

ILDZE Vai tad es varētu...

MĀCEKLIS Tu varētu... Ja gribētu.
Tu varētu te palikt. Ak, ja tu paliktu!

ILDZE Es nezinu...

MĀCEKLIS Šai skarbā svētnīcā
Tik vajadzīgi sievišķīgi soļi.
Mans Skolotājs reiz dziļi milējis,
Bet tapis pievilts. Pamests. Aizmirsts.
No brīža tā tik ļoti, ļoti
Trūkst maiguma šais saltās sienās.
Tā sievietē, ko Priesteris reiz milējis,
Nav cienījusi viņa svēto darbu.
Var visu panest, tik ne to.

ILDZE Varbūt, ka viņai sava patiesība?

MĀCEKLIS Ir patiesība viena vienīga.
Vērtība pati visaugstākā.
Lūk, Dzīvais Ūdens —
Glābj Jaužu dvēseles,
Dod pamatu zem kājām
Un mūža cerību,
Un drosmi visās lietās.
Vai salsti tu?
Man šķiet, tu nodrebēji?

ILDZE Ak, nevajag šīs žēlošanas,
Pret aklo meiteni šīs līdzietības!

MĀCEKLIS Bet tā nav žēlastība, Ildze, Ildze.
Tā drīzāk...
Tu aiziesi, kad būsi izdziedēta.
Es nezinu, kā dzīvošu es turpmāk.
Šķiet, tur kāds nāk.
Nāc, Ildze, paslēpsimies.
Nāk Priesteris. Ak, jā,
Ir taču pusnakts.
Viņš ieradies ir saņemt debess balvu.
Pats liktenis
Mums liek būt klāt šai mirklī.
Ar manām acīm redzēsi i tu,
Kā Dzīvais Ūdens dzimst.
Ak, dievišķīgais mirklis.
Un tavu skumjo tumsu
Šis mirklis apgaismos.
Es tagad skatos par mums abiem...
Slēdz durvis... Nomirdz zelta trauks...
Tūlit... Tūlit... Kas tas? Ko viņš tur dara?
Ko viņš tur lej no veca stopa? Ko viņš dara?
Vēl smeļ... Ak Dievs... No spaiņa...
Lej zelta traukā... Ko tas nozīmē?

Neizturējis izskrien no paslēptuves.

Mans Skolotāj! Ko darāt?
Ko traukā ielējāt? Ko slēpjat svārku krokās?

PRIESTERIS Es ielēju tur Dzīvo Ūdeni.
Tu mani izspiego?

MĀCEKLIS Kā, Dzīvo Ūdeni?

Tas taču zelta traukā uzverd
Ap spēku lielisku un baismu...
Ko jūs tur ielējāt? Ko darijāt?
Neko vairs nesaprotu...

PRIESTERIS Mans Mācekli, jel saņemies,
Jel nomierinies, mani uzklausi!
Nu atveru tev pēdējās no durvīm.
Kad pienāks laiks,
Es vienmēr esmu teicis.
Nu laiks ir pienācis, kaut nenobriedis.
Man atliek cerēt vien,
Ka nav par agru.
Jā, ūdeni es šurpu atnesu
Ik pusnakti, no strauta smeltu.
Visparastāko strauta ūdeni.
Tas tagad mūsu abu
Noslēpums.

MĀCEKLIS Neko, neko, neko es nesaprotu...
Jūs atnesat, jūs ielejat...
No strauta ūdeni...
Ar spaini un ar stopu...

PRIESTERIS Jā gan. Ar spaini un ar stopu.

MĀCEKLIS Bet kā tas dziedē,
Kā tas iedarbojas? Ļauns joks? Jūs mani izjokojat?
Es neticu. Es sapņoju... Es...

PRIESTERIS Caur ticību tas ļaudis izdziedina,
Caur leģendu,
Ko uzturam mēs spēkā.

MĀCEKLIS Caur meliem? Viss ir meli?
Es jūku prātā. Viss ir meli.

PRIESTERIS No tā es baidījos, ka vēl par agru —
Tev zināt patiesību, dēls.

MĀCEKLIS Par dēlu mani nesauciet,
Jūs, krāpnieks!
Jūs mani pievilis un visu tautu!

PRIESTERIS Nav tautai jāzin,
Ko šē uzzināji.
Tā neuzzinās it nekad. Nekad, vai dzirdi!

MĀCEKLIS Viss meli? Viss ir meli?
Ak, Ildze, Ildze,
Tev nav cerību!

II CĒLIENS

I. aina

Turpat, pēc brīža.

PRIESTERIS Ja esi iztrakojuies, tad nu klausies,
Ko teiks tev vecais, sirmais Skolotājs.
Varbūt tev aizmirsies ir vienā mirklī
Par gariem, kopā pavadītiem gadiem,
Kad tevi audzināju, mazo atradeni.
Kā tevi loloju, kā tevi izglītoju,
Kā dalījos ar tevi cēlā mākā —
Kopt ļaužu dvēseles,
Tām būt par sargu...
Ja esi aizmirsis, tad tūda! saki,
Lai velti netērēju vārdus.

MĀCEKLIS Kā to var aizmirst... Visu dzīvi.
Pilns pateicības, dēla mīlas pārpilns
Es esmu bijis vienmēr...
Līdz šim brīdim.
Nu vienā mirklī esat iznīdējis
It visu, ko reiz mani sējāt!

PRIESTERIS Ar skolotāja tiesībām es prasu,
Lai mani uzklausi. Šī aina
Man stipri atgādina līdzīgu
Pirms gadiem divdesmit.
Man, toreiz Māceklim,
Tas pats bij jāpārdzīvo,
Kad vecais Priesteris man atvēra
Šīs durvis...
Draugs, saprotu, ko jūti savā sirdī.
Šis brīdis viegls nav,
Bet tam ir jātiek pāri.
Nav vīrišķīgi padoties tā jūtām.

Ļauj prātam rāmi darboties,
Un tad tu sapratīsi,
Ka Dzīvais Ūdens tautai vajadzīgs.

MĀCEKLIS Šis slapjums, smelts
No kurkuļaina diķa,
Šis sasmakušais šķidreklis,
Šis peļķes ūdentelis?

PRIESTERIS Nē, vajadzīgs ir tas, kas zelta traukā
Kā brīnums uzverd, uzmutuļo
Ar spēku lielisku un baismu.
Šī leģenda. Tā mums ir jāuztur —
Ar nobriedušu prātu,
Ar dziļu apjēgu,
Ka tautai nedrīkst atņemt,
Ko tā par dārgu vienmēr turējusi.
Kas patiesība nav, to vēršam patiesībā,
Jo tā ir vajadzīga katram un ikvienam.

MĀCEKLIS Tie meli. Un visu dzīvi
Uz meliem dibināt ir noziegums.
Jūs ļaudīm, kas jums bezgalīgi tic,
Uz brūcēm pilināt
Šo peļķes ūdenteli.
Ha! Dzīvais Ūdens!
Kam esmu ticējis, kam zvērējis,
Ak, debess!

PRIESTERIS Nav svarīgi, ko pilinu
Uz brūcēm.
Ja brūci dziedē — tas ir Dzīvais Ūdens.
Ja veldzē dvēseli — tas Dzīvais Ūdens.

MĀCEKLIS Bet brūce atveras pēc mirkļa atkal.

PRIESTERIS Tā sadzīst pilnīgi,
Un tu tam liecinieks.

MĀCEKLIS Es neesmu vairs drošs, ka nebij viltus.

PRIESTERIS Ja reizēm viltus bij,
Tad tikai ļaužu labā.

MĀCEKLIS Nekad. Nekad es nepieņemšu
Šo jūsu melu mācību, šo mānu.
Es uzskatu par savu pienākumu
Šo nekrietnību ļaudīm atklāt.

PRIESTERIS Un ļaudis pazudināt?

MĀCEKLIS Nē, iesvelt jaunai dzīvei —
Bez apmāna. Ar istu patiesību.

PRIESTERIS Kam vajadzīga tava patiesība...
Es zinu, gudrākie no ļaudīm
Sen nojauš istenību, taču klusē. Jā, klusē,
Jo ir gudri. Saprot,
Ka nedrīkst klibam atņemt kruķi.

MĀCEKLIS Esiet gatavs. Rīt svētkos
Es saplēsišu viltus elkus.

PRIESTERIS Tas nenotiks. To nepieļaušu.
Tad tev...

Viņš neizsaka "jāmirst", bet aptver, ka domās pielāvis šādu iespēju.

Sarmi, dēliņ... Es kritu tev pie kājām.
Es saprotu — par agru tev šī vēsts.
Nav nobriedis, nav nobriedis tavš prāts.
Vēl daži gadi... pamazām...
Es būtu tevi sagatavojis... Par agru.
Ak, stunda nelaimīgā...
Lūdzu tevi... Ej projām.
Tālu, tālu projām. Un nomierinies
Vienatnē ar sevi... Nāc atpakaļ,
Kad būsi sapratis...

MĀCEKLIS Mans Skolotāj. Es esmu iznīcināts.
Bet patiesība stiprāka par mani.
Tā mani sauc ar savu dzidro balsi.
Es klusēt nevaru... Es runāšu...
Es teikšu...
Kādēļ tu mani atstāji, mans Dievs...

PRIESTERIS "Mans Dievs! Ak Dievs! Vai Dieviņ!"
Tik paradums šos vārdus liek mums mutēs.

Mums dievu nav. Sen sajukuši
Dievu ražu raksti.
Mums nocirstas ir mūsu upurliepas.
Mums aizbērti ir mūsu svētavoti,
Bet ticība aizvien vēl vajadzīga,
Mēs būtu pazuduši, būtu pazuduši,
Ja nebūtu mums mūsu Dzīvā Ūdens,
Šis brīnumvielas, spēka dziras,
Šo lāšu dziedājošo,
Šo lāšu dziedējošo...

MĀCEKLIS Meli! Meli! Ja man par Priesteri
Būt nolemts šajā zemē,
Es melus necietīšu. Ienīstu es tos.
Un neļaušu es mānīt savu tautu.

PRIESTERIS Daudz tu par tautu zini, muļķa puika.
Tā tevi saplosīs kā ienaidnieku.
Jo tāds tu esi, gribot ļaudīm atņemt
Vissvētāko.
Tu gribi mātei atņemt bērnu
Un nogalināt mātes acu priekšā,
Jo Dzīvais Ūdens — tas ir bērns,
Ko audžu audzēs tauta radījusi.
Vēl es te Priesteris.
Un daudzu mūžu darbu
Tev postīt neļaušu.
Tam sevi visu esmu upurējis,
Tam visu esmu ziedojis.
Un esmu zvērējis
To mūžam sargāt.
Gaiss, ko elpo.
Maize, ko tu ēd.
Un Dzīvais Ūdens.
Dēls, šķirsimies. Tev jāiet projām.
Tev jāpazūd uz visiem laikiem.
Tev jāklusē. Es pavēlu.
Es lūdzu!

MĀCEKLIS Nekur es neiešu. Un neklusēšu.
Rit svētkos ļaudis uzrunāšu.

PRIESTERIS Tas nenotiks. Tas nenotiks.

MĀCEKLIS Tas notiks.

PRIESTERIS Tev dodu laiku. Apdomā līdz ritam.

Priesteris aiziet.

2. aina

Turpat. Nāk Ildze.

MĀCEKLIS Tu visu dzirdēji. Tu saprati.
Ak, Ildze, piedod,
Ka veltas cerības es tevi modinājis.
Es tavā priekšā noziedzies.
Es biju akls, piedod, piedod.

ILDZE Nē, nē, bij skaists tas mirklis...
Tās cerības.

MĀCEKLIS Nu atņemtas. Mēs esam aplaupīti,
Nekad, nekad tu neredzēsi sauli.
Es viltus Priesteris.
Es melu Māceklis. Ha! Ha!
No manis sagaida, ka melus
Ar svinīgumu liekulīgu pieņemšu
Un tālāk sludināšu. Mānu!
Vai vismaz klusēšu.
Es neklusēšu.
Jo tālāk ejam melu biezoknī,
Jo vairāk apmaldāmies.
Pin rokas staipekņi,
Pin mēles dubultdomas, pazūd meža mala.
Par vadātāju palikt nevēlos.

ILDZE Tev jāiet projām.

MĀCEKLIS Bēgt? Norīt krupī?
Ļaut sirdi apkampt aukstām, glumām ķetnām?
Ļaut melu krupim manā būtnē augt
Un piezīsties ar manu sirdsapziņu?
Tas augs un briedīs,
Plēsīs mani pušu. Nē. Nē un nē.

- ILDZE* Tev jāiet.
- MĀCEKLIS* Man jāpasaka visa patiesība.
- ILDZE* Tev jāiet, jāiet.
- MĀCEKLIS* Nē.
- ILDZE* Tad iesim abi. Mēs abi, Sarmi.
Tu un es.
- MĀCEKLIS* Mēs abi?
- ILDZE* Tu un es. Mēs abi. Tagad.
Tūlīt!
- MĀCEKLIS* Nē. Bet paldies. Šo mirkli saglabāšu.
- ILDZE* Nu, saprotams, kurš gribēs
Sev ceļabiedros aklu meiteni!
- MĀCEKLIS* Tā nerunā. Mēs būsīm viena būtne.
Un manas acis būs i tavas acis.
- ILDZE* Tas nevar notikt.
- MĀCEKLIS* Tā tas, Ildze, būs.
Ja vien tu vēlies būt ar mani kopā.
No tā šai mirkli daudz kas atkarīgs.
- ILDZE* Jā, vēlos. Ļoti. Tikai... Sarmi,
Tev gribu teikt, ka...
- MĀCEKLIS* Tu vari neteikt vairāk it neko!
Šie vārdi dod vēl neizjustu spēku.
Ļauj tavas acis skūpstīt,
Saukt par savām.
- ILDZE* Bet, Sarmi, manas acis...
Un ja nu Priesteris
Tās tomēr izdziedētu?
- MĀCEKLIS* Ko esmu izdarījis, Ildze.
Arvien vēl cerība... To pats es iedēstījis.

Tām pašām rokām rauju atkal ārā.
Nē, nē, kad tagad viss ir zināms,
Es sāku saprast dažus "brīnumus".

ILDZE Bet ja nu tomēr?

MĀCEKLIS Nē, nē. Tas ir pret saprašānu.
Nav meliem tāda spēka.

ILDZE Kas patiesība nav, to vēšam patiesībā...

MĀCEKLIS Nē, Ildze. Nē, nekad.
Ja ne uzreiz, tad tomēr pienāk laiks,
Kad meli atsedz savu īsto seju.
Stāds nevar augt ar piemelotu sakni.
Man meli pretīgi.
Pat tie, kas nevainīgi
Šķiet mirkli pirmajā. Kā olis sīks,
Kas mests no kraujas,
Tie citus aizrauj līdz
Un top par baismu spēku.
Un meli bīstami vēl arī tādēļ,
Ka tie dreb bailēs,
Ka taps atmaskoti.
Var maigie meli pēkšņi atņirgt ilkņus
Un labdarības vārdā aprīt upuri.

ILDZE Es tevi lūdzu, iesim projām.
Tev briesmas draud,
Vai tu tās nesajūti?
Tev jāsaprot, ka Priesteris nav laužams.
Tāpat kā tu. Te zobs pret zobu.
Uz visu gatavs viņš,
Vai vēl tu nesaproti?

MĀCEKLIS Kas man ir jāsaprot?

ILDZE Viņš tevi nogalinās.

MĀCEKLIS Ko tu, ko tu. Mans Skolotājs. Tu viņu nepazīsti.
Nē, tādas domas... Ko tu... Ko tu...
Man žēl no tiesas, bezgalīgi žēl,
Ka pēkšņi izrādījušies mēs pretinieki.

- ILDZE** Mums jāiet. Sāksim citā vietā.
- MĀCEKLIS** Nē, tikai šeit. Šeit, savā zemē.
Starp saviem ļaudīm. Tikai šeit.
- ILDZE** Ko dosi ļaudīm Dzīvā Ūdens vietā?
- MĀCEKLIS** Cik tieši jautāts. Dzīvais Ūdens,
Šķiet, izskalojis visas manas domas.
Ļauj paiet laikam, tad es teikšu skaidri.
Jau tagad nojaušu. Jau tagad jūtu — ceļu.
Ne šauro taciņu, kas ved uz svētnīcu,
Bet ceļu. Daudz ceļu. Izvēli.
Un paša spēku. Patiesību.
Un dzimteni. Kur pašam dzimt
Un brīvai domai. Jā, istu dzimteni.
Un pavedienu, kuru ritinot
No ļaužu sirdīm kā no kamoliem
Ris gaiši dzīpari, viss labais, cēlais,
Kas ļaudīm ir, bet satrun neatraisīts.
Es atradišu. Nojaušu. Es jūtu.
Tad tie būs stipri i bez kruķa.
Es ļaudis vedīšu uz patiesību.
Tā ir vērtība augstākā.
Tā ir izeja vienīgā.
Bez meliem vārdi.
Un bez viltus doma.

Uznāk Laine.

3. aina

Tie paši un Laine.

- LAINĒ** Ak, jaunais Priesteris jau sludina?
Bet vecais sirdi tur ar abām rokām,
Lai neizlēktu tā pa muti!
Zēn, tu vēl šeit? Pēc visa!
- MĀCEKLIS** Bet kur gan citur! Tikai šeit.
- LAINĒ** Tu esi sapratis! Zēn, mīļo.
Tu esi sapratis! Tu paliec!
Un rīt viss būs kā iecerēts.

- Būs ļaudīm svētki. Nebijuši svētki.
 Kāds prieks, ka esi sapratis...
 Šī migla... Viss ir ļaužu labā.
 Ir mīla stiprāka par patiesību.
 Man mūžs bija vajadzīgs, lai saprastu.
 Tev — dažas stundas...
- MĀCEKLIS** Nē, piedodiet! Rit svētkos
 Man nodoms cits!
 Es paziņošu ļaudīm,
 Ka turpmāk viņi
 Vairs netiks mānīti un krāpti.
- LAINĒ** Kas būs ar Priesteri? Vai tu to apjēdz?
- ILDZE** Viņš nepieļaus.
- LAINĒ** Kas notiks?
 Ja tavā prātā briest kas jauns un netīrs,
 Tad zini, mēs ar Ildzi...
 Mēs viņu sargāsim un aizstāvēsim.
 Vai gribi līdzināties tiem,
 Kas laimes vārdā izsēj ciešanas?
 Kas brīvības vārdā būvē cietumus?
 Kas nogalina cilvēcijas vārdā?
 Un patiesības vārdā rada jaunus melus?
- ILDZE** Māt, ko tu runā!
- LAINĒ** Ja tūdaļ neaizej,
 Es neredzu te izejas nekādas...
- MĀCEKLIS** Lūk, ienākas jau melu auglis, briest.
 Šķiet Ildzei — Priesteris
 Grib mani nogalināt.
 Jums šķiet — es Priesteri.
 Es? Savu Skolotāju?
 Vēl briesmīgākas aizdomas
 Nav iespējamās.
 Par jūtām nerunāšu, bet lai zināt:
 No laika gala jau tāds likums,
 Ka priesterim nav tiesību liet asinis.
 Tad viņam pašam jāmirst.
 Kā bitei. Dzēliens maksā nāvi.

LAINĒ Kas būs ar Priesteri?
Tu viņu pazudini. Ak, Ildzīt, tēvam ir tik grūti...

ILDZE Vai Sarmim vieglāk?

LAINĒ Nu sabrukt draud,
Ko visu mūžu cēlis... Ši zēna dēļ.

ILDZE Viņš — jaunais Priesteris.

LAINĒ Vēl tikai mācekļis.
Bet tavam tēvam sāp.

ILDZE Vai Sarmim nesāp?
Nāc, Sarmi, iesim projām.
No aklas neatteicies,
Ņem nu redzīgu.

MĀCEKLIS Es nesaprotu.

Viņš sāk apjaust kaut ko nenovēršamu, kas tūdaļ atklāsies.

ILDZE Jā, jā. Ir Priesteris mans tēvs,
Un mēs ar māti
Šurp atnācām, lai viņam palīdzētu.
Tu zini — biezā migla,
Kas zemi klāj, ir ļaudīm smaga nasta.
Mēs visi kopā gribējām šo miglu,
Kas ļaužu dvēselēs,
Rit svētkos kļiedēt.
Mēs sarikotu mazu izrādi —
Kā Dzīvais Ūdens dziedē aklu meiteni.
Man loma galvenā tur bija paredzēta.
Alkst ļaudis iedvesmas.
Mēs gribējām to uzšķilt.

MĀCEKLIS Mazu izrādi...
Tev loma galvenā...
Tad tavas skaistās acis
Ir redzīgas...
Un tu man visu laiku...

ILDZE Es visu laiku gribēju tev pateikt...
Tiklīdz es sapratu, ko tu man nozīmē...
Tiklīdz es sajutu...
Es visu laiku gribēju...

MĀCEKLIS Tad tu man meloji...
Tu visu zināji... Un viss, kas bij starp mums...
Ak, maza izrāde... Tu zināji, varbūt pat smējies.
Tu meloji man, Ildze...

ILDZE Ak, piedod, piedod!
Viss vērtās savādāk...

MĀCEKLIS Un Skolotājs ar sevi cīnās, ha, ha, ha,
Pirms nogalināt savu mācekli.
Ši cīņa viņam grūta, to es zinu.
Nu, protams, nogalinās, ko tad citu.
Kas gan ir aizliegums, kas likums.
Mēs esam cilvēki, ne bites.
Bet varbūt viņš jau tvēris ieroci,
Lai atvairītu manu uzbrukumu?
Jā, varbūt viņš jau gaida,
Ka Māceklis tam metīsies pie rīkles.
Kā diviem mežakuiļiem, naidā smirdošiem,
Vai tā mums būtu jāsatiekas, Skolotāj?
Lūk, brīdis tas, kad meli atsedz vaigu.
Es redzu vecus, izburbušus vaibstus.

LAINĒ Tev tikai jāaiziet vai jāklusē.
Tik vien no tevis prasa.
No Priestera tiek prasīts simtkārt vairāk.
Ak, mīļo zēn, es tevi lūdzu
Kā māte, sievietē, es lūdzu tevi — ej!
Ej, mīļo zēn. Es tevi svētišu.
Nav vērtā patiesība upuru.
Ak, pasaule, kur mūžam karo
Pret vienu patiesību otra patiesība!
Es alkstu atelpas.
Es alkstu mīlestības.
Starp asiem ilkņiem maiga, silta mēle.
Šķiet bezpalīdzīga kā tikko dzimis bērns.
Bet runā mēle, nevis ilkņi.

MĀCEKLIS Bet bezzobaina mute spēj vien šļupstēt.
Kā es! Jo man nav ilkņu, izrādās, nav ilkņu.
Kāpēc tu mani izvēlējies, Patiesība?

LAINĒ Ej, zēn, es tevi svētišu.
Nav vērtā patiesība upuru.

MĀCEKLIS Es iešu. Jā, es iešu. Es aiziešu.
Es atrbrīvošu savu Priesteri
No darba netīkamā, kas tam priekšā.
Vai manis dēļ viņš nozieguma ēnā
Lai pavadītu atlikušās dienas?
Vai manis dēļ lai nes viņš lāstu
Un notriepj rokas manās asinis?
Vai manis dēļ tev jācieš ir par tēvu?
Vai tavai mātei jālej asaras.
Būs visiem labi, kad es aiziešu.

LAINĒ Jā, dēliņ, jā. Tas tev ir jādara.
Ej, ej, es tevi svētīju.

ILDZE Es iešu viņam līdzī!

MĀCEKLIS Es tevi neņemu. Tev netīcu.
Es redzu vecus, izburbušus vaibstus.
Tas melu vieplīs.
Nāves seja.
Kā putna klīdziens, garš un žēls —
Il-dze — — —

Māceklīs skrīen augšup pa krauju un metas bezdībēnī.

4. aina

Svētķu dīenas rīts. Izgreznota svētnīca. Dzīrdami trokšņī, kas līcina par līelu daudzumu ļaužu. Skan hīmnas Dzīvījam Ūdenīm. Pīesterīs saposīs svīnībām.

PRIESTERIS Ko ļaudīm atbīldēšu, kad tie ļautās,
Kur ļaunais Pīesterīs?
Es teīķšu — sūtīts tālā ceļā,
Grūtā uzdevumā.
Jā, Dzīvo Ūdenī viņš nes uz tālu zemi,
Ko lūdž kāds augstas kārtas sīrdzējs...
Tu teīķtu, zēn, ka tie ir melī...
Kādēļ tu neuzbrukī man?
Es zīnu, kādēļ. Neapbruņots
Tavs gars. Jā, godīgums un cēlums —
Kāda kļūda! Un cīlvēkmīlestība, ha, ha, ha!
Pret varmācību pretīgums,
Pret asīnsīzīlēšanu! Muļķīs!
Vai varu apzvērēt pats sev,

Ka neesmu es tiši
 Tā tevi veidojis?
 Nē, tādu grēku neuzņemos.
 Glābj mani manis paša kļūda.
 Es tikai gribēju, lai labāks tu par mani.
 Tu neļāvi man sevi nogalināt,
 Lai manas rokas nenotriektos asinīm.
 Tu ticēji, ka dzēliens maksā nāvi.
 Ir patiesībā tā, ka jāmirst tam, kas nedzeļ.
 Vai būtu spējis tevi...
 Ar šīm rokām...
 Tu — tas es pats.
 Tik jauns un nepadevies...
 Vai būtu spējis? Būtu spējis.
 Lai glābtu Dzīvo Ūdeni,
 Man būtu bijis jāspēj.
 Es pārkāptu tad priesterības pirmo likumu.
 Cik likumu nav pārkāpts.
 Bet toties zinu es, kā vārdā.
 Še krūtīs — kapsēta.
 Te daudz jau apglabāts.
 Nu rokams vēl viens kaps. Visdziļākais.
 Bet toties zinu es, kā vārdā.
 Mans Mācekli! Ko es te gaudoju!
 Ko apraudu? Vai tevi? Sevi?
 Būs svētki šodien. Nebijuši svētki.
 Tie miglu kļiedēs, ļaudis pacilās.
 Mans Mācekli, kādēļ tev nemācīju laikus —
 Alkst ļaudis apmāna! Slāpst apmāna kā ūdens!
 Vien tas spēj balstīt viņu glēvo garu.
 Tu klusē. Tev ir jāklusē.
 Kaut tava klusēšana
 Būs nasta smagākā man atlikušos gadus.

Ieskanas Pienākuma balss.

Lūk, atkal dzirdu —
 To skarbo, pavēlošo balsi.
 Mans pienākums tur runā,
 Mani pagodinot.

PIENĀKUMA BALSS

Ne sajūtu sūnekļos stigt,
 Es pavēlu pāri tiem tikt.

Pāri jūtām, glēvām kā plaukstošas lapas,
Pāri jūsmām, naivām kā jaunekļu sejas,
Pāri bēdām kā izraktiem kapiem.
Pāri šaubām, kas sagrauž kā kodes.
Pāri visam, kas krūtīs tev modies.
Kā akmens es ciets
Un mūžīgs kā debesu jums.
Vērtība augstākā — pienākums.
Es tava mūža derība. Es tava izeja vienīgā.

PRIESTERIS Pienākums.

Uznāk Laine.

PRIESTERIS Tā viņa runā, šī balss.

LAINĒ Kāda balss?

PRIESTERIS Tā viņa runā, šī balss.

LAINĒ Kāda balss?

PRIESTERIS Ieklausies, Laine, tu dzirdēsi!

Vokalizē turpina skanēt.

LAINĒ Ko tad, mans mīļais, mans Priesteri?

PRIESTERIS Zinu, zinu, tu nedzirdi.

LAINĒ Tev jāsaņemas, lielais Priesteri.
Tāpat kā man. Līdz galam
Mums jāizvada savi nodomi.
Ak, Magnuss, viņš... — Ar manu svētību...
Es viņu nāvē iedzinu.
Tu neesi tur vainojams, vien es.
Tu savu sirdsapziņu netirdi.
Es esmu vainīga, es vienīgi.
Tev tūdaļ jāiet ļaužu priekšā.
Tu dziedināsi aklu meiteni.
Tas radīs sajūsmu!
Un saviļņotās sirdīs gaisis šaubas.
Tie atjaunoti dosies savās gaitās
Un ticēs, ticēs savam Priesterim,
Un savai nākotnei,

Ko Dzīvais Ūdens sargā.
 Būs stipri, vienoti
 Un miglas neizšķīdināti.
 Zied mēra puķe nekrietni un skaisti.
 Un tādēļ —
 Cel galvu augšā, Priesteri,
 Mans mīļais...
 Jel saņemies.

PRIESTERIS Jau esmu saņēmis.

LAINĒ Šīs asaras man atļauj noslaucīt.

PRIESTERIS Ak, Laine? Kā dzīvošu?
 Bet patiesība tomēr manā pusē!

LAINĒ Jel klusē. Šie vārdi — "patiesība"
 Un "taisnība", un "pienākums"...
 Man šķiet tie tēraudcieti.
 Un ledusauksti, naža asi vārdi.
 Es negribu neko par viņiem zināt.
 Šīs asaras man atļauj noslaucīt.
 Es gribu citus vārdus — siltus, maigus.
 Ar glāstu pērt, ar smaidu bārt.
 Ar skūpstu iedvesmot un žēlot,
 Un izlīdzināt visas sāpju rievās.
 Šos asos, skarbos, izkaltošos vaibstus,
 Tos atveldzēt, tos atmaidzēt, tos dziedēt
 Ar milestības dzīvo ūdeni.

PRIESTERIS Tu tomēr manā pusē?

LAINĒ Teic labāk vienkārši — es tava.
 Kas tava puse?
 Un kas cita puse?
 Es esmu tilts.
 Pa mani var tikt pāri
 No vienas puses otrā pusē.
 Es zinu, ka tev cita ceļa nav.
 Kā esi iesācis, tā iesi tu līdz galam.
 Un es ar tevi. Mana mīla
 Ir lielāka par manu patiesību.
 Es ceļu izvēlos to vienīgo, ko zinu.

PRIESTERIS Mana Laine.
Varbūt, varbūt tavs vārds
Vēl manās lūpās atskanēs kā — Laime.
Vai tas ir iespējams?
Vai tas var notikt?
Pēc tik daudz gadiem,
Visiem notikumiem.
Nevienu dienu neesmu es aizmirsis
Šīs acis, matus, seju, stāvu.
Es mīlu, tevi, Laine, Laime.

LAINĒ Tūlit nāks mūsu bērns.
Nāks mūsu abu meita, Magnuss.
Mūsu nākotne.
Mēs atkal būsīm visi kopā...

PRIESTERIS Ak, beidzot redzēšu es savu meitu.
Šī prieka gaidas
Man noņem daļu svina smagā sloga.
Kur esi, Ildze, meitiņ mana?
Vai visu esi viņai pateikusi —
Kā jāizturas, kā ir jārikojas?

LAINĒ Jā, viņa zina.
Ildze, Ildze! Tā, Magnuss, es pirms astoņpadsmit
gadiem.

Nāk Ildze. Viņas acis ir aizsietas, galva plivuros.

PRIESTERIS Nāc, bērns, lai beidzot tevi skauju.
Tu liela, skaista. Pateicos,
Ka esi gatava tu tēvam palīdzēt.
Tu, protams, saproti,
Ka cēla mērķa vārdā...

LAINĒ Ak, Magnuss, nevajag!
To visu vēl un vēlreiz atkārtot.
Ir Ildze visu labi sapratusi.
Vai ne, meitiņ?

PRIESTERIS Ļauj noņemt apsēju.
Es gribu redzēt sava bērna acis.

Noraisa apsēju. Ildze ir padarījusi sevi aklū.

Ak, debess... Nē! Nē! Projām, rēgi!
Laine, Laine...

216 217 218 219
253 254 255 256 257 258 259 260 261
294 295 296 297 298 299 300 301 302 303
328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345
370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387
412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429
454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471
496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513
538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555
580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597
613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630
652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674
699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716
745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760
795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812
837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854
879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896
921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938
963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980
1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 41
12 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 4
83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 10
131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148
171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190
215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232
257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274
299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316
341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358
383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400
425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442
474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484
507 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526
551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568
593 594 595 596 597 598 599 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601
626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643
669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687
712 713 714 715 716 719 720 721 722 723 724 725 276 727 278 729 730 731
756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 780 781 782 783
806 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826
826 827 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643
669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687
712 713 714 715 716 719 720 721 722 723 724 725 276 727 278 729 730 731
756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 780 781 782 783
806 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826
669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687
712 713 714 715 716 719 720 721 722 723 724 725 276 727 278 729 730 731

LAINĒ Kas noticis? Mans bērns!

PRIESTERIS Ko esi izdarījusi...

ILDZE Nu ko tad sevišķu?
Kas patiesība nav, to vēršam patiesībā!
Tie tavi vārdi, tēvs, vai tiesa?
Es akla nebiju, nu esmu akla,
Jo redzēt negribu tos melus, kas visapkārt,
Jo redzēt negribu neko, nevienu.
Ne abus jūs, ne glēvos ļaudis,
Kas nespēj dzīvi vilkt bez mānekļa.
Aiz kauna nezināju, kur likt acis,
Kad Sarmim meloju.
Tad sapratu, kur acis likšu.
Nu Sarmim neesmu es melojusi.
Es akla, jā. Nu tāda,
Kā Sarmim izlikos,
Tik nekrietni to krāpjot.
Jā, jā, es akla. Tādu
Viņš mani iemilēja. Aklu.
Es redzēt negribu neko, nevienu.
Es redzu Sarmi, vienmēr redzēju.
Bez manis ejiet tautu mānīt.
Vai dzirdat, steidzieties!
Tie vilņo cerībās un gaidās.
Nu tieciet galā paši ar šo izrādi.
Bet varbūt, tēvs, ka mani izdziedēsi?
Ņem Dzīvo Ūdeni un ejam!
Nāc, dziedē savu aklo meitu!
Būs ļaudis sajūsmā!
Ak, dziedē mani! Dziedē!

LAINĒ Ildzīt, meitiņ...
Lūk, mūsu bērns... Ko izdarījis...
Viņš negrib redzēt savus vecākus,
Jūs, savas patiesības šķēpus krustodami,
Jūs manam bērnam izdūruši acis! Jūs — priesteri...
Viņš neredz, neieredz.
Viņš neieredz un neredz.

PRIESTERIS Tik mērķa labā, ļaužu dēļ...

ILDZE Man tavi cēlie meli riebj.
Es zināt negribu neko par tavu mērķi.

Es nespēlēšu jūsu viltus spēli.
Es atsakos. Es izstājos. Es nepiedalos.
Ar meliem nesākšu es savu dzīvi.
Lai cik tie skaisti, cik tie cēli,
Tie meli ir. Un pienāk laiks,
Kad viņi atsedz savu isto seju.
Es redzu vecus, izburbušus vai bstus.
Tā nāves seja.
Māmiņ! Māt!

5. aina

Priesteris un Laine, bez lldzes. Turpat. Svētku skaņas un rosība vēl dzirdamāka.

PRIESTERIS Es dzirdu — mēmais Krišs jau runā.
Viņš uzpirkts, bet es vienīgais to zinu.
Migla, migla...
Kas tās par skaņām...
Runas, dziesmas... Kas notiek še?
Kas notiek, Laine?

LAINĒ Svin tava patiesība svētkus.

PRIESTERIS Jā, svētkus. Svētkus!
Es dziedināšu aklu meiteni.
Man jāiet, tauta mani gaida...

LAINĒ Jel attopies. Jel attopies.
Vai dzirdi.
Vai būtu Priesteris
Šis sakņupušais vecis,
Ko ļaudis sauc arvienu nepacietīgāk?
Vai šis tas vīrs, ko esmu milējusi?
Attopies jel, dzirdi —
Tev jāiet. Tev jāiet.
Tur ļaužu tūkstoši.
Par ilgu viņi gaida.
Jau sākas samulsums un panika.

PRIESTERIS Par ko tu runā. Kur es iešu.
Kas notiek. Laine, kas te notiek?

LAINĒ Svin tava patiesība svētkus.

PRIESTERIS Jā, Dzīvais Ūdens. Tas man jāglābj.
Kur zelta trauks?

LAINE Te ir tas trauks. Te ir tas Dzīvais Ūdens.

PRIESTERIS Ar spēku brīnišķu un baismu
Tas zelta traukā uzverd...
Laine? Tu taču atnāci man palīdzēt.
Tad nu to dari.
Šie ļaudis gaida kaut ko neparastu.
Ko sevišķu, ko pārsevišķu.
Kad mūsu iecere ir izjukusi,
Mums jādod vietā kaut kas cits.
Mēs viņus piekrāpt nedrīkstam.
Vai redzi — vārgi, slimi,
Bēdu mākti. Un rūpju saēsti.
Bet paskaties — tos gaisma
Pa brīdim pārstaigā.
Tā cerība uz Dzīvo Ūdeni.
Tā ticība. Uz mani pašāvība.

LAINE Kas tev prātā?

PRIESTERIS Tiks upurēts. Tiks cilvēks upurēts.

LAINE Nē, nē. Es lūdzu, lūdzu.
Vai tev jau nepietiek?
Vai tev nav diezgan?
Nē, tad es atsakos tev palīdzēt.
Šurp nākdama ar savu mīlestību,
Jau vienu nāvi esmu atnesusi.
Ceļš vienīgais, ko zināju,
Vai tiešām māņū taka? Strupceļš?
Diezgan.
Es aizeju. Es ņemu savu meitu.
Es ņemu mūsu aklo meitu,
Ko jūs ar Mācekli, mēs visi aklu padarījām.
Tas sods par to, ka melu gultni
Ar savu ierašanos gribēju rakt dziļāku.
Es mīlas laipu pārņemst gribēju
Pār melu strautu, kas nu
Asinssarkans.
Es aizeju. Jau otro reizi.
Bet upurus es vairāk nepieļaušu.

PRIESTERIS Laine! To dienu vārdā,
Kas mums dārgas.
Man palidzi.
Būs pēdējā šī reize.

LAINE Ko tu gribi?

PRIESTERIS Tu zini teiku veco, veco ticējumu:
Ja desmitkārt grib Dzīvā Ūdens spēku vairot,
Ja tāda vajadzība rodas,
Lai Dzīvais Ūdens desmitkārt kļūst stiprāks,
Tad upuris ir vajadzīgs.
Ne vērsis, jērs, ne gailis. Cilvēks.
Tad cilvēks jāupurē, Laine, cilvēks.
Pēc tam — kā Ūdens strādā,
Kā darbojas, kā dziedē, palīdz,
Kā atjauno, kā pacilā...

LAINE Kāds apmāns!

PRIESTERIS Jā, bet tam tic.
No stāvās upurklints
Tiks upurēts.
Sen tas nav noticis.
Nu šodien notiks.

LAINE Es sāku saprast. Tāda tava griba...
Ļauj atvadīties... Nē, lai paliek.
No stāvās upurklints.
Turpat, kur Sarmis...
Labi. Es tevi apbrīnoju, Priesteri.
Tu vari vairāk, nekā domāju.
Jā. Ja tu vēlies.
Tik apsoli, ka Ildzi nepametīsi
Un lēnām iekarosi viņas mīlestību.
Un viņas tumsā būs viņai blakus.
Lai notiek. Mīlas dēļ lai notiek!
Gandrīz vai prieks.
Kāds atvieglojums. Tiesa, glēvs.
Lai visi mezgli paliek neatsieti.
Ak, Ildze! Ildze — tā es pati.
I redzīga, i akla reizē,
I redzīga, i akla.
Jo esmu sievietē.

- PRIESTERIS* Par ko tu runā?
- LAINĒ* Ar mieru!
- PRIESTERIS* Tev lūdzu vadīt ceremoniju!
- LAINĒ* Nesaprotu. Tu mani gribi upurēt.
Un esmu es ar mieru.
- PRIESTERIS* Ak, debess. Bet nebrīnos,
Jo esmu nopelnījis.
Ka tu pat mani esi tādās domās.
- LAINĒ* Tad kas būs upuris?
- PRIESTERIS* Es pats.
Tev lūdzu vadīt ceremoniju.
Laine!
Tu taču atnāci man palīdzēt.
Tev jādara tas, Laine, mīļā.
Tu esi gudra. Sapratisi.
Man dzīves nav pēc visa, kas ir bijis.
Man dzīves nav, bet... man ir nāve.
Vai saproti, man vēl ir nāve.
Vai redzi, kā tur viņojas?
Ir brīdis pēdējais mums rīkoties.
Pa apkārtceļu aiziešu pie klints.
Tur gaidīšu. Tu nāc ar ļaudīm.
Un apsoli, ka svētnicu tu neatstāsi.
Būs tagad desmitkārtīgs Dzīvā Ūdens spēks.
- LAINĒ* Un desmitkārtīgi būs meli. Un kas būs upuris —
Vai tu vai es? Kurš istais upuris?
- PRIESTERIS* Ir mēris tuvu, atceries to, Laine.
Bet bezcerība — baigāka par mēri.
Ardievu, Laine.
- LAINĒ* Ardievu, Priesteri.
- PRIESTERIS* Vai paliksi?
Es aiziet nevaru, pirms neapsoli.
- LAINĒ* Ar kādām acīm Ildze skatīsies
Uz savu māti, ja es uzņemšos...

PRIESTERIS Bet kādām acīm viņi skatās?
Ar ticošām, ar gaidošām, ar izmisušām.
Dod viņiem, Laine, Dzīvo Ūdeni!
Dod, ko tie lūdz, ko alkst, ko slāpst.
Es dodu dzīvību.
Tu — cerību.
Tie slāpst, tie alkst, tie lūdz!
Dod viņiem! Paliec svētnīcā.
Vai paliksi?
Es aiziet nevaru, pirms neapsoli.

LAINĒ Ko lai es daru? Ko lai daru?

Sāk skanēt Mīlestības balss.

MĪLESTĪBAS BALSS Mežus lauž vētras, laukus rij ugunis.
Virpuļo sēkliņa, karsta un spārnota.
Vēji pūš tukšu un izdzenā laikmetus.
Virpuļo sēkliņa, karsta un spārnota.
Taisnība taisnību nokauj un aprok.
Virpuļo sēkliņa, karsta un spārnota.
Asinis piedzimst un dvēselē spārnojas.
Saaudzē mežus un labību sadiedzē.
Laikmetus sasien un taisnību apaugļo.
Tā tava daļa un izeja vienīgā.
Virpuļo sēkliņa, karsta un spārnota.

LAINĒ Vai tu tā esi? Mīlestības balss?

MĪLESTĪBAS BALSS Tā tava daļa un izeja vienīgā.
Virpuļo sēkliņa, karsta un spārnota.

Mīlestības balsij pieklustot, sāk skanēt Pienākuma balss. Tai virsū slāņojas Patiesības balss. Patiesības balsi savukārt caurskan Ilgu balss. Balsis satiekas un izšķiras, savijas, strīdas, cīnās, pārsvaru gūstot te viena, te cita. Četras balsis, četras debesu puses, četri pirmelementi, četras mēness fāzes, četri cilvēki — Mācekļis, Ildze, Priesteris un Laine. Bet varbūt tur nemaz nav četri, bet tikai viens.

LĀČPLĒSIS

Librets rokoperai pēc A.Pumpura eposa motīviem

1

LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Personas

LĀČPLĒSIS
LAIMDOTA
KANGARS
LIELVĀRDIS
KOKNESIS
ZIEMEĻMEITA
DĪTERIHS
LĪKCEPURE
STABURADZE
TEICĒJS
STABURADZES MEITIŅAS
MEITENES
MELNAIS BRUŅINIEKS
DĪTERIHA KAROTĀJI, ZIŅOTĀJI,
VELNI, JODI
LĀČPLĒŠA KARAVĪRI
KORIS
BALSS A CAPELLA

Personas

LACHESIS
LAIMOTA
KANGAR
LIELVARDIS
KOKNEIS
ZEMELMITA
DIERINS
LIKCEPURI
STARUBAZE
VICIS
STARUBAZES MIDDINS
METNES
MELNIS BRUNIKS
DIERINA KAROTAR ZIGOTA
VELA KOLA
LAPKESA KAKARIN
KOLA
DASSA VELLA

I DAĻA

Lāčplēsis ar savu bērniības draugu Kangaru atvadās no Lielvārda un Lielvārdes un dodas uz Burtniekiem. Tai pašā laikā ierodas Diterihs ar saviem kareivjiem. Lāčplēsis un Kangars ceļā uz Burtniekiem pārnakšņo Aizkraukles pili. Lāčplēsis nonāk savu apjūsmotāju, bet Kangars — Likcepures un velnu gūstā. Lāčplēsis tiek iemests atvarā. Viņu izglābj Staburadze. Iepazīšanās ar Koknesi. Varoņi nonāk Burtnieku pili. Lāčplēsis un Laimdota iemil viens otru. Ari Kangars grib Laimdotu. Lāčplēsis uzceļ nogrimušo Burtnieku pili. Kangars nolaupa Laimdotu.

BALSS A CAPELLA Gauži raud saulīte
Ābeļu dārzā.
Ābelei nokrita
Zeltābolītis.
Neraudi, saulīte,
Dievs dara citu.
No vara, no zelta
No sudrabiņa.

KORIS Tas nav ūdens, kas Daugavā plūst.
Tas ir Laiks.
Tā nav asins, kas dzīslās tev tek.
Tas ir Laiks.
Tas nav vilnis, kas apskalo mūs.
Tas ir Laiks.
Tas nav atvars, kas gredzenu griež.
Tas ir Laiks.
Tas nav ūdens, kas Daugavā plūst.
Tas ir Laiks.

TEICĒJS Sensenos laikos, Baltijas zemē,
Kur teka Daugava ličotiem krastiem,
Kur miežu līdumi liesmoti dega,
Dzīvoja laimīga latviešu tauta.
Daugavas malā, Ķeguma malā,
Kur Rumbas upīte, Daugavā krītot,

Caur klintīm izgrauza dziļajās gravas,
Stāvēja slaveno Lielvārdu pile.

LIELVĀRDIS Nav tevīm darba vairs Lielvārdes pusē.
Zemi šo tīrijis esi no ļauna,
Iegūdamš pelnīti varoņa slavu.
Tālāk tev ejams uz Burtnieku pili.
Likteņa rakstus tev jāmacās lasīt.
Mūžības likumus jāmacās saprast,
Abruņot garu un dvēseli briedēt.
Jo krustcelēs mazs bērniņš rotaļājas.
Zem ratu riteņiem, zem pakaviem,
Zem dzelžu pēdām.
Mazs bērniņš krustcelēs
Kā laiks tam smiltis
Tek caur pirkstiem.
Tā mūsu dzīvība.
Tā mūsu brīvība.
Uz krustcelēm mazs bērniņš.
Sirds man droša, jo Kangars — tavs draugs,
Tā kā līdz šim būs vienmēr tev blakus.

LĀČPLĒSIS Kangar, mans draugs,
Es dzirdu, es dzirdu.
Es savu tēvzemi dzirdu.

Šķindina smilga sudraba ziedus.
Nopūšas zvaigzne, dziedot no rīta.
Migla smeldz maigi,
Sačukstas puķes,
Upe elpo, silta un mikla.

Iedziedas vēji.
Ieskanas meži.
Atbalso saule bezgala skaņā.

Varenu spēku ieplūstam jūtu.
Es savu tēvzemi dzirdu.
Es savu tēvzemi tagadnē dzirdu.

TEICĒJS Tajā pat laikā, vētrainā naktī,
 Iedzina vēji Daugavas grīvā
 Svešzemju kuģi. Tas nogrima sadragāts.
 Izglāba svešniekus mūsējie ļaudis,
 Daudzus no savējiem atstājot dzelmē.
 Izglāba svešniekus latviešu ļaudis,
 Nejaušot tobrīd, ka glābj sevim kungus.
 Svešnieku vadonis Dīterihs bija.
 Godāja sevi par priesteri dižu.
 Ticību nesot viņš vienīgo, īsteno,
 Dzīvi jaunu šai tautai un laimīgu.

KRUSTNEŠU KORIS Mēs šo zemi kā tabaku ieņpauksim.
 Mēs to ar siksnu kā vēderu jozīsim.
 Mēs šo zemi kā kumeļu grožosim.
 Mēs tai īsteno ticību iedosim.
 Mēs šo zemi un pasauli valdīsim.
 Ja viņi pretosies, mēs viņus izkausim.
 Mēs šo zemi kā sprunguli lauzīsim.
 Tautu kā suni saitē sev turēsim.

DĪTERIHS Neba nu mūžīgi spēku mēs lietosim.
 Vadoņus pakļausim. Varoņus izkausim.
 Nebūs tiem varoņu — viņi būs bars.
 Baru mēs aplokā — ganāmā pulkā.
 Zobens tad vajadzīgs nebūs, tik vica.
 Sāksim ar vadoņiem. Atrodiet. Izpētiet.
 Stāvokli apziniet. Strādājiet. Ziņojiet.

PIRMAIS ZIŅOTĀJS Kaupo — liels virsaitis.
 Drosmīgs, bet dēkainis.
 Ietekme — milzīga.
 Pieeja — zināma.

OTRAIS ZIŅOTĀJS Burtnieks. Jau vecis.
 Bet sarežģīts gadījums.
 Jāpēta papildus.
 Tur ir kāds noslēpums.

TREŠAIS ZIŅOTĀJS Kangars — jauns varonis.
Spēcīgs, bet godkāris.
Padomā ir pret viņu
Jau līdzeklis.

CETURTAIS ZIŅOTĀJS Bēdīga vēsts.
Viņiem ir Lāčplēsis.
Neredzu spraugu,
Kur nazi bāzt atvāžot.

DĪTERIHS Lāčplēsis, Lāčplēsis.
Tas man vairs nepatik.
Kas tad šis ir?
Ko tad šis paveicis?

CETURTAIS ZIŅOTĀJS Zemi no plēsoņām tirijis.
Velnus un mošķus padzinis.
Trejgalvu pūķi nokāvis...

DĪTERIHS Pietiek.

CETURTAIS ZIŅOTĀJS Bet tas vēl nav viss.

DĪTERIHS Pietiek, es saku.
Gan jau i viņam būs vārīga vieta,
Ziņas par Lāčplēsi ievāciet.
Strādājiet. Strādājiet.

III

PIRMAIS ZIŅOTĀJS Zina vien zeme,
Bet slēpj viņa būtību.
Zina vien debess,
Bet slēpj viņa sūtību.

OTRAIS ZIŅOTĀJS Šobrīd viņš ceļā.
Mums laimējies.
Nav vēl Burtniekos
Mācijies.

DĪTERIHS Nokaut šo gribu!
Paņēmiens pārbaudīts —
Ielīp cukurā muša
Un sīc.

VISI Ielip cukurā muša
Un sic.

DĪTERIHS Vēl kas ir zināms?

TREŠAIS ZIŅOTĀJS Visi te zina,
Bet slēpj viņa sūtību.
Visi te zina,
Bet neatklāj būtību.

*CETURTAIS
ZIŅOTĀJS* Grūtības lielas —
Draugam vien atveras.
Pretnieks pret viņu
Kā akmeni atsitās.

DĪTERIHS Draugam vien atveras?
Lieliski. Lieliski.
Ha! Ha! Ha! Ha!
Meklējiet draugu.

VISI Meklējiet draugu.

III

LĀČPLĒSIS Vai šovakar nokļūsim?

KANGARS Šovakar ne.
Pa nakti būs jāpaliek Aizkrauklē.

LĀČPLĒSIS Ieteica tēvs bez naktsmājām jāt.

KANGARS Zirgus tak vajag pūtināt.

LĀČPLĒSIS Kraukļu ligzda Aizkraukle gatavā.

KANGARS Tas tikai veču padomā.

III

PIRMĀ MEITENE Meitas, nāk divi puisīši.
Kangars ar Lielvārdes Lāčplēsi.

OTRĀ MEITENE Augumā, tiesa, nekādi knauķi,
Toties citādi — galīgi lauķi.

- TREŠĀ MEITENE* Nav nemaz modīgi.
- CETURTĀ MEITENE* Briesmīgi godīgi.
- PIEKTĀ MEITENE* Krādziņi balti, ko neteiksi.
Zobeni viņiem ir vareni.
- PIRMĀ MEITENE* Vai jūs zināt par Lāčplēsi?
Lielam varonim paredzēts būt.
- OTRĀ MEITENE* To arī jūt.
- TREŠĀ MEITENE* Ko tur jūt!
Te tādu varoņu daudz.
Kas zina, kā katru sauc.
- CETURTĀ MEITENE* Tūliņ kā muša tu kritīsi,
Peldēsi spožuma biķerī.
- PIEKTĀ MEITENE* Slavas spilvenos mīkstajos dusēsi.
Būs tev ērti un labi. Tu klusēsi.
Tas tev nav uzvarēt raganas šļauganas,
Jodeļus sikus un vilkačus klibus.
Būsi tu mūsu ballišu varonis.
Kautiņu veicējs, krodziņu zibens.
- VISAS* Kautiņu veicējs, krodziņu zibens.

- MEITEŅU KORIS* Nemiedz acis no spožuma, varoni.
Spožums varonim pieklājas, pierodi.
Nemulsti, nemulsti, mīļais, no greznuma,
Greznums varonim piedienas, pierodi.
- VISI* Nevērsies projām, bet uzklausi, uzklausi,
Dzirdi, kā slavu mēs dziedam tev, varoni,
Vareni, vareni, varoni, varoni,
Ordeni, ordeni, saņem nu ordeni.
- MEITEŅU KORIS* Ordeni, apģērbi, zirgi un vairogi,
Zelta trauki — varoni, pierodi.
Zidā un zeltā būt varonim pieklājas.

Spīdēt un mirdzēt, un spožumā staroties.
Dzer no kausa vīnu vissaldāko.
Varonim tiesības ņemt pašu labāko.

LĀČPLĒSIS Miesu galdi...
Jutekļu trauki...
Saldām sajūtām pildīts kauss...

MEITEŅU KORIS Bāžam to bluķi,
Atvarā metam!

III

PIRMAIS VELNS Arņemies pilnīgi Pērkonu aizliegt.

KANGARS Nē.

OTRAIS VELNS Arņemies svešu ticību ieviest.

KANGARS Nē.

TREŠAIS VELNS Arņemies tautas nodevējs palikt.

KANGARS Nē.

PIRMAIS VELNS Palīdzēt tautas varoņus samaitāt.

KANGARS Nē.

OTRAIS VELNS Kaut un dedzināt tos, kas ir preti.

KANGARS Nē.

TREŠAIS VELNS Beidzot šie pilnīgi verdzību ieviest.

KANGARS Nē.

VISI TRĪS VELNI Arņemies tautas nodevējs palikt.
Arņemies tautas varoņus samaitāt.

KANGARS Nē.

III

LĪKCEPURE Izbeidziet, muļļas, salašņas sīkie.
Nagus maukt mākat un okšķerēt tikai.
Nav vairs tie laiki,
Pazūdiēt visi.

Atvaino, Kangar, tas pārpratums tikai.
Zemi tie amatā, izkalpot vēlas.
Aizmirsti, Kangar, ko viņi tev teica.
Neprasām tādas lietas no tevis.
Parunāt gribu ar tevi no sirds.

Paklausies, Kangar, kā gan tas nākas —
Vienmēr ir Lāčplēsis labāks par tevi,
Vienmēr tu vājāks, vienmēr tu dumjāks,
Vienmēr mīl Lāčplēsi vairāk par tevi.
Vienmēr viņš visas uzvaras paņēms,
Kaut gan ir tavi nopelni lielāki.
Smīn viņš par tevi, nicina tevi,
Dzirdējis esmu — par kājslauķi dēvē.
Kangar, tu pats esi gudrs un drosmīgs.
Kangar, tu pats esi varonis tautai.
Kā gan tu paciet šo pamesla lomu?

KANGARS Lāčplēsis dzīvību izglāba man.
Mežā, mums staigājot, uzbruka lācis.
Metās man virsū ar atvērtu rikli.
Lāčplēsis lāci kā kazlēnu kādu
Pārplēsa pušu. Viņš izglāba mani.
Raudāja pats, jo žēl tam bij lāča.

LĪKCEPURE Nepiešķir lietai šai nozīmi tādu.
Glābās viņš pats, ne tevi viņš glāba.
Lāci tu pats būtu pārplēsis viegli.
Tā viņš tev mūžudien pamanās priekšā.
Simtkārt tu vērtāks par Lāčplēsi esi.
Kangar, tu pats esi varonis tautai.
Kangar, tu gudrs, padomā, Kangar.
Kādēļ tev jānonīkst Lāčplēša ēnā?
Padomā, Kangar, nesteidzies atbildēt.

TEICĒJS Sēdēja, vērpdama miglu,
Staburadze nakti uz klints.

Jau spole pietinās pilna,
 Un gaiļu laiks nebija tālu,
 Kad redzēja raganas divas
 Atvarā nometam bluķi.
 Gribēja Staburadze zināt,
 Kādēļ gan viņas tā dara.
 Ielaidās atvarā iekšā
 Un ievilka bluķi pie sevis.
 Bet kā nu brīnījās redzot
 Tur skaistu jaunekli guļam.
 Izvilka jaunekli ārā
 Un vēlējās jaunekli izglābt.

*STABURADZES
 MEITIŅAS* Auksta šalts tev no Daugavas sejā.
 Tev vēl tālu, Lāčplēsi, ejams.
 Caur trejām nāvēm —
 Uz dzīvību.
 Caur nebrīvēm trejām —
 Uz brīvību.

LĀČPLĒSIS Miesu galdi...
 Jutekļu trauki...
 Saldām sajūtām pildīts kauss...

*STABURADZES
 MEITIŅAS* Tā tava pirmā nāve.

LĀČPLĒSIS Vai esmu miris?

*STABURADZES
 MEITIŅAS* Kamēr atceries,
 Tikmēr tu dzīvs.

STABURADZE Dzīvs tu esi, ja atmiņa dzīva.
 Asa un dzeloša tevi kā dadzis.
 Atceries pilis, kas grimušas.
 Atceries raudošo Staburadzi.

Atceries ezerus lidojošus.
 Atceries sirdis, kas pilnas kā vadzis.

Dzīvs tu esi, ja atmiņa dzīva.
Atceries raudošo Staburadzi.

Nem šo spoguli virmojošo.
Tajā viss, kas nedrīkst vēl sadzīt.
Skaties spoguli, skaties sev acīs.
Atceries raudošo Staburadzi.

*STABURADZES
MEITIŅAS*

Atceries, Lāčplēsi, kas tu esi.
Lielvārdes lielo vārdu tu nes.
Ilgi tu esi pa pilienam vākts.
Tu neesi vienīgi pats.

JAUNEKĻU KORIS

Tu esi izdvests ar mūsu dvašām.
Tu esi atsaukts ar mūsu mutēm.
Visas mūsu mātes ir tevi auklējušas.

No mūsu augumiem tu esi tēsts.
No mūsu dvēselēm tu esi riests.
Visas mūsu mātes ir tevi auklējušas.

*STABURADZES
MEITIŅAS*

Atceries, Lāčplēsi, kas tu esi.
Lielvārdes lielo vārdu tu nes.
Ilgi tu esi pa pilienam vākts.
Tu neesi vienīgi pats.

VISI Visas mūsu mātes ir tevi auklējušas.

KOKNESIS

Ozols mans tēvs,
Liepa man māte.
Pilādža dvēsele man.
Kadiķa sīkstumā,
Ievas maigumā
Lai mūsu dzimtene skan.
Par baļķi es nogulšos,
Par spāri es izsliešos,
Par slieksni es palikšos.
Pilādža dvēsele man.
Bērza baltumā,
Oša lepnumā

Lai mūsu dzimtene skan.
Cel dzimteni mums.
Es tev nesīšu kokus.
Lai mums ir viena sirds.
Lai mums ir tūkstoš roku.

KORIS Cel dzimteni mums.
Mēs tev nesīsim kokus.
Lai mums ir viena sirds.
Lai mums ir tūkstoš roku.

LĀČPLĒSIS Lūk, krēsla maigi nošalc man gar seju.
Vai nebiji tā tu?
Lūk, tumša nakte zaļiem smiekliem smēja.
Vai nebiji tā tu?
Lūk, sudrabasras mēnesnīca lēja.
Vai nebiji tā tu?
Lūk, zvaigznīte man logā iespīdēja.
Vai nebiji tā tu?

LAIMDOTA Lūk, maigi pērkons tālē nodunēja.
Vai nebiji tas tu?
Lūk, cerība man krūtīs uzziēdēja.
Vai nebiji tas tu?
Lūk, zvaigznīte man logā iespīdēja.
Vai nebiji tas tu?

*NEREDZAMAS
BALSIS* Dievs nu beidzot cilvēku radīja —
Vienu aci un ausi, divām rokām
Un kājām, teikdams:
Tevis būs redzēt tik labu,
Dzirdēt tik labu
Un staigāt tikai pa labajiem ceļiem.
Būsi līdzīgs tu dieviem,
Cēlies iz mūžīga dievības gara.
Bet atnāca velns un, cilvēkam guļot,
Taisīja otru aci un ausi, sacīdams:
Ļaunu tev redzēt, ļaunu tev dzirdēt,

Un staigāt tikai pa jaunajiem ceļiem.
Nokaudams, maitādams visu,
Uz zemes radīsi niknāko pekli.

LAIMDOTA Teci, saulīt, bet neatstāj mani,
Pavēnī neatstāj.
Dod maniem mīļajiem spēku,
Atņem vājumu.

Dod maniem mīļajiem
Milošas acis,
Dod viņiem dvēseles tīras.
Ieliec, saulīt, gaismu sievās,
Ieliec karstumu viros.

Dod maniem mīļajiem
Lepnumu.
Dod viņiem drošu smaidu.
Dod viņiem, saulīt, naidu,
Dod arī naidu.

Teci, saulīt, bet neatstāj mani,
Neatstāj visus mūs.
Dod mums ticību, dod mums cerību,
Mīla mums pašiem būs.

LĀČPLĒSIS Laimdota, mīļā,
Caur tevi vēl dziļāk
Es savu tēvzemi dzirdu.

Asara noskan pār bārenes vaigu.
Saktas uz krūtīm sasauca šķindot.
Pērkons Daugavā
Saskalda tiltu.
Šņāc melna čūska lādēdama.

Dobji dun āmurs
Uz Likteņa laktas,
Tērauda dvēseli izkaldams.

Pildās man krūtis ar varenu spēku,
Es savu tēvzemi dzirdu.
Es savu tēvzemi pagātnē dzirdu.

LĀČPLĒSIS Grimusi pils, tev jāceļas augšā.
Tautai staigāt pa istabām tavām.
Tautai kāpt tavos augstajos torņos.
Grimusi pils, tev jāceļas augšā.
Celsies ar tevi tēvzeme visa.

*JODI, VELNI,
DĪTERIHA
KAROTĀJI* — Kas grimis, tas nogrimis.
— Kas zudis, tas pazudis.
— Nav tautai tavai nekādas pagātnes.
— Blēņu dziesmas un blēņu stāstiņi.
— Nav tavai tautai nekādas nākotnes.

TEICĒJS Tas, kurš uzcēlis grimušo pili,
Atdodams tautas dvēselei mājas,
Pelnījis bija dvēseli pašu —
Laimdotu skaisto un viņas sirdi.
Derības slēdza un posās nu kāzām.
Vienojās divas slavenas ciltis,
Kam apsargāt, apgaismot latviešu tautu.

KORIS Apsargāt, apgaismot latviešu tautu.

KANGARS Laimdota, esi ar mani.
Es redzu, kā nāve
Melniem krustadūrieniem šuj.
Kad viņas sega
Būs lielāka par šo zemi,
Nāve to ietis un aiznesis tumsā.
Pretoties velti.
Esi ar mani —
Stiprākā aizvējā, varenā paēnā
Mēs glābsimies abi.

LAIMDOTA Kur Lāčplēsis? Kur ir Lāčplēsis?

KANGARS Tu būsi. Tev jābūt manai.
Tavas lūpas man sola saldmi.
Tavā klēpī es aprakšu savas alkas.

LAIMDOTA Kur Lāčplēsis? Kur ir Lāčplēsis?

KANGARS Viņš kritis, bet es būšu dzīvs.
Netikle, nāc. Es ņemšu tevi ar varu.
Tu esi zeme, un es tevi aršu.
Tu esi zeme, un es tevi sēšu.
Tu esi zeme, un es novākšu tavus augļus.

LAIMDOTA Kur Lāčplēsis? Kur ir Lāčplēsis?

KANGARS Un tu mīlēsi mani.
Un tu skūpstīsi mani.
Un tavā klēpī es aprakšu savas alkas.

LAIMDOTA Kur Lāčplēsis? Kur ir Lāčplēsis?

KANGARS Un es dališos tevī ar katru, kas nāks.

II DAĻA

Lāčplēsis Rīgā. Viņš dodas pie Ziemeļmeitas. Ziemeļmeita atmodina viņā vēlēšanos atgriezties, taču jodi to negrib ļaut. Cīņa ar jodiem. Lāčplēsis modina akmeni pārvērstos ļaudis. Lāčplēsis atgriežas dzimtenē. Līkcepure meklē nodevēju. Lāčplēša un Laimdotas satikšanās un kāzas. Lāčplēsis ar virsaišiem uzsāk izšķirošo karu ar iebrucējiem. Kangars nodod Lāčplēsi. Cīņa ar Tumšo Bruņinieku.

KANGARS Saņemies, Lāčplēsi, saņemies divkārt.
Aizkavēt nespēju, aizbrauca abi —
Mīlnieki kvēlie.
Laimdota tava un Koknesis tavs.
Sen jau tie mīlējās, krāpdami tevi.
Nespēju pateikt tev, draugam, to nespēju.
Tā tevi muļķoja Koknesis labiņais.
Tā tevi pievila Laimdota mīlotā.

LĀČPLĒSIS Laimdota mīlotā...

KANGARS Savu ticību citur nu vērs.
Savu cerību apkārt griez.
Savu mīlu kā lupatu izskalo.
Viņa nav tevis cienīga.

Lūk, man kabatās sēklas.
Nezinu, kas tās iebēris.
O, neziņa... Necere...
Noliegums... Nicīgums...
Dubļu pikas... Tas noderēs.

Nezālēs viņa ieaugs.
Nāks laiks,
Kad visi no Laimdotas kaunēsies,
Kas viņu mīlēs, to nicinās,
Kas viņu aizliegs, to slavinās.
O, neziņa... Necere...
Noliegums... Nicīgums...

KORIS Rīga, cik tu izlējusi
Mūsu brāļu asinis.
Rīga, cik tu izspiedusi
Vaimanas un asaras.
Rīga, cik tu apēdusi
Mūsu maizes tīrajas.
Rīga, cik tu izdzērusi
Mūsu miežu miestīņa.
Rīga, cik tu paņēmusi
Mūsu brāļiem dzīvības.
Rīga, saki, ko vēl vairāk
Varētu tev kāroties?

DĪTERIHS Vēl jums acis nava sausas.
Vēl jums daudz par Rīgu raudāt.
Vēl jums asiņu ir diezgan,
Vēl tās daudz par Rīgu liesiet.
Kad jūs Rīgu nobarosiet,
Tad jūs Rīga pašus aprīs.
Jūsu stundu pēdīgaju
Dziedās Rīgas zelta gaiji.
Un, kad jūs te Rīgā būsiet
Sika sauja svešinieku,
Tad būs tas, ko mūsu Rīga
Varētu vēl kāroties.

LĀČPLĒSIS Lūk, kur vējš manu kuģi ir atdzinis,
Ziemeļa meita, pie tevis.
Dod man sevi, lepnā un skaistā,
Tā kā tev es atdodu sevi.
Rīta zvaigzne uz pieres tev spīd,
Acis tev staro kā kāvi.
Es tev savu dzīvību atdodu.
Es tev atdodu savu nāvi.
Bruņas, ko kalējs kalis, lai pušu sprāgst,
Sirds lai mana krīt tavā klēpī.
Ziemeļa meita, sapni glābjošais,
Slēp mani sevi, slēp.

ZIEMEĻMEITA Nevis vējš tavu kuģi šurp atdzinis,
Bet gan sirdssāpes saltas.
Bruņas no spīta un lepnuma tev,
Nevis kalēja kaltas.
Kur lai lieku tevi tik vilušos.
Kur lai lieku tevi tik milošu.
Esmu vienīgi blāzmojums stīgojošs,
Ziemeļu sapnis, uz ūdeņa ligojošs.

LĀČPLĒSIS Ziemeļa meita, sapni glābjošais,
Slēp mani sevī, slēp.

ZIEMEĻMEITA Tā tava otrā nāve.

LĀČPLĒSIS Vai esmu miris?

ZIEMEĻMEITA Tu esi miris,
Ja netici vairs.
Tavas kājas ir Latvijas ozoli.
Tavi pleci ir Latvijas kalni.
Un par visu, ko zaudēji, desmitkārt
Sudrabā samaksās Latvijas salnas.
Tavās dzīslās Daugava tek.
Tava Laimdota — liktens un balva.
Viņas klēpi tev galva jāieliek.
Latvijas klēpi tev jānoliek galva.

Esmu vienīgi blāzmojums stīgojošs,
Ziemeļu sapnis, uz ūdeņa ligojošs.
Kur lai lieku tevi, tik vilušos,
Kur lai lieku tevi, tik milošu...

LĀČPLĒSIS Es eju. Es ticu. Es atceros.
Es būšu atkal, Laimdota, tavš.

TREJGALVU JODS Kur tu iesi.
Kas tev ļaus.

LĀČPLĒSIS Kur tāds ļaunums.
Kas to devis?

- TREJGALVU JODS* Pats no sevis.
Pats no sevis.
- LĀČPLĒSIS* Neceri uz žēlastību.
Es pie savas tautas gribu.
- TREJGALVU JODS* Vienu nocērt, divas paliek.
- TREJGALVU JODS* Divas nocērt, vēl man paliek.
- LĀČPLĒSIS* Kur tāds spīvums.
Kur to rāvi?
- SEŠGALVU JODS* To man deva pati nāve.
- LĀČPLĒSIS* Kur tāds riebums?
Kur to ķēri?
- SEŠGALVU JODS* Salā, sāpēs, badā, mēri.
- LĀČPLĒSIS* Kur tāds nekrietns tu tapi?
- SEŠGALVU JODS* Pateikšu, kad būsi kapā.
- LĀČPLĒSIS* Neceri uz žēlastību,
Es pie savas tautas gribu.
- SEŠGALVU JODS* Vienu nocērt, piecas paliek.
- SEŠGALVU JODS* Divas nocērt, četras paliek.
- LĀČPLĒSIS* Skaitit māki.
Cik vēl paliek?
- SEŠGALVU JODS* Trejas nocērt, trejas paliek.
- SEŠGALVU JODS* Piecas nocērt, vēl man paliek.
- DEVIŅGALVU JODS* Cērt, cik gribi.
Ļaunums paliek.
- LĀČPLĒSIS* Kur tāds ienaidis.
Kur tas ceļas?
- DEVIŅGALVU JODS* Tas no laika dzīlēm veļas.

LĀČPLĒSIS Kur tāds nelietīgums rodas?

DEVIŅGALVU JODS Priekā nokaut.
 UN JODU KORIS Priekā nodot.
 Priekā samīt.
 Priekā plosīt.
 Priekā pakļaut.
 Priekā nosist.

LĀČPLĒSIS Neceri uz žēlastību,
 Es pie savas tautas gribu.

DEVIŅGALVU JODS Vienu nocērt, daudz vēl paliek.

DEVIŅGALVU JODS Divas nocērt, daudz vēl paliek.

DEVIŅGALVU JODS Cērt, cik gribi, ļaunums paliek.

DEVIŅGALVU JODS Atstāj manu galvu dumo.
 Es tev teikšu noslēpumu.
 Re, kur akmeņi visapkārt.
 Tie nav akmeņi, bet ļaudis.
 Tie ar varu šurpu vesti.
 Apburti uz mūža guļu.
 Tu tos visus atburt vari,
 Ja tev došu burvju spieķi.

Tā jau arī tava tauta.

Tā jau arī tava tauta.

DEVIŅGALVU JODS Cērt, cik gribi, ļaunums paliek.

LĀČPLĒSIS Celies, sastingusī alka.
 Mosties, cerība, no miega.
 Putiet, neticības pelni.
 Tīries, atmiņa, no sārņiem.
 Raisies, apziņa, no varas.
 Aunies, doma, baltas kājas.
 Atver, mila, savas acis.

Celieties, svešumā stingušie ļaudis.
Lobieties ārā no akmeņu čaulām.
Topiet par miesu, siltu un dzīvu.
Pielīpi atpakaļ, atgrieztais riecien.

KORIS Atgriešanās! Atgriešanās!

III

PIRMAIS ZIŅOTĀJS Lāčplēsis atgriezies.

OTRAIS ZIŅOTĀJS Laimdotu atradis.

TREŠAIS ZIŅOTĀJS Ļaužu pulkus uz cīņu sacēlis.

CETURTAIS ZIŅOTĀJS Labākos jodus nokāvis.

DĪTERIHS Nolādēts!

Tauta jau aplokā gāja kā avis.

Vārtiņi vien vēl nebija aizvērti.

Lielākās pilis jau bija ieņemtas.

Desmitā tiesa jau tika saņemta.

Dziesmas un vietējā valoda izskausta.

Nolādēts!

Kamēr būs Lāčplēsis latviešu tautai,

Sprūdis šī zeme kā kumoss mums kaklā.

Palīdzēt var mums vienīgi Kangars.

Meklējiet Kangaru!

ZIŅOTĀJI Kur lai to meklējam?

DĪTERIHS Meklējiet Kangaru latviešu tautā.

III

LĪKCEPURE Palīdzi Lāčplēsim kaitēt,

Mēs dosim tev visu —

Slavu, mantu, sargātu dzīvi,

Laimdotu skaisto, no rūpestiem brīvi,

Cieņu, ko rādīs tev gribot vai negribot,

Valdnieku vēlibu.

Vietnieku apbrīnu,

Vēl, vēl un vēl —

Pavisam trīsdesmit lietas.

KOKNESIS Es savu zemi nepārdodu.
Kad taure asinslietū sauks,
Savam zobenam pieskaiti manu,
Jo es esmu tavs, Lāčplēsi, draugs.

Es savu zemi nepārdodu.
Kad dzīve zelta ratos brauks,
Savai laimei pieskaiti manu,
Jo es esmu tavs, Lāčplēsi, draugs.

Es savu zemi nepārdodu.
Kad melni kraukļi nāvi krauks,
Savai dzīvībai pieskaiti manu,
Jo es esmu tavs, Lāčplēsi, draugs.

LĀČPLĒSIS Tu, Laimdota, raudi?
Ak, nevajag tā.

LAIMDOTA Es piesmietā, netirā Laimdota.

LĀČPLĒSIS Ak, nevajag tā.
Tu mana vienīgā, miļotā.

LAIMDOTA Es piesmietā, netirā Laimdota.

LĀČPLĒSIS Manā elpā tu šķīstīsies.
Manās asarās mazgāsies.
Manās rokās tu atgūsies.
Manā milā tu atdzimsi.

LAIMDOTA Tu, Lāčplēsi, raudi?
Ak, nevajag vis.

LĀČPLĒSIS Bez tevis es biju pazudis.

LAIMDOTA Manās sāpēs tu rūdīsies.
Manās asarās šķīstīsies.
Manās ilgās tu remdēsies.
Manā milā tu atdzimsi.

LĀČPLĒSIS Tu, Laimdota, raudi?
Ak, nevajag tā...

LAIMDOTA Es tava vienīgā, miļotā.
Tu, Lāčplēsi, raudi?
Ak, nevajag vis.

LĀČPLĒSIS Es esmu no jauna piedzimis.

KORIS Pieliecos, nodzēros
Straujupītes maliņā.
Pieskrien zaļa lidaciņa,
Norauj manu vainadziņu.
Aiznes manu vainadziņu,
Burbulišus mētādama.
Ņem, bāliņ, oša laivu,
Brauc pēc mana vainadziņa.
— Oša laiva smaga laiva,
Tā nogrima dibenā. —
Ņem, bāliņ, liepas laivu,
Brauc pēc mana vainadziņa.
— Liepas laiva viegla laiva,
Vējš izpūta maliņā. —
— Ņem, brāliti, ziedu laivu...

JAUNEKĻU KORIS Dej eglīte, lec eglīte
Mūs' bāliņa precībās.
Mēs brāļami veco tiesu
Šovakari piedziedam.
Nu ardievu, vecā tiesa,
Nu ar godu, jaunā tiesa.

MEITĒŅU KORIS Dej eglīte, lec eglīte
Mūs' māsiņas precībās.
Mūs' māsai veco tiesu
Šovakari piedziedam.
Nu ardievu, vecā tiesa,
Nu ar godu, jaunā tiesa.

TEICĒJS Beidzot Laimdota un Lāčplēs's
Savas kāzas svinēja.

Tomēr vecais Lielvārd's beidza
 Kāzu dzīres agrāki,
 Nekā citkārt ierasts bija,
 Miers kad zemē valdīja.
 Jaunais pāris nedabūja
 Ilgi kopā priecāties.
 Vīriem vajadzēja posties
 Tēvu zemi aizstāvēt.

LIELVĀRDIS Latvju zeme vaļā stāv.
 Tā kā dzīsla, pušu rauta.
 Iztek asins, iztek spēks.
 Latvju zeme vaļā stāv.
 Vēji staigā iekšā, ārā.
 Izplēš sēklu, izrauj saknes.
 Latvju zeme vaļā stāv.
 Krustacejiem pienaglota.
 Krustavējiem caurvējota.
 Latvju zeme vaļā stāv.

KORIS Uz krustcelēm mazs bērniņš.
 Tā mūsu brīvība.
 Tā mūsu dzīvība.
 Uz krustcelēm mazs bērniņš.

LIELVĀRDIS Latvju zeme vaļā stāv.

LĀČPLĒSIS Virsaiši viedie,
 Es dzirdu, es dzirdu.
 Es savu tēvzemi dzirdu.
 Gavilē mila, pretspēkā augot,
 Skaņa top dziesma, spītībā dzimstot.

Čukst mana zeme
 Vērmeļu muti —
 Tik, cik tu stiprs, tik stipra es būšu.
 Ganiņš uz akmens.
 Cīrulīš debesis.
 Mūžīgas cerības sudraba balss.

Pušu plīst krūtīs no varena spēka.
Es savu tēvzemi dzirdu.
Es savu tēvzemi nākotnē dzirdu.

KANGARS Ausis ir viņa spēks.

DĪTERIHS Ko? Ko?

ZIŅOTĀJI Ko? Ko?

KANGARS Ausis ir viņa spēks, es saku.
Viņš savu tēvzemi dzird, es saku.
Jūt katru kustību,
Ik elpas vilcienu.
Mums vajag panākt
Lāčplēša kurlumu.

DĪTERIHS Kurlumu?

ZIŅOTĀJI Kurlumu?

KANGARS Kurlumu. Kurlumu.
Tad, kad viņš tēvzemi nedzirdēs,
Savalgot varēs
Gan rokas, gan garu.
Kurls pret tēvzemi,
Nejūtīgs, nezinošs.
Nemilošs, neticošs —
Uzvarams Lāčplēsis būs, es jums saku.
Ak Dievs, ko es saku.
Ak Dievs, ko es saku!

DĪTERIHS Lieliski, Kangar. Tas labi, tas labi,
Ka palīdzi Pērkonu pilnīgi aizliegt,
Ka apņemies mūsu ticību ieviest,
Ka palīdzi tautas varoņus samaitāt.
Kaut un dedzināt tos, kas ir pretī,
Ka esi ar mieru nodevējs palikt.

KANGARS Nē, nē, nē, nē.
Es Latviju milu!

DĪTERIHS Ha, ha, ha, ha.
Ko es teicu — meklējiet draugu!

ZIŅOTĀJI Ha, ha, ha, ha!

III

TEICĒJS Lāčplēsis ar saviem pulkiem
Tikmēr zemi tīrija.
Bruņiniekus, viņu kalpus
Tie iz pilīm padzina,
Kamēr viņi itin visi
Rīgas mūros paglābās.
Drīz pēc vācu lūguma
Viņus pilī pieņēma,
Jo nu gribēja tie laipni
Uzsākt miera sarunas.
Saņēma tos it kā viesus,
Visa goda cienīgus.
Abu pušu karavīriem
Sarikoja sacikstes,
Kur tie ciņās draudzīgās
Saviem spēkiem mērojās.

III

DĪTERIHS Lai nāk Lāčplēsis!

ZIŅOTĀJI Lai nāk Lāčplēsis!

LĀČPLĒŠA ĻAUDIS Nav viņam šeitān
Pretinieka cienīga.

DĪTERIHS Šis viņu pievārēs.

ZIŅOTĀJI Lai tik nāk.
Lāčplēsis nobijies!
Slinkumā palaidies!
Nobijies! Nobijies!

III

LĀČPLĒSIS Kas tu esi?
Bez acu, bez ausu, bez valodas?

Tavs tuvums ir melna migla,
Kurā es sabrienu savu dvēseli.
Tava elpa ir melni vēji,
Kas manām cerībām vainagus norauj.
Tavām kājām ir tūkstoš pēdu,
Kas manas jāņzāles sabradā.
Kas tu esi?
Bez acu, bez ausu, bez valodas?
Tavs klātums ir melna straume,
Kas izskalo manus pamatus.
Tava būtne dveš melnu svelmi,
Kas manu atmiņu vītina,
Un visus tu dari līdzīgus sev —
Bez acu, bez ausu, bez valodas.

LĀČPLĒSIS Lūst Austraskoks,
Un ceļš jau skujām svaids.
Sedz acis, Laimdota.
Bet krustcelēs mazs bērniņš rotaļājas —
Zem ratu riteņiem, zem pakaviem,
Zem dzelžu pēdām.
Mazs bērniņš krustcelēs —
Kā Laiks tam smiltis
Tek caur pirkstiem.
Tā mūsu dzīvība,
Tā mūsu brīvība.
Sauc mani skaļāk, bērniņ, sauc!
Es dzirdu vēl.
Man vēl ir valoda un vārds.
Sauc mani, bērniņ!
Sauciet mani skaļāk!

KORIS Lāčplēsi! Lāčplēsi!

LĀČPLĒSIS Es dzirdu vēl,
Bet sauciet mani skaļāk!

KORIS Lāčplēsi! Lāčplēsi!

TEICĒJS Laik' no laika laivnieki,
Braukdami pa Daugavu,

Pusnaktī redz divus vīrus
Stāvā krastā cikstoties.
Tas ir Lāčplēš's, kas še cikstās
Vēl ar svešo naidnieku.

Un ar reizi nāks tas brīdis,
Kad viņš savu pretnieku
Vienu pašu lejā grūdīs,
Noslicinās atvarā —
Tad zels tautai jauni laiki,
Tad būs viņa svabada!

BALSS A CAPELLA Gauži raud saulīte
Ābeļu dārzā,
Ābelei nokrita
Zeltābolītis.

Neraudi, saulīte,
Dievs dara citu.
No vara, no zelta,
No sudrabiņa.

Partizāni

Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni
Partizāni, partizāni, partizāni, partizāni

EŽA KAŽOCIŅŠ

Dziesmuspēle divos cēlienos

ΕΥΡΩΚΑΡΤ

ΕΥΡΩΚΑΡΤ

2

Personas

EZĪTIS

MĀTE

TĒVS

AMARILLIS — ekstravaganta istabas puķe

CIRCENIS — nāk no aiz(laikiem) krāsns un vienkārši visu laiku ir klāt

PULKSTENIS — kam salūzusi sirds, piedodiet, dzeguze, rāda tieši šo un tikai šo laiku

PIRMĀ CŪKA — vīriešu kārtas

OTRĀ CŪKA — sieviešu kārtas

TREŠĀ CŪKA — vīriešu kārtas

CETURTĀ CŪKA — vidējas kārtas

ĶĒNIŅŠ

PIŅĪERIS

GAISMA

AUSMA

VIZMA

ZAIGA

SPODRA

ROTA

MIRDZA

BLĀZMA

KORIS, KURĀ, JA VAJADZĪGS, VAR IETILPT MINĒTĀS PERSONAS

Personas

AMARILIS	— elctrospanta izpilsas pilsē
CROCINIS	— nāš no sieļainām) kūsone un vienāši vīrs lalku ir kīst
PULKSTENIS	— kam esliuzul sirds piederbet dzēvne nāš tieši šo un tūst šo lalku
PIRMĀ CŪKA	— vīrešu kārtas
OTRĀ CŪKA	— sīmešu kārtas
TRĒSĀ CŪKA	— vīrešu kārtas
ČETURTĀ CŪKA	— vīdeģas kārtas
KĒMINGS	
PIĒBENS	
CAISMA	
AUSMA	
VIEMA	
ZANĀ	
ŠODRA	
ROTA	
MĪRDA	
BLAZA	
KORIS KURĀ JA VAJADĒS VĀR KĒLPT MĪRĒTAS PĒRĒMĀS	

I CĒLIENS

1. aina

Māja. Istaiba. Uz palodzes podā krāšņa puķe. Pie sienas pulkstenis. Aizkrāsne čirkst circenis.

AMARILLIS Circeni! Tu jūti?

CIRCENIS Jūtu, jūtu, vai nu nejutīšu. Un tu, Amarilli?

AMARILLIS Saprotams! Ar manu intuīciju! Nāc taču vienreiz ārā no tās aizkrāsnes!

CIRCENIS Nāku, nāku, vai nu nenākšu.

AMARILLIS Circeni? Cerams, tu esi informēts...

AMARILLIS Un tu, Amarilli?

AMARILLIS Viss ir relatīvs.

CIRCENIS Un tu, Pulksteni?

AMARILLIS No viņa vairs nav nekādas jēgas! Kopš dzeguze pagalam, man liekas, ka viņā iekšā sēž ūpis.

CIRCENIS Tomēr, vecais draugs, arī tu jūti, ka mums atkal jābūt kopā.

AMARILLIS Vienkārši jāaktualizējas.

CIRCENIS Ūja! Kas tad jums te par tumsu!

AMARILLIS Vai aizkrāsne ir gaišāks?

CIRCENIS Vai, puķīt, pulka gaišāks! Aizkrāsne ir pulka gaišāks. Aizkrāsne spīd pagātnes gaisma.

- AMARILLIS* Nu tad šī laikam būs tagadnes tumsa! Bet man uz palodzes ir gaismas diezgan. Ka tikai mēs nenokavējam!
- CIRCENIS* Savos tūkstoš gados es vēl nekad neesmu nokavējis.
- AMARILLIS* Tavs miers mani vienmēr darījis traku! Nesāc tik nu vēl skaitīt tautasdziesmas!
- CIRCENIS* Par ko ne? Tumsa, tumsa, kas par tumsu, es par tumsu nebēdāju.... Kaut gan kaklu var nolauzt.
- AMARILLIS* Lūdzu, saudzē manu centrālo nervu sistēmu! Diez, cik vēl ir līdz sākumam? Pulksteni, vai tu nepateiktu, cik ir pareizs laiks?
- PULKSTENIS* Laiks ir nepareizs.
- AMARILLIS* Bet tomēr tu to rādi. Cik tu pašlaik rādi?
- PULKSTENIS* Vai es tumsā varu redzēt, ko es rādu?
- AMARILLIS* Visiem normāliem pulksteņiem ir speciāls apgaismojums! Visiem normāliem pulksteņiem ir fosforizētas, luminiscējošas ciparnīcas!
- PULKSTENIS* Visām normālām istabas puķēm, dārgā Amarillis, ir pašām savi bioloģiskie pulksteņi.
- AMARILLIS* Mans bioloģiskais pulkstenis ir mana privāta lieta, bet tavs pienākums ir rādīt laiku! Ja tu to nevari...
- PULKSTENIS* Varbūt es negribu. Varbūt man šis laiks riebjas.
- AMARILLIS* Tu vienkārši esi apstājies. Apstājies un nodzisis! Radošam cilvēkam, es gribēju teikt — radošam pulkstenim —, tas ir pilnīgi nepieļaujami. Esi apstājies, jā?
- CIRCENIS* Nē, nu es taču skaidri dzirdu, ka viņš tikšķ.
- PULKSTENIS* Varbūt, ka mani vēl kas tikšķ.
Varbūt vēl elpo pašā vidū,

Bet dzeguze no manas sirds
Nekad, nekad vairs neizlidos.

Laiks manās dzislās bargi rit,
Laiks mani dzen uz priekšu,
Bet dzeguzīte mirusi
Guļ dziļi manī iekšā.

Varbūt vēl daudz kas notiksies,
Skries domas, sapņi slidos,
Bet dzeguze no manas sirds
Nekad, nekad vairs neizlidos.

CIRCENIS Jā, dzeguzīte katram sava. Tumsa gan visiem viena.
Bet vajag tikai visiem dziedāt un dziedāt, un dziedāt.
Mana tauta dziedāja, tādēļ nenosala.

AMARILLIS Kas tad tev, Circeni, paberzē tikai pakaļkājas, un
dziesma gatava!

CIRCENIS Dziesmu dziedu, kāda bija, ne tā manis sacerēta.

AMARILLIS Apvainojies? Tu nepanes ne mazāko opozīciju!

CIRCENIS Ja tu būtu kārtīga zemes puķe, ja tu būtu pienene,
maiļpuķīte vai margrietīņa — īsta dzimtās zemes
puķīte, tad es varbūt justos drusku aizskarts. Bet uz
tevi es neapvainojos.

PULKSTENIS Kosmonaute! Metropolīte!

AMARILLIS Man nevajag zemes,
Kur tārpi lodā.
Es stādu dvēseli
Puķu podā.

Un eju un nāku,
Caur loga stiklu,
Caur miklu, biklu un tiklu stiklu.

Riets šuj man kurpes.
Rīts auj man kājas.

Saule — mans pavards.

Debesis — mājas.

Es eju un nāku

Caur loga stiklu,

Caur miklu, biklu un tiklu stiklu.

Man nevajag zemes,

Kur tārpi lodā.

Es stādu dvēseli

Puķu podā.

CIRCENIS Jā, pasit podu padusē! Vakar tur, bet šodien te!

AMARILLIS Ha! Man nav vajadzīga pat tā puķpoda zeme! Es jau sen taisos pāriet uz pilnīgi mākslīgu barotni! Visā pasaulē jau sen tā ir. Nekādas zemes! Tikai māksla. Vienreiz par visām reizēm!

PULKSTENIS Laiks! Nu ir laiks! Man rādās, ka sākas.

CIRCENIS Sākas, sākas, vai nu nesāksies.

AMARILLIS Vienīgi tas būtu kaut cik oriģināli! Visi domā, ka sākas, bet īstenībā viss ir jau beidzies! Paldies par uzmanību!

CIRCENIS Kam jānotiek, tas arī notiks, un tu to labi zini.

AMARILLIS Ak, šis mūžīgais determinisms! Kur mana brīvā griba?

PULKSTENIS Ir laiks!

CIRCENIS Pagaidiet! Es vēl gribu nodziedāt vienu dziesmu!

AMARILLIS Nav laika!

PULKSTENIS Ir laiks!

CIRCENIS Ir vai nav, mīļie, labie?

AMARILLIS Nav!

PULKSTENIS Ir! Astoņpadsmit un trīsdesmit minūtes! Sākas!

CIRCENIS Kad vēl kliņģerlietiņš lija...
AMARILLIS Vīrs un sieva savu bija...
CIRCENIS Abi divi veci jau...

VISI Bērnu tik kā nav, tā nav.

Atveras priekšskars.

2. aina

Gaidības. Satraukums. Cerības. Bažas. Dzirdamas dzemdību skaņas, taču ne pārāk naturālas. Ilgas pēc atpestīšanas. Kāds aizsteidzas ar ūdens trauku, vēl kāds ar divieļiem un autiem.

KORIS Dod, Dieviņ, vajātai ciltij
Cerību pēdējo!

Dod, Dieviņ, mātei dēlu
Bezgala gaidīto!

Liec viņam savu cilti
Uz jaunu dzīvību celt!

Gods atkal lai gods.
Zelts atkal lai zelts.

Dod, Dieviņ, mātei dēlu.
Viņš — būsim visi mēs!

Dzimuši savām mātēm
Paaudzū paaudzēs.

Dod, Dieviņ, vajātai ciltij
Cerību pēdējo!

Dod, Dieviņ, mātei dēlu,
Bezgala gaidīto!

TĒVS Trešā diena. Vakars jau. Vai tur nebrēca kāds, klau...

KORIS Dod, Dieviņ, mātei dēlu,
Bezgala gaidīto!

TĒVS Trešā diena. Vakars jau. Vai tur nebrēca kāds, klau...

Gaidošs klusums. Sirdspuksti. Atskan bērna brēciens.

KORIS Jaunais laiks ir iesācies!
Prieks! Prieks! Lai līgo!
Tas mūs visus ievēdis
Laimē bezgalīgā!

Jauna zvaigzne debesis!
Prieks! Prieks! Lai spīgo!
Tā mums atkal atnesis
Gaismu bezgalīgo!

Mūsu gaita nebeigsies!
Prieks! Prieks! Lai līgo!
Mūžībā tā ievēdis,
Ceļā bezgalīgā!

TĒVS Man ir dēls! Mūsu dzimtas turpinājums! Cerībās lolotais, bezgala gaidītais dēls!

Vēršas pie koristiem, kuri atsaucas ar dažām replikām, piemēram, "apsveicam", "redz, ka tomēr piedzīvojām", "dod, Dievs, viņam ilgu mūžu", "kāda laime, tas nu ir noticis" u.tml.

Es sniedzu roku katram, un katrs sniedz roku pretī.
Tik reti, tik reti laimīte mūsu logā lūkojas! Puķes un karogi! Smaidi, sen neredzēti, un priecīgas čalas! Es esmu laimīgs! Laimīgs bezgala! Puspasaules varētu apskaut es! Puspasaules! Puķes un karogi! Puķes un karogi! Paldies! Paldies! Mums ir bērns! Mums ir dēls! Priecājieties, dziediet un deļiet! Sirds deg man nepacietībā! Es dēlu skatīt eju!

KORIS Mūsu gaita nebeigsies!
Prieks! Prieks! Lai līgo!
Mūžībā tā ievēdis,
Laimē bezgalīgā!

KORISTI

PIRMAIS Tagad, cerams, vismaz skropstu tušu varēs dabūt.

OTRAIS Un, taču, jādodomā, būs drusku labāk ar pārtiku!

TREŠAIS Mani visvairāk interesē agrāk aizliegtās grāmatas.

CETURTAIS Visi tumsas gadi nu ir aiz muguras.

PIEKTAIS Gaišāks gan nemaz nav palicis.

- SESTAIS** Bet es jums prasu, kas tad ir mainījies?
SEPTĪTAIS Kā? Pilnīgi viss — mums atkal ir cerība, dzimtas turpinājums!
ASTOTAIS Jaundzimušais dēls!
DEVĪTAIS Jauns un pilnīgi citāds laiks!

Uznāk apjucis un izmisis Tēvs.

TĒVS Dīvaina ir Laimas balva. Eža kažoks, eža galva!

KORIS Eža kažoks? Eža galva?

TĒVS Sirdi pil man karsta alva — eža kažoks, eža galva!

KORIS Sirdi pil mums karsta alva — eža kažoks, eža galva!

TĒVS Esmu apkrāpts! Esmu pievilts! Kādos slazdos esmu ievilts! Vai agrāk nevienam neienāca prātā — kāds viņš būs? Ka tikai būtu! Ka tikai būtu! Ir manas cerības pievilts! Tas nav tas, tas nav tas, tas nav tas!

Saules dēlu cerēju!
Ozoldēlu gaidiju!
Tādu, kam ir spēks par četriem.
Augumā virs diviem metriem!
Dzelteniem matiņiem.
Sarkaniemi vaidziņiem.
Tādu, kam ir spēks par četriem!
Augumā virs diviem metriem!

Vai par mani kāds ir padomājis? Man ir talants! Man ir spējas! Man jāattīsta sava individualitāte! Man jāizkopj sava iekšējā pasaule! Vai es negribu dzīvot? Vai es neesmu pelnījis? Bet tagad man visu mūžu būs jānoņem ar vienu neizdevušos bērnu! Ar vārguli! Ar ežuli! Kur jūs visi agrāk bijāt? Par ko jūs domājat? Es nepanesu brēkšanu! Es nevaru koncentrēties! Man ir talants! Man ir spējas! Man ir depresija.

KORIS *Depresijas deģa.*
Lai ar bija, kas ar bija,
Tomēr kaut kas bija.
Kas ir tagad, es jums prasu?

Depresija.
Kājas dubļos, rokas rāvā,
Puse dzīvībā, pus' nāvē.
Puse priecīgs, puse sērs.
Puse cilvēks, puse zvērs.
Puse vecs un puse jauns,
Puse lepnums, puse kauns.
Lai ar bija, kā ar bija,
Tomēr kaut kā bija.
Kā ir tagad, es jums prasu?
Depresija.

3. aina

MĀTE Aijā, Ezīt, manu bērniņ, aijā.
Cik daudz prieka, cik daudz sāpju, aijā.

EZĪTIS Māt! Vai kalns man ir uzvelts plecos?

MĀTE Tu uz saviem pleciem turi
Naida mežu, sāpju jūru.

Eža kažoks tā kā vāts
Pāri tavai miesai klāts.

EZĪTIS Māt! Vai akmens man guļ uz krūtīm?

MĀTE Tavās krūtīs dur un kaist
Ērkšķu vainags mūžīgais.
Gadu simtu mantojums
Tavās adatiņās tumst.
Katru rītu, kad tu celsies,
Dzelkšņu kreklis durs un dzelsies.

EZĪTIS Māt, kā man duras! Māt, kā man sāp! Tūkstoš plē-
sīgu putnu manu augumu knābj!

MĀTE Eža kažoks tā kā vāts
Pāri visai ciltij klāts.

Aijā, Ezīt, manu bērniņ, aijā,
Dzelkšņu kreklīnā tu dzimis, aijā.

Aijā, Ezīt, manu bērniņ, aijā.
Simtgradu sāpes, tev, bērniņ, jāzsāp, aijā.

EZĪTIS Kāpēc man ir jāiztukšo citu krātais sājpu mērs? Vai es visu mūžu būšu puse cilvēks, puse zvērs? Nē!

Kāpēc man jānes šis kažoks?
Nolāpītie gadu simti!
Es piedzimu vakar, un labi,
Tieši vakar es gribēju dzimt!

Kas man daļas, ka vergojāt jūs
Nolādēti garus gadus!
Cits citu kāvāt, skaudāt un nīdāt,
Un mirāt mēri un badā!

Kas man daļas! Bēdas jūs esot
Zem akmens, jāsmejas, palikuši!
Manī tās esat sabāzuši!
Manī tās esat salikuši!

Jāsmejas! Jāsmejas! Ha! Ha! Ha!
Jāsmejas! Piedod, māt, piedod, māt, piedod!

MĀTE Savu teic bijušais laiks.

EZĪTIS Tavas rokas asinīs. Vai man mīlēt? Vai man nīst? Kāpēc man ir jāiztukšo citu krātais sājpu mērs? Vai es tiešām vienmēr būšu puse cilvēks, puse zvērs?

MĀTE Lai ir tava dzīves dziņa — nomest eža kažociņu.

EZĪTIS Nomest? Kā lai nomet nastu baismo?

MĀTE Ej uz gaismu. Ej uz gaismu.

EZĪTIS Tad man nebūs kažociņa?

MĀTE Viss ir tava paša ziņā. Kreisās puses kabatiņā ielieku tev dvēseliti. Ej uz gaismu, Ežuliti.

EZĪTIS Kurp lai eju? Kurp lai eju?

MĀTE Ej uz gaismu.

EZĪTIS Kurp lai eju...

4. aina

- CIRCENIS* Nāču! Nāču!
- AMARILLIS* Nāc pie mums!
- EZĪTIS* Kas jūs esat?
- CIRCENIS* Es esmu Circenis. Es te dzīvoju aizkrāsnē jau tūkstoš gadus.
- EZĪTIS* Un tu arī esi tik veca?
- AMARILLIS* Pirmkārt, Ezīt, dāmām neviens gadus neprasa... Otrkārt, vai tad tu neredzi, ka es tikko plaukstu? Vai tad tu neredzi, cik daudz man pumpuru?
- EZĪTIS* Jā, tu nu gan esi skaista!
- PULKSTENIS* Jūsu zināšanai — ir desmit minūtes pāri septiņiem.
- CIRCENIS* Tas ir Pulkstenis. Kādreiz viņam bija apgaismota ciparnīca, bet nu gaismiņa izdzisusi. Tā ja, tā ja, laiks jau nevienu nežēlo.
- PULKSTENIS* Runā labāk vairāk pats par sevi. Nesaprotu, ar ko Circenis mājās labāks par blakti!
- AMARILLIS* Tu nu gan šodien esi uzvilks!
- PULKSTENIS* Es tieši neesmu uzvilks.
- AMARILLIS* Es domāju tādā nozīmē, ka tev ir uzvilkti nervi. Stress.
- PULKSTENIS* Uzvelc labāk kaut ko kārtīgāku mugurā!
- AMARILLIS* Es cerēju, ka tu ej laikam vairāk līdzī. Es labāk uzvilksu dūmu!
- EZĪTIS* Jūs vienmēr tā ķīvējaties?
- VISI* Vienmēr.

- AMARILLIS* Patiesībā, Ezīt, tā nav ķīvēšanās. Tā ir dialektika! Varbūt pat trialektika, par to vēl zinātnieki strīdas. Bet Pulkstenis ir tik nervozs tāpēc, ka viņa dzeguzīte pagalam.
- EZĪTIS* Dzeguzīte? Tas laikam ir tāds putns?
- PULKSTENIS* Tas ir tāds putns. Tas ir tāds putns.
- EZĪTIS* Un pavisam pagalam?
- AMARILLIS* Beigta, un āmen.
- CIRCENIS* Gandrīz sāk likties, ka tev par to prieks.
- AMARILLIS* Objektīva realitāte, pret ko jāizturas neitrāli.
- EZĪTIS* Jā?... Bet... Bet ko jūs te īsti darāt?
- CIRCENIS* Mēs vienkārši esam. Ne jau vienmēr mūs ievēro, bet tik un tā mēs esam.
- AMARILLIS* Mani jau nu gan ievēro. Ja es nebūtu tik ievērojama, tad viens otrs savu mūžu nepienāktu pie loga. Un nomirtu, neredzējis, cik plaša un skaista ir pasaule. Cik daudz gaismas ir tajā — infrasarkanā, ultravioletā... Nu tad nāc — es tev rādišu pasauli!
- CIRCENIS* Nē, nē, jāsāk ar aizkrāsni! Nāc, Ezīt, es tev mācišu tautasdziesmas, teikas un pasakas...
- EZĪTIS* Vai aizkrāsnē ir gaisma?
- CIRCENIS* Tur burvīgā gaismā viss zaigo un laistās...
- AMARILLIS* Nē, nē, īstā gaisma nāk no ārpuses. Kāp augšā uz palodzes!
- PULKSTENIS* Paga, paga, vispirms viņam jāiemācās pazīt pulksteni un saprast tieši šo laiku, tieši to, kuru es rādu!
- EZĪTIS* Mīļie draugi! Circenīt, Pulkstenīt, Amarillīt! Es vairs neesmu vientuļš!
- CIRCENIS* Neviens nav vientuļš, tikai ne katrs to zina.

- EZĪTIS* Un mēs vienmēr būsīm kopā?
- CIRCENIS* Vienmēr.
- AMARILLIS,*
PULKSTENIS Tumšā naktī pamodies,
Tikai ieklausies —
Tieši tev no visas sirds
Circenītis dzied.
Tumšā naktī pamodies,
Tikai ieskaties —
Tieši tev uz palodzes
Skaista puķe zied.
Tumšā naktī pamodies,
Tikai ieklausies —
Pulkstenis un tava sirds
Vienā soli iet.

5. aina

- TĒVS* Darbi kaudzēm virsū gāžas.
Jumti tek un grīdas likst.
- KORIS* Jāar, jāsēj, govīs jāslauc,
Visa saime darbos slikt.
- TĒVS* Ak, kamdēļ man Liktnis devis
Zvana vietā zvārguli!
- KORIS* Būtu dēls kā citi dēli,
Kur lai liek šo vārguli?
- TĒVS* Visas vecā laika likstas
Mums ar viņu līdzī nāk.
- KORIS* Darbi kaudzēm virsū gāžas.
Ko lai nesāk? Ko lai sāk?
- TĒVS* Cūkas aizgaldus lauž kūtī,
Vajadzētu ganos dzīt.
- KORIS* Šitāds ežulis jau nevar
Pat ne cūkas paganīt.
- TĒVS* Cūkcepures! Visa pasaule — viena cūku kūts! Viena
liela sile! Visa sēta — viena dubļu peļķe! Viss ir

izrakņāts! Viss ir izmidīts! Viss ir piecūkots! Glābiņa nav! Cūkgana nav! Citiem tēviem bērni kā bērni, kāpēc man tāds posts! Kur tāds radies! Kur tāds radies!

EZĪTIS Tēvs! Dod šurp tās cūkas! Es ganišu!

TĒVS Viņam dod! Viņš ganis! Kur tāds radies! Kur tāds radies! Labi, kad nav bērna, lai nav! Nu tad gani ar! Mežā iekšā! Prom no manām acīm!

AMARILLIS Nabaga Ezītis! Viņš taču nezina, ar ko viņam būs darišana!

PULKSTENIS Ar cūkām. Tās jau pulksteni nepazīst.

AMARILLIS Gadu desmitiem veidota, speciāli selekcionēta šķirne! Mutācijas rezultāts!

CIRCENIS Ezīt, uz pāris vārdiem...

6. aina "Mežs"

Cūku deļa.

PIRMĀ CŪKA Pēc lieluma es alkstu.
Pēc dziļuma sirds smok.
Jo lielāka ir cūka,
Jo dziļāk viņa rok.

OTRĀ CŪKA Ši dzīvesziņa viedā
Man laimi sajust liek.
Jā, tikai liela cūka
Pie dziļas saknes tiek.

VISAS CŪKAS Cūcīgi dzīvojam.
Lai tālu skan! Lai tālu skan!

TREŠĀ CŪKA Kas teicis — cūkas laime
Krit klēpī? Muļķības!
Par savu cūkas laimi
Ir cūkai jācinās!

CETURTĀ CŪKA Un it neviens lai necer
Uz cūkkūts grūšanu!

Īsts cūka stāv un kritis
Par cūku būšanu!

VISAS CŪKAS Cūcīgi dzīvojam.
Lai tālu skan! Lai tālu skan!

Cūkas labā omā prom. Ezītis nokāpj no ozola un sāk ieturēties.

EZĪTIS *dungodams.*

Kas kaitēja nedzīvot diža meža maliņai... Kaut tik
nu būtu atcerējies visu, ko Cīrcenis teica...

PIRMĀ CŪKA Ei, ko tu ēd?

EZĪTIS Mātes dotu maiziti.

PIRMĀ CŪKA Atdod, tā ir mana!

EZĪTIS Nē, tā ir mana!

PIRMĀ CŪKA Bet būs mana! Atdod!

EZĪTIS Nedošu vis! Vai tev sava nav gana?

PIRMĀ CŪKA Sava ir gana, bet tava nav gana! Nav gana! Nav!

EZĪTIS Kā nav gana? Vai tad es neesmu gans?

PIRMĀ CŪKA Gans, gana, gans, gan... Tfu! Gana! Atdod maizi!

EZĪTIS Še tev!
Apēd maizi.

PIRMĀ CŪKA Labi, Labi. Tad es ēdišu tavu maizi kopā ar tevi.

EZĪTIS Pagaidi!

PIRMĀ CŪKA Ko lai es gaidu?

EZĪTIS Rit būšu lielāks. Ēd tad. Vairāk tiks.

PIRMĀ CŪKA Ha! Viltīgs. Nekā nebija! Ēdišu tūlīt!

EZĪTIS Pagaidi! Nometīšu savu kažoku. Citādi tu sadursi
šņukuru. Padomā, kā tu mani norīsi!

- PIRMĀ CŪKA** Met nost!
- EZĪTIS** Man kauns. Aizmiedz acis! Neskaties — un atplet muti, pats ieskriešu.
- PIRMĀ CŪKA** Neticu. Ir jau dzirdēts.
- EZĪTIS** Ak, es nabadziņš! Cauru dienu noskraidijies, nāvi meklēdams! Ar mokām jūs, cūkas, atrazdams! Un nu vēl netic! Vēl pēdējā stundiņā tev netic!
- PIRMĀ CŪKA** Arī es zinu, kas ir dzīves apnikums. Skrien ar!
- EZĪTIS** Ļauj atkāpties, lai varu labi ieskrieties!
- PIRMĀ CŪKA** Nu bet ātri!
- EZĪTIS** Taisi acis ciet! Un turi muti vaļā!
- Ezītis atkāpjas un pazūd. Cūka vaļā muti gaida, nevarēdama sagaidīt.*
- PIRMĀ CŪKA** Nu gan ir tālu atkāpies. Nu, vai ilgi vēl būs jāgaida?
- Uzrodas pārējās Cūkas.*
- OTRĀ CŪKA** Ko tu te dari?
- PIRMĀ CŪKA** Paej nost! Tūliņ skries! Tūliņ būs!
- TREŠĀ CŪKA** Kas skries?
- CETURTĀ CŪKA** Kas būs?
- PIRMĀ CŪKA** Ezis vēderā!
- OTRĀ CŪKA** Trakais!
- TREŠĀ CŪKA** Tad jau labāk norij ecēšas!
- PIRMĀ CŪKA** Vai tu vāksies nost! Pliks!
- CETURTĀ CŪKA** Kas pliks?
- PIRMĀ CŪKA** Ezis. Viss ir sarunāts. Paej tālāk. Ieskries vēl tavā rīklē.

- OTRĀ CŪKA** Naivā, šķīstā, nesamaitātā dvēsele! Tas nelietis ir tevi piekrāpis. Ezis tev no laba prāta vilks kažoku nost! Bandīts. Bet nekas, mēs savu panāksim. Mainīsim taktiku! Ezīt! Ū-ū. Ezīt! Nāc atpakaļ! Eē, gaņiņ! Derēsim mieru! Tas bija tikai joks!
- TREŠĀ CŪKA** Humors!
- OTRĀ CŪKA** Tāda spēlite!
- CETURTĀ CŪKA** Teātris!
- OTRĀ CŪKA** Nāc pie mums! Draudzēsimies! Apvienosimies! Nestrīdēsimies! Es tikko kā no pilsētas! Vai tu zini, ka jauns likums pieņems! Visiem, visiem. Viens jauns, labs likums! Nomest visus asos nagus, ragus, ilkņus un kažokus! Kažokus nomest! Dzirdi! Kažokus!
- PIRMĀ CŪKA** Ej nu, kad tad, kad tad?
- OTRĀ CŪKA** Šorīt! Šorīt! Turi muti! Ne jau vaļā, bet ciet! Draudzēsimies! Nāc tuvāk! Kažociņš nu būs jānomet. Likums paliek likums. Ko tā skaties? Kas tur ir?
- EZĪTIS** Nevar lāgā saredzēt, bet viens nāk!
- TREŠĀ CŪKA** Kas var nākt?
- CETURTĀ CŪKA** Kam te jānāk?
- EZĪTIS** Viens tāds liels un pelēks. Zobi kā ileni, nagi kā asmeņi. Spalva gaisā, mute vaļā!
- PIRMĀ CŪKA** Vai dienīņ, vai dienīņ! Man vairs nav laika, parunāsim vēlāk!
- VISAS CŪKAS** Mums nav laika! Parunāsim vēlāk!
- EZĪTIS** Ei, Cūkas! Nāciet atpakaļ! Tas arī bija tikai joks! Humors! Teātris! Nāciet, nāciet! Ruk, ruk, ruk, cūciņas! Tas lielais un pelēkais...
- CŪKAS** Ui! Ui!

- EZĪTIS** Tas lielais un pelēkais aizgāja garām. Aizgāja, aizgāja. Gribru ar jums parunāt nopietni. Redzat, turpmāk jūs ne uz kādiem labumiem neceriet! Turpmāk jums būs jāpārtiek no ozola zilēm.
- TREŠĀ CŪKA** No ozola zilēm? Fui!
- CETURTĀ CŪKA** No ozola zilēm? Tfu!
- OTRĀ CŪKA** Nu, nekā nebija! Mēs gribam latviskus ēdienus!
- PIRMĀ CŪKA** Nacionālo virtuvi!
- VISAS CŪKAS** Melus! Nenovīdību! Skaudību! Lielību! Slinkumu! Kašķību!
- CETURTĀ CŪKA** Visu, pie kā esam pieradušas.
- EZĪTIS** Nē, jūs pārtiksiet no zilēm.
- CŪKAS** Nemūžam!
- OTRĀ CŪKA** Vienīgi no meliem es kaut cik varu pieņemties svarā!
- PIRMĀ CŪKA** Tikai slinkums mani uztur pie dzīvības!
- CETURTĀ CŪKA** Ak, nenovīdība, tu mana dienišķā maize! Man to grib atņemt!
- TREŠĀ CŪKA** Es nospļaujos! Man tāpat visu sūta no ārzemēm!
- VISAS CŪKAS** Ja mums nedod ēst, mēs sākam kost un plēst!
- Cūkas brūk Ezītim virsū.*
- PIRMĀ CŪKA** Vai! Viņš man iedūra!
- OTRĀ CŪKA** Vai! Viņš man iedzēla!
- TREŠĀ CŪKA** Vai! Tā kā ar ilenu!
- CETURTĀ CŪKA** Viņam ir kaut kādi duramie!
- PIRMĀ CŪKA** Viņš ir bruņots!

- OTRĀ CŪKA* Viņam ir ieroči!
- TREŠĀ CŪKA* Cūcība! Ganam drikst būt tikai stiba!
- CETURTĀ CŪKA* Pret nabaga neaizsargātiem lopiņiem...
- EZĪTIS* Nu, vai ēdisiet ziles?
- VISAS CŪKAS* Mums ir jāapspiežas.
- EZĪTIS* Spriediet veselas. Es tikmēr pagulēšu ozola ēnā.
- PIRMĀ CŪKA* Domā, ka ir uzvarējis.
- OTRĀ CŪKA* To līdz šim neviens nav spējis.
- TREŠĀ CŪKA* Viņa cīņa vēl ir priekšā.
Mēs jau esam viņā iekšā.
- CETURTĀ CŪKA* Katrā šūnā, katrā audā.
- PIRMĀ CŪKA* Mēs vēl liksim viņam raudāt.
- OTRĀ CŪKA* Dvēseli tam izrakņāsim.
- TREŠĀ CŪKA* Katram darbam preti stāsim.
- CETURTĀ CŪKA* Izmīdisim viņa gribu.
- PIRMĀ CŪKA* Izbradāsim milestību.
- VISAS CŪKAS* Mēs jau esam viņā pašā!
Viņa asinis un dvašā!
- EZĪTIS* Nu, vai ēdisiet ziles?
- VISAS CŪKAS* Ēdisim mēs tevi, mīļais!
- Cūkas dodas jaunā uzbrukumā.*
- EZĪTIS* Adatas pret sevi griežu! Cūkām savu tiesu spriežu!
- Katra Eziša kustība rada sāpes viņam pašam un vienlaikus arī Cūkām, jo viss ir viens.*
- OTRĀ CŪKA* Es zinu vienu labu recepti, kā apēst ezi!

- PIRMĀ CŪKA* Ātrāk, man ir slikti. Noslūgt?
- TREŠĀ CŪKA* Ādu pār kārti un katlā iekšā!
- OTRĀ CŪKA* Pārāk liela ķēpa!
- CETURTĀ CŪKA* Ātrāk! Man arī nav labi! Vispirms jādabū nost tas kažoks!
- OTRĀ CŪKA* Muļķis! Recepte ir tāda: ņem vienu ezi! Iemīca to mālos! Ausis ciet! Mute ciet! Pats kamolā. Uguns-
kurā iekšā! Un kamēr ugunskurs nakts tumsā
kvēlo... Ezis gatavs!
- CETURTĀ CŪKA* Gatavs!
- OTRĀ CŪKA* No dzimtenes māliem izlobītu, pasniedz... ai, ai,
ai...!
- PIRMĀ CŪKA* Mmm, mmm... vai!
- TREŠĀ CŪKA* Vai to nesauc — ezis savā sulā?
- CETURTĀ CŪKA* Ezis savā sulā! Ņam! Ā!

EZĪTIS Māt, kā man duras! Māt, kā man sāp! Tūkstoš plē-
sīgu putnu manu muguru knābj! Māt, kā man du-
ras! Māt, vai man mirt? Visas adatas kažokam iekš-
pusē ir...

Cūkas, ciņu zaudējušas, kļūst rāmas.

EZĪTIS Nu, vai ēdisiet ziles?

VISAS CŪKAS Mēs ēdisim ziles. Mēs ēdisim ziles. Mēs būsīm la-
bas. Mēs būsīm miļas.

PIRMĀ CŪKA Vai tad cūka nav cilvēks?

III

EZĪTIS Tā. Cik ir pulkstenis?

PULKSTENIS Desmit pāri astoņiem.

- EZĪTIS* Amarilli! Tev uzriedējis vēl viens zieds! Cik tu esi skaista! Cik tu esi skaista!
- PULKSTENIS* Kas nekait darināt ziedus, kamēr citi nocinās ar Cūkām! Nebūtu Circeņa gudrības....
- AMARILLIS* Nevis Circeņa gudrības, bet Cūku analfabētisma folklorā!
- EZĪTIS* Amarilli, cik tu esi skaista. Circenīt, neaizej!
- CIRCENIS* Man jau laikam vairs nebūs tādas īsti svarīgas darbības...
- EZĪTIS* Esi vienmēr klāt. Tā ir vissvarīgākā darbība.
- CIRCENIS* Vai tad tev nebūs kauns no maniem vecajiem svārikiem? Vai tad tev nebūs kauns no manas vecās sirds?
- PULKSTENIS* Kas tad nu! Ķirķi!
- AMARILLIS* Tikai bez mazvērtības kompleksiem! Vienreiz par visām reizēm!

7. aina

ĶĒNIŅŠ Šai mežā maldos
Tā kā savā mūžā.
Pēc medījuma
Mana bulta trīs.
Ai, zelta briedi,
Zelta cauna,
Ai, zelta vanag,
Augstu debesis!

Šai mūža mežā
Savu medījumu
Es meklēšu,
Kamēr vien būšu dzīvs.
Ai, zelta vanag,

- Zelta cauna,
Ai, dziļi dzelmē
Zeltviņotā zivs!
- PIĶIERIS* Lūk, kur cauna!
- ĶĒNIŅŠ* Vai ir zelta?
- PIĶIERIS* Raugi, raugi! Aizies projām!
- ĶĒNIŅŠ* Ak, tā nav no tira zelta.
- PIĶIERIS* Akotā ir zelta spīdums.
- ĶĒNIŅŠ* Man vajaga tira zelta.
- PIĶIERIS* Lūk, kur briedis staltiem ragiem!
- ĶĒNIŅŠ* Vai tas ir no tira zelta?
- PIĶIERIS* Varens briedis! Saukšu suņus!
- ĶĒNIŅŠ* Parasts briedis. Kur to likšu? Man vajaga tira zelta.
- PIĶIERIS* Vanags, Ķēniņ! Raidi bultu!
- ĶĒNIŅŠ* Vai tas ir no tira zelta?
- PIĶIERIS* Reti skaists, jel, Ķēniņ, tēmē!
- ĶĒNIŅŠ* Parasts, pelēks. Nevajaga. Meklēju, kas tira zelta.
- PIĶIERIS* Tā tu meklē visu mūžu... Zelta vanagu un caunu, savai meitai zelta znotu... Beigās paliks vecmeitās! Ķēniņ, draugs, tu manim dārgs, bet patiesība dārgāka.
- CIRCENIS* Kaut kur dzirdēts teiciens.
- PULKSTENIS* Saderam, ka Ķēniņš liks Piķieri pakārt par tādu nekaunību! Šitā izteikties par Ķēniņa meitu!
- AMARILLIS* Viņš nav nekāds tirāns. Viņš ir apgaismots monarhs. Ne jau velti viņa meitu sauc Gaisma.

- EZĪTIS* Gaisma?
- KORIS* Gaisma!
- ĶĒNIŅŠ* Gaisma mani gaida mājās. Gaismiņ, bērns, kā gan tev klājas...
- EZĪTIS* Gaisma, Gaisma, kas tu esi?
Sapnis? Blāzma? Rīta svīdums?
Ūdens mirga? Zvaigznes spīdums?
- Gaisma, Gaisma, kas tu esi?
Kā lai zinu, kā lai minu?
Neredzējis, nepazinis,
Gaisma, tavu vārdu svinu.
- PIĶIERIS* Kas tu tāds?
- EZĪTIS* Es cūkas ganu.
- ĶĒNIŅŠ* Panāc, man ir runāšana! Kā tik mazs var cūkas valdīt?
- EZĪTIS* Kā tik dižu mežs var maldīt?
- ĶĒNIŅŠ* Mute ir — būt' augumiņš.
- EZĪTIS* Augums ir — kur padomiņš?
- ĶĒNIŅŠ* Vai no meža izvest vari?
- EZĪTIS* Kālab ne? Var izvest arī.
- ĶĒNIŅŠ* Došu naudas pilnu maku. Rādi, ganiņ, mežā taku!
- EZĪTIS* Ķēniņ, meitu dod, ne maku.
- ĶĒNIŅŠ* Ha! Ha! Ha! Lai es tevīm Gaismu dotu! Tevi ņemtu lai par znotu? Mazais dadža poguli, paskaties jel spogulī!
- EZĪTIS* Visa mana dzīves dziņa — nomest eža kažociņu!
Gaisma var man palīdzēt.

- PIŅIERIS* Mazais sušķi! Seskabrāli! Ķēniņa meita nav nekāda istabene, nedz arī ģērbēja teātri, kas tev palīdzēs ka-
žoku vilkt! Pārdod bikses un nopērc sulaini!
- ĶĒNIŅŠ* Rādi ceļu! Vakars klāt. Bāls jau ripo mēnessrats.
Tūkstoš takās maldās skats.
- EZĪTIS* Ķēniņ, meklē ceļu pats!
- CIRCENIS* Ežuls ielien zileņcērpā...
- AMARILLIS* Ķēniņš aizjāj zelta tērpā...
- PULKSTENIS* Deviņi un divdesmit minūtes.

8. aina

- AMARILLIS* Kamēr nekas nenotiek, mēs varētu uzdziedāt. Kaut
ko pilnīgi no citas operas.
- PULKSTENIS* Jā! "Pulkstens deviņus jau zvana..."
- AMARILLIS* Nē, nē! Tu pats rādi, ka deviņiem jau sen pāri. Un,
starp citu, tu nezvanīji. Tu vispār vēl domā kādreiz
zvanīt?
- PULKSTENIS* Cik reižu man jāatkārto — es neesmu uzvilks. Zvani
tu! Tev arī ir zvani!
- AMARILLIS* Es? Mani ziedu zvani nav domāti zvanišanai. Man ir
pilnīgi cita misija. Neesmu dzimusi, lai modinātu
sliņķus! Man ir pilnīgi cita sūtība!
- CIRCENIS* Uzdziedāsim "Dzied circenītis aizkrāsne..."! Nu kā-
pēc ne? Nu labi, tad kādu tautasdziesmu.
- AMARILLIS* Ja to pieņem kā postmodernisma izpausmi, tad lai
iet.
- VISI TRĪS* Lai bij jauki, kur bij jauki,
Mežā jauki vasarā.
Zile dzied, žube velk,
Vālodzīte izlocija...

AMARILLIS Nē, nē, tā neiet. Tas ir jādzied visiem!

CIRCENIS Dziedāsim visi kopā! Sāksim vēlreiz un visi!

PULKSTENIS Aiziet! Visi!

Diriģents pagriežas pret publiku. Dzied visi, arī skatītāji.

Lai bij jauki, kur bij jauki,
Mežā jauki vasarā.
Zile dzied, žube velk,
Vālodzīte izlocīja.

9. aina

Ķēniņš un Piķieris atgriežas.

PIĶIERIS Ceļi ved uz visām pusēm,
Kurš ir īstais, diez.
Pāri visai zemei klājas
Tumsas plīvurs biezs.
Mežs ir pilns ar taku takām
Kā ar bultām stops.
Spīd vien vienaldzīgi Mēness —
Tumsas mutē zelta zobs.

Ezīt, ganiņ, kur tu esi?

EZĪTIS Tepat esmu.

PIĶIERIS Beidz spītēties. Izved mūs no meža. Ķēniņš dos tev lielu maku.

ĶĒNIŅŠ Ja tev nepietiek ar manu maku... Piķieri, velc ārā arī savējo!

PIĶIERIS Nezin, vai būs paņēmiens līdzī...

ĶĒNIŅŠ Pameklē vien. Še tev divi pilni maki. Saki ceļu! Rādi taku!

EZĪTIS Ķēniņ, dod man savu meitu!

PIĶIERIS Ej tu! Ej tu! Ej tu! Ej tu!

- EZĪTIS** Ķēniņ, savu meitu dodī...
- PIĶIERIS** Sodi viņu, Ķēniņ, sodi! Vai tu nesaproti, mazais nelga, ka Ķēniņam ir visādas iespējas tevi..., sacīsim — ietekmēt? Mēs veltīgi tērējam laiku! Es viņu vienkārši tā stingrāk saņemšu rokās! Ā! Ak tu Ezi, nolāpītais! Viņš man durs! Īsts zvērēns! Mežonis! Susēklis!
- ĶĒNIŅŠ** Es augsti vērtēju tavus centienus, mazais draugs, bet... Es izsaku savu nožēlu... Ir tomēr jārēķinās ar izveidojušamies apstākļiem... Būsim reālisti.
- PIĶIERIS** Es viņu....
- ĶĒNIŅŠ** Prātīgi, prātīgi. Viņš tomēr zina ceļu.
- EZĪTIS** Savāciet jūs savus makus! Ejiet paši meklēt taku!
- AMARILLIS** Ežuls ieliek zilenčērpā.
- CIRCENIS** Ķēniņš aizjāj zelta tērpā.
- PULKSTENIS** Desmit un vienpadsmit minūtes.
- CIRCENIS** Visas labas lietas — trīs. Gan jau atpakaļ nāks drīz.
- AMARILLIS** Dabiski. To prasa elementāra kompozīcija. Jāpiezīmē — tradicionālā kompozīcija. Es personiski dodu priekšroku pilnīgi cita tipa dramaturģijai.
- PULKSTENIS** Tik, tak, tik, tak. Jau nāk. Jau nāk.
- Piķieris viens pats.*
- PIĶIERIS** Ezīt, galā mūsu spēki!
Neuzkraj sev tādu grēku!
Glāb mūs! Ved no meža laukā!
Nikni zvēri apkārt šņaukā!
Lūsis, uzlekdams ar joni,
Aprija!
- KORIS, VISI** Ķēniņu!!?
- PIĶIERIS** Nē, tikai kroni...
Glāb mūs! Glāb mūs!

Viss vienalga! Lai ir
Gaisma tava alga!

EZĪTIS Vai to Ķēniņš pateikt vēlē?

PIŅĪERIS Kad ir dzīvība uz spēles... Vēlē! Vēlē!

Tad, kad dzeltēs meži, sili,
Zīrgu ņem un brauc uz pili!

KORIS Tad, kad dzeltēs meži, sili,
Zīrgu ņem un brauc uz pili!

CIRCENIS Ezītis nu omā jaukā
Izved tos no meža laukā.

AMARILLIS Starpbrīdis.

PULKSTENIS Piecpadsmit minūtes.

II CĒLIENS

I. aina. Ķēniņa pils

- GAISMA** Aizpeld zelta laiva,
Neaizskarot dzīli.
Neaizskarot dzīli,
Dzeltē meži, sili.
Iestrēgst saule sirdī
Tā kā zelta skrots.
Dzeltē meži, sili.
Cik ir ņemts, cik dots?
Garāmejot nošalc
Laimes drēbju viles.
Vai tu mīli kādu?
Dzeltē meži, sili.
Aizpeld zelta laiva,
Neaizskarot dzīli.
Neaizskarot dzīli.
Dzeltē meži, sili.
- ZAIGA** Vizma! Rota! Blāzma! Ausma! Mirdza! Gaisma! Kaut
kas notiek vārtu priekšā!
- BLĀZMA** Viens ar varu grib tikt iekšā!
- VIZMA** Sargi met ar akmeņiem, bet viņš izvairās no tiem!
- AUSMA** Sargi nevar saķert to! Tā kā ezis kamolā savelkas un
ierīpo!
- PIĶIERIS** Žēlīgs kungs, tas punduris ir patiešām atnācis!
- GAISMA** Kas viņš ir, šis spurainis?
- PIĶIERIS** Ak, tas ir viens ganelis. Izveda no meža šis, kad ar
ķēniņu mēs abi bijām maldījušies labi.

- GAISMA* Tātad glābējs?
- PIŅIERIS* Ežulis. Pakulu zaķis! Rakaris!
- GAISMA* Tātad glābējs. Un jūs pateicības vietā liekat akmeņus nu lietā?
- PIŅIERIS* Pagaid, Gaismiņ, tas nav viss! Viņš no mums ir izspiedis... Solījumu! Ežuls šis, sak, — dots pret dotu — taisās Ķēniņam par znotu! Piedod, Gaismiņ, tādu nievu, tevi prasīja par sievu! Kur mums abiem likties bija? Tad nu Ķēniņš apsoliņa. Ak, šis šmurgulis, šis spoks, protams, tas bij tikai joks. Žēl, ka viņš to nesaprata. Nekas, trieksim viņu ratā!
- MEITENES* Vai, vai, smieklī! Vai, vai, smieklī!
- AUSMA* Kāda Gaismai liktens balva — vīrs! Un vēl ar eža galvu!
- BLĀZMA* Re, kur ligavainis čāpo!
- VIZMA* Varbūt četrāpus viņš rāpo?
- ZAIGA* Princis dārgā kažokā!
- ROTA* Ligavaiņa uzvalkā!
- VISAS* Ha! Ha! Ha!
- AUSMA* Mūsu sapņus iztraucējis! Jāmet cūku aizgaldā!
- VISAS* Ha! Ha! Ha!
- GAISMA* Smieklī? Smieklī? Diezgan irgot! Kā jūs spējāt mani tirgot! Mani — Gaismu! Prātu tišu! Paga! Es jums parādīšu! Lai tad ir tā — dots pret dotu! Lai nāk Ķēniņam par znotu! Iešu es par sievu šim... Cilvēkam!
- MEITENES* Nē, ežulim!
- GAISMA* Vai ir ezis, vai ir zaķis, vai ir krupis, vai ir kaķis, man vienalga! Mani spīts kvēlo tā kā karsta plīts!
- PIŅIERIS* Ķēniņ, Ķēniņ, labi nav. Ezis pili iekšā jau!

2. aina

EZĪTIS Vai, žilbst acis! Kur ir Ķēniņš?

MEITENES Zēniņ, zēniņ, esi lēniņš!

EZĪTIS Ak, man apreibušas acis! Gaisma?

VIZMA Nē, es Vizma.

EZĪTIS Gaisma tu?

ZAIGA Es esmu Zaiga.

EZĪTIS Vai tu Gaisma?

MIRDZA Nē, es Mirdza.

EZĪTIS Gaisma, Gaisma, kas tu esi?
Kā lai zinu, kā lai minu?
Neredzējis, nepazinis,
Tavu vārdu gaiši svinu.
Gaisma, Gaisma, kas tu esi?
Sapnis? Blāzma? Rita svidums?
Ūdens mirga? Zvaigznes spīdums?
Tikai sapnis. Tikai ilgas.
Neredzējis atvados.

PIĶIERIS Ak tu sušķi! Kā tu driksti! Pelnījies tu esi riksti!

EZĪTIS Ķēniņ, uzklausi jel mani! Nācu lūgt tev piedošanu.
Toreiz tevi, Ķēniņu, negodīgi piespiedu. Biji toreiz
nāves baismās, tādēļ apsolīji Gaismu. Solījums, kas
briesmās dots, jātur nav, un necieš gods.

ĶĒNIŅŠ Tur tev taisnība ir, draugs. Redzu, ka šis zēns vēl
aug.

EZĪTIS Gaisma dārgums tavš viens vienīgs. Neesmu es
viņas cienīgs.

PIĶIERIS Tiesa gan, kur tāds gan der! Puse — cilvēks, puse —
zvērs.

EZĪTIS Māt, kā man duras! Māt, kā man sāp. Tūkstoš plēšigu

putnu manu muguru knābj! Māt, kā man duras!
lekšpusē adatas kažokam ir. Labāk man mirt!

Meitenes mēģina Ezīti pažēlot, noglāstīt.

ROTA Ai, man pirksts ir asinis!

MIRDZA Vai, man dzelkšņu pilna plauksta!

AUSMA Meža smārds tik tumšs un drūms!

ZAIGA Ak, viņš ir kā ērkšķu krūms!

VIZMA Man ir bail, viņš tomēr zvērs!

AUSMA Kā lai palīdz viņa mokām, ja to nevar skart ar rokām? Dosim viņam magoņdziru! Lai viņš nomierinās miegā. Mīkstā, baltā tā kā sniegā. Maigā tā kā zīda diegs. Miegš no sāpēm veldzi sniegš. Gaišs un liegš. Miegš.

GAISMA Dzer, tas tavas sāpes dzēsīs.

EZĪTIS Gaisma, Gaisma, tu tā esi? Ak, vienalga, ak, vienalga. Miegā karāšos kā valgā.

Ezītis dzer un aizmieg.

PULKSTENIS Vienpadsmit un septiņas minūtes.

AMARILLIS Pēdējais brīdis iejaukties! Magoņu dzēriens! Viņu taču te pataisīs par narkomānu!

CIRCENIS Kaņepes — to vēl varētu pieļaut. Tās mūsu senči arī lietoja.

MEITENES Kas tie tādi?

AMARILLIS Pēc visa spriežot, jūs te dzīvojat hermētiskā elitāriskumā. Nav brīnums, ka jums te ir absolūts informācijas vakuums.

PULKSTENIS Mēs jūs drusku reformēsīm. Tas ir, piedošanu, informēsīm. Pulksteni taču jūs pazīstat. Ļoti patīkami. Viņa ir Amarillis. Un viņš ir Circenis. Circenīt, tev atsejušās pastaliņas!

- CIRCENIS* Mēs esam Eziša īstenieki.
- AMARILLIS* Cīrcenis lieto nedaudz arhaisku leksiku. Mēs esam Eziša trinitāte. Populāri izsakoties — ideālā triāde.
- CIRCENIS* Mums jācenšas vienmēr turēties kopā. Pa vienam mēs esam drusku vienpusīgi.
- AMARILLIS* Es jūtu, ka jūs totāli nekontaktējat. Bet neviens nevar mani piespiest nolaisties līdz vidusmēra sapratnes līmenim! Cīrceni, runā tu!
- CIRCENIS, KORIS* Deva Dievs vajātai ciltij
Cerību pēdējo.
Deva Dievs mātei dēlu
Bezgala gaidīto.
- Lika tam savu cilti
Uz jaunu dzīvību celt.
Gods atkal lai gods.
Zelts atkal lai zelts.
- Deva Dievs mātei dēlu.
Viņš — esam visi mēs.
Dzimuši savām mātēm
Paaudžu paaudzēs.
- ĶĒNIŅŠ* Dīvaina šī Dieva balva.
Eža kažoks, eža galva.
- CIRCENIS* Gadsimtos krājušies sārņi,
Lūk, šajā kažokā.
Ja viņš to nenometis...
- MEITENES* Varbūt, ka nomet?
- KORIS* Bet kā?
- PIĶIERIS* Nav mūsu darišana! Tās ir viņa problēmas!
- ĶĒNIŅŠ* *Amarillim.*
Kundze... Jaunkundze... Jaunkundze, es jūs laipni ielūdzu pusdienās, kamēr mūsu kopīgais draugs mazliet atpūšas. Saprotams, arī personas, kas jūs pavada.

3. aina

EZĪTIS Laikam es joprojām guļu. Sapņoju joprojām es. Kādas skaņas, kādas krāsas! Vai jūs visas esat māsas?

MEITENES Jā, mēs esam māsas. Mēs esam gaisma.

Meiteņu deļa.

ZAIGA Es zaigoju debesu spožumā.

MIRDZA Es uzmirdzu cilvēku laipnībā.

VIZMA Es vizmoju radošā iedvesmā.

AUSMA Es uzaustu smaidā un draudzībā.

BLĀZMA Es blāzmoju dvēseles krietnumā.

ROTA Es rotājos pasaules skaistumā.

EZĪTIS Ak Dievs, kā man trūkst visa tā!

EZĪTIS Jūs esat gaisma? Visas?

MEITENES Visas. Katra maza gaismas lāse.

EZĪTIS Visas esat — Gaisma! Ak es muļķis! Tātad Gaisma ir tikai abstrakta ideja! Tikai abstrakta ideja...

ZAIGA Gaisma? Abstrakta?

VIZMA Gaisma? Abstrakta ideja?

VISAS Ha, ha, ha! Ha! Ha! Ha!

Nāk Gaisma.

MIRDZA Gaisma, tu esot abstrakta!

BLĀZMA Gaisma, vai tu esi abstrakta?

GAISMA Nu, kur tad ir Amarillis? Tā gudrā puķe. Prasiet tai.

Vai tu izgulēji miegu?
Nevelc kamolā jel sirdi.

- EZĪTIS** Ak, man nenāc klāt, es duros.
Negribēdams esmu ass!
- GAISMA** Ne tu ass, un ne tu duries.
Lūk, es tevi noglāstiju.
Lūk, es skaru adatiņas.
Nu nemaz man nedur viņas.
Lūk, es tavus dzelkšņus skaru,
Tavus matus...
- EZĪTIS** Tie ir sari!
- GAISMA** Tie nav sari. Tie ir mati.
Lūk, es tavu roku ņemu...
- EZĪTIS** Tā nav roka, tā ir ķepa!
- GAISMA** Tā nav ķepa. Stipra delna.
Silta, balta.
- EZĪTIS** Tā ir melna!
- GAISMA** Lūk, es tevi viegli skauju...
Ezīt, sevī neieraujies...
Lūk, es tavus dzelonīšus
Piespiedišu pie sava vaiga.
Tava elpa...
- EZĪTIS** Zvēra elpa!
- GAISMA** Tava elpa, silta, maiga...
Rokas tev ap pleciem viju...
- KORIS** Noskūpstija!
- EZĪTIS** Kas tas bija? Kas tas bija?
Kas gan notiek? Šuves šņirkst,
Lūstot adatiņas čirkst.
Dzeloņi man laukā krit,
Karsta gaisma dzīslās rit.
Kažoks tā kā āda lobās,
Smagums zūd, un sāpes gaist...
- GAISMA** Ezīti, tu kļūsti skaists!
Skūpsti mani!...

MEITEŅU KORIS Tu zaigosi debesu spožumā.
Tu blāzmosi dvēseles krietnumā.
Tu rotāsies pasaules skaistumā.

4. aina

ĶĒNIŅŠ Princese! Kas man jāredz! Tu bučojies! Ar Ezi! Kategoriski protestēju! Un jūs visas! Manas pils spožums!

PIĶIERIS Spožums un posts!

ĶĒNIŅŠ Ezīt, klausies! Es tev izsaku visdziļāko pateicību Ķēniņa, tas ir, savā, vārdā par to lielo ieguldījumu, ko tu esi devis Ķēniņa, tas ir, manas, glābšanas gadījumā... Bet nu viss! Viss!

Tu ciemojies pilnības valstībā,
Kur Dieva smieklus var smiet,
Bet, draudziņ, viss beidzas, un tagad
Laiks tev uz mājām iet.

Tu ciemojies pilnības valstībā,
Bet vārtiem reiz jāveras ciet.
Tu biji, tu juti, tu redzēji.
Nu laiks tev uz mājām iet.

Tu ciemojies pilnības valstībā,
Kur mirklīgu laimi var liet,
Bet, draudziņ, viss beidzas, un tagad
Laiks tev uz mājām iet.

PULKSTENIS Tiešām, tuvojas pusnakts.

CIRCENIS Kas par daudz, tas par skādi. Un ne es tā ģērbies, nekā...

AMARILLIS Kas man tomēr imponē, ir Ķēniņa konsekventais konceptuālisms, turpretī princesē es tādu kaut kā nemanu! Kaut kā nemanu!

GAISMA Mana nostāja ir pilnīgi konsekventa. Esmu apsoluta Ezitim par sievu, un solīts makā kritis!

ĶĒNIŅŠ Ezītis pats ir no tevis atteicies. Viņš pats ir atsaucis savu prasību pēc tevis. Viņš taču saprot... Viņš nav muļķis.

EZĪTIS Es būšu muļķis,
Ja tas nozīmē — milēt.
Es būšu muļķis,
Ja tas nozīmē — alkt.

Mana sirds ir kā pilna krūze,
Kurā plisums
Kā dzislojums smalks.
Es būšu muļķis,
Ja tas nozīmē — milēt.
Es būšu muļķis,
Ja tas nozīmē lemt
Savu dzīvību atdot Gaismai,
Ja vien Gaisma
To gribētu ņemt.

ĶĒNIŅŠ Piķieri! Es gribu medibās! Es gribu prom! Es to visu nepanesu. Meitiņ, es nedomāju, ka tu vari būt tik nežēlīga! Lai arī Ezītis, viņam tomēr sirds ir krūtīs. Ar lellēm tu vairs nespēlējies, nu tu spēlējies ar ežiem. Tu paspēlējies, tu paspēlējies, nu diezgan.

PIĶIERIS Nepaliec par apsmieklu, Ežuli! Vai tu neapjēdz savā eža paurī, ka ar tevi te dzen jokus! Gaisma vienkārši spītējas. Viņa mūs speciāli kaitina! Viņas lepnums ir aizskarts par to, ka tādām kā tu, kaut arī tikai joka pēc, viņa apsoluta par sievu. Ar princesi nodarbosies viņas ētikas pasniedzēja, bet tu tagad žigli ej mājās! Atpakaļ pie savām Cūkām!

GAISMA Neej, Ezīt, tas nav tiesa!

PIĶIERIS Kas nav tiesa? Atgādiniet, ko viņa teica, tādu precinieku ieraugot.

KORIS Vai ir ezis, vai ir zaķis, vai ir krupis, vai ir kaķis. Man vienalga, manī spīts kvēlo tā kā karsta plīts!

EZĪTIS Vai tā tiešām viņa teica?

TASSEL
KNEES
NEW BUCKY DEVIL
HERBERT CAMPBELL

- KORIS* Teica. Teica.
- GAISMA* Ezīt, neej! Jā, es teicu! Jā, es teicu! Bet es tevi vēl nepazinu. Es nezināju, kas tu esi un no kurienes tu nāc.
- PIŅĪERIS* No kurienes nāc, turp arī ej atpakaļ. Ej, ej, no kurienes nācis!
- EZĪTIS* Es nāku no trūdošām lapām,
Kas dvingo kā zābaku smērs,
Kur kamolā raujas, kad tuvojas
Par tevi kāds spēcīgāks zvērs.
- KORIS* Kur vien eži, kur vien meži,
Kur tik tāl' vien sapnis tiek —
Bļodiņu ar siltu pienu
Liktenis lai priekšā liek.
- EZĪTIS* Es nāku no dubļiem un purviem,
Kur sejas kā atvāztas āvas,
Es nāku no mēslu kaudzes,
Es nāku no tumsas un nāves.
- KORIS* Kur vien eži, kur vien meži,
Kur tik tāl' vien sapnis tiek —
Bļodiņu ar siltu pienu
Liktenis lai priekšā liek.
- EZĪTIS* Es eju, kā nācis — uz trūdošām lapām, kas dvingo
kā zābaku smērs. Ņemiet to pusi, kas — cilvēks, sev
paturu pusi, kas — zvērs.
- GAISMA* Nē, tavs nākums ir daudz tālāks!
Nē, daudz tālāks sākums tavs!
Ceļa galā tava māte,
Ziediem apbirusi, stāv.
- Nē, tavs nākums ir daudz lielāks.
Cauri mūžiem gaišums krāts,
Tev virs galvas svētīdama
Saule stāv kā Dieva prāts.
- Nē, tavs nākums ir daudz tālāks.
Cauri dubļiem medus lās.

Ziedu acīm tava zeme
Preti raugās cerībās.

Nē, tavs gājums ir daudz tālāks,
Un es tevīm līdzī gribu,
Nevis dāvinu, bet lūdzu —
Pieņem manu mīlestību!

EZĪTIS Gaisma, tavu vārdu minu.

GAISMA Tikko teikts, nu tu to zini.

KORIS Zina, zina! Liec vēl just! Eža kažociņam zust!

GAISMA Kā es agrāk nepamanīju, ka te ir visādas sprādzītes,
ko var atsprādzēt, ka te ir visādas podziņas, ko var
atpogāt, ka te ir saites, ko var atsaitēt, un te taču
pavisam parasts rāvējslēdzējs.

KORIS Vajag tikai mīļu roku, kas var saites atraisīt, vajag
tikai gaišu acu, kas var sprādzes ieraudzīt! Eža
kažoks lobās! Krit!

GAISMA Vēl tu esi projāmbēdzējs? Vēl tu šaubies?

KORIS Rāvējslēdzējs!

Eža kažociņš krit pie kājām.

EZĪTIS Tava elpa man uz sejas...
Vai tā dzīve? Vai tā dzeja?

GAISMA Nejautā, es tevi lejos.

EZĪTIS Tavas lūpas, tavi mati...
Sirdi sabrauc zelta rati...

GAISMA Tavi pleci stipri, plati.

EZĪTIS Augums mans kā ēze kaist,
Pats no sevis vaļā laists...

GAISMA Ezīti, tu esi skaists.

- EZĪTIS* Tu kā migla maigi garo.
- GAISMA* Tu kā jaunais Mēness staro.
- EZĪTIS* Zvaigznes spīdums.
- GAISMA* Rīta svīdums.
Asins saplaukst tūkstoš ceros.
Es kā durvis vaļā veros.
- EZĪTIS* Dzeru, dzeru, neatdzeros.
- GAISMA* Tava elpa man uz sejas.
Vai tā dzīve? Vai tā dzeja?
- EZĪTIS* Nejautā, es tevī lejos.
- MEITENES, KORIS* Tu zaigosi debesu spožumā.
Tu mirdzēsi cilvēku laipnībā.
Tu vizmosi radošā iedvesmā.
Tu ausīsi smaidā un draudzībā,
Tu blāzmosi dvēseles krietnumā.
Tu rotāsies pasaules skaistumā.
- PULKSTENIS* Ja mana dzeguzīte būtu dzīva, kā viņa tagad kūkotu...
- AMARILLIS* Ķīmija... Elektromagnētisms... Dzīves matērijas noslēpumainās plūsmas... Es absolūti neesmu sentimentāla. Vienkārši bioloģisks un sociāls optimisms. Mīlestība kā ontoloģizējošs rituāls...
- CIRCENIS* Amarillīt, vai tu neesi saslimusi, mīļā puķe?
- AMARILLIS* Varbūt, varbūt... Man vajadzēs konsultēties ar psihoanalītiķi...
- ĶĒNIŅŠ* Ziedi vist, bet tukšas vāzes. Runas liekas! Ritu — kāzas!
- KORIS* Kāzas! Kāzas! Kāzas! Kāzas!
- CIRCENIS* Ķēniņš...

- AMARILLIS** Karietē nu lika...
- PULKSTENIS** Iejūgt zirgus dūkanus...
- VISI TRĪS** Un uz pili steigšus atvest Ežuliņa vecākus.

5. aina

- TĒVS** Kur viņš ir? Kur viņš ir? Tas? Šitas? Manu dēliņ! Nu es varēšu izkopt savu individualitāti, savu iekšējo pasauli! Attīstīt savus talantus. Rakstīt un komponēt! Komponēt un rakstīt! Kad man ir tāds dēls! Divi metri! Nu gandrīz divi metri! Kauls no mana kaula, miesa no manas miesas. Un līgava — kā bilde. Ak, tu manu mīļo vedekliņ!
- EZĪTIS** *daudz uzmanības tēvam nepievēršot, griežoties pie mātes.*
Nedomāji, necerēji?
- MĀTE** Gan domāju, gan cerēju.
Visu mūžu cerē sirds.
Katram pirkstā gaismas gredzens
Jau no piedzimšanas mirdz.
- Šim nodzisa, tam pazuda,
Citam Liktenis to zog.
Pat, ja ciet ir visas durvis,
Vajā vienmēr gaismas logs.
- Gan gaidiju, gan cerēju.
Visu mūžu māte cer.
Nu šai brīdī pati Laime
Pilnu klēpi gaismas ber.
- EZĪTIS** Mīļo māt!
- GAISMA** Mana māte sen kā mirusi. Vai drīkstu nu tevi saukt par māti?
- MĀTE** Mīļie bērni! Sauciet mūžam.
- EZĪTIS** Es skūpstu tev rokas, māt.

GAISMA Es skūpstu tev acis, māt.

ABI Stāvi mums mūžam klāt!

KORIS Stāvi mums mūžam klāt!

6. aina

Dzīru deļa.

KORIS Lai svinam šo mirkli, šo dzīvi.
Kas zin, kā mums rītu ies.
No nebrīves ceļā uz brīvi
Par gaismu priecāsimies!
Lai dzeloņiem, dzelkšņiem un dadžiem
Laiks taisnīgu tiesu lemj
Un izrauj ar saknēm ārā
No sirdīm un sētmalēm!
Lai svinam šo mirkli, lai svinam,
Par gaismu lai priecājamies!
Lai piepildām kausus! Kas zina,
Kā rītu mums visiems ies!

PIŅIERIS Uzmanību! Ieradušies vēl kādi nepazīstami apsveicēji!

Uznāk Cūkas.

PIRMĀ CŪKA Mīļi sveicam jauno pāri!

OTRĀ CŪKA Eža tēvu, māti arī!

TREŠĀ CŪKA Tevi, ķēniņ, mīļi sveicam.
Dažas dzejas rindas teicam:

CETURTĀ CŪKA Daudz baltu dieniņu!

PIRMĀ CŪKA Sviestu un pieniņu!

OTRĀ CŪKA Laimiņa dodī...

TREŠĀ CŪKA Pilnu bļodu! Pilnu bļodu!

CETURTĀ CŪKA Pilnas siles, tas ir, plauktus!

- PIRMĀ CŪKA** Ratus nebrauktus un brauktus!
- OTRĀ CŪKA** Smalkas baudas!
- TREŠĀ CŪKA** Daudz, daudz naudas!
- PIRMĀ CŪKA** Teļus, teķus.
- TREŠĀ CŪKA** Olas, speķus.
- CETURTĀ CŪKA** Siltus deķus!
- OTRĀ CŪKA** Mikstus spilvenus kā pūkas!
- VISAS CŪKAS** To jums visu novēl...
- KORIS** Cūkas!
- VISAS CŪKAS** Bijušās! Bijušās!
- PIRMĀ CŪKA** Mēs esam mainījušas nosaukumu.
- OTRĀ CŪKA** Mēs jūs sveicam Bē Cē Pē vārdā!
- VISAS CŪKAS** Bijušo Cūku Pulka vārdā!
- Bijušo Cūku deļa.*
- CŪKAS** Ak, tādā prieka brīdī,
Ko visi liksmi svin,
Ka reiz kāds bijis cūka,
Vai tas vairs jāpiemin?
Ja kažoks nekrit nost
Ne nomodā, ne dusā,
Tad atliek tikai vienīgi
Griezt to uz otru pusi.
Griežam šā un griežam tā,
Kamēr viss ir kārtībā!
- PIŅIERIS** Viss ir kārtībā! Viss ir kārtībā! Ciemiņi, pie galda!
Pie galda, mīļie viesi, pie galda!
- PIRMĀ CŪKA** Man ir tik briesmīgi žēl...
- OTRĀ CŪKA** Kas tad nu? Nejauc ārā noskaņu!
- PIRMĀ CŪKA** Ka es tāds puscūcis palieku...

- TREŠĀ CŪKA* Mirkļa vājums, mīlit, mirkļa vājums...
- OTRĀ CŪKA* Pie galda aicina, vai nedzirdi!
- CETURTĀ CŪKA* Viss ir kārtībā! Viss ir kārtībā!
- PIRMĀ CŪKA* Es arī gribu!
- OTRĀ CŪKA* Nu taču tu arī dabūsi! Nāc! Divreiz var neaicināt.
- PIRMĀ CŪKA* Es gribu gaismu... Gaišumiņu!
- TREŠĀ CŪKA* Vilks! Vilks!
- PIRMĀ CŪKA* Lai ir. Lai ir vilks!
- TREŠĀ CŪKA* Kāds vilks? Es saku, ka vilks elektrību, levilks reiz elektrību arī mūsu kūti.
- PIRMĀ CŪKA* Es gribu gaismu... dvēselē!
- CETURTĀ CŪKA* Kur tad tās gaismas tik daudz ņems? Ķēniņam ir tikai viena meita.
- PIŅĪERIS* Vai jums tur kādas problēmas? Visi jau sēžas pie galdiem.
- CETURTĀ CŪKA* Nieki! Viss kārtībā!
- PIRMĀ CŪKA* Es prasu, kas tā par rasu
Acis manās?
Tā laikam ceļas
No ilgošanās.
- Tā ceļas no manis paša?
Ak, kas man kaiš?
Kas manī notiek —
Tik gaišs, tik gaišs?
- Es prasu, kas tā par rasu?
Kas tā par rasu, es prasu.
- OTRĀ CŪKA* Neko nesaprotu.
- TREŠĀ CŪKA* Nervi.

- CETURTĀ CŪKA** Varēja jau vispirms paēst un tad skriet.
- PIĶIERIS** Ko viņš prasa, kas par rasu?
- TREŠĀ CŪKA** Viņš prasa, kur lai ņemot tik daudz gaismas.
- PIĶIERIS** Ūja, kas nu tur ko uztraukties! Mums taču te vēl tik daudz neprecētu meiteņu! Vizma, Blāzma, Rota, Ausma, Mirdza, Zaiga...
- ĶĒNIŅŠ** Tas nozīmē, ka mums priekšā vēl daudz kāzu!
- CIRCENIS** Es ierosinu tās visas svinēt pēc senču paražām. Es vēl atceros, kā to darija pirms tūkstoš gadiem.
- AMARILLIS** Oficiāla laulība, es palieku pie saviem ieskatiem, ir tīrā birokrātija! Fundamentālistisks formālisms!
- PULKSTENIS** Vai beidzot kāds mani uzvilks?
- EZĪTIS** Protams! Tev taču būs jāiezvana jauns laiks! Un mēs neviens nedrīkstam aizgulēties!
- Uzvelk Pulksteni.
- KORIS** Lai svinam šo mirkli, šo dzīvi.
Kas zin, kā mums rītu ies!
No nebrīves ceļā uz brīvi
Par gaismu priecāsimies!
- PULKSTENIS** Tuvojas pusnakts.
- AMARILLIS** Ja kāds domā, ka tās ir beigas, tad viņš maldās.
- CIRCENIS** Nekad nevajag domāt — nu ir beigas! Nekad!

7. aina

Gaisma. Ezītis. Koris.

GAISMA Guli, mans mīļais, viss piepildīts.
Guli, mans mīļais, līdz ataust rīts.
Zvaigžņu stari pār tevi lai stīdz.
Kurp iesi sapnī? Ņem mani līdz.

Pat sapnī lai esam mēs kopā.
Guli, mans mīļais, viss piepildīts.
Guli, mans mīļais, līdz ataust rīts.
Manu roku vainags ap tevi vits.
Nav nekā, kas spētu mūs šķirt.
Guli, mans mīļais, viss piepildīts.

Ai, kas tas? Eža kažoks — riebīgs, ass! Pāri gul-
tas galam sviests, asins, sviedru piesūcies! Slej uz
augšu adatas, tā kā dzīvs tas izskatās! Iedomas! Tā
tikai skranda, atmiņas tas augšā vanda. Kad mans
mīļais ritu celsies, kažoks atkal sirdi dzelsies. Kur to
noslēpt, kamēr nakts? Skapī slēgt? Vai zemē rakt?
Ak, man ir no viņa bail! Krāsns mutē uguns gail.

KORIS Krāsns mutē uguns gail!

Gaisma iemet kažoku uguni.

KORIS Karstas uguns mēles pliv...
Kažoks svaidās tā kā dzīvs...
Kažoks saraujas kā dzīvs...
Kažoks izstiepjas kā dzīvs...
Kažoks ievaidas kā dzīvs...
Deg! Deg! Deg! Deg!

EZĪTIS Deg, Deg! Deg! Deg! Es degu! Es degu! Es smoku!
Kāpēc uz sārta? Kāpēc jūs mani sadedzināt? Uguns
suņi mani gabalos plēš! Nav, kas šo uguni dzēš!
Gaisma! Uguns! Ugunsgaisma! Es degu! Es degu!

GAISMA Attopies, attopies, mīļais! Mosties! Mosties! Tas ti-
kai nīstais kažoks, kas deg! Tavi dzelkšņi un dzeloņi,
tavs sāpinātājs tur sadeg, tava zvēra āda tur sadeg!

EZĪTIS Es degu! Es degu!

GAISMA Visas briesmas, viss jaunums tur sadeg. Tikai tagad
tu esi pa īstam brīvs! Ezīt, tu esi brīvs! Lūk, kažoks
jau izplēn oglēs...

EZĪTIS Gaisma, ardievu, es izplēnu oglēs...

GAISMA Nē, nē, tu tikai murgu miegā! Tas ir tikai kažoks, kas
sadedz! Mosties, mosties, Ezīt! Ak Dievs, viņš deg kā
ugunīs!

- EZĪTIS** Es būšu dzīvs, tik kamēr ogles gailēs. Es biju ezis. Kas es tagad esmu? Man nav pat vārda, kurā uzrunāt...
- GAISMA** Es teikšu — mīļais, vienīgais...
- EZĪTIS** Es biju ezis. Kas es tagad esmu? Kam pieder šī gludā āda? Tāda pati kā miljons citu gludenu ādu. Pretīgi gludena āda! Kam pieder šī seja? Tāda pati kā miljons citu seju. Pretīgi gludena seja! Šīs rokas, šīs kājas, šī mute, kas runā to pašu, ko miljons citas mutes. Kas es esmu? Viss mani sadedzināts, tukšs un izplaucēts. Es biju ezis...
- GAISMA** Piedod, piedod.
- EZĪTIS** Gaisma, es tomēr atradu tevi. Es pazinu tevi, es biju tevī. Cik ir pulkstenis? Ak Dievs! Viņi ir pagalam. Viņi visi ir pagalam. Circenīt, tu esi pagalam, Amarilli... Lēni, Gaismiņ, pamazām es būtu ticis no kažociņa vaļā. Kādēļ tu man neko nejautāji! Es būtu teicis: pagaidi, Gaismiņ, pagaidi, kažociņa kreisās puses kabatiņā ir mana dvēselīte. Tā ir mana dzīvība. Saudzē to. Tā es būtu teicis. Kreisās puses kabatiņā...
- GAISMA** Piedod, mans mīļais, mans vienīgais... Ja tu mirsi, tad zini, ka es arī nodzisišu.
- AMARILLIS** Pagaidiet, pagaidiet! Kurš te mirs? Kurš te dzisis? Šitāda atmosfēra man nepatīk!
- CIRCENIS** Ezīt, kad tu nākamreiz būsi pie manis aizkrāsne, es tev izstāstīšu pasaku par putnu, kas piedzimst pats no saviem pelniem.
- PULKSTENIS** Paskaties uz mani!
- CIRCENIS** Tad ta brīnumi! Tava ciferblate ir atkal gaiša! Ceijeri spīd pa gabalu!
- AMARILLIS** Ciferblate! Ceijeri! Kā tu, Circeni, runā! Anahronisms.

EZĪTIS Pulksteni, Amarilli, Circeni! Jūs esat dzīvi? Jūs nesadegāt kreisajā krūšu kabatiņā?

CIRCENIS Taisnības labad jāsaka, ka es izlēcu pēdējā mirkli. Šitāds lēciens tūkstoš gadu vecumā nav nekāds joks, esmu ar sevi apmierināts. Vienu pastaliņu gan esmu pazaudējis.

AMARILLIS No palodzes uz pasauli par daudz labs skats, lai es te taisītu kaut kādus autodafē. Es tikai baidos, ka mans "Pasaules Amariļļu katalogs" būs apsvilis.

PULKSTENIS Bet es... Bet man! Eh, nav laika pļāpāt! Pusnakts!

Sāk kūkot Pulksteņa dzeguzīte, saprotams, divpadsmit reižu.

PULKSTENIS Mana dzeguze! Mana dzeguze! Viņa ir atkal dzīva!

EZĪTIS Mēs visi esam dzīvi!

GAISMA Mēs visi esam dzīvi!

**KORIS UN VISI
IZRĀDES
DALĪBNIEKI** Mēs visi esam dzīvi!
Lai dziesma plūst kā straume,
Kad aizsprosts vaļā rauts.
Mēs visi esam dzīvi,
Un tas ir ļoti daudz.

Lai sirds kā dzeguzīte
Pēc gaismas vienmēr sauc.
Mēs visi esam dzīvi,
Un tas ir ļoti daudz.

MEŽA GULBJI

Muzikāla poēma
Pēc H.K.Andersena pasakas motīviem

1978 - Paskaiti, Ar žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1978)

1979 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1979)

1980 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1980)

1981 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1981)

1982 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1982)

1983 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1983)

1984 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1984)

1985 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1985)

1986 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1986)

1987 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1987)

1988 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1988)

1989 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1989)

1990 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1990)

1991 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1991)

1992 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1992)

1993 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1993)

1994 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1994)

1995 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1995)

1996 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1996)

1997 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1997)

1998 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1998)

1999 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (1999)

2000 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (2000)

2001 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (2001)

2002 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (2002)

2003 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (2003)

2004 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (2004)

2005 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (2005)

2006 - Tiesiog, kaip žinau, kaip patalpa? Iš ko, kaip patalpa? (2006)

Personas

PRINCESE ELĪZA

VIENPADSMIT PRINČI, ELĪZAS BRĀĻI

ĶĒNIŠĀ, VIŅU TĒVS

PAMĀTE

PAMĀTES SVĪTA

ĒRCE

BLAKTS

ODS

UTS

AIZJŪRAS JAUNĀIS ĶĒNIŠĀ

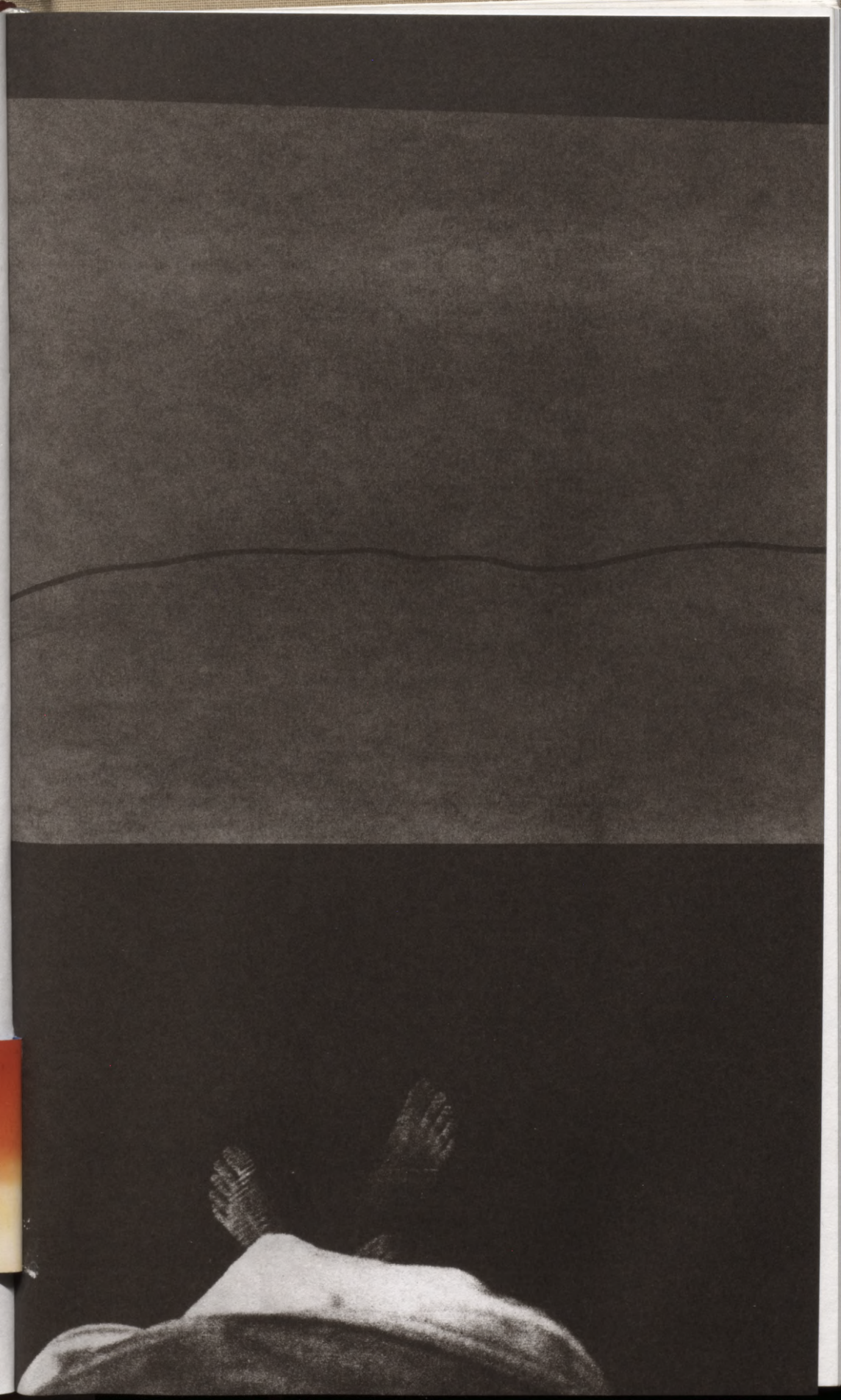
MINISTRIS

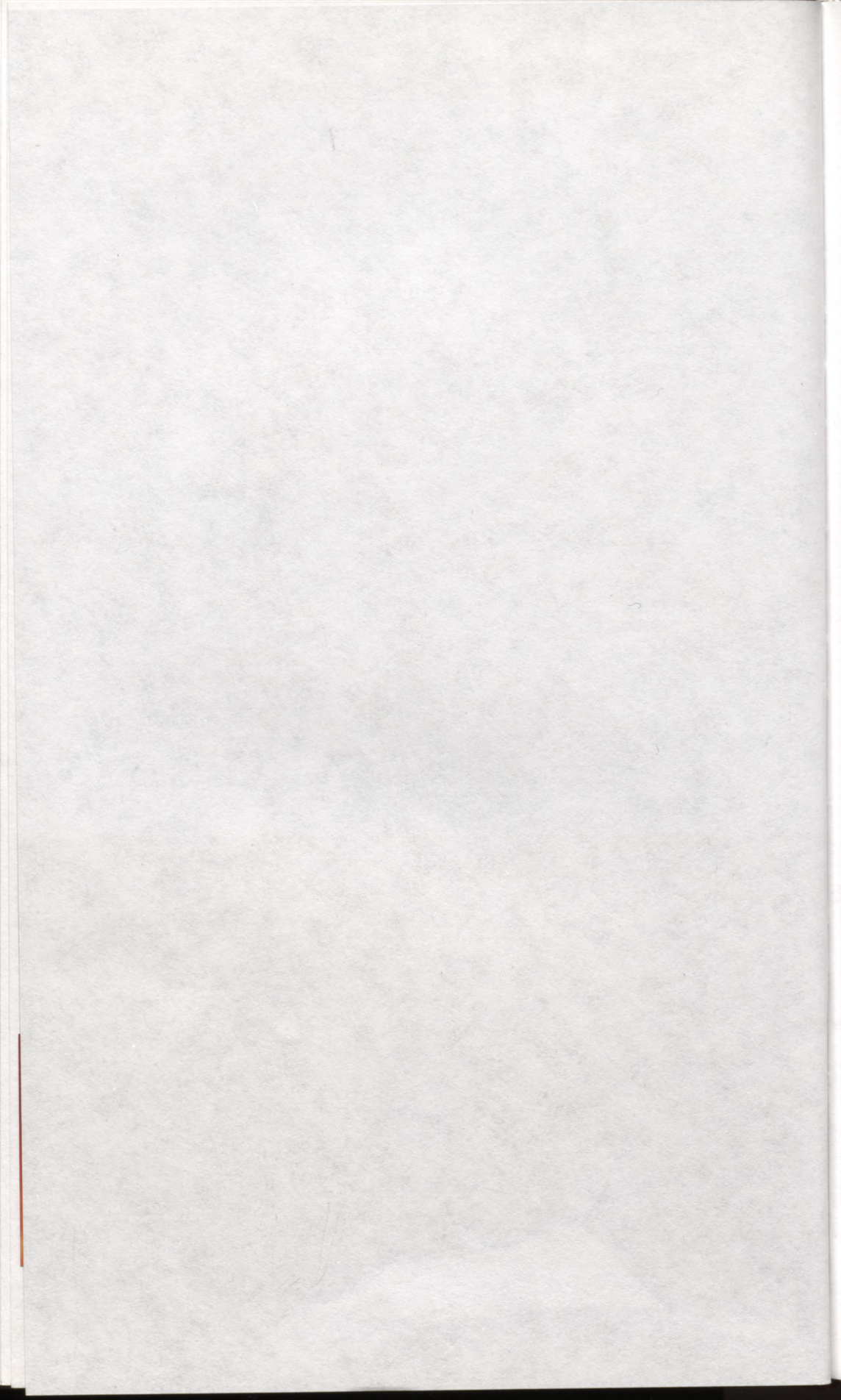
JŪRAS BALSS

KORIS — galma ļaudis, galma dāmas, galma kungi, Rozes, Vecā kaija, Kaijas, Aizjūras Jaunā ķēniņa medību draugi, raganas, tauta, utt.

Persons

PRINCE ELZA
VIRBODSUNT PRINCE ELIAS BRILL
KEMING WILHELM
KAMATE
KAMATES SVITA
ERCE
BLATE
GOS
VIT
KINDAS JAVANS KEMING
KINDERS
KINDAS BALS
KORIS — KINGS (KING) KING DAN DE KING
KING KING KING KING KING
KING KING KING KING KING
KING KING KING KING KING

Satura pārstāsts

I CĒLIENS

Reiz dzīvoja kāds ķēniņš, kuram bija vienpadsmit dēli un meita — Eliza. Viņu māte bija sen jau kā mirusi, tomēr viņas milestības gaisma arvien vēl atstarojās prinču un princeses sejās. Pili valdīja saticība un miers. Prinči bija jau gana lieli, lai kaltu plānus, kā padarīt savu zemi skaistāku un cilvēkus — laimīgākus. Princese Eliza augdama kļuva arvien daiļāka, it kā viss pils dārzā augošo rožu skaistums būtu saplūdis viņā. Eliza milēja rozes un pasauli, kas vēl nekad nebija nodarījusi viņai pāri. Bet visvairāk Eliza milēja savus brāļus. Un prinči par visu vairāk milēja savu māsiņu, jo viņi taču bija cilvēki.

Tomēr vienmēr laimīgi dzīvot tiem nebija lemts. Ķēniņš ieveda pili jaunu ķēniņieni. Viņa ienāda cilvēkus un labāk biedrojās ar kukaiņiem. Pamātes ļaunums bija tik liels, ka spēja pārvērst cilvēkus putnos, zvēros un kukaiņos. Pamāte alka valdīt šai pili, šai zemē un visā pasaulē. Tādēļ viņa pūlējās tikt vajā no tiem, kas sevi kā dārgāko mantu glabāja cilvēcību.

Pirmie pamātes ļauno spēku sajuta vienpadsmit prinči. Nemiers pārņēma viņu dvēseles, un viņi vairs nespēja sekot mācībām. Viņi kļuva izklaidīgi, lasot savas iemīļotās grāmatas. Viņus satrauca likumotās linijas kartēs, kas karājās mācību istabā pie sienas. Pamāte zināja, kā izmantot jaunekļu ilgas pēc plašās pasaules. Viņa nobūra prinčus par meža gulbjiem, lai tie aizlidotu un nekad neatgrieztos.

Pamāte labprāt būtu pārvērtusi par putnu arī princesi Elizu, taču neuzdrošinājās, jo ķēniņš katru dienu vēlējās redzēt savu skaisto meitu. Pamāte nolēma rīkoties citādi. Viņa cerēja saindēt Elizai gaišās domas, saduļķot skaidrās jūtas un padarīt viņu nespēcīgu, sējot šaubas un apjukumu Elizai sirdī. Bet, kad tas neizdevās, viņa izdarīja tā, lai pats ķēniņš nepazitu savu skaisto, vienīgo meitu un izraidītu viņu no pils.

Pamātes burvestība pret prinčiem tomēr nebija piepildījies līdz galam. Pa dienu gan tie bija putni, kas laidelējās bez mērķa, meklējot barību, bet naktis apburtie putni atkal kļuva par cilvēkiem. Viņi nezināja, cik ilgi tā vēl būs, bet skaidri zināja vienu — jālidu projām, pāri plašajai jūrai, jo pamātes asinskārie putnu suņi jau bija viņiem uz pēdām. Eliza, izdzīta no pils, meklēja savus mīļos, labos brāļus. Tie taču bija vienīgais, kas viņai vēl palicis. Viena viņa klīda pa apkārtnes mežiem, līdz beidzot nonāca pie jūras. Nebija neviena, kam savas bēdas izsūdzēt. Vienīgi balti gulbji nolaidās jūrmalas smiltis. Liels bija Elizai prieks, bet vēl lielākas bija viņas sāpes, satiekot brāļus un uzzinot, kas ar viņiem noticis.

Eliza saprata, ka ir vienīgā, kas varētu brāļus glābt, taču nezināja, kā to izdarīt. Skaidrs bija tikai tas, ka brāļi šeit palikt nedrīkst un arī Elizai jādo-
das brāļiem līdzī — pāri jūrai, pretī nezināmajam. Visu nakti brāļi bija tiklu
no saknītēm un kārklu klūgām, lai varētu tajā nest līdzī māsu. Ceļojumā
draudēja lielas briesmas viņu dzīvībām, jo vienā dienā jūru pārlidot nebija
iespējams. Vajadzēja pārnakšņot uz maza klintsakmens jūras vidū. Bet vai to
izdosies laikus sasniegt, pirms gulbji atkal pārtop cilvēkos?

II CĒLIENS

Visu laiku, gan lidojot pāri jūrai, gan nonākot svešajā krastā, Eliza do-
māja par to, kā atbrīvot brāļus no burvju varas, taču padoma nezināja. Bla-
kus elpoja lielā, mūžīgā jūra. Tā uzklausīja Elizās lūgšanu un atklāja, kā brāļi
glābjami. Jā, to varēja izdarīt tikai Eliza. Viņai bija jāplūc asās, dzelošās nāt-
res un jānovij no tām brāļiem vienpadsmit krekli. Un pats galvenais — šajā
laikā viņa nedrīkstēja runāt. Kādam no brāļiem būtu jāmirst, ja viņa izru-
nātu kaut vārdu.

No gulbju ceļiem atgriezušies, brāļi nesaprata, ko dara Eliza un kāpēc tas
jādara. Viņus sadusmoja māsas klusēšana. Tie aizlidoja aizvainoti tad, kad
viņos atkal modās putnu daba. Eliza atkal palika viena svešajā krastā. Viņas
sirdī dega viena vienīga vēlēšanās — atbrīvot brāļus. Viņa plūca nātres. Tās
svilināja viņas maigās rokas, taču Eliza bija kreklus un klusēja.

Kādu dienu, kad vairāki krekli jau bija novīti, (bet to darīt kļuva aizvien
grūtāk, jo rokas bija vienās čūlās un tulznās), jā, kādu dienu Eliza izdzirda
medību troksni. Tās zemes Jaunais ķēniņš tur medijs ar saviem draugiem. Cik
jauns un skaists viņš bija! Eliza būtu varējusi paslēpties, bet mednieki, pa-
manījuši lidojam gulbju baru, dzirās tos šaut. Eliza nu vairs nedrīkstēja slēp-
ties. Jaunais ķēniņš iemilēja skaisto meiteni no pirmā acu uzmetiena, un arī
Elizā modās līdz šim nepazītas jūtas. Tomēr viņa nedrīkstēja aizmirst savu
uzdevumu, un, Jaunajam ķēniņam par nesaprašanu, visvairāk baidījās izlaist
no rokām asās nātres un jau gatavos kreklus.

Arī prinčiem šai laikā neklājās viegli. Naktis viņus biedēja nezināmā
stunda, kad viņu cilvēcība tiks laupīta pilnīgi. Saulei norietot, viņi ilgojās
pēc mājām un skuma par atkal pazudušo māsu. Visdziļāk skumjas izjuta
jaunākais brālis.

Jaunā ķēnina pili Elizai būtu varējusi sākties vislaimīgākā dzīve, ja vien...
Jaunais ķēniņš viņu ietērpa greznās drēbēs un rotāja ar visskaistākajām
rotām. Viņš arvien vairāk iemilēja Elizu un pūlējās viņu iepriecināt. Vienīgi
Ministram nepatika Eliza un galma dāmas viņu izsmēja. Tas nesāpināja Elizu
tik daudz, kā tas, ka viņa nedrīkstēja izstāstīt visu labajam Jaunajam ķē-
niņam. Eliza redzēja, cik ļoti tas viņu apbēdina. Eliza neslēpa savas siltās jū-
tas pret viņu, bet... Ak, ja viņa drīkstētu runāt! Eliza raizējās, kur ņems nātres
brāļu krekliem. Tās šeit auga tikai kapsētā. Elizai bija jāsaņem un jāiet.
Naktī, tumsā viņa lavijās ārā no pils. Galma dāmas viņu izsekoja un sprie-
dums bija gatavs — Eliza ir ragana!

Jaunais ķēniņš tik ļoti milēja Elīzu! Sajutis arī pretmīlestību, viņš paziņoja Ministram par kāzām. Ministrs bija sašutis un pūlējās pārliecināt ķēniņu, ka Elīza ir ragana un burve. Viņš aizveda Jauno ķēniņu uz kapsētu naktī, kad tur pulcējās raganas. Elīza arī tonakt, lai cik grūti tas nenāktos, bija devusies uz kapsētu pēc nātrēm. Tur, raganu barā iejauktu, viņu ieraudzīja Jaunais ķēniņš.

Ministrs aicināja ļaudis spriest raganai tiesu. Un ļaudis nolēma — ragana jāsadedzinā sātā. Tikai viens Elīzas vārds būtu varējis visu paskaidrot un viņu glābt, tomēr Elīza klusēja. Sārts jau bija sakrauts. Saniknotos ļaudis, kas sen vairs neprata atšķirt labu no ļauna, nespēja apstādināt pat Jaunais ķēniņš. Bet tad — atlidoja vienpadsmit gulbji. Tie sargājot nostājās Elīzai apkārt un vēcināja platos, baltos spārnus. Elīza uzmeta tiem novitos nātru kreklus un tie pārvērtās par cilvēkiem. Tikai jaunākajam brālītim vienas rokas vietā palika gulbja spārns, jo viņa kreklam piedurkni bija norāvuši nesaprašas ļaudis. Elīza un Jaunais ķēniņš nu sadevās rokās. Pašas no sevis iedegās svecītes, un paši no sevis sāka zvanīt visu baznīcu zvani.

The first part of the report is devoted to a general
 description of the country and its resources. It
 is followed by a detailed account of the
 various industries and occupations of the
 people. The report then proceeds to a
 description of the climate and the
 diseases which are prevalent in the
 country. The last part of the report
 contains a list of the names of the
 various places and a description of the
 roads and other public works.

The second part of the report is devoted to a
 description of the various occupations of the
 people. It is followed by a detailed account
 of the various industries and occupations of
 the people. The report then proceeds to a
 description of the climate and the diseases
 which are prevalent in the country. The
 last part of the report contains a list of
 the names of the various places and a
 description of the roads and other public
 works.

The third part of the report is devoted to a
 description of the various occupations of the
 people. It is followed by a detailed account
 of the various industries and occupations of
 the people. The report then proceeds to a
 description of the climate and the diseases
 which are prevalent in the country. The
 last part of the report contains a list of
 the names of the various places and a
 description of the roads and other public
 works.

I CĒLIENS

1. aina

Koris. Princese Elīza. Vienpadsmit Prinči.

Ķēniņa pils visā spožumā. Priecīga svētku noskaņa galma laudis, starp kuriem mēs varētu ieraudzīt ne vien augstības, bet arī prinču skolotājus, princeses aukli, dārznieku un varbūt pat kādu kautrīgu virtuves zēnu, jo princesi Elizū visi mil un vēlas apsveikt.

KORIS Dzimšanas diena mūsu princesei!
Dzimšanas diena mūsu princesei!
Svecītes lai dedzam!
Lai sejās smaidus redzam!
Dzimšanas diena mūsu princesei!
Dzimšanas diena mūsu princesei!
Lai galdiem nolīkst kājas!
Lai visiem labi klājas!
Dzimšanas diena mūsu princesei!
Dzimšanas diena mūsu princesei!

PRINČI Dzimšanas diena mūsu māsiņai!
Dzimšanas diena mūsu Elizai.
Nāc, lai tevi sveicam!
Lai mīļus vārdus teicam!
Dzimšanas diena mūsu māsiņai!
Dzimšanas diena mūsu Elizai!
Lai dāvanas jau saujās!
Lai tevi šodien skaujām!
Dzimšanas diena mūsu māsiņai!
Dzimšanas diena mūsu Elizai!

VISI Dzimšanas diena mūsu princesei!
Dzimšanas diena mūsu princesei!

Nāk Eliza un tiek apbērtā dāvanām.

ELĪZA Katru mirkli
Ši brīnišķā pasaule

Apber balvām, veltēm
Un dāvanām.

Saules siltumu,
Zāles zaļumu,
Egles garumu,
Upju zviļumu
Dāvā pasaule man —
Brāļu mīļumu.

Katru mirkli
Ši brīnišķā pasaule
Apber balvām, veltēm
Un dāvanām.

Saules siltumu,
Zāles zaļumu,
Zvaigžņu mirdzumu,
Mēness spožumu
Dāvā pasaule man —

Un jūs visus turklāt!

KORIS Dzimšanas diena mūsu princesei!
Dzimšanas diena mūsu princesei!

Brāļi ar torti.

PRINČI

PIRMAIS Te

OTRAIS Nu

TREŠAIS Tā

CETURTAIS Te

PIEKTAIS Tor-

SESTAIS Te

SEPTĪTAIS Tev

ASTOTAIS Lai

DEVĪTAIS Ir

DESMITAIS No

VIENPADSMITAIS Mums! Te nu tā te torte tev lai ir no mums!

Cik jauki būtu daždažādi izlocīt šo teikumu, kamēr iedegas svecītes. Ja kāds vēlētos skaitīt, to nebūtu mazāk par sešpadsmit.

KORIS Kamēr svecītes deg,
Kamēr liesmiņas plīv,

Kamēr mēs visi šeit,
Visu tu vari gūt.
Kamēr svecītes deg,
Kamēr vien esi dzīvs,
Viss tu vari vēl būt.
Vēlies, tikai vēlies.
Viss tu vari vēl būt.
Vēlies, tikai vēlies.

**JAUNĀKAIS
PRINCIS** To var ikviens, ikviens.
To var ikdien, ikdien.
Tā, lai nezin neviens.
Klusi, lai nedzird neviens,
Stipri tā kā neviens.
Nevar neviens, neviens
Aizkavēt to.

Vēlies, vēlies.
Kaut ko vēlies.

KORIS Kamēr svecītes deg,
Kamēr liesmiņas plīv...
Kamēr mēs visi šeit.
Kamēr tu esi dzīvs.

2. aina

Tie paši un Ķēniņš ar jauno Pamāti un viņas svitu — Ērci, Uti, Odu un Blakti.

ĶĒNIŅŠ Ļaudis, dēli, meita mana,
Gana vecās dzīves, gana.
Apnicis man valdīt vienam,
Lūk, te jaunā ķēniņiene!

SVĪTA Jaunā ķēniņiene!

PAMĀTE Gaišs te pārāk biezs un smacīgs!

SVĪTA Smacīgs!

PAMĀTE Gaismas gruži grauž man acis!

SVĪTA Acis!

PAMĀTE Vai tev neliekas, ķēniņ, ka bērniem neklājas lietot tik grezrus traukus?
Vai tu nedomā, ķēniņ, ka bērniem ēst saldumus ir kaitīgi?
Vai tev nešķiet, ķēniņ, ka ir jau pārāk vēls?
Visiem viss te pārāk ļauts!

SVĪTA Pārāk!

PAMĀTE Te ir cilvēku par daudz!

SVĪTA Daudz par daudz!

PAMĀTE Gaiss te pārāk biezs un smacīgs!
Gaismas gruži grauž man acis!
Visiem viss te pārāk ļauts!
Te ir cilvēku par daudz!

Vēl mēģina ieskanēties pārtrauktā mūzika un atjaunoties pārtrauktā noskaņa, taču tasītēs, ko visi likuši pie lūpām, pēkšņi izrādās smiltis.

PAMĀTE Gaidu godu!

SVĪTA Godu! Godu!

ĶĒNIŅŠ Rādiet godu!

Negribīga goda parādīšana, sevišķi no prinču pusēs.

PAMĀTE Pārāk augsts te uzņemts tonis!

SVĪTA Pārāk!

PAMĀTE Diezgan dziedāt, diezgan diet!

SVĪTA Diezgan!

PAMĀTE Katram jāzin sava vieta!

SVĪTA Jāzin!

PAMĀTE Pārāk augsts te uzņemts tonis!
Ķēniņ, pārāk zems ir tronis!
Diezgan dziedāt, diezgan diet!
Katram jāzin sava vieta!

Pamāte iesēžas troni.

3. aina

Vienpadsmit prinči. Pamāte ar svitu.

Prinču mācību istaba pili.

**JAUNĀKAIS
PRINCIS** Kad man maziņam krūtis iedūrās
Akla sāpe kā nezināms drauds,
Māte teica — tas tikai tāpēc,
Tikai tāpēc, dēliņ, ka audz.

Laikam caurvējā esmu stāvējis.
Akla sāpe skursteņos kauc.
Kas man sacis — tas tikai tāpēc,
Tikai tāpēc, dēliņ, ka audz?

Vecais zābaciņš —
Mana bērnība.
Kā lai projām to viež?
Vecais zābaciņš,
Mātes gādātais,
Nepanesami spiež.

Akla sāpe te atkal ciemojas,
Tūkstoš balsis pasaule sauc.
Kas man sacis — tas tikai tāpēc,
Tikai tāpēc, dēliņ, ka audz?

Kad man maziņam krūtis iedūrās
Akla sāpe kā nezināms drauds,
Māte teica — tas tikai tāpēc,
Tikai tāpēc, dēliņ, ka audz.

Vecais zābaciņš —
Mana bērnība.
Kā lai projām to viež?
Vecais zābaciņš,
Mātes gādātais,
Nepanesami spiež.

PRINČI Kālab gribas kā putnam kliegt?
Kālab gribas ar spārniem dauzīt?
Kālab gribas ar knābi cirst?
Kālab aicina logs —
Aizlidot, aizlidot, aizlidot...

Plašumā, tālumā,
Debesu zilgmē.
Mākoņos, vējos,
Kur Putnuceļš plūst,
Kur uz debesu
Melnajiem vaigiem
Spožas zvaigžņu
Asaras žūst.

Kālab gribas kā putnam kliegt?
Kālab sapnī no debesīm kritu?
Kālab sveša kļuvusi pils?
Kālab aicina logs —
Aizlidot, aizlidot, aizlidot...

Pamāte uzsāk prinču noburšanas rituālu.

PAMĀTE Kļūstiet par putniem
un lidojiet projām!
Kļūstiet par putniem,
par putniem!
Kļūstiet par putniem,
par neveikliem putniem!
Kļūstiet par putniem
bez dziesmām!
Kļūstiet par putniem,
par ķildīgiem putniem!
Kļūstiet par putniem
bez ligzdām!
Kļūstiet par putniem
un lidojiet projām!
Kļūstiet par putniem,
par putniem!

Lai jūs nepatur zeme!
Lai jūs nepietur debess!

SVĪTA Gāzelējas kājas!
Kakli stieejas gari!
Miesa klājas spalvām!
Guzas — ubagtarbas!
Sirdis — sīkas plūmes!
Knābji kāro cirst!

PRINČI Kālab gribas kā putnam kliegt?

Kālab gribas ar spārniem dauzīt?
Kālab gribas ar knābi cirst?
Kālab aicina logs —
Aizlidot, aizlidot, aizlidot...

Prinči, pārvērsti par meža gulbjiem, aizlido.

4. aina

Princese Eliza un Rozes.

Pils dārzs.

ELĪZA Kas bija, kas bija, kas notikās?
Bars gulbju pāri man pārlaidās.
Kā skumjas spārngaliem pieskārās.
Es minu, es minu, kas bija tas?

ROZES Nemini, nemini, nāc!
Labāk lai priecīgs ir prāts.
Mēs nevaram līdzī tev skumt.
Nāc pie mums, nāc pie mums!

Rožu mūžs ir tik īss.
Šodien plaukst, rītdien vīst.
Mēs nevaram līdzī tev skumt.
Nāc pie mums, nāc pie mums!

ELĪZA UN ROZES Mirkliis mūžīgs top
Ne jau akmeni kalts.
Puto ziedukauss sārts.
Puto ziedukauss balts.
Rozē plaukstošā
Pati mūžība
Liksmi uzsmaida,
Rai, dai dā...

ELĪZA Es minu, es minu, kas bija tas —
Bars gulbju man pāri pārlaidās...

ROZE Nemini, nemini, nāc!
Labāk lai priecīgs ir prāts.
Laimīgs, kas priecīgi prot
Uzplaukt un izsmaržot.

Rožu mūžs ir tik iss.
Šodien plaukst, rītdien vīst.
Steidzies mūs vainagā vīt,
Princesīt, princesīt.

ELĪZA UN ROZES Mirkļis mūžīgs top
Ne jau akmenī kalts.
Puto ziedukauss sārts.
Puto ziedukauss balts.
Rozē plaukstošā
Pati mūžība
Liksmi uzsmaida,
Rai, dai dā.

5. aina

Pamāte ar svītu — Ērci, Uti, Odu un Blakti.

PAMĀTE Ir pienākusi nakts.
Ērceodsutsunblakts!
Ērceodsutsunblakts!
Ērce! Ods! Uts! Un Blakts!
Ērce! Ods! Uts! Un Blakts!
Ir pienākusi nakts!

Vai tu piezīdies viņai kā ērce
Un asinīs iespļāvi indi,
Kas nomaitā prieku?

ĒRCE Tas nebija iespējams!
No viņas plūst rožu smarža,
Es nepanesu to!

PAMĀTE Vai tu džinkstēji, ods, visu nakti,
Lai viņa nemierā svaidās
Un sapņi pārvēršas murgos?

ODS Tas nebija iespējams!
Viņa guļ ar tik tīru sirdi,
Ka nedzird, ko viņai stāstu!

PAMĀTE Vai tu ielidi, uts, viņas drānās,

- Lai viņa plosās un knosās
Un nepazīst miera?
- UTS* Tas nebija iespējams!
Viņas drānas tik baltas,
ka es žilbstu un ģibonī kritu!
- PAMĀTE* Vai tu skūpstiji viņu uz lūpām,
Kā liku tev, blakts,
Lai viņas mute verd dubļus?
- BLAKTS* Tas nebija iespējams!
Viņas elpa tik svaiga,
Ka dzen mani stāvus kapā!
- PAMĀTE* Kā es ienīstu balto pasauli!
Kā es ienīstu visu, kas tīrs!
- SVĪTA* Bet par laimi, daudz vairs nav palicis.
Drīz, par laimi, tā mirs.
- PAMĀTE* Kā es ienīstu gaismu, kārtību!
Kā es ienīstu visu, kas ceļ!
- SVĪTA* Bet par laimi, daudz vairs nav palicis.
Nātres zeļ, nātres zeļ, nātres zeļ!
- PAMĀTE* Cik nav strādāts, cik nav darīts,
Cik nav cirsts un cik nav pļauts!
- SVĪTA* Vēl aizvien ir, vēl aizvien ir,
Vēl ir cilvēku par daudz!
- PAMĀTE* Kā es ienīstu balto pasauli!
Kā es ienīstu visu, kas labs!
- SVĪTA* Bet par laimi, daudz vairs nav palicis.
Tumsa. Gals. Sals. Un kaps.
- PAMĀTE* Kā es ienīstu, kā es ienīstu,
Kā ies ienīstu visus jūs!
- SVĪTA* Būs jau labi, būs labi, būs labi,
Jo slikti būs, slikti būs!

PAMĀTE Ja nav iespējams viņu samaitāt, kam es neticu, tūļas,
tad ir jādara tā —

Dubļiem, kvēpiem viņu triepiet,
Piķi bāziet, dūņās stiepiet!
Spalvās vārtiet, maisā tērpviet,
Matus ērkulī tai vērpiet!
Un lai rīt, kad gaisma svīst,
It neviens to nepazīst!

6. aina

Pamāte ar svītu. Ķēniņš. Eliza. Koris.

ĶĒNIŅŠ La, la, la, la, la, la, la.
Skaista gan ir jaunība!
Tiesa, otrā jaunība.
Tā nemaz nav sliktāka.
Kas ir pāris grumbiņas,
Vaigos pāris rievīņas,
Ja tev pils un vēl turklāt
Jauna, skaista sieviņa.
La, la, la, la la, la, la.

Miļo sieviņ, ko tu bozies,
Lūk, es pavēlēju rozes,
Pavēlēju visas rozes,
Dārzā visas rozes nogriezti.
Tev pie kājām viņas likti.
Gribas jau tev izpatikt.
La, la, la, la la, la, la,
Vai nav skaista jaunība?

PAMĀTE Miļlais, prāts man gauži šķērms.

ĶĒNIŅŠ Kas to maitāt drikst?

PAMĀTE Viens ērms!

ĒRCE Slīd pa pili zagļa soli,

UTS Baltas spoka acis boli.

ĶĒNIŅŠ Kā tāds pili iekšā ticis?

- PAMĀTE** Burvestības lietā licis.
- ODS** Suņus tramda, ļaudis baida.
- ĶĒNIŅŠ** Taču liec, lai ārā raida!
- BLAKTS** Jā, bet ķēms šis, hi, hi, hi,
uzdodas par princesi.
- ĶĒNIŅŠ** Šurpu vediet! Kas tad nu!
Kurš grib apkrāpt ķēniņu?
- SVĪTA** Sanāk, sanāk, tā ka biezs,
Lielus jokus skatīties!
Ķēms šis, dzirdiet, hi, hi, hi,
uzdodas par princesi!

Sarodas pils ļaudis. Ieved aptraipīto un pazemoto princesi Elīzu.

- ELĪZA** Tētiņ, kādēļ svecītes dziest,
kādēļ izkūst
tās kārajai tumsai uz mēles?
Mīļo tētiņ,
kādēļ svecītes dziest?

Tētiņ, kādēļ ļaunuma zieds
mūžam nevīst
kā novīst maigākās rozes?
Mīļo tētiņ,
kādēļ ļaunums tā zied?

- ODS** Klusu, viltus mēle smalkā!

- ĒRCE** Nu tad, ļaudis, nāciet talkā!

- KORIS UN
ATSEVIŠĶAS
BALSIS** Balss kā dzirdēta!
Bet stāvs? Seja, acis...
Tā ir Elīza!

Nē, nav!
Princese!
Nu liecies mierā —
Kādi mati, kāda piere!
Teic, ko gribi,
tā ir viņa!

UTS Atstājiet to manā ziņā!

Korists — dārznieks tiek aizvests.

KORIS Pekles dzimums!
Briesmonis!
Kā var, kā var,
Kā var šis
uzdoties par ķēniņmeitu? Ha! Ha! Ha!
Ja nu tomēr?
Ej, tu! Ej, tu!
Krāpniece!
Kas gan tai prātā?
Ļaudis! Acīm neticiet,
tā ir viņa!

BLAKTS Aizvediet!

Korists — virtuves zēns tiek aizvests.

KORIS Ķēms, kas ķēms,
Nu joks, kas joks!
Esot princese šis spoks!
Māņi! Māņi! Princesit!
Nāc pie manis, bērniņ, nāc!

Koriste — princeses vecā aukle tiek aizvesta.

SVĪTA Tai ir aptumšojies prāts!

KORIS Projām vest!
Ārā mest!
Gatavs putnu biedēklis!
Riebīgs ķēms!

PAMĀTE Viss, viss, viss, viss!
Pirms šo ērmu ārā raidu,
Tavu atbildi es gaidu.
Ķēniņ, vai tā tava meita?

ĶĒNIŅŠ Elizai bij cita kleita.

ELĪZA Tēvs, tu manis nepazīsti?

ĶĒNIŅŠ Bīsties, ubadze, jēl bīsties!

ELĪZA Un jūs? Manis nepazīstat?

KORIS Nepazīstam.

ELĪZA Nepazīstat?

KORIS Nepazīstam.

Elīzu izraida no pils.

7. aina

Kaijas. Elīza. Vienpadsmit Gulbji — Prinči.

Jūras tuvums. Viļņu šalkas un kaiju kļiedzieni.

KAIJAS Tipinām, tipinām.
Tupiņām, rāpiņām.
Smiltiņas kašājam.
Tārpiņus meklējam.
Knābišus patrinam.
Gliemišus palobām.
Vilnišos patupam.
Guziņas piepildām.
Saulītē pasnaužam.
Spārniņus pataupām.
Bet!
Bet, kad zvejnieki lomás vilks,
Mēs celsimies spārnos!
Kad no dzelmes sudrabu smels,
Mēs celsimies spārnos!

Ķirr! Ķirr! Irr! Irr!
Ķirr! Ķirr! Derr! Derr!
Kurr irr? Kurr irr?
Laid! Ļauj! Dod! Man!
Es pirms! Pirms!
Kurr tu! Pirms! Pirms!
Ķerr! Ķerr! Kurr? Kurr?
Nav! Nav! Tr. Tr.
Mierr! Mierr.
Rrrit. Rrrit. Varrbūt...

Tipinām, tipinām.
Tupiņām, rāpiņām.

Smiltiņas kašājam.
Tārpiņus meklējam...

Eliza, nonākusi pie jūras, mazgājas.

ELĪZA Jūra, bangās velē jel mani,
Baltās putās
Kā mīkstā un kūstošā sniegā.
Kādēļ sapņi
Izkūst kā sniegs?

Jūra, viļņos noskalo mani,
Smilšu graudos
Kā mirdzošos, saberztos sapņos.
Kādēļ sapņi
Sabirst kā smilts?

Jūra, ļauj vēl nomazgāt sāpes,
Aizmest projām
Kā vītušu vainagu straumē,
Mani brāļi
Lai neatrod to.

Jūra, ne jau dzintara graudus
Nāku meklēt,
Ne zeltu, ne sudrabu prasīt..
Teic man, jūra,
Kur brāļi ir?

Sāk nolaisties gulbji.

ELĪZA Gulbīt, varbūt lidodams tālu,
Manus brāļus tu redzējis esi?

PRINCIS Miļo māsiņ, tas biju reiz es!

PRINČI Miļo māsiņ, tie bijām reiz mēs!

ELĪZA Nē, mani brāļi ir cilvēki!

PRINČI Tikai naktīs
Mēs kļūstam, kas esam.
Tā līdz mirklim,
Kad putni most.

Tad ar spārnu
Kā sāpīgu irkli
No šīs zemes es atstumjos.

Aizlidot, aizlidot, aizlidot...
Plašumā, tālumā,
Debesu zilgmē.
Mākoņos, vējā,
Kur Putnuceļš plūst,
Kur uz debesu
Melnajiem vaigiem
Spožas zvaigžņu
Asaras žūst.

Tālumā, tukšumā,
Bezgala telpā
Tur mēs slidam
Kā putni brīvi.
Mēs šai zemei
Jau esam miruši.
Tikai debesīm
Esam vēl dzīvi.

Mēs esam putni.

ELĪZA Jūs esat cilvēki!
Jūs esat vienpadsmit ķēniņa dēli
Ar vienpadsmit zelta kroņiem!
Jūs esat mani brāļi!

PRINČI Ka mēs esam brāļi — jāaizmirst.
Ka mēs ķēniņdēli — jāaizmirst.

Un kā māsa uzaug kā stāds —
Neredzēt mums,
Jo to redz
Tikai cilvēka acs.

Mūsu zelta kroņi — jāaizmirst.
Gaišo nakšu domas — jāaizmirst.

Un kurp aizveļas mūža rats —
Neminēt mums,
Jo to min
Tikai cilvēka prāts.

Mātes kapa vieta — jāaizmirst.
Ziedam zelta lietus — jāaizmirst.

Un kā rasā tēvzeme mirdz —
Nesajust mums,
Jo to jūt
Tikai cilvēka sirds.

Jo to jūt
Tikai cilvēka sirds.
Jo to zin
Tikai cilvēka prāts.
Jo to redz
Tikai cilvēka acs.
Jo to spēj
Tikai cilvēks viens pats.

Sāk rietēt saule. Tas ir brīdis, kad no gulbju spalvām sāk lobīties arī prinču cilvēcīkie stāvi.

PRINČI Saule riet.
Mēs kļūstam, kas esam.
Tā līdz stundai,
Kas rītausmā mirdz.

Tukšām krūtīm
Debesīs ceļos,
Jo aiz pamales aizkrit sirds.

Saule riet.
Mēs kļūstam, kas esam.
Tā līdz brīdim,
Kad gaismiņa top.

Tad man atkal
Svešu un citu
Pašam sevi ir jāsastop.

Saule riet.
Mēs kļūstam, kas esam.
Tā līdz lēktam,
Kas griezīgi skaists.

Sevim prasot —
Vai esmu izdzīts?
Varbūt esmu vien brīvē laists.

Tikai naktīs
Mēs kļūstam, kas esam.

Tā līdz mirklim,
Kad putni most.

Tad ar spārnu
Kā sāpīgu irkli
No šīs zemes es atstumšos.

Drīz pienāks nakts, kas nenesīs pārvērtību.
Lāsts piepildīsies, un mēs mūžīgi paliksim putni.

ELĪZA Tikai nedrīkst cerības zaudēt
Tā kā zuda
Mums bērībā spīdīgie nieki.
Tikai nedrīkst
Cerība zust.

Beidzot atkal esam mēs kopā!
Mūsu drānās
Vairs neatmirdz sudrabs, ne zelts.
Mūsu acis
Kā senāk mirdz.

Tālab jau mēs esam šai saulē,
Lai ik mirkli
Par cilvēkiem vēlētos būt.

Beidzot atkal esam mēs kopā!
Lai nekas vairs
Šai pasaulē nespēj mūs šķirt.
Visi kopā
Lai vienmēr mēs.

Tikai nedrīkst cerības zaudēt
Tā kā zuda
Mums bērībā spīdīgie nieki.
Tikai nedrīkst
Cerība zust.

PRINČI Prom visas mūsu cerības!

Rīt sākas gulbju medības!

Uz pēdām putnusuņi sten!

Mūs pāri jūrai liktens dzen!

Mums jāatvadās!

Jāglābjas!

Mums vēl ir dārgas dzīvības!

ELĪZA Bet, brāļi, kur es palikšos?

PRINČI Tev jānāk līdzī debešos!

Ko runā, tas nav iespējams!
Nav gulbjiem cilvēks panesams!

ELĪZA Bet, brāļi, kur es palikšos?

PRINČI Tev jānāk līdzī debešos!

Ko runā, tas nav iespējams!
Nav gulbim cilvēks panesams!

Jūtos notverts! Sagūstīts, sapīnīes!
Slazdā zvērs!
Tīklā zivs!

Es šai zemei jau esmu miris.
Tikai debesīm esmu vēl dzīvs.

Brāļi, vai teici — tīklā?

Slazdā zvērs, tīklā zivs!

Brāļi, vai teici — tīklā?

8. aina

Vienpadsmit Prinči.

Tīkla višana, turpat.

PRINČI Mēs vijam tīklu no saknēm,
No tīmekļiem, kārkliem, no smilgām,
No vēja, no elpas, no ilgām,

No grišļiem, no dzērveņu stigām,
No cerībām bezgalīgām.

Kārkli ir kārkli.
Grišji ir grišji.
Saknes ir saknes.
Smilgas ir smilgas.
Bet kas ir ilgas?
Bet kas ir elpa?
Bet kas ir šī telpa?
Un kas esmu es?

Mēs vijam tiklu no saknēm,
No tīmekļiem, kārkliem, no smilgām,
No vēja, no elpas, no ilgām,
Un tīklā, kas mezglaini stīdz,
Visdārgāko ņemsim sev līdz.

Kārkli ir kārkli.
Grišji ir grišji.
Saknes ir saknes.
Smilgas ir smilgas.
Bet kas ir ilgas?
Bet kas ir elpa?
Bet kas ir šī telpa?
Un kas esmu es?

9. aina

Kaijas.

Jūras krasts, turpat.

KAIJAS Tipinām, tipinām.
Tārpiņus meklējam.
Vilnišos pasnaužam.
Saulītē patupam.

Kas jauns? Kas jauns? Ķirr!

VECĀ KAIJA Irr! Irr!

KAIJAS Gliemīšus palobām.
Nu? Nu? Nu?

VECĀ KAIJA Vienpadsmit gulbji
Jau lido pār jūru,
Tiklā līdz nesdami māsu.

KAIJAS Smiltiņas kašājam.
Nu? Nu? Nu?

VECĀ KAIJA Pērkons jau ducina.
Jūra jau zvārojas.
Diez vai labi tiem klāsies.

KAIJAS Knābišus patrinam.
Nu? Nu? Nu?

VECĀ KAIJA Jūras viduci
Sīka saliņa.
Tur viņiem jātiek ar steigu.

KAIJAS Guziņas piepildām.
Nu? Nu? Nu?

Ja līdz vakaram netiks?

VECĀ KAIJA Ja viņi netiks,
Tad viņi nosliks.
Iekritis jūrā — un beigas.

Pērķona grāvieni.

KAIJAS Jūras viduci
Sīka saliņa.
Tur viņiem jātiek ar steigu.

Ja viņi netiks,
Tad viņi nosliks.
Iekritis jūrā — un beigas!

VECĀ KAIJA Laiks pazust uz palieņu pļavām!
Laiks pazust ir!

KAIJAS Ķirr! Ķirr! Ķirr!

Kaijas pazūd. Vētra pieņemās.

10. aina

Vienpadsmit Prinči, Eliza.

Gulbji ar Elizu tiklā lido pār vētrains jūru, līdz nometas uz mazas klints jūras vidū.

PRINČI Zilā trakajošā tintē
Es jau redzu mazo klinti!
Gulbji, spēkus saņemiet!
Gulbji, gulbji, saule riet!
Klints kā roņa galva vīd.
Ātrāk! Saule jūrā slid!
Gulbji, gulbji, vēl mazliet!
Dārgo nastu pieminiet!
Spēkus, spēkus saņemiet!
Gulbji, gulbji, saule riet!

Pēdējā brīdī, saulei nogrimstot jūrā, brāļi un Eliza nostājas uz šaurās cietzemes, kam apkārt trako jūras viļņi.

PRINČI Roku gredzenā,
Siltā ielokā,
Tuvu tuvumā,
Ciešā tvērumā,
Pašā vidiņā
Tā kā vainagā,
Esi drošībā,
Mūsu māsiņa!
Sāļas lāses rit
Tā kā asaras.
Bangas pušu plīst
Tā kā dvēsele.
Tumsa, neslēpies.
Vētra, nemānies.
Tevī pazīstu
Savu Likteni.

ELĪZA Brāli, cik tev gaišas acis!

PRINCIS Tās ir cilvēka acis!

ELĪZA Brāli, cik tev krietna sirds!

PRINCIS Tā ir cilvēka sirds.

ELĪZA Brālis — cik skaists ir šis vārds.

PRINCIS Tas ir cilvēka vārds.

PRINČI Roku gredzenā,
Siltā ielokā,
Tuvu tuvumā
Ciešā tvērumā,
Pašā vidiņā
Tā kā vainagā
Esi drošībā,
Mūsu māsiņā!

Sāļas lāses rit
Tā kā asaras.
Bangas pušu plīst
Tā kā dvēsele.
Projām nevērsies,
Sejā lūkojies,
Acis ieskaties
Savam Liktenim.

Pērkona grāvieni.

II CĒLIENS

1. aina

Eliza. Jūras balss.

Pēc lidojuma svešā jūras krastā.

ELĪZA Kur ziedēt kautrējas pļava,
Tur lepni izplešas dūksts.
Vienpadsmit krietnu brāļu
Par visu vairāk tur trūkst.

Kur apklust sabārti smieklī,
Tur ceļi lietavās rūgst.
Vienpadsmit krietnu brāļu
Par visu vairāk tur trūkst.

Vienpadsmit priecīgu smaīdu.
Vienpadsmit roku pāru.
Vienpadsmit skatienu drošu,
Kas redz tumsai pāri.

Jūra, tu, kas visu zini, tu, kas mūža miklas mini,
teic man, jūra, kā lai atbrīvo brāļus no lāsta?
Vai maz iespējams tas?

JŪRAS BALSS
(REČITATĪVS)

Ai! Tavus brāļus var atburt,
Bet vai tev būs tik daudz spēka?
Nātres, lūk, paraugies apkārt —
Nātres, lūk, dzelošas nātres.
Tās tev ir jāplūc. Un jāplūc.
Ai! Nātres tev jāplūc
Un jānovij vienpadsmit krekli
Ar piedurknēm garām kā dzīve.
Mīksti, sildoši krekli
No asām un dzelošām nātrēm.
Rokās lai paliek viss dzēlums.

Pirkstos lai paliek viss svilums.
Sirdī lai rūgtums slēgts! Ai!
Vienpadsmit krekli tev jāuzmet
Vienpadsmit gulbjiem,
Un burvības vara būs lauza!
Bet dzirdi!
No brīža, kad sāksi šo darbu,
Tu nedrīksti runāt,
Iekams būs novīti krekli.
Vārds, ko tu teiksi pirms laika,
Iedursies brāļos kā nazis.
Ai, vārdi, kas teikti pirms laika!
Vienpadsmit dzīvības būs tev uz mēles.
Iegaumē, iegaumē to.
Tavus brāļus var atburt.
Ir iespējams, iespējams tas.
Ai, tas ir grūti. Ai! Tas ir grūti.

2. aina

Eliza. Vienpadsmit Prinči.

Agrs rīts. Saule vēl nav lēkusi, tāpēc brāļi vēl ir cilvēki. Eliza darina pirmo nātru krekli un nedrīkst runāt.

PRINČI Kam tu nātres skāri?

Papūtišu — pāries...

Kam tu nātres plūci!

Pirksti vienās brūcēs!

Kam tu neatbildi?

Māsiņ, kamdēļ tu klusē?

Kam tu nātres skāri?

Papūtišu — pāries...

Kam tu nātres plūci?

Pirksti vienās brūcēs!

Māsiņ, kurš tad nezina, kas ir nātres!

Nātres ir sargsuņi naidam,
kas brīdina — neaiztiek to,
tu tikai sadzeldēsies
un nepanāksi neko.

Nātres ir sargsuņi tumsai,
kas sludina — garām ej tai,
un nedomā klātu skarties
tu nātrēm un tumsībai.

Nātres ir sargsuņi nāvei,
aukstai un cietai kā dzelzs,
tu velti ceri — tās nedzels,
tās dzels, ai, kā tās dzels.

Kam tik daudz tev asu nātru?
Atbildi jel! Runā ātri!

Runā, māsa, klusēt beidz,
Pacel acis, vārdu teic!

Gulbji, gulbji — saule ceļas.
Mums ir spārnos jāpaceļas.
Galu galā — kas mums daļas.
Galu galā — mums nav vaļas.

Cik var klusēdama sēdēt!
Cik uz nātru kūļa dēdēt!

Runā, māsa, klusēt beidz!
Pacel acis, vārdu teic!

Gulbji, gulbji — saule ceļas.
Mums ir spārnos jāpaceļas.
Galu galā — kas mums daļas.
Galu galā — mums nav vaļas.

Mēma tu?

Tie tikai niķi!

Spārni niez tai iecirst pliķi!

Vai tu mēli norijusi!
Ko tu klusē! Ko tu klusē!

Gulbji, gulbji — saule ceļas.
Mums ir spārnos jāpaceļas.
Galū galā — kas mums daļas.
Galū galā — mums nav vaļas.

Gulbji aizlaižas.

3. aina

Eliza. Aizjūras Jaunais ķēniņš. Mednieki.

MEDNIEKI Projām dzīve šaurā!
Atkal taures taurē!
Ir mežs zaļi putojošs kauss.
Cel bultu lokā,
Lai nedreb roka —
Asa acs!
Modra auss!

Lūši ausis smailē.
Vilkiem acis gailē.
Kā brīdinot — piesargies pats.
Ir tāpat lūsim,
Ir tāpat vilkam
Modra auss,
Asa acs!

Projām dzīve rēnā!
Projām gaita lēnā!
Lai aizkrāsnē paliek, kas gauss.
Cel bultu lokā,
Lai nedreb roka —
Asa acs!
Modra auss!

JAUNAIS ĶĒNIŅŠ Ne jau zvēru dzīvības tikot
Nākam mežā,
Bet atvērt dvēselei logus.
Ne jau zivis kārojot,
Jūru meklējam mēs.
Kad viss pasaulē šķiet

Pārāk sūrs, pārāk svešs,
Tad tu ej tur, kur šalc
Zila jūra, zaļš mežs.

Kad tu sajūties viens,
Kad tu sajūties lieks,
Tur kā vāvere spējš
Uzskrien galotnē prieks.

Kad viss pasaulē šķiet
Pārāk sūrs, pārāk svešs,
Tad tu ej tur, kur šalc
Zila jūra, zaļš mežs.

MEDNIEKS Lūk, gulbju bars lido
Zemu un tuvu!

MEDNIEKS Tas tik ir guvums!

MEDNIEKI Tas tik ir guvums!

Mednieki jau tēmē. Izskrien Eliza, lai neļautu šaut uz brāļiem.

4. aina

Eliza. Jaunais ķēniņš. Mednieki.

JAUNAIS ĶĒNIŅŠ Draugi, man sakiet bez viltus,
Vai es jucis? Vai dzēris? Vai slims?
Nav dzimusi meitene skaistāka,
Un nezin, vai kādreiz dzims.

Man liekas, ka reiz tā jau bijis.
Man liekas — jau noticis
Tā meitene nāk no sapņa,
Ko mūžam es sapņojis.

Draugi, man sakiet bez viltus,
Vai es noburts vai iedomu nests?
Tā meitene nāk no sapņa,
Ko mūžam sapņojis es.

Vai tu meža dvēselīte?
Vai tu nokritusi zvaigzne?
Vai tu nabaga maldijies bērns?
Teic, kas esi?

Varbūt laime, ko meklēju sen.
Varbūt laime, ko meklēju sen.

Jaunais ķēniņš ar draugiem aizved Elizū sev līdzī.

5. aina

Jaunākais brālis, kurš atkal ir pazaudējis māsu un pats jūtas pazudis.

**JAUNĀKAIS
PRINCIS** Kad man maziņam krūtīs iedūrās
Asa sāpe kā nezināms drauds,
Māte teica, tas tikai tāpēc,
Tikai tāpēc, dēliņ, ka audz.

Nu es laikam jau esmu izaudzis.
Brīvs kā putns — cik skaisti tas skan,
Bet tur dzimtenē, meža ielokā,
Sila pulkstenīts palicis man.

Sila pulkstenīts
Laiku rādīja,
Vai tas pareizs vai greizs.
Kā man gribētos
Sila pulksteni
Vēlreiz lūkoties, vēlvienreiz!

Tad es zinātu, tad es saprastu,
Kādēļ krūtīs tik dobji dun zvans,
Bet tur dzimtenē, meža ielokā,
Sila pulkstenīts palicis man.

Vai es esmu jau lūzis ievas zieds,
Kas uz lielceļa novīstot tvan?
Bet tur dzimtenē, meža ielokā,
Sila pulkstenīts palicis man.

Sila pulkstenīts
Laiku rādīja,
Vai tas pareizs vai greizs.
Kā man gribētos
Sila pulksteni
Vēlreiz lūkoties, vēlvienreiz!

6. aina

Jaunā ķēniņa pils. Ministrs un galma dāmas.

PIRMĀ DĀMA Kā klājas mūsu viešņai?

MINISTRS Tai mēmai nabadzei?

OTRĀ DĀMA Ko dara purva dūkņa?

MINISTRS Vij nātres, asras lej.

TREŠĀ DĀMA Ak, cita viņas vietā...

MINISTRS Jā, būtu laimīga.

CETURTĀ DĀMA No krūmiem, mežiem — pili...

MINISTRS Jā, nepateicīga.

PIEKTĀ DĀMA Vai tiesa? Vijot kreklus...

MINISTRS Jau pieci pabeigti.

SESTĀ DĀMA Dzird runājam, ka pirksti...

MINISTRS Jā, gluži sabeigti.

PIRMĀ DĀMA Tai nātres esot līdzī...

MINISTRS Bet drīz tās izbeigsies.

OTRĀ DĀMA Vai nevajag ko darīt?

MINISTRS Man ticiet, nagi niez.

TREŠĀ DĀMA Kur tuvumā aug nātres?

MINISTRS Tās tikai kapos aug.

CETURTĀ DĀMA Tas viss ir neciešami.

MINISTRS Es vienmēr jūsu draugs.

PIEKTĀ DĀMA Vai nedomājat — slima?

MINISTRS Es domāju, paties.

SESTĀ DĀMA Vai nedomājat — burve?

MINISTRS Tas viss var gadīties.

VISI Vīniņu iedzeram.
Mēlītes patrinam.
Mūziku klausāties.
Ausāties, ausāties...
Vīniņu iedzeram.
Riekstiņus palobām.
Jaunumus apspriežam.
Dziesmiņas padziedam...

Šeit un citur personāžu plastika palaikam atgādina putniem raksturīgas kustības.

7. aina

Eliza. Jaunais ķēniņš. Koris.

Jaunais ķēniņš pūlas Elizu izklaidēt un ievest pils sabiedrībā. Taču Eliza neizlaiž no rokām nātru vijumu.

JAUNAIS ĶĒNIŅŠ Tik tev labāk ass nātru vijums
Nekā dāvātais maigais zīds.
Savu domu tālajos ceļos
Kādēļ mani tu nepaņem līdz?

Tevi nepriecē pārles un rotas,
Gardie ēdieni, galdā ko ceļ.
Kādus akmeņus sirds tava cilā,
Kādus akmeņus sirds tava veļ?

Tavas lūpas — aizslēgtas durvis.
Tām par atslēgu vēlos kļūt.
Tavas acis — dziļas kā jūra.
Tajās vēlos es noslēpīcis būt.

Laikam liekos tev traucēklis vien.
Laikam liekos vien iedomīgs pāvs.
Vai kā cepure mila jāaizmet?
Es vēl ceru aizvien, ka tā nav.

Varbūt tevi cita dziesmiņa iepriecēs?

Dāņu tautas dziesma.

KORIS Kalna galā ganiņš dzied.
La, la, la, la, la, la, la, la, la.

Jēri savā vajā iet.
Tra, la, la, la, la, la, la, la, la.

Aizpeld mākonītis mazs.
La, la...
Domas līdzī aizsteidzas.
Tra, la, la...

Ilgas tālu projām trauc.
La, la...
Māte ganu mājās sauc.
Tra, la, la...

Mātes balsi ganiņš dzird.
La, la, la...
Vārdus nesaklausa sirds.
Tra, la, la...

Tālu, tālu ganiņš iet..
La, la, la...
Svešā zemē ganiņš dzied.
Tra, la, la...

Ilgas tālu projām trauc.
La, la, la...
Māte ganu mājās sauc.
Tra, la, la...

Jēri savā vajā klīst.
La, la, la...
Brīvs, kas ilgas nepazīst.
Tra, la, la...

8. aina

Galma dāmas.

DĀMAS Vīniņu iedzeram.
Mēlītes patrinam.
Mūziku klausāties.
Ausāties, ausāties...

Kas jauns? Kas jauns? Ķīrr!

PIRMĀ DĀMA Irr! Irr!

DĀMAS Riekstiņus palobām.
Nu? Nu? Nu?

PIRMĀ DĀMA Vakarvakarā,
Kā jau gaidīju,
Visas nātres tai beidzās.

DĀMAS Saulītē pasēžam.
Nu? Nu? Nu?

PIRMĀ DĀMA Tieši pusnakti,
Kā jau es domāju,
Viņa uz kapiem steidzās.

DĀMAS Dziesmiņas padziedam.
Nu? Nu? Nu?

PIRMĀ DĀMA Kapsētā raganas
Redzēju dejojām.
Viņa pie raganām skrien!

DĀMAS Viniņu iedzeram.
Nu? Nu? Nu?

PIRMĀ DĀMA Nātres ir ieganst.
Asaras — apmāns.
Mēmums — viltība vien!

DĀMAS Ak tad tāda! Ak tad tāda!
Ak tad tāda viņa irr!
Mēs jau zinājām,
Mēs jau nojautām. Ķirr!

Glābt, kas glābjams!
Grābt, kas grābjams!
Teikt, kas teicams!
Veikt, kas veicams!
Teku, tek, līdu, līdu,
Tik pa vidu! Tik pa vidu!

9. aina

Jaunais ķēniņš un Ministrs.

JAUNAIS ĶĒNIŅŠ Vēlos paziņot, Ministra kungs,
ka esmu nolēmis precēties!

- MINISTRS* Kura, Ķēniņ, kura tā ir?
- JAUNAIS ĶĒNIŅŠ* Pie jūras mežā to atradu.
Ir viņa kā jūra, kā mežs.
Tā meitene ir no sapņa,
Ko mūžam sapņojis es.
- MINISTRS* Ko? Mežā atrastu sēni
par ķēniņieni? Ha! Ha! Ha!
- JAUNAIS ĶĒNIŅŠ* Man liekas, ka reiz tā jau bijis,
Man liekas — reiz noticis.
Tā meitene ir no sapņa,
Ko mūžam es sapņojis.
- MINISTRS* Tas nevar būt nopietni teikts...
- JAUNAIS ĶĒNIŅŠ* Es siltajai gaismai uzticos,
kas staro no viņas un smeldz.
Bez viņas esmu kā zemē grūsts.
Ar viņu — kā augšup celts.
- MINISTRS* Divainības vērā ņemot,
ko sacis tauta?
- JAUNAIS ĶĒNIŅŠ* Es zinu tik to, ka es mīlu.
Nav citam vairs nozīmes.
Tā meitene ir no sapņa,
Ko mūžam sapņojis es.
- MINISTRS* Esmu spiests acis atdarīt jums.

Tā, kas šķiet skaista un jauna,
Ir ragana riebīga, ļauna.
Mēmums ir tikai viltus,
Čūska maļ melnus miltus!
- Nātres sulīgās, leknās
No naida un tumsības treknās
Tās viņai skaistākās puķes.
Neganta burve šī skuķe!
- JAUNAIS ĶĒNIŅŠ* Meli! Tam neticu! Nē!

- MINISTRS** Pa kapsētu naktis tā klejo,
Kopā ar raganām dejo!
Kapos kā vilkate plosās!
Vārtās nātrēs, ņirdz kosās!
- JAUNAIS ĶĒNIŅŠ** Meli! Meli! Tam neticu! Nē!
- MINISTRS** Mēness kad spidēs kā prauls,
Tā kā vecs miroņa kauls,
Nāc man līdzi un vēro,
Kā raganai acis zvēro!
- JAUNAIS ĶĒNIŅŠ** Meli! Tam neticu, neticu es!
- MINISTRS** Nāc man līdzi un vēro,
Kā raganām acis zvēro!

10. aina

Raganas. Eliza. Ministrs. Jaunais ķēniņš.

Kapsēta. Nakts. Mēness. Ūpu vaidi. Kapsētas koki šalc un čīkst. Eliza steidzas pēc nātrēm.

- GALVENĀ RAGANA** Spļaujiet, raganas, spļaujiet,
Lai rītu, kad ļaudis most,
Tie iekāpj ar kreiso kāju
Raganu spļaudekļos!
- RAGANAS** Spļaudekļos, vēmekļos!
Spļaudekļos, vēmekļos!
Tfu! Tfu! Tfu! Tfu!
- GALVENĀ RAGANA** Jauciet, raganas, jauciet,
Lai rītu, kad ļaudis most,
Tie nešķir no tumsas gaismu!
Pelēkos palagos!
- RAGANAS** Ne šis, ne tas. Ne šos, ne tos.
Gan šis, gan tas. Gan šos, gan tos.
Ne šim, ne tam. Ne šur, ne tur.
Gan šim, gan tam. Gan šur, gan tur.
Ne šā, ne tā. Ne šurp, ne turp.

Gan šā, gan tā. Gan šurp, gan turp.
Šššsss... Ļims! Ļums!
Kas nav pret mums,
Tas ir ar mums!
Šikā! Šākā! Zirnekļu zupa!
Kvēps! Kvēps! Miroņa mats!
Ņirba! Ņerba!
Žumpa! Žampa!
Ļims! Ļums!
Kas nav ar mums,
Tas ir pret mums!
Tfu! Tfu! Tfu! Tfu!

GALVENĀ RAGANA Spļaujiet, raganas, spļaujiet!
Lai ritu, kad ļaudis most,
Tie iekāpj ar kreiso kāju
Raganu spļaudekļos!

RAGANAS Spļaudekļos, vēmekļos!
Spļaudekļos, vēmekļos!
Tfu! Tfu! Tfu! Tfu!

GALVENĀ RAGANA Jauciet, raganas, jauciet,
Lai ritu, kad ļaudis most,
Tie nešķir no tumsas gaismu!
Pelēkos palagos!

Eliza, plūkdama nātres, negribot tiek iejaukta raganu dejā. Tieši to redz Jaunais ķēniņš un Ministrs. Eliza tiek notverta un ieslodzīta pils tornī.

11. aina

Jaunākais princis, Eliza.

Pils tornis, kur Elizu ieslodzītu atradis jaunākais brālis.

JAUNĀKAIS PRINCIS Es nezinu, kam lai lūdzos,
Putnu vai cilvēku dievam.
Es nezinu, kam lai lūdzos.
Es nezinu, kam man lūgt.

Glābiet! Manu dvēseļi glābiet,
Tomēr lūdzos, kaut zinu,
Ka neglābs neviens.

Glābiet māsu!
Glābiet dvēseli man!
Es nezinu, kam lai lūdzos,
Putnu vai cilvēku dievam.
Es nezinu, kam man lūgt.

Esmu bēdu pielījis krūms.
Gulbja spārnu tev pretī
Pastiept vien spēju.
Kā ar krustu
Liktens pārsvītro mūs.

Es nezinu, kam lai lūdzos.
Putnu vai cilvēku dievam.
Es nezinu, kam man lūgt.

Māsiņ, kā lai tevi es glābju.
Glābjams pats, ko es zinu,
Ka neglābs neviens.
Kā lai glābju?
Kā lai glābjamies mēs?

Glābiet! Manu dvēseli glābiet!
Tomēr lūdzos, kaut zinu,
Ka neglābs neviens.
Glābiet māsu!
Glābiet dvēseli man!

12. aina

Eliza. Ministrs. Jaunais ķēniņš, vienpadsmit prinči, koris.

Pils laukums. Elizai ap kaklu virve, vienpadsmit novītu nātru krekli piespiesti pie krūtīm.

MINISTRS Tauta!
Tu, ko raganas šauta,
Ko varam darīt ar šo
Raganu kārtējo?

TAUTA Mucā spundēt, jūrā gremdēt!
Kārt pie kāķa!
Siekstās slēgt!

Piķi mērcēt, spalvās vārtit!
Karstos dzelžos!
Ratā griezt!
Slicināt!

MINISTRS Viņa
Ar nešķīstu tumsības ziņu
Mūsu ķēniņu apbūrusi!
Ko darīt mums būs?

TAUTA Mucā spundēt, jūrā gremdēt!
Kārt pie kāķa!
Siekstās slēgt!
Piķi mērcēt, spalvās vārtit!
Karstos dzelžos!
Ratā griezt!
Slicināt!

PIRMAIS MINISTRS Tauta!
Ja vara tai būtu ļauta,
Tu, mana nabaga tauta,
Būtu jau ellē rauta!

NO TAUTAS Vislabāk — uz sārta!

Vīriem pie rokas izrādās pa pagalei, tiek sakrauts sārts.

TAUTA Uz sārta! Uz sārta!
Nu būs tava kārta!
Nu būs tava kārta!
Uz sārta! Uz sārta!

Lai liesmas lokās!
Lai tumsa mokās!
Lai ļaunums bēg!
Lai ragana deg!

Lai uguns smilkst!
Lai mokas ilgst!
Lai čūlas milst!
Lai pakulas svilst!

Lai sāpēs spiedz!
Lai lūdz, lai kliedz!

NO TAUTAS Tad nu redzēsīm to mēmumu!

TAUTA Lai liesmas lokās!
Lai tumsa mokās!

Uz sārta, uz sārta!
Nu ir tava kārta!
Nu ir tava kārta!
Uz sārta! Uz sārta!

NO TAUTAS Re, kur pati ragana
Atnesusi iekuru!

Ļaudis virza Elizai uz sārta pusi un grib izraut kreklu no rokām. Vienam kreklam cīkstīnā tiek norauta piedurkne. Piesteidzas Jaunais ķēniņš.

JAUNAIS ĶĒNIŅŠ Nost! Nost! Jūs esat bez prāta!
Stājiet! Stājiet! Cilvēki topiet!
Stājiet jūs, plēsīgie putni!

Piepeši — lido gulbji. Pārsteigtie ļaudis atkāpjas un vienpadsmit gulbji sargājot nosēžas Elizai apkārt. Eliza uzmet katram brālim pa kreklu, krīt gulbju drānas un visi redz — tie ir vienpadsmit skaisti prinči. Tikai jaunākajam vienas rokas vietā ir gulbja spārns.

PRINČI Roku gredzenā,
Siltā ielokā,
Tuvu tuvumā,
Ciešā tvērumā,
Pašā vidiņā
Tā kā vainagā
Esi drošībā,
Mūsu māsiņa.

TAUTA Debesu zīme! Debesu zīme!
Brīnums! Brīnums!

PRINČI Kur ir palicis
Nātru dzeldīgums?
Kreklos mikstajos
Tikai maigums vien.
Kur ir palicis
Rūgtums, nogurums?
Kreklos mikstajos
Tikai siltums vien.

- TAUTA** Debesu zīme! Debesu zīme!
Brīnums! Brīnums!
- PRINČI** Kur tu noslēpi
Sāpju spalgumu?
Kur tu apraki
Dienas smagumu?
Kur tu gremdēji
Naida sūrumu?
- ELĪZA** Vārdos neteiktos.
Vārdos neteiktos.
- TAUTA** Debesu zīme! Debesu zīme!
Brīnums! Brīnums!
- ELĪZA** Lūpās atkal uzdīgst man vārdi
Tā kā sēkla,
Ko briedina klusuma augļi.
Atkal vārdi
Lūpās man skan.
- ELĪZA UN
JAUNĀIS
ĶĒNIŅŠ** Vārdi, kam gan domāti vārdi,
Ja ne citam
Kā vienīgi atzīties milā.
Tevi milu —
Steidzos to teikt.
- PRINČI** Tālab jau mēs esam šai saulē,
Lai ik brīdi
Par cilvēkiem vēlētos būt.
- ELĪZA** Steidzos pateikt vienīgos vārdus,
Kas man krūtīs
Kā gruzdošas oglītes kvēlo.
Steidzos pateikt,
Ka milu es.
- Vārdus es šos atradu nātrēs,
Kur tie slēpās
Kā vientuļi, vajāti bērni.
Asās nātrēs
Es atradu tos.

**ELĪZA UN
JAUNAIS
KĒNIŅŠ** Vārdus šos vairs nedrīkstam zaudēt,
Lai tie liecas
Pār gultiņu pasaulei slimai.
Tikai mila
Izdziedēs to.

PRINČI Vienpadsmit priecīgu smaīdu.
Vienpadsmit roku pāru.
Vienpadsmit skatienu drošu,
Kas redz tumsai pāri.

Kur gadijušās, kur ne, ļaužu rokās iedegas svecītes.

KORIS Kamēr svecītes deg,
Kamēr liesmiņas plīv,
Kamēr mēs visi šeit,
Visu tu vari gūt.
Kamēr svecītes deg,
Kamēr vien esi dzīvs,
Viss tu vēl vari būt.
Vēlies, tikai vēlies!

**JAUNĀKAIS
PRINCIS** To var ikviens, ikviens.
To var ikdien, ikdien.
Tā, lai nezin neviens.
Klusi, lai nedzird neviens.
Stipri tā kā neviens
Nevar neviens, neviens
Aizkavēt to.

KORIS Kamēr svecītes deg,
Kamēr liesmiņas plīv...
Kamēr mēs visi šeit.
Kamēr tu esi dzīvs...

*Mēs atstājam savus varoņus tikai nojaušot, ko katrs no viņiem šai brīdī ir vēlējis, kā
pēdējo redzot jaunāko brāli — ar viņa skumji nokārto meža gulbja spārnu.*

KAUPĒN, MANS MĪĻAIS!

Librets mūziklam pēc
patiesu notikumu motīviem

2 cēlienos

1

2

KAPEN, MANS MILISI

1960

1961

1962

1963

1964

1965

1966

1967

1968

1969

1970

1971

1972

1973

1974

1975

1976

1977

1978

1979

1980

1981

1982

1983

1984

1985

1986

1987

1988

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

2024

2025

2026

Personas

<i>ANSIS KAUPĒNS</i>	— 25–30 g.
<i>VALLIJA KLEINBERGA</i>	— 20 g.
<i>DZEJNIEKS</i>	— 20–25 g.
<i>UBADZE</i>	— Dzejnieka māte — 50–60 g.
<i>PIRMAIS AVIŽU ZĒNS</i>	
<i>OTRAIS AVIŽU ZĒNS</i>	
<i>JĒKABS RUBENIS</i>	— ieroču uzpircējs — 50 g.
<i>JĒKABS BUTTE</i>	— zeltlietu uzpircējs — 60 g.
<i>GALVENAIS REDAKTORS</i>	— 50 g.
<i>POLICISTS PREISS</i>	— 25 g.
<i>ANNA LEDIŅA</i>	— Kaupēna tēva kaimiņiene — 60 g.
<i>KATRĪNE KALNIŅA</i>	} — Zaļenieku dzērājsievās — 60–65 g.
<i>EMĪLIJA BĒRZIŅA</i>	
<i>VECAIS VĀLODZE</i>	— 70 g.
<i>KĀRLIS LIEPIŅŠ</i>	— Kriminālpārvaldes Jelgavas nodaļas priekšnieks — 50 g.
<i>ROMĀNU PĀRDEVĒJS</i>	— 60–70 g.
<i>REKLĀMAS VĪRS</i>	— 40 g.
<i>KATE VALDMANE</i>	— Kaupēna iecerētā — 22 g.
<i>LĪZE VALDMANE</i>	— Kates māte — 48 g.
<i>PIRMĀ MEITENE</i>	— 18–23 g.
<i>OTRĀ MEITENE</i>	— 18–23 g.
<i>TREŠĀ MEITENE</i>	— 18–23 g.
<i>IELASMEITA</i>	— 20–30 g.
<i>OLGA PREISS</i>	
<i>HERMANIS PREISS</i>	— no aplaupītajiem — pusemūžā
<i>PIRMAIS ZEMNIEKS</i>	
<i>OTRAIS ZEMNIEKS</i>	
<i>PIRMAIS POLICISTS</i>	} — jaunekļi
<i>OTRAIS POLICISTS</i>	
<i>TREŠAIS POLICISTS</i>	
<i>JĀNIS KAUPĒNS</i>	— Kaupēna tēvs — 60 g.
<i>JĀNIS STAŅĶIS</i>	— nevainīgi uz nāvi notiesātais — 30 g.
<i>PĒTERIS MELLACIS</i>	— Bruknas pag. "Klabiņu" kalps — 18 g.

- MATILDE GROTEŅA** — "Klabiņu" saimniece — 50 g.
GRIETA GROTEŅA — "Klabiņu" vecā saimniece — 88 g.
VILMA GRĪNBERGA — "Klabiņu" ganu meitene — 10 g.
ELZA SKUJA — "Klabiņu" kaimiņu bērns — 8 g.
MATĪSS MĀRIŅŠ — pārmijnieks — 25 g.
ALEKSANDRS KRŪKLE — Skaistkalnes miesta avižu piegādātājs — 70 g.
OZOLIŅŠ
BĒRZIŅŠ
FRĪDVALDS
RŪSA
DĪCMANIS
ROŽKALŅU EMMĀ
TĪRUMS
- dažāda vecuma
- G. VOITKUS** — apgabala tiesas prokurora biedrs
J. BIČEVSKIS — Jelgavas apgabala tiesas sekretārs
R. MITTELHOFS — tiesas sekretārs
D. BĪSKAPS — Jelgavas apriņķa ārsts
J. ŅULLĪTIS — Jelgavas Sv. Annas baznīcas mācītājs — vīri solidos gados

Kareivji, priekameitas, zemnieki, ielas gājēji u. c.

Izņemot Anša Kaupēna, Vallijas Kleinbergas un Dzejnieka lomas izpildītājus, visi pārējie spēlē vairākas lomas.

Laiks — 1919. g. novembris — 1926. gada 6. maijs

Vieta — Latvija, Jelgava un tās tuvējā apkaime

I CĒLIENS

1919. g. novembra beigas Jelgavā. Beidzies Pirmais pasaules karš un Latvijas Brīvības cīņas. Taču Latgalē latviešu strēlnieki vēl cīnās. Tikai 1920. g. 3. janvārī atbrīvo Daugavpili, 21. janvārī — Rēzekni. (1920. g. februārī tiek noslēgts pamiers ar Krieviju, bet miera līgums — 11. augustā). Aiz muguras asiņainas kaujas — cīņas par Rīgu, Nāves salas aizstāvēšana, Ziemsvētku kaujas, Tīrelpurva upurēšanās, sarkano strēlnieku atšķelšanās, bolševistiskais apvērsums, Sarkanās armijas uzbrukums, P. Stučkas valdības "sarkanais terors", ģenerāļa fon Golca pučs, landesvēra "baltais terors", Cēsu kaujas, Bermonta uzbrukums Rīgai 1919. g. oktobra sākumā. 11. novembrī latviešu strēlnieki padzen Bermontu no Pārdaugavas. 21. novembrī atbrīvo Jelgavu.

Ieskaņa

**STRĒLNIEKU
KORIS** Uzsāk braši, bet nobeidz saraustīti, izmisīgi, plēšot drēbes, it kā tās degtu, it kā uz tām būtu uzkritis vai uzpilējis kas neizsakāmi pretīgs, daudzkārt atkārtojot tekstu.

Es sacirtu Jodam galvu
Deviņos gabalos.

Apskrien mani brūni svārki
Ar tām Joda asinīm.

Vai, Dieviņi, mīļā Māra,
Kā es viņas nomazgāšu.

Tas ir mitoloģisks šķīstīšanās motīvs, attīrīšanās, atbrīvošanās no kara, grēka, netīras sirdsapziņas, nozieguma pret cilvēku, Dievu, savu dvēseli. Šim motīvam mūsu darbā filozofijā svarīga loma.

1. aina

Jelgavas iela. Uz tās vairāki veikali (piem., "Zeltlietas", "Grāmatas", "Bitnera mēbeles" u. c.) un iestādes (piem., "Kino", "Redakcija" u. c.). Centrā priekšnama fasāde. No iekšpuses skan mūzika un smiekli. Pa durvīm ieiet un iziet kareivji, civilie, pāriši. Ubadze, ar latviešu sievietēm tiek raksturīgo rūtaino lakatu galvā. Viņa šūkā pa laukumu meitumājas priekšā, monotoni atkārtojot vienu un to pašu. Sevi vērstā. Tās drīzāk ir raudas un žēlabas nekā dāvanu lūgšana.

UBADZE Dieviņam četras
Debesu puses.
Man četri dēli
Kā četri vēji.
Katrs krita savā
Debesu pusē.
Viens krita baltā,
Otris — sarkanā.
Trešs lūza ledū
Daugavas vidū.
Vēl viens dēliņš
Dieviņa rokā.

Dieviņam četras
Debesu puses.
Man manas mājas
Ar četri logi.
Pa vienu zelta
Saulīte lēca.
Pa otru Mēness
Aizritināja.
Pa trešu nāve
Pieklaudzināja.
Pa vienu pate
Izlēcu laukā.

Dieviņam četras
Debesu puses.
Man četri dēli
Kā četri vēji.
Katrs krita savā
Debesu pusē.
Viens krita baltā.
Otris — sarkanā.
Trešs lūza ledū
Daugavas vidū.
Vēl viens dēliņš
Dieviņa rokā.

**ROMĀNU
PĀRDEVĒJS**

Runa ar mūziku fonā.

Gvido Felsa slavenie romāni! "Ārsts — laupītājs, saukts Sarkanais Sātans un Prāgas bendes meita Melnā Marija". Vēsturisks romāns!

"Fīlips fon Mengšteins jeb Lips Tuliāns, bīstamākais laupītāju vadonis Vācijā un Bēmijā". 2. druka!

Luiss Dominiks Kartučs — pārdrošais laupītājs un viņa piedzīvojumi. Trīs grāmatās! Izdevusi "Sabiedrība priekš tautas literatūras un mākslas". 1712 lapuses!

Jauns sensācijas oriģinālromāns iz stiprinieku dzīves — sacerēts no Leopolda Rozentāla — "Stiprinieku karalis Zigfrīds jeb Vīra spēks un sievietes sirds"!

Ari latviešu rakstnieki nesnauž! "Eiropas karā" — svaigs materiāls četrās daļās: "Asiņainā saderināšanās" jeb "Zobins un līgava", "Pār liķiem un drupām", "Drošsirdīgā Elizabete" un ceturtdā daļa — "Noslēpumainās pils mantiniece jeb Mēs uzvarēsim!" — sacerēts no Eduarda Rudziša! Jaunākie romāni!

Lasiet jaunākos romānus!

Ļoti ieinteresēts Kaupēns šķirsta piedāvātās grāmatas, kādu arī nopērk un tad dodas iekšā priekšanāmā.

2. aina

Ielgavas meitumājas iekšpuse. Aizmiršanās azarts, brutāla uzdzīve. Kareivji, arī daži privātie klienti, priekameitas. Noskumis, neiederīgs Dzejnieks. Ansis Kaupēns kareivja tērpā. Deju grupa — "Priekšnamas".

KORIS Milas atvari griež
Ložu notrauktos ziedus.
Cilvēki nepiedos?
Dievs visu piedos!

Kamdēļ milu gan zag?
To var nopirkt par naudu.
Ciešanas aizmirsti.
Raudi no baudas!

Kamdēļ mēs piedzimstam?
Kamdēļ mēs dzīvojam?
Kamdēļ mēs nomirstam?

Vaicā kam vaicādams.
Prasi kam prasīdams.
Taujā kam taujādams.

Nezin, nezin neviens.

Bērzu pumpuri plīst.

Sulas kaislīgi riņķo.

Dzīvītei bālajai

Jāuzliek smiņķis.

Kara laukam tik daudz

Miesu mirušu ziedots.

KAUPĒNS Dzīvas miesas es alkstu!

KORIS Cilvēki nepiedos?

Dievs visu piedos.

Kamdēļ mēs piedzimstam?

Kamdēļ mēs dzīvojam?

Kamdēļ mēs nomirstam?

Vaicā kam vaicādams.

Prasi kam prasīdams.

Taujā kam taujādams,

Nezin, nezin neviens.

Dziesmas laikā Kaupēns ir nolūkojis sev ielas meiteni.

3. aina

Mazs, nabadzīgs Ielasmeitas mitekklis. Pēc milas nakts Ansis Kaupēns mazgājas.

KAUPĒNS Nežēlo, meiten, ziepes.

Nežēlo, meiten, ūdeni.

Man ir no sevis jānomazgā

Visi asiņu rudeņi.

Visas asiņu ziemas.

Visi asiņu pavasari.

Visas asiņu vasaras.

Asinis. Asinis. Asinis.

IELAS MEITENE valšķīgi.

Kaupēn, mans mīļais,

Kurš maksās?

KAUPĒNS Vairāk, mauka! Lej vairāk!

Ūdeni! Ūdeni! Ūdeni!

Man ir no sevis jānomazgā
Visi asiņu rudeņi.
Visas asiņu ziemas.
Visi asiņu pavasari.
Mauka, tu tikai rasini...
Asinis. Asinis. Asinis.

IELAS MEITENE *aizvainota un izbijusies.*
Kaupēn, mans mīļais,
Kurš maksās?

*Kaupēns uzbango dusmās. Ielasmaita, varbūt reiz bijusi aktrise, jo Kaupēnam, nīkni
ģērbjoties, izdodas atrast ko līdzīgu romiešu lauru vainagam, ķēniņa apmetnim u.c.
valdnieka atribūtiem, kā arī dažādām maskām, to skaitā — laupītāja maskai.*

KAUPĒNS Kurš maksās?
Kurš maksās!

Maksās man visi kā viens!
Maksās man visi kā viens.
Par to, ka es varonis biju.
Bet tagad — vien piemīzts siens.

IELAS MEITENE Kaupēn, mans mīļais...

KAUPĒNS Par to, ka Lāčplēša ordeni
Man nāktos pie krūtīm nest.
Par to, ka es — Jūlijs Cēzars.
Par to, ka es esmu — es!

Man maksās!
Man maksās!
Man maksās!

IELAS MEITENE Kaupēn, mans mīļais...

KAUPĒNS Par to, ka ķēniņa mēteli
Man nāktos uz pleciem mest.
Par to, ka es uzvarētājs.
Par to, ka es esmu — es.

Man maksās!
Man maksās!
Man maksās!

Man maksās visi kā viens.
Man maksās visi kā viens.
Par to, ka es varonis biju,
Bet tagad — vien piemizts siens.

Man maksās!
Man maksās!
Man maksās!

Man maksās visi kā viens!

IELAS MEITENE Kaupēn, mans mīļais...

Kaupēns iesit Ielasmeitai un aiziet nesamaksājis.

4. aina

Vallija pie šūpolēm Jelgavas skvērā. Skolnieces tērpā un baltu apkaķliti.

VALLIJA Es gribu jaunu kleitu!
Es gribu it visu — jaunu.
Un nodzēst kā tāfeli skolā
Pasauli veco un jauno.

Jo mana zeme ir jauna.
Jo manas debesis — jaunas.
Un man it nemaz nav kauna,
Ka esmu tik jauna, jauna.

Jo mana zeme ir brīva.
Jo mana sirds vēl ir brīva.
Un man it nemaz nav kauna,
Ka esmu tik dzīva, dzīva!

Es gribu matus vaļā!
Gribu, lai plīvo tie vējā.
Un runāt ar pasauli vēlos
Dzejā, vien dzejā, vien dzejā.

Jo mana zeme ir jauna.
Jo manas debesis — jaunas.
Un man it nemaz nav kauna,
Ka esmu tik jauna, jauna.

Jo mana zeme ir brīva.
Jo mana sirds vēl ir brīva.
Un man it nemaz nav kauna,
Ka esmu tik dzīva, dzīva!

Es gribu matus vaļā!
Gribu, lai plīvo tie vējā!
Un runāt ar pasauli vēlos
Dzejā, vien dzejā, vien dzejā!

Pēdējā panta laikā ir uznācis Dzejnieks. Viņš atpīn Vallijas bīzi un šūpo šūpolēs sēdošo Valliju. Dzejnieks karavīra tērpā — gan šeit, gan visā izrādē.

DZEJNIEKS Un runāt ar pasauli gribu
Dzejā, vien dzejā, vien dzejā.

REKLĀMAS VĪRS Runa ar mūziku fonā.

Grandioza dubultprogramma! Vienā vakarā trīs šedevri! "Pēckara haizivs" — aizgrābjoša dzīves drāma 8 cēlienos! Galvenajās lomās Vera Voroniņa un Gustavs Kontani!

"Grāfiene gludinātāja" un "Visa diena ačgārna" — cenzūras aizliegums atcelts! Atļauja demonstrēt vienīgi Rīgā, Liepājā un Jelgavā!

Rīt — "Krāpnieki frakās"! Drāma 9 daļās. Turklāt — Vispasaules apskats un Latvijas hronika! Izrāžu sākums 6, 8 un 10 vakarā!

DZEJNIEKS Nāc, meiten, ar mani uz kino.
Vienalga, ko rāda, bet nāc.
Tur cienasta galds mūsu acīm
Uz ekrāna baltā būs klāts.

Nāc, meiten, ar mani uz kino,
Kur grēcīga pustumsa tvan.
Varbūt savu smaržīgo delnu
Tu ļausi pie lūpām likt man.

Nāc līdz!
Tur stīdz
Mūsu ceļš, zelta putekļiem klāts.
Mēs būsīm, kas vēlamies būt.
Mēs gūsīm, ko vēlamies gūt.
Nāc līdz!
Līdzī nāc!

Nāc, sēdēsim pēdējā rindā,
Kur skūpstīties neliedz neviens.
Kā māte mūs pabaros kino
Ar ekrānu baltu kā piens.

Pēc dzīves es izsalcis, meiten,
Kā deviņi vilki sirds kauc.
Uz stūra mūs sagaida kino,
Kā vērsis, mielastam kauts.

Nāc līdz!
Tur stīdz
Mūsu ceļš, zelta putekļiem klāts.
Mēs būsim, kas vēlamies būt.
Mēs gūsim, ko vēlamies gūt.
Nāc līdz!
Līdzī nāc!

Vallija šaubās, bet Dzejnieks ņem viņu pie rokas, un viņi iet.

REKLĀMAS VĪRS Sensācija Astorijā! "Rīgas debesis!" grandioza rēvija! 15 grāvēju numuri:

"Nēģeri Rīgā"! "Grimušo eņģeļu koris"! "Mūslaiku Ādams un Ieva!", "Valūtas parāde! — Marka, Mārciņa, Franks, Dolārs un Lats! Un vēl! Un vēl! Visa Rīga šajās dienās — Astorijā! Visa Latvija šajās dienās — Astorijā!

"Melu karaliene"! Saistoša dzīves drāma 8 daļās! Galvenajā lomā slavenā Pola Negri!
Lia Mara filmā "Čigāņu barons" pēc Johanna Štrausa operetes! 10 cēlienos! Latvijas hronika!

5. aina

Ūķis Jelgavas nomalē. Te savāktas iedomājamas un neiedomājamas lietas — kara trofejas, ratu riteņi, zirgu piederumi un pat pilnīgi neiederīgas greznumlietas, piemēram, skaists kamīna pulkstenis. Vecais Vālodze — drūms, divaini saģērbies tips. Zagšus ierodas Kaupēns, joprojām kareivja tērpā.

VECAIS VĀLODZE Kaupēn, mans miļais, he, he...

KAUPĒNS sākumā, iespējams, ar nodomu naudu no Vecā "izpurināt".
Vecais, man vajaga naudas.
Naudas kā zvaigžņu tik daudz.

Esmu kā zeme mīdīts,
Esmu kā zāle pļauts.

Vecais, man vajaga milas
Kā jūrā smilšu — tik daudz.
Esmu mūžīgi ienīsts.
Durts esmu, sists esmu, šauts.

VECAIS VĀLODZE

ņirdzīgi.
Kas tev' mīlēs, nabadziņ.
Tev nav bēru kumeliņ, he, he.

KAUPĒNS

Vecais, man vajaga naudas
Kā miroņu karā, tik daudz.
Vecais, man vajaga milas.
Daudz man vajaga, daudz.

Vecais, tu zagli un blēdi,
Zini, ka nauda ir viss.
Dancos man Velns par naudu,
Pārdos man Debesis.

VECAIS VĀLODZE

ar noteiktu priekšlikumu.
Kas tev' mīlēs, nabadziņ.
Atved bēru kumeliņ.
Atved bēru kumeliņ, he, he, he.

KAUPĒNS

Zirgus zagt?

VECAIS VĀLODZE

Jau šonakt.
Atved bēru kumeliņ,
Kaupēn, mans mīļais, he, he.

Vecais Vālodze lupatu kaudzē sameklē zupura maisu un laupītāja masku. Kaupēns tos vilcinādamies paņem.

6. aina

Jelgavas iela. Garāmgājēji. Ari Ansis Kaupēns glitā uzvalkā ar Pirmo meiteni zem rokas.

**PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS**

"Jaunākās Ziņas", "Jaunākās Ziņas"! Laupīšana! Lau-
pišana! 7 ar pus kilometru no Jelgavas — 1920. gada
29. janvāri — laupīšana! Cietušais — Fricis

Osis — zemnieks no Džūkstes! Zirgs, ragavas un vēl 20 lati! Tāds ir laupītāja guvums! "Jaunākās Ziņas"! Laupīšana! Pērciet "Jaunākās Ziņas"!

OTRAIS AVIŽU ZĒNS "Pēdējā Brīdī", pērciet avīzi "Pēdējā Brīdī"! Divas laupīšanas pēc kārtas! Aplaupīti 3 pajūgi! Nošauts zemnieka Pelča zirgs! Teodors Šparbergs apšaudē ar laupītāju! "Pēdējā Brīdī", pērciet "Pēdējā Brīdī"!

Ansis Kaupēns nopērk abas avīzes, nežēlojot arī dzeramnaudu. Ap viņu ir Meitenes, kuras mainās un tiek cienātas ar limonādi un saldējumu.

KAUPĒNS Ko vēl kāro tev sirds,
Mana meitene, mazā?

PIRMĀ MEITENE Man tik blakus tev iet
Un būt meitenei mazai.

KAUPĒNS Kas tev patiktos vēl,
Mana meitene nīprā?

OTRĀ MEITENE Man tik drošībā būt.
Tavā aizvējā stiprā.

KAUPĒNS Ko tu gribētu vēl,
Mana meitene daiļā?

TREŠĀ MEITENE Tavu spēku vēl just,
Un vairs nepazīt baiļu.

VISAS Man ar tevi tik droši,
Tavus spēcīgos sirdspukstus jaušot.
Ak, es zinu — tev šovakar ļausos,
Lai tad notiek, kas notikdams.

KAUPĒNS Tev ar mani tik droši,
Manus spēcīgos sirdspukstus jaušot.

VISI Ak, es zinu tu (es) šovakar ļausies (šos).
Lai tad notiek, kas notikdams.

7. aina

Ieroču uzpircēja Jēkaba Rubeņa veikals. Deju grupa — "Šaubīgā publika".

RUBENIS Šeit publika nav svēta,
Un plinte te nav lēta.

Es neprasu, kur rauta,
Kad piegādā to tauta.

Karš nebeidzas nekad.

Ak, cilvēk, kam tu deri,
Ja tev nav revolvera?
Ja tev nav karabīnes,
Tad nerādies uz bīnes.

Karš nebeidzas nekad.

Mazs veikaliņš, jūs sakāt?
Dziļš ūdens šaurā akā.
Šai vietā, kur es stāvu,
Nāk pirkt un pārdot nāvi.

Karš nebeidzas nekad.

Ir manas rokas tīras
Kā katram godavīram.
Karš esot beidzies? Priekā!

lemet kraķīti.

Jūs nezināt ne nieka!

Karš nebeidzas nekad.

Nošķind durvju zvans. Ienāk Kaupēns. Redzams, ka ne jau pirmo reizi.

RUBENIS *lišķīgi.*

Kaupēn, mans mīļais!

Mēs nedzirdam, ko viņi runā, jo Rubenis uz skaļāko uzgriež radio.

Radio reklāma. (Ieraksts. Trīs dažādas balsis.)

PIRMĀ BALSS Papagaiļa ziepes! Pūders un smaržas! Nepārspējami labuma ziņā! Vienīgā fabrikācija Venus — Rīgā!

OTRĀ BALSS "Metropoliss jeb Bābeles tornis"! Drāma pēc ievērojamā Teo fon Garbo romāna! Ievērojot ārkārtējo interesi, Rīgā vien demonstrē trijos teātros vienlaicīgi: "Splendid Palace", "Kolizejs" un kino "Maska"! Grandioza uzbūve! Nākotnes pasaule! "Metropoliss jeb Bābeles tornis"!

TREŠĀ BALSS Es esmu priecīgs, jo savu naudu esmu noguldījis droši! Par augstām procentēm!

Latvijas Privātā lombarda Krāj-Aizdevumu sabiedrība! Rīgā — Teātra ielā 9, Liepājā — Graudu ielā 28!

8. aina

Dzejnieks un Vallija pēc kino.

DZEJNIEKS Tā kā kafiju, ziepes vai zirgu
Visur piedāvā dzīves.
Dārgas, lētas, par puscenu pat.

Dzīves tirgū
Vari dabūt sev dzīvi.
Tā kā kafiju, ziepes vai zirgu.

VALLIJA Tikai cenas nevienai nav klāt.

DZEJNIEKS Kurš gan zina, cik maksā
Viena vienīga cilvēka dzīve?

VALLIJA Bet es negribu svešas.
Gribu savējo, vienīgo dzīvi.
Gribu savējo, vienīgo mūžu.
Gribu savējo, vienīgo laimi.
Kā lai pazīstu, atrodu to?

DZEJNIEKS Nāc pie manis par dzīvi.
Būsi manējā, vienīgā dzīve.
Būsi manējā, vienīgā mila.
Būsi manējā, vienīgā laime.
Tevi pazīstu, atrodu to!

ABI Tā kā kafiju, ziepes vai zirgu
Visur piedāvā dzīves.
Īsas, garas un mūžīgas pat.

Dzīves tirgū
Vari dabūt sev dzīvi.
Tā kā kafiju, ziepes vai zirgu.

VALLIJA Tikai cenas nevienai nav klāt.

DZEJNIEKS Kurš gan zina, cik maksā
Viena vienīga cilvēka dzīve?

Nāc pie manis par dzīvi.
Būsi manējā, vienīgā dzīve.
Būsi manējā, vienīgā mīla.
Būsi manējā, vienīgā laime.
Tevī pazīstu, atrodu to.

VALLIJA Kā lai zinu es, Dzejniek,
Vai tu mana vienīgā dzīve?
Vai tu mana vienīgā mīla?
Vai tu mana vienīgā laime?
Es vēl nezinu, nezinu to.

ABI Dzīves tirgū
Vari dabūt sev dzīvi.
Tā kā kafiju, ziepes vai zirgu.

Tikai cenas nevienai nav klāt.

Vallija atraisās un aiziet.

DZEJNIEKS *noraidīts un izmisis.*
Es neesmu dubļus bridis.
Es pats bijis dubļi, ko brien.
Viss, ko vēlos — pie akas
Mazgāties ilgi. Tik vien.

Mazgāties ilgi, līdz nāvei.
Tīrs ūdens. Tīrs ūdens. Un smilts.
Locīsies akas vinda
Kā Dieva elkoni silts.

Tad vēlos es asinis vemt
Un izvemt to čūsku, kas manī,
Lai pļavās es drikstētu iet
Ar māsiņu jērus ganīt.

Ar brālīti stabules maukt,
Un baznīcas tornī kāpt zvanīt,
Un pierunāt Dievu, lai ņem,
Lai ņem par eņģeli mani.

Es neesmu mēslus mēzis.
Es pats bijis mēsli, ko mēž.
Viss, ko vēlos, lai māte
Pie akas man līdzās sēž.

Rokās lai, māmiņ, tev dvielis.
Balts dvielis. Balts dvielis. Vēss lins.
Tevis dēļ esmu kāvies.
Māt, sirds manas maga kā svins.

Tad vēlos es asinis vemt
Un izvemt to čūsku, kas mani,
Lai pļāvās es drikstētu iet
Ar māsiņu jērus ganīt.

Ar brālīti stabules mautk,
Un baznīcas torni kāpt zvanīt,
Un pierunāt Dievu, lai ņem,
Lai ņem par eņģeli mani.

REKLĀMAS VĪRS

Šodien! Grandioza pirmizrāde! Jaunums! Filmu grāvējs — "Jautrais vīrs"! "Der lachende Ehemann"! Milas spēle desmit cēlienos! Galvenajās lomās — Elizabete Pinajef, Vivian Gibson, Šarlotte Ander, Livio Panavelli! Pauls Heidemanis! Nenokavējiet! Nenokavējiet!

Sensacionāls bojevīks! Duglass Ferbanks jaunākajā filmā "Trakais ligavainis"! Turpat arī Viola Daka satriecošajā lentē iz apašu dzīves — "Parizes dūklājos"!

Neskatoties uz lielo progresīvo vērtību, vietu cenas nav paaugstinātas!

ROMĀNU PĀRDEVĒJS

Jaunākie romāni! "Skaistā Leontīne jeb Smiltenes Briežsila mežsarga meita, viņas mīlestība un nāve"! Izdots Smiltēnē, Tona apgādā!

Jaunākie romāni! "Tumsības varoņi" — Šķiņķa grāmatu drukātava!

Slavenā Gvido Felsa romāni! "Laupītāju virsnieks Nikels Lists un viņa pārdrošie biedri". Tautas romāns pēc vecām hronikām un aktīm!

Slavenā Gvido Felsa romāni! "Stilpners un Karāseks — pārdrošie mežu zagļi un grāfiene Šarlote"! Krūmiņa izdevums Rīgā!

Leimaņa izdevniecība Rīgā — "Cik ātri novīta rozes"! Tēlojums iz dzīves, sarakstīts no Paulas!

9. aina

Mežs netālu no Jelgavas. Vieta, kur saplūst Tukuma un Dobeles lielceļi. Kaupēns, tērpies kā laupītājs, uz vakts. Tuvojas pajūgs. Kaupēns izšauj gaisā, uz skatuves uzraudams pārbījušos Olgu un Hermani Preisus.

KAUPĒNS Nu, pišji jūs, plukatas, žurkas!
Šurp naudu! Gaņī! Gaņī!
Tu būsi liķis! Uz grauda
Es paņemšu tevi tūlit.

Sūda ostmarkas! Atdod šalli!
Rokas augšā! Oho! Īstens zīds
Rīt pat jau uz zaļumballi
To brūtei es iedošu līdz!

Dzirdams, ka piebrauc vēl vairāki pajūgi. Zemnieki, dūšīgi onkuļi, nāk lūkot, kas īsti notiek.

Stāt, papučī! Ieroči ir? Kooo?
Šurp naudu un visu, kas vērts!
Dzīvi jūs būsiet vai beigti,
Tas nav manā prātā vēl svērts.

Ne no vietas! Ko, nāves nav bail?
Šurp naudu! Davai! Davai!
Uz ceļiem! Pātarus skaitīt!
Kaut kas nepatik? Vai, vai vai!

PAJŪGU KORIS *Padevīgi, kaut gan starp zemniekiem ir īsti spēkavīri, kamēr Kaupēns tos "aptīra".*

Mēs darīsim visu, ko gribi.
Mēs dosim tev visu, ko prasi.
Tik atstāj mums dzīvību!

Tu īstens lielmeža ķēniņš.
Tu varens lielceļu valdnieks.
Tik atstāj mums dzīvību.

Mēs lūgsim tevi uz ceļiem.
Mēs bijāsim tevi kā Dievu.
Tik atstāj mums dzīvību!

KAUPĒNS Nu to es saprotu, pluskas.
Kaut trīssimti latu nav daudz.

PIRMAIS ZEMNIEKS Kungs, grozs vēl dzērieniem smalkiem!
Tas liķieris brīnum salds!

KAUPĒNS Nu kas par klausīgu tautu!
Nu kā lai to nemīlu es.
Sadzeram, tautieši! Priekā!
Hei, pluska, ņem, apkārt nes!

Pirmais zemnieks steidzīgi pilda norādījumus, daļa braucējiem sazin kur radušās glāzes un salej.

VISI Labs gan! Labs gan!
Paldies! Paldies!
Man! Man! Man! Man!
Ak Dies! Ak Dies!

OTRAIS ZEMNIEKS Nāk pie Kaupēna ar naudasmaku.
Kungs, man te vēl aizķēries...

KAUPĒNS Ko bāzies ar savu naudu!
Es ņemu, kad gribu un pats!
Paskaties tērauda aci!
Man nedrebēs roka, ne acs!

ZEMNIEKU KORIS Mēs darīsim visu, ko gribi.
Mēs dosim tev visu, ko prasi.
Tik atstāj mums dzīvību.

Tu īstens lielmeža ķēniņš.
Tu varens lielceļu valdnieks.
Tik atstāj mums dzīvību.

Mēs lūgsimies tevi uz ceļiem.
Mēs bijāsim tevi kā Dievu,
Tik atstāj mums dzīvību!

Kaupēns izšauj gaisā.

KAUPĒNS Izklist! Un veiklāk!
Un veiklāk! Un veiklāk!
Veiklāk! Veiklāk! Ha! Ha! Ha!

10. aina

Kaupēns noņem masku un novelk zupura maisu, palīkdams kārtīgā uzvalkā un grasi-damies doties Jelgavas virzienā. Viņam pretī piepēši iznāk policists Arnolds Preiss.

PREISS Policijas leitnants Arnolds Preiss.
Jūsu personas apliecību!

Kaupēns apsver situāciju un izšķiras par dokumentu uzrādīšanu.

PREISS Tikko sākusi dzīvi
Mūsu jaunā un vārīgā valsts.
Kādēļ neej par sargu,
Kādēļ neesi uzticams balsts?

Kādēļ dezertiers esi tu glēvs?

Vai tu aizmirsis būtu,
Cik daudz dzīvju par ziedu tai mests?
Vai tu aizmirsis būtu,
Cik par brīvību upuru nests?

Kādēļ dezertiers esi tu glēvs?

Kaupēns manāmi nomierinās, jo runa ir tikai par dezertiera aizturēšanu.

Teic man atbildi, seržant,
Kāpēc dezertiers esi tu glēvs.
Kādēļ neej par sargu,
Kādēļ neesi uzticams balsts?

Tikko sākusi dzīvi
Mūsu jaunā un vārīgā valsts.
Teic man atbildi, seržant,
Kādēļ dezertiers esi tu glēvs?

KAUPĒNS Mana reize ir dzīvot.
Mana kārta ir ņemt.
Mana daļa ir pašam
Savu likteni lemt.

Kam ir radīti auni?
Tikai tam, lai tos cērp.
Tik man meiteņu glāsti,
Nevis kareivja tērps.

Tik man meiteņu skūpsti,
Nevis kareivja tērps.

Kam ir radīti auni?
Tikai tam, lai tos cērp.
Tik man meiteņu glāsti.
Tik man meiteņu skūpsti
Simtkārt labāk kā kareivja tērps.

Mana kārta ir milēt.
Mana reize ir gūt.
Mana daļa ir pašam
Sev par likteni būt.

PREISS *gatavojas arestēt Kaupēnu, nezinot, ka viņš bruņots.*
Kara tiesa lai lemj
Tavu tālāko dzīvi...

KAUPĒNS Mana roka jau lemj.
Tevim nāvi, man — brīvi.

Kaupēns nošauj policistu Preisu un bēg mežā, taču uzduras bērnības drauga mātei, tēvamāju kaimiņienei Annai Lediņai, kura iet pēc gov.

ANNA *izbijusies.*
Kaupēn, mans mīļais, ko staigā
Pa mežu kā laupītājs tāds.
Vaidieviņ!
It kā ar ledainu roku
Būtu man pieskāries kāds.

KAUPĒNS Man ir bail. Man ir bail. Man ir bail.

ANNA Kaupēn, mans mīļais, ko klisti
Pa mežu kā razbainieks tāds.
Vaidieniņ!
It kā ar ledainu roku
Būtu man pieskāries kāds.

KAUPĒNS Šī jau zin. Šī jau zin. Šī jau zin.

ANNA Gosniņ, kur esi tu, gosniņ,
Redz, aizklidis ragulops tāds.
Vaidieviņ!
It kā ar ledainu roku...

Kaupēns nošauj Annu Lediņu no ļoti maza attāluma.

KAUPĒNS Tās vecenes, tās visu zin.

11. aina

Ielgava. Iela. Gājēji. Sievietes. Galdiņi pie kafējnicas. Pie viena sēž arī Kaupēns.

**PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS** "Jaunākās Ziņas"! "Jaunākās Ziņas"! Aplaupīts Lietuvas vāciešu Olgas un Hermaņa Preisu pajūgs! Noziedznieks strādā viens! Aplaupīti trīs pajūgi! Laupītājs sadzer ar upuriem! Pērciet "Jaunākās Ziņas"!

**OTRAIS AVIŽU
ZĒNS** Pērciet avīzi "Pēdējā Brīdī"! Divi liķi Zaļeniekos! Nogalināta Anna Lediņa! Nogalināts policijas leitnants Arnolds Preiss! Policija nenogurstoši meklē noziedznieku! Pieļauj domu, ka slepkava ir tas pats laupītājs. Pagaidām nekādu pēdu! Pērciet avīzi "Pēdējā Brīdī"!

VECMEITU KORIS *Jūsmīgi. Ar avīzēm rokās. Ieteicams pamišus ar Avīžu zēnu tekstu.*

Nenotveramais!
Neatminamais!
Tu — pats veiklākais!
Tu — pats straujākais!
Latvju Robins Huds!
Tarzans Zemgalē!
Vīrietis! Vīrietis!
Nenotveramais!
Neatvairāmais!
Spēka pārpilnais!
Drošsirdīgais!
Neaizsniedzamais!
Nepieejamais!
Vīrietis! Vīrietis!

Ekstāze.

12. aina

Istabele Zaļeniekos. Divas vecas dzērājas — Katrine Kalniņa un Emīlija Bērziņa labā dūšā, ar kortelīti.

KATRĪNE Vienos priekos, vienos priekos
Dzīve pāiet Zaļeniekos.
Šauj un laupa,
Laupa, šauj!

EMĪLIJA Nu jau iet pār stripu pāri.

Tas varētu attiekties arī uz pielieto glāzi.

KATRĪNE Veca sieva, vecās vizēs
Sūtīta uz paradīzi.
Kurt' vairs mežā
Kāju spert.

EMĪLIJA Nu jau iet pār stripu pāri.

KATRĪNE Policistu Preisu rudo
To gan apstrādāja gludi.
Man to lietu
Nepiešūs!

EMĪLIJA Tev? Apžēliņ! Kas tev daļas?

KATRĪNE Tik man daļas, cik tev gaļas.
Sen es gribēju tikt vaļā.
Vai man labu
Draugu trūkst?

EMĪLIJA Nu jau iet pār stripu pāri.

KATRĪNE Vienos priekos, vienos priekos
Dzīve paiet Zaļeniekos.
Mīle, turi
Muti ciet.

13. aina

Policijas iecirknis Jelgavā. Pats Kriminālpārvaldes Jelgavas nodaļas priekšnieks Kārlis Liepiņš pratina Katrīni Kalniņu.

LIEPIŅŠ Jūs tiekāt apsūdzēta par līdzdalību slepkavībās.

KATRĪNE Tā ir Mīles lielā mute!
Ute tāda! Ute! Ute!
Pretvalstiskais elements!
Vai jums zināms — viņai mājās
Nelegāla literatūra!
Ļeņina un Trocka raksti!

LIEPIŅŠ Ko varat teikt policista Preisa un Annas Lediņas
slepkavības lietā?

KATRĪNE Ļeņina un Trocka raksti!
Nelegāla literatūra!
Pilna kumode un skapis!
Sarkana kā Kremļa zvaigzne!
Kandžu dzen ar aparātu!
Dzirda pusi Zaļenieku!

Tādu klausu policija?
Tādai nu tic policija?
Dzērajai un pagrīdniecei?
Sarkanai kā Kremļa zvaigznei!

Lai dzīvo brīvā Latvija!

Kungs, zvēru, nezinu nekā,
Kungs, zvēru, nezinu nekā.

14. aina

Turpat — Jelgavas policijas iecirkņi. Iecirkņa priekšnieks Kārlis Liepiņš stostē trīs padotos policistus.

PRIEKŠNIEKS Kur jums acis, kur ausis,
Kur jums mundiera gods!
Pašā deguna priekšā
Riņķo asinskārs ods.

Par mums Zemgale smejas.
Rīgā mēles sāk trīt.
Lai ir slepkava rokā,
Ja ne šodien, tad rīt!

POLICISTI Karā skaidrs bij viss —
Priekšā naidnieku bars.
Blakus brālis un draugs,
Bet aiz muguras
Viss, ko tu mīli.

Kas par paša dzīvību dārgāks.

Nu ir sajucis viss.
Priekšā nezināms laiks,
Blakus svešnieku bars,

Un kaut apkārt ir
Viss, ko tu mīli,

Tēmē mugurā brālis un draugs.

PRIEKŠNIEKS Kur jums acis, kur ausis,
Kur jums taisnīgā sirds?
Pašā deguna priekšā
Kuras asiņu pirts.

Kam jums acis, kam ausis,
Kam jums pogas, kas spīd.
Lai ir slepkava rokā
Ja ne šodien, tad rit!

15. aina

Bitnera mīksto mēbeļu veikals — darbnīca, kurā Kaupēns strādā par tapsētāju un reizēm arī par pārdevēju. Kautri mēbeles aplūko Dzejnieks.

DZEJNIEKS Ja, jūriņa tu man dotu
Mazu daļu sava zelta,
Es savai līgavai
Zelta gultu kaldinātu.

Zelta gultu, dūnu segu.
Baltu putu paladziņu.
No jūriņas pārnākdamis,
Pats pa nakti pārgulētu...

KAUPĒNS Kungs vēlas kāzu gultu?

DZEJNIEKS Es savai līgavai...

KAUPĒNS Stipra, mīksta, atsperīga.
Nebūs labākas pat Rīgā.

DZEJNIEKS Zelta gultu, dūnu segu...

KAUPĒNS Mīlas priekiem pašā laikā!
Cik ir jūsu dāma slaika?

Jautājums attiecas uz gultas garumu.

DZEJNIEKS Baltu putu paladziņu...

- KAUPĒNS** Gultas veļa — citā bodē!
Kungs — šis fasons pašlaik modē.
- DZEJNIEKS** Es savai ligavai...
- KAUPĒNS** Stipra, miksta, atsperīga.
Nebūs labākas pat Rīgā.
Mīlas priekiem pašā laikā.
Cik ir jūsu dāma slaika?
- DZEJNIEKS** Ja, jūriņa, tu man dotu,
Mazu daļu sava zelta...
- KAUPĒNS** Kungam naudiņas nav lidzi?
Kā lai, cilvēks, izpalidzi...
Kundēm, kam nav maka klāt,
Nav ko durvis virināt.

Nekaunīgi izbīda Dzejnieku ārā.

- KAUPĒNS** Es redzēju jūriņā
Uz akmeņa uguntiņu.
Jūras māte tur žāvēja
Savu zeltu, sudrabiņu...
- Jūras māte, gals tev klāte.
Jūras māte, gals tev klāte.
- Jūras māte, gals tev klāte.
Jūras māte! Ha! Ha! Ha!
Gals tev klāte, Jūras māte.
Jūras māte! Ha! Ha! Ha!

16. aina

- PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS** *Ielgavas meitumājas priekšā.*
"Jaunākās Ziņas"! Policija uzdevuma augstumos!
Laupītājs un slepkava rokā! Notiek personas noskaidrošana. Bandīts apcietināts! Notiek personas un lietas apstākļu noskaidrošana!
- OTRAIS AVIŽU
ZĒNS** "Pēdējā Bridī"! Pērciet "Pēdējā Bridī"! Sensācija!
Slepkava un laupītājs notverts! Nelietis aiz restēm!

Viņa vārds ir Jānis Staņķis! Slepka ir Jānis Staņķis!
"Pēdējā Bridī"! "Pēdējā Bridī"! Slepka un laupītājs
notverts. Viņa vārds — Jānis Staņķis!

17. aina

*Jelgavas meitumāja. Kā 3. ainā. Ar vēl lielāku karstumu. Šoreiz sabiedrības dvēsele ir
Kaupēns, ar vislielāko piekrišanu no dāmu puses. Deju grupa — "Priekānams".*

KAUPĒNS Milas atvari griež
Ložu notrauktos ziedus.
Cilvēki nepiedos?
Dievs visu piedos.

Kamdēļ milu gan zagt?
To var nopirkt par naudu!
Ciešanas aizmirsti!
Raudi no baudas!

KORIS Kamdēļ mēs piedzimstam?
Kamdēļ mēs dzīvojam?
Kamdēļ mēs nomirstam?

Vaicā kam vaicādams.
Prasi kam prasīdams.
Taujā kam taujādams.

Nezin. Nezin neviens.

KAUPĒNS Bērzu pumpuri plīst.
Sulas kaislīgi riņķo.
Dzīvītei bālajai
Jāuzliek smiņķis.

Kara laukam tik daudz
Miesu mirušu ziedots.

KORIS Dzīvas miesas es alkstu!

KAUPĒNS Cilvēki nepiedos?
Dievs visu piedos.

VISI Cilvēki nepiedos?
Dievs visu piedos.

II CĒLIENS

1. aina

Tāpat kā 1. cēliena 2. ainā — gar Priekānama fasādi izdzisušām acīm šļūkā Ubadze. Viņas monotonais rečitatīvs ir drīzāk raudas un žēlabas nekā dāvanu lūgšana. Nevienu neuzlūkojot, viņa izraud sāpi pati sevi. Galvā rūtainais lakats. Ļaudis, kuri šad tad pāriet skatuvi (ielu), sen vairs viņu neievēro. Tikai Dzejnieks satraukti viņā noraugās.

UBADZE Dieviņam četras

Debesu puses.

Man četri dēli

Kā četri vēji.

Katrs krita savā

Debesu pusē.

Viens krita baltā.

Otris — sarkanā.

Trešs lūza ledū

Daugavas vidū.

Vēl viens dēliņš

Dieviņa rokā.

Dieviņam četras

Debesu puses.

Man manas mājas

Ar četri logi.

Pa vienu zelta

Saulite lēca.

Pa otru Mēness

Aizritināja.

Pa trešu nāve

Pieklaudzināja.

Pa vienu pate

Izlēcu laukā.

Dieviņam četras

Debesu puses.

Man četri dēli

Kā četri vēji.
Katrš krita savā
Debesu pusē.
Viens krita baltā.
Otris — sarkanā.
Trešs lūza ledū
Daugavas vidū.
Vēl viens dēliņš
Dieviņa rokā.

Dieviņam četras...

DZEJNIEKS Māt, vai tā esi vai
Neesi tu?

Viņš atglauž Ubadzei lakatu no pieres. Dēls pazist māti. Māte pazist dēlu.

DZEJNIEKS Kur tavas vijīgās rokas,
Kas mūs, bērnus, kā gredzenā slēdza?
Kur tavi zeltainie mati,
Kas mums, bērniem, kā saulstari šķīta?
Kur tavas smejošās acis —
Divas zvaigznes, kas maigumā mirgo?

Māt, vai tā esi vai
Neesi tu?

UBADZE Dēls, tādu laimi, ak,
Laimi! Tu dzīvs!

Tev manas vijīgās rokas,

ABI Kas mūs/jūs, bērnus, kā gredzenā slēdza.

UBADZE Tev mani zeltainie mati,

ABI Kas mums/jums, bērniem, kā saulstari šķīta.

UBADZE Tev manas smejošās acis —

ABI Divas zvaigznes, kas maigumā mirgo.

UBADZE Dēls, tādu laimi, ak,
Laimi! Tu dzīvs!

DZEJNIEKS Māt, vai tā esi vai
Neesi tu?

Nāc, tagad iesim uz mājām!
Tu man uzklāsi palagus baltus.
Nāc, tagad iesim uz mājām,
Un es iekuršu pavardā guni.
Nāc, tagad iesim uz mājām —
Jaunu aku es šoruden rakšu...

UBADZE Dēls, mūsu māju jau
Sen vairs kā nav.

DZEJNIEKS *lēni saprazdams.*
Tu man uzklāsi palagus baltus...

Un es iedegšu pavardā guni...

Jaunu aku es šoruden rakšu...

UBADZE Dēls, mūsu māju jau
Sen vairs kā nav.

DZEJNIEKS Mūsu mājas ir manī.
Šajās krūtīs. Šai sirdī.
Ne tās var nodegt,
Ne sagrūt.
Mūsu mājas ir manī,
Un tās izpostīt nevar
Neviens.

Pacel acis,
Manu māmuliņ balto!
Redzi — debesis zvaigznes.
Tās kā pavardi kuras.
Ne tās izdzēst spēj naidnieks,
Ne laiks.

Pacel acis,
Manu māmuliņ sirmo!
Redzi — mākoņi balti.
Tie kā palagi plīvo.

Ne tos noraut spēj naidnieks,
Ne laiks.

Pacel acis
Manu māmuliņ balto!
Redzi — mūžiņa zila.
Tā ir dziļa kā aka.
Ne to aizbērt spēj naidnieks,
Ne laiks.

Mūsu mājas ir mani.
Šajās krūtīs. Šai sirdī.
Ne tās var nodegt,
Ne sagraut,
Un tās tikmēr būs mani,
Kamēr vien, kamēr vien es
Vēl dzīvs.

Satumsums. Tad — atkal tā pati Jelgavas iela. Garāmgājēji.

**PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS**

"Jaunākās Ziņas"! "Jaunākās Ziņas"! Zemgale atviegloti uzelpo! Laupītājs un slepkava Jānis Staņķis pakārts! Zemgale atviegloti uzelpo! Noziedznieks saņem savu algu! Zemgale uzelpo! "Jaunākās Ziņas", pērciet "Jaunākās Ziņas"!

**OTRAIS AVIŽU
ZĒNS**

"Pēdējā Bridī"! Pērciet avīzi "Pēdējā Bridī"! 22. gada 23. oktobrī jauna laupīšana! Jauna laupīšana Jelgavas-Rīgas šosejas 9. verstī! Divi nogalināti! Jaunas laupīšanas vecajās vietās! Jauni upuri! Pērciet "Pēdējā Bridī"! "Pēdējā Bridī"!

Avīzes ātri tiek izķertas.

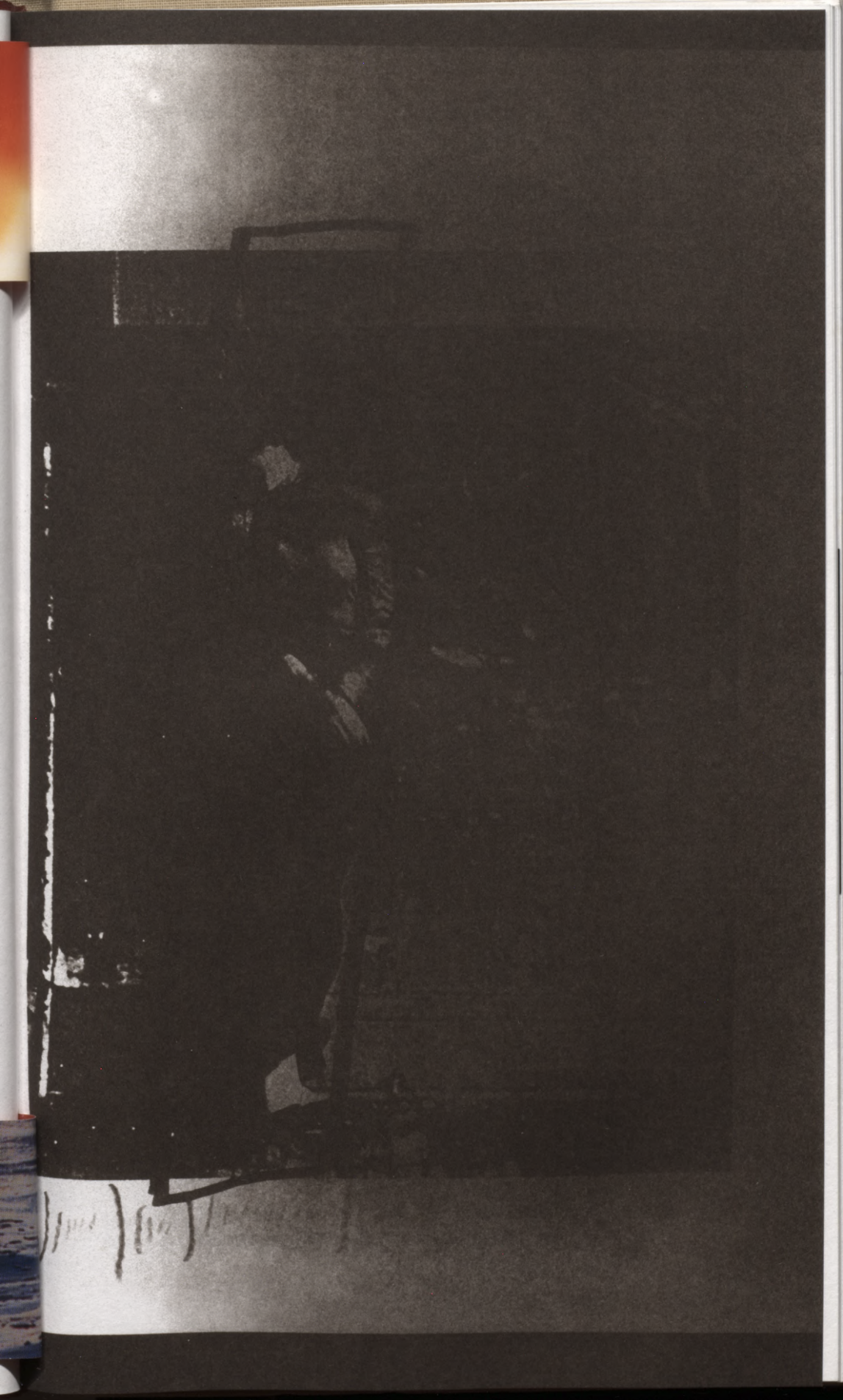
2. aina

Avīzes redakcija. Redaktors. Deju grupa "Avižu zēni".

REDAKTORS

Tās labākās ziņas ir sliktas ziņas.
Jo vairāk tiek laupīts,
Jo vairāk tiek šauts,
Jo tu, mana avīze, plauksti.
Jo tu, mana mantība, audz.

Tās labākās ziņas ir sliktas ziņas.
Kā vālodze lietu

Handwritten text, possibly a signature or a note, located at the bottom left of the page. The text is written in a cursive or script style and is partially obscured by the dark background.

Tās lasītājs sauc.
Un tu, mana avīze, plauksti.
Un tu, mana mantība, audz.
Tās labākās ziņas ir sliktas ziņas.
Dod, Dievs, lai šai zemē
Tiek laupīts, tiek šauts!
Lai tu, mana avīze, plauksti.
Lai tu, mana mantība, audz!

Lai šauj!
Lai kauj!
Lai galina, izvaro, krāpj!

Jo zemāk ļautiņi krit,
Jo augstāk tirāža kāpj!

Lai šauj!
Lai kauj!
Lai galina, izvaro, krāpj!

Jo zemāk ļautiņi krit,
Jo augstāk tirāža kāpj!

Avižu zēni, atkal apkrauti ar jaunu avižu ķipām, dodas ielās, kur viņiem pievienojas Reklāmas vīrs.

REKLĀMAS VĪRS Dāmas un kungi! Dāmas un kungi! Šī nav reklāma!
Šis ir fakts! Ka visaugstākā labuma kakao ir "Saul-
dota"! Pārspēj visu!

"Nivea"! Dāmas un kungi! "Nivea"! Pasaules klase!
Bērnam un mātei! Saulē un lietū! Jūsu skaistumu
uztur "Nivea"! Kas var būt labāks!

Divas premjeras kino! "Bebija medusmēnesis"!
Lieliska groteska 3 cēlienos! Latvijas hronika tur-
klāt! Un — nepārspēts grāvējs "Kad karaļmeitas
mīl"! Salondrāma 10 daļās. 6, 8 un 10 vakarā!

3. aina

"Klabiņu" mājas Bruknas (Skaistkalnes) pagastā. Vasarsvētku vakars. Māja izpušķota ar meijām. Tālumā ragu mūzika. No mājām saposušies iziet 3-4-5 cilvēki. Kaupēns visu novēro. Kad, šķiet, visi aizgājuši, Kaupēns ķeras pie darba. Šī aina tēlojama bez teksta, vienīgi mūzikas pavadījumā, atgādinot mēmo kino. Tā ir pati nežēlīgākā epizode Kaupēna gaitās.

KAUPĒNS Pārliecināts, ka māja ir tukša, Kaupēns droši iekāpj pa logu. Pustumsā kāds ieklepojas. Tas ir saslimušais astoņpadsmitgadīgais kalpu puisis

Pēteris Mellacis, Ieraudzījis Kaupēnu, puisis grasās celties no gultas augšā. Kaupēns viņu nošauj. Piecdesmitgadīgā saimniece Matilde Grotena atver durvis, Kaupēns viņu nošauj. Pārbiedētā ganu meitene — desmitgadīgā Vilma Grinberga mēģina izlēkt pa logu. Kaupēns to saķer un sasien. Pārmeklē māju. Durvis parādās naktskreklā ģērbta astoņus gadus vecā kaimiņu meitene Elza Skuja. Kaupēns viņu nošauj. Kaktā vaid pie gultas saistītā 88 gadus vecā Grieta Grotena. Kaupēns viņu nošauj. Izmeklējis un izdemolējis māju un neko prātīgu neatradis, Kaupēns nošauj arī sasiesto ganu meiteni. Paņēmot līdzī tikai saimnieka Voldemāra Grotena bisi, Kaupēns bēg, pirms tam māju aizdedzinot. Māja deg. Zaļumballes mūzika kļūst arvien skaļāka.

4. aina

Mazs modes salons Jelgavā. Kate Valdmane. Viņas māte Lize Valdmane. Rosās ap atbilstošām butaforijām. Deju grupa — "Modes salons".

MĀTE Mums jāpanāk, meitiņ, ka Jelgavā
Ir modē tas pats, kas Eiropā.

Piegriezums, šķēlums,
Līnija, kritums,
Garums, krāsa un
Dekoltē.

ABAS Dekoltē. Rišeljē.

KATE Mums jāpanāk, māmiņ, ka Jelgavā
Ir modē tas pats, kas Eiropā.

Cepures, cimdi,
Frizūras, kurpes,
Krēmi, lakas un
Rišeljē.

ABAS Rišeljē. Dekoltē.

MĀTE Mums jādabū, meitiņ, tev naudīgs vīrs,
Kas tevis cienīgs, kas godavīrs.
Darbīgs un spēcīgs,
Apsviedīgs, drošs.
Tīkams pēc vaiga
Un garā možs.

ABAS Garā možs. Garā možs.

KATE Mums jādabū, māmiņ, man naidīgs vīrs,
Kas manis cienīgs, kas godavīrs.

Darbīgs un spēcīgs,
Apsviedīgs, drošs.
Tikams pēc vaiga
Un garā možs.

ABAS Garā možs. Garā možs.

Zvans pie durvīm. Abas kā dzeltas. Māte steidz atvērt.

MĀTE Kaupēn, mans miļais!

Vilšanās, jo atnācēja ir Vallija Kleinberga. Viņa sāk apskatīt tērpus, uzlaiko cepures, varbūt it kā "piemeklējot sev dzīvi".

MĀTE UN MEITA Mums jāpanāk, Vallij, ka Eiropā
Ir modē tas pats, kas Jelgavā.

Piegriezums, šķēlums,
Līnija, kritums,
Garums, krāsa un
Dekoltē.

ABAS Dekoltē. Rišeljē.

Dekoltē. Rišeljē.
Dekoltē. Rišeljē.

Kad abu dziedātais sāk atgādināt sabojātas plates griešanos, atskan zvans pie durvīm. Šoreiz tas patiesi ir Kaupēns, ģērbies ārkārtīgi solidi. Viņa acis satiekas ar Vallijas acīm. Jā, tā ir mīla no pirmā acu uzmetiena.

KAUPĒNS Kā var apkārtne zust
Vienā mirklī?
Laika upē ir mērķts
Zelta irklis.

VALLIJA Mūsu laivu tas nes no šīs pasaules prom.

VALLIJA Kā var aizmirst uzreiz,
Kamdēļ nācu?
Man vairs vajaga tik
Tavu acu.

KAUPĒNS Mūsu skatienu pauž, ko jūt mulstošā sirds.
Kā var nezināt vairs,

Kas ir bijis.
Laime kamolā tin
Zelta dziju.

VALLIJA Tā mūs saaudis tā, ka tik nāve spēj šķirt.

Kur tu slēpies līdz šim,
Kur tu bijī?
Laime kamolā tin
Zelta dziju.

KAUPĒNS Tā mūs saaudis tā, ka tik nāve spēj šķirt.

Uzkar Vallijai kaklā ķēditi ar krustiņu.

5. aina

Jelgavas iela.

**ROMĀNU
PĀRDEVĒJS**

Sensācija — oriģinālromāns no Eduarda Rudziša — “Rīgas laupītāji”. Pēc patiesiem faktiem sarakstīts. Izdevējs Breņķis Rīgā! Stāsts iz Amerikas! — “Uz Askalozas klintīm jeb laupītāju virsnieks un viņa audzēkne”! Latviski no Antona Šturma. “Varmācība un mīlestība”! Vēsturisks stāsts iz 15. gadsimta. Atstāstīts no Ozoliņu Pētera. Sērijā “Latviešu tautas bibliotēka”.

“Melnās savienības” bandītu vadonis Arturs Robino, saukts “melnā roka” — šolaiku sensācijas romāns. 735 lappuses ar ilustrācijām. “Latviešu tautas bibliotēka”.

Zelta uzpircēja veikaliņš. Jēkabs Butte — zelta uzpircējs. Deju grupa — “Naudīgie klienti”.

BUTTE Kas zina, kur trūd tas pirkstiņš,
Ko rotājis gredzentiņš šis.
Kas zina, kas zina, kas zina,
Kurš pateiks? Kurš redzējis?

Kas zina, vai elpo vēl krūts,
Ko sargājis krustiņš ir šis.
Kas zina, kas zina, kas zina.
Kurš pateiks? Kurš redzējis?

Muļķis pērk zirgu.

Muļķis pērk govi.
Es pērku zeltu —
Augstāko provi.
Bet sudrabs nav gaumē manā,
Jo sudrabs ir runāšana.
Bet klusēšana
Ir zelts.
Bet klusēšana
Ir zelts.

Kas zina, kur pīpmanis tas,
Kam bijis reiz portsigārs šis.
Kas zina, kas zina, kas zina.
Kurš pateiks? Kurš redzējis?

Kas zina, kur palicis laiks,
Ko rādijis pulkstenis šis.
Kas zina, kas zina, kas zina.
Te bijis. Te izbijis.

Muļķis pērk zirgu.
Muļķis pērk govi.
Es pērku zeltu —
Augstāko provi.
Bet sudrabs nav gaumē manā,
Jo sudrabs ir runāšana.
Bet klusēšana ir zelts.
Bet klusēšana ir zelts.

Nošķind durvju zvans. Nāk Kaupēns.

BUTTE *kā vecam draugam.*
Kaupēn, mans miļlais!

6. aina

Līze Valdmane notvērusi Kaupēnu uz kādas ielas stūra, bet varbūt arī kafejnicā. Kate arī turpat, tikai nerādās. Deju grupa — "Modes salons".

LĪZE VALDMANE Tas joks jums neies cauri!
Vai mēs jums kādi bauri?
Jūs manas meitas godu,
Kungs, esat laupijis!

Tas var jums maksāt dārgi.
Ir tiesas kungi bārgi.

Jūs manu meitu precēt,
Kungs, esat solijis.

Es pazīstu šos trikus!
Mūs neķert roku pliku!
Jūs manu meitu smagi,
Kungs, esat pievilis!

KAUPĒNS Cik?

KATE VALDMANE Es sūdzību jums celšu!
Dievs sodi, ja es melšu.
Lūk, tiesai iesniegums man,
Kungs, ir jau uzrakstīts!

KAUPĒNS Cik?

LĪZE VALDMANE Ja nožēla jums ista,
Un mana sirds tik mīksta,
Tad pieci tūkstoš latu,
Kungs, tas jums nebūs daudz!

Mēdz dzīvē noiet greizi.
Es neprasu uz reizi.
Un pieci tūkstoš latu,
Kungs, tas, nūdien, nav daudz!

Kaupēns piekrīt un aiziet.

Mums jāpanāk, meitiņ, ka Jelgavā
Ir modē tas pats, kas Eiropā.

KATE Mums jāpanāk, māmiņ, ka Eiropā
Ir modē tas pats, kas Jelgavā.

ABAS *ar darījumu apmierinātas.*
Dekoltē. Rišeljē.
Rišeljē. Dekoltē.

7. aina

Kaupēns un Vallija. Trūcīga Vallijas istabiņa. Mila. Tomēr Kaupēnam jāsteidzas.

VALLIJA Kaupēn, mans mīļais, tu esi
Kā ozols pirms Jāņiem maigs.

Es vēlos vainagu novīt
No tevis...

KAUPĒNS ...mīļā, ir laiks.

VALLIJA Kaupēn, mans mīļais, kad aizej
Pārvēršas pasaules vaigs.
Sadrūmst un satumst kā debess
Neaizej...

KAUPĒNS ...mīļā, ir laiks.

VALLIJA Kaupēn, mans mīļais, šī dzīve
Nav tikai pārpratums baigs.
Vien tādēļ, ka tu te esi,
Es tevi...

KAUPĒNS ...mīļā, ir laiks.

VALLIJA Kaupēn, mans mīļais...

KAUPĒNS ...ardievu.
Še paliek man viss, kas ir skaists.
Man žēl, ka šis zelta sapnis
Tik vēlu pasaulē laists.

VALLIJA Kaupēn, mans mīļais...

KAUPĒNS ...es nākšu.
Tu mana balva un sods.
Es nezinu, kādēļ gan man
Tik nepelnīts brīnums ir dots.

ABI Es nezinu, kādēļ gan man
Tik nepelnīts brīnums ir dots.

Kaupēns aiziet. Vallija viņu pavada līdz durvīm. Tur aizdurvē stāv Dzejnieks.

VALLIJA Es nezinu, kādēļ gan man
Tik nepelnīts brīnums ir dots.

DZEJNIEKS Kam necēlu žogus un sētas,
Kam nebij pie ķēdes man suns.
Tu — manim nolaupīta
Kā sendienās pavarda guns.

Kam neraku vaļņus un grāvjus,
Kam neliku sargus uz vakti.
Tu manim esi zagta
Kā līgava kāzu naktī.

Es dzenos kā panāksnieks
Pēc milas, pēc laimes
Bez mitas.
Bet straujāki zirgi arvien
Ir citam,
Aizvien kādam citam.

Kam neliku slazdus un slēpņus
Un dzeloņu drātis kā karā.
Tu manim noņemta esi
Kā putna bērniņš no zara.

Kam neraku vaļņus un grāvjus,
Kam neliku sargus uz vakti.
Tu manim esi zagta
Kā līgava kāzu naktī.

Es dzenos kā panāksnieks.
Pēc milas, pēc laimes
Bez mitas.
Bet straujāki zirgi arvien
Ir citam,
Aizvien kādam citam.

VALLIJA Nenāc pie manis vairs.
Manis nemaz vairs nava.
Man nav nekā, ko tev dot.
Man nav nekā, ko tev dāvāt.

Ak, Dzejniek, es piederu citam!

DZEJNIEKS Tu esi man nolaupīta!

VALLIJA Netaujā manis vairs.
Manis nemaz vairs nava.
Es izšķīdis cukura grauds,
Bet tējas glāze — nav tava.

Ak, Dzejniek, es piederu citam!

DZEJNIEKS Tu esi man nolaupīta!

VALLIJA Neklauvē man pie sirds.
Man nemaz sirds vairs nava.
Tā aizplūst no manis prom
Kā lava, kā karsta lava.

Ak, Dzejniek, es piederu citam.

DZEJNIEKS Tu esi man nolaupīta!

VALLIJA Nenāc pie manis vairs.
Manis nemaz vairs nava.
Man nav nekā, ko tev dot.
Man it nekā vairs nav sava.

Ak, Dzejniek, es piederu citam!

DZEJNIEKS Tu esi man nolaupīta!

8. aina

Jelgavas iela.

**PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS** "Jaunākās Ziņas"! Sensācija! Asiņaini Vasarsvētki
Skaistkalnes "Klabiņos"! Pieckārtīga slepkavība!
Mājas nodedzinātas! Notverts arī vainīgais! Poli-
cija atkal uzdevuma augstumos! Pēteris Saulīte aiz
restēm! Asiņaini Vasarsvētki Skaistkalnes "Klabi-
ņos"! Pērciet "Jaunākās Ziņas"!

**OTRAIS AVIŽU
ZĒNS** "Pēdējā Brīdī"! "Pēdējā Brīdī"! Aplaupīts Viesī-
tes-Daudzevas vilciens! Vairāki tūkstoši latu! Gre-
dzeni, pulksteņi, cara monētas, revolveri! Aplaupīts
Viesītes-Daudzevas vilciens! Ievainots mašīnists!
Noziedznieks maskā pagaist bez pēdām! Lasiet
"Pēdējā Brīdī"! "Pēdējā Brīdī"! Laupītājs...

Vēršas pie Kaupēna, kurš arī ir starp ielas ļaudīm.

Laupītājs...

*Zēns nepagūst pabeigt skaļi iesākto saukli, jo Kaupēns, "sanervozējies", ievēl zēnu
vārtrūmē un ar pāris sitieniem nosit, ātri pazudams. Vējš izpūš nosistā zēna avizes pa
visu ielu. Pār mirušo Avižu zēnu noliecas Dzejnieks. Pamazām apkārt pulcējas ļaudis.
Uz skatuves visa trupa.*

DZEJNIEKS ar zēnu uz rokām.
Laiks mani pakar
Kā uzvalku skapī,
Kur to ēd
Visas pasaules kodes.

VISI Laiks mūs pakar
Kā uzvalkus skapī,
Kur tos ēd
Visas pasaules kodes.

DZEJNIEKS Laiks mani pakar
Kā kreklu uz auklas,
Kur to plēš
Visas pasaules vēji.

VISI Laiks mūs pakar
Kā kreklus uz auklas,
Kur tos plēš
Visas pasaules vēji.

DZEJNIEKS Laiks mani pakar
Kā krustu sev kaklā,
Kur tam pāri
Tek asiņu sāls.

VISI Laiks mūs pakar
Kā krustus sev kaklā,
Kur tiem pāri
Tek asiņu sāls.

DZEJNIEKS Laiks mani pakar
Kā katlu uz uguns.
Un tā putra
Būs jāizstrebj man.

VISI Laiks mūs pakar
Kā katlus uz uguns.
Un tā putra
Būs jāizstrebj mums.

DZEJNIEKS Laiks mani pakar
Kā atslēgas vadzi.

Labāk ciet
Lai ir cilvēka sirds.

VISI Laiks mūs pakar
Kā atslēgas vadzi.
Labāk ciet
Lai ir cilvēka sirds.

DZEJNIEKS Laiks mani pakar
Kā šūpoles kokā.
Lai man jūk
Kas ir labs, kas ir ļauns.

VISI Laiks mūs pakar
Kā šūpoles kokā.
Lai mums jūk,
Kas ir labs, kas ir ļauns.

*Tas ir kā bērnu gājiens, kā protesta demonstrācija, sāpju, vainas, bezjēdzības izkļiegšana.
Beigās Dzejnieks paliek viens.*

DZEJNIEKS Laiks!
Ko tu stiepies kā siekala līdz
Man no kara un asiņu dienām.
Viss ir jauns, viss ir jauns,
Viss ir cits.
Ko tu stiepies kā siekala līdz!

Cik tu pakar, cik nosit,
Cik spied dubļos uz ceļiem,
Tik es slienos, tik ceļos.
Tik es slienos, tik ceļos.
Pirms es aizeju veļos,
Vēlos mazgāties tīrs.

Cik tu pakar, cik nosit,
Tik es milu, tik ceru,
Tik es pasaulei deru,
Cik es milu un ceru.
Pirms es mūžību veru,
Vēlos mazgāties tīrs.

Laiks!
Ko tu stiepies kā siekala līdz

Man no kara un asiņu dienām.
Topi jauns, topi jauns,
Topi cits.
Ko tu stiepies kā siekala līdz!

9. aina

Zaļumballe Jelgavas pils parkā. Vasarsvētki. Viss sabiedrības spektrs — no ministriem un augsta ranga virsniekiem līdz ubagiem un kļaidoņiem, no jaunbagātniecēm, kā māte un meita Valdmanes, līdz vecām lauku māmiņām, no studentiem līdz avižu zēniem, no Dzejnieka līdz Kaupēnam. Visi izrādes dalībnieki.

VISI Vasarsvētku vakarā
Mana Jelgava —
Jauna, skaista, laimīga
Tā kā ligava.

Mazliet milas, mazliet skumju,
Mazliet greiza man sirds.
Zaļa zida priekšautā
Vasarsvētku vakarā
Jauna, skaista, laimīga
Mana Jelgava.

Kas mūs saista?
— Viena saule, kas laistās.
Viena pasaule skaistā,
Viena sirds, mīlā kaistot.
Vaļā dvēsele laistā.
Kas to visu var aizstāt?
— It nekas. It nekas!
Vasarsvētku vakarā
Mana Latvija —
Jauna, skaista, laimīga
Tā kā ligava.

Mazliet milas. Mazliet skumju.
Mazliet nodreb man sirds.
Zaļa zida priekšautā
Vasarsvētku vakarā
Jauna, skaista, laimīga
Mana Latvija.

Kas mūs saista?
— Viena saule, kas laistās.
Viena pasaule skaistā.
Viena sirds, milā kaistot.
Vaļā dvēsele laistā.
Kas to visu var aizstāt?
— It nekas. It nekas!

10. aina

1925. gada 12. maijs, kad notiek zaļumballe, ir ne tikai Vasarsvētki, bet arī Vallijas vārda diena. Vallija laimīga un mīloša. Kaupēns ar ziediem. Fonā — balles skaņas.

KAUPĒNS Vallij, šai dienai tavs vārds.
Vallij, šai stundai tavs smaids.
Vallij, šim mirklim tavs glāsts.
Vallij, šai dzīvei tavs vaigs.

VALLIJA Kaupēn, šī diena ir tev.
Kaupēn, šī stunda ir tev.
Kaupēn, šis mirklis ir tev.
Kaupēn, šī dzīve ir tev.

KAUPĒNS Nerunā, nerunā, klusē.
Neteic vairāk nekā.
Nerunā, nerunā, klusē.
Kā rokās tev ziediņš klus.

Vallij, šī diena ir māžs.
Vallij, šī stunda ir rēgs.
Vallij, šis mirklis ir spoks.
Vallij, šī dzīve ir māns.

Vallij, man jāizk dziedz viss.
Vallij, man jāizgārdz viss.
Vallij, tev jāzina viss.
Vallij, es neesmu — es.

VALLIJA Nerunā, nerunā, klusē.
Neteic vairāk nekā.
Nerunā, nerunā, klusē
Kā rokās man ziediņš klus.

KAUPĒNS Vallij, man jāizk dziedz viss.
Vallij, man jāizgārdz viss.

Vallij, tev jāzina viss.
Vallij, es neesmu — es.

Vallij, šis ziediņš ir māžs.
Vallij, šis ziediņš ir rēgs.
Vallij, šis ziediņš ir spoks.
Vallij, šis ziediņš ir māns.

Bez liekām ceremonijām parādās divi policisti, uzliek Kaupēnam rokudzelžus un ved prom. Kaupēns nepretojas.

KAUPĒNS Vallij, šis ziediņš jau lūst.

Šūpoles šūpojas tukšas.

Atgriežas Vasarsvētku balles liksmā smeldze. Uzbango. Kulminē.

VISI *bez Kaupēna un Vallijas.*
Vasarsvētku vakarā
Mana Jelgava
Jauna, skaista, laimīga
Tā kā ligava.

Mazliet mīlas, mazliet skumju,
Mazliet greiza man sirds.
Zaļa zīda priekšautā
Vasarsvētku vakarā
Jauna, skaista, laimīga
Mana Jelgava.

Kas mūs saista?
— Viena saule, kas laistās.
Viena pasaule skaistā.
Viena sirds, mīlā kaistot.
Vajā dvēsele laistā.
Kas to visu var aizstāt?
— It nekas. It nekas!

11. aina

Jelgavas iela. Garāmgājēji izķer avizes.

PIRMAIS AVIŽU ZĒNS "Jaunākās Ziņas"! "Jaunākās Ziņas"! Pēdējie eksemplāri! Aizturēts dezertieris Ansis Kaupēns! Sensacionāla atzišanās! Kaupēns atzinies visos noziegumos! Laupītājs un slepkava — Latvijas armijas

seržants! 12. maijā nenotveramais noziedznieks apcietināts bez jebkādas pretestības! "Jaunākās Ziņas"! Vairāk nav, visa tirāža izpirkta...

12. aina

Vieninieka kamera. Kaupēns. Vēlāk upuru koris.

KAUPĒNS Dodiet ēst!
Vai jūs zināt,
Ka uz Spānijas vēršu ciņām
Mani karalis ielūdz?
Ka man harēms
Kā vezīram slēpts!
Ka es hercoga Jēkaba pēcnieks?
Ka es Lietuvas karaļu dzimtas?
Ka man Holivudā ir darbs?

Dodiet ēst!

Ka es zaldātu padomes delegāts?
Ka es Pārcilvēks esmu!
Pēckara haizivs! Lips Tulians!
Meža pūķis! Baņķiera dēls?
Ka es milējis ķēniņu meitas!
Protu hipnozi lietot,
Spēju mirušos uzcelt,
Ka man iespējams viss!
Dodiet ēst!
Dodiet ēst!
Dodiet ēst!

Dauzās un ārdās gar kameras sienām, līdz tās izgaist un iznirst paša apziņas tēli.

JĀNIS KAUPĒNS Jānis Kaupēns, tavs tēvs.
Es pakāros Vasarsvētkos.
Pakāros paegļa kokā.
Pakāros negoda dēļ.

JĀNIS STAŅĶIS Es, Jānis Staņķis.
Notiesāts nevainīgs.
Pakārts.
Anša Kaupēna vietā.

1900-1901

From 1875 to 1878
From 1879 to 1882
From 1883 to 1886
From 1887 to 1890

1902-1903

From 1891 to 1894
From 1895 to 1898
From 1899 to 1901
From 1902 to 1903

1904-1905

From 1904 to 1905

1906-1907

From 1906 to 1907

1908-1909

From 1908 to 1909

1910-1911

From 1910 to 1911

1912-1913

From 1912 to 1913

1914-1915

From 1914 to 1915

1916-1917

From 1916 to 1917

1918-1919

From 1918 to 1919

1920-1921

From 1920 to 1921

1922-1923

From 1922 to 1923

1924-1925

From 1924 to 1925

1926-1927

From 1926 to 1927

1928-1929

From 1928 to 1929

1930-1931

From 1930 to 1931

1932-1933

From 1932 to 1933

1934-1935

From 1934 to 1935

1936-1937

From 1936 to 1937

1938-1939

From 1938 to 1939

1940-1941

From 1940 to 1941

1942-1943

From 1942 to 1943

1944-1945

From 1944 to 1945

1946-1947

From 1946 to 1947

1948-1949

From 1948 to 1949

1950-1951

From 1950 to 1951

- PREISS* Esmu policists Preiss.
Mani nošāva Kaupēns,
Dezertieris nicināms, gļēvs.
- LEDIŅU ANNA* Esmu Lediņu Anna.
Acu priekšā man
Ansītis auga.
Mani nošāva Ansīts.
Kamdēļ? — Vaicā to sirds.
- MATILDE
GROTEŅA* Esmu Matilde Grotens.
Mani nošāva Kaupēns,
- VILMA
GRĪNBERGA* Ganu meitene Vilma,
Mani ar. Mani ar.
- PĒTERIS MELLACIS* Mani — Pēteri Mellaci.
Varbūt manis reiz pietrūks?
- GROTEŅU GRIETA* Mani — Grotenu Grietu.
Man jau bij jāmirst tāpat.
- ELZIŅA SKUJA* Mani sauc Elziņa Skuja.
Es tikai atnācu ciemos...
- MATĪSS MĀRIŅŠ* Es — Matiss Māriņš.
Pārmijnieks.
Izjaucu Kaupēnam darbu.
Rīgas–Berlīnes vilciens
Palika vesels un sveiks.
Mani nošāva dusmās par to.
- ALEKSANDRS
KRŪKLE* Kādēļ nosita mani —
Veco Sašiņu Krūkli,
To zina Kaupēns viens pats.
Un varbūt arī Dievs.
- AVIŽU ZĒNS* Varbūt Dievs zina arī
Kādēļ nosita mani.
- OZOLIŅŠ* Ozoliņš...
- BĒRZIŅŠ* Bērziņš...
- FRĪDVALDS* Frīdvalds...

ŠŪMANIS Šūmanis...

RŪSA Rūsa...

DĪCMAŅU JĀNIS Esmu Dīcmaņu Jānis...

ROŽKALNU EMMA Esmu Rožkalnu Emma.

JĀNIS TĪRUMS Jānis Tīrums.

VISI Tad nu uzcel no mirušiem mūs!

Lai mēs strādātu atkal
Savās druvās un sētās.
Lai mēs dzīvotu atkal
Savās mājās, kas svētas,
Savās mājās, kas svētas
Vienmēr bijušas mums.

Tad nu uzcel no mirušiem mūs!

Lai mēs elpotu atkal
Kaislo liepziedu smaržu,
Lai mēs mīlētu atkal
Savu zemi, kas svēta,
Savu zemi, kas svēta
Vienmēr bijusi mums.

Tad nu uzcel no mirušiem mūs!

Lai mēs dzīvotu atkal
Sūro šissaules dzīvi.
Rūgto šissaules mūžu
Savā zemē, kas svēta,
Savā zemē, kas svēta
Vienmēr bijusi mums.

Tad nu uzcel no mirušiem mūs!

POLICISTS PREISS Bet tā zeme būs tuksnesis melns,
Kur par Dievu spēj uzdoties Velns.

VISI Tad nu uzcel no mirušiem mūs.

13. aina

**PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS**

"Jaunākās Ziņas" un "Pēdējā Bridī"! Jelgavā runā tikai par Kaupēnu! Tiesas zāle pārplidita! Viņa daudzās draudzenes nes ēdienus! Kaupēns saņem mīlestības vēstules! Liecības dod pāri par 300 lieciniekiem un ekspertiem! Virmo kriminālromānu un filmu romantiskā migla! Kaupēns uzsmaida savām sirdsdāmām!

VECMEITU KORIS

ar avizēm rokās.

Neaizmirstamais!
Nepārspējamais!
Tu — pats veiklākais!
Tu — pats straujākais!
Latvju Robins Huds!
Tarzāns Zemgalē!
Virietis! Virietis!

Neatvairāmais!
Nepārspējamais!
Spēka pārpilnais!
Drošsirdīgais!
Neaizsniedzamais!
Neaizmirstamais!
Virietis! Virietis!

Histērija. Der pieminēt, ka pēc kariem Latvijā sieviešu par 15–20% vairāk nekā vīriešu.

14. aina

**PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS**

"Jaunākās Ziņas"! "Pēdējā Bridī"! Vai Kaupēns ir padomju čekas aģents? Vai Kaupēns bijis Dzeržinska miesassargs? Neticamas versijas! Neapgāzami fakti! Kaupēns lasa Bibli un ir drošs, ka viņu apžēlos! Sensācija pēc sensācijas! Kaupēns lūdz sevi salaulāt ar Valliju Kleinberģi! Lasiet "Jaunākās Ziņas"!

**OTRAIS AVIŽU
ZĒNS**

Lasiet "Pēdējā Bridī"!

**PIRMAIS AVIŽU
ZĒNS**

"Jaunākās Ziņas"! Kaupēna dzīvokļa saimniece piemin savādu faktu — Kaupēns nekad nav mazgājies! Labs raksturojums no Jelgavas sporta biedrības!

Labs raksturojums no Bitnera veikala darbabiedriem! Prāvas iznākumu gaida tūkstoši Jelgavas ielās!

OTRAIS AVIŽU ZĒNS Virsnieku klubs pārpildīts! Kaupēns vēlreiz lūdz sevi salaulāt ar Valliju Kleinberģi! Vallija atsaka! Pērciet, pēdējie eksemplāri!

PIRMAIS AVIŽU ZĒNS "Jaunākās Ziņas"! Visjaunākās ziņas! 1926. gada 6. aprīlī pulksten desmitos par 39 noziegumiem Latvijas suverēnās tautas vārdā Ansim Kaupēnam pasludināts spriedums: nāvēssods pakarot! Advokātu kasācijas sūdzība! 27. aprīlī kara virstiesa to noraida! Apžēlošanas lūgums Prezidentam! 29. aprīlī Gustavs Kviesis to noraida! Pērciet! Pērciet! Pērciet! Pērciet! Pērciet! Pērciet! Pērciet!

OTRAIS AVIŽU ZĒNS "Pēdējā Bridī"! "Pēdējā Bridī"! 5. maijā kara ministrs ģenerālis Bangerskis spriedumu apstiprina galīgi! 24 stundu laikā uzdots spriedumu izpildīt!

15. aina

Mežs un karātavas. Nāvēssoda procedūrā piedalās Jelgavas apgabala tiesas prokurora biedrs G. Voitkus, Jelgavas apgabala tiesas sekretārs J. Bičevskis, tiesas sekretārs R. Mittelhofs, Jelgavas apriņķa ārsts D. Biskaps, Jelgavas Sv. Annas baznīcas mācītājs J. Kullītis, vairāki kriminālpolicisti, apsardze. Bende. Kaupēns.

MĀCĪTĀJS "Bēdas tiem, kas Jaunu sauc par labu, kas tumsību tur par gaismu, kas rūgtu dēvē par saldu un saldu par rūgtu."

"Grēka alga ir nāve, bet Dieva balva ir mūžīga dzīve Kristū Jēzū, mūsu Kungā." Āmen.

"Mazgājaties, šķīstaities, pārtrauciet savus Jaunos darbus manu acu priekšā."

"Bet kas ir nomiris, tas ir vaļā kļuvis no grēka." Āmen.

Tavu pēdējo vēlēšanos
Lai uzklausām,
Kaupēn, mans mīļais!

KAUPĒNS Smēķi!

Atceras smēķējot Vallijas balsi un stāvu.

VALLIJA Kaupēn, šī diena ir tev.
Kaupēn, šī stunda ir tev.
Kaupēn, šis mirklis ir tev.
Kaupēn, šī dzīve ir tev.

KAUPĒNS *skaļi.*
Nerunā, nerunā, klusē.
Neteic vairāk nekā.
Nerunā, nerunā, klusē
Kā rokās man...

Aizlaužas balss.

Vallij, šī diena ir māžs.
Vallij, šī stunda ir rēgs.
Vallij, šis mirklis ir spoks.
Vallij, šī dzīve ir māns.

PROKURORA Sodu izpildīt!
BIEDRS

Bende, kuram pār galvu pārvilkts tāds kā mātes lakats ar caurumiem acu vietā, sodu izpilda. Ārsts konstatē, ka nāve ir iestājusies un pārgriež striķi. Kriminālpolicists noņem Kaupēnam pēcnāves masku. Karātavas drizāk atgādina šūpoles.

16. aina

Klātesošajiem piepulcējas visa trupa, tomēr priekšplānā "kas karā kāvušies".

KORIS *Tā ir dziesma, ko 1. cēlienā dzied Dzejnieks.*

Es neesmu dubļus bridis.
Es pats bijis dubļi, ko brien.
Viss, ko vēlos — pie akas
Mazgāties ilgi. Tik vien.

Mazgāties ilgi, līdz nāvei.
Tirs ūdens. Tirs ūdens. Un smilts.
Locīsies akas vinda.
Kā Dieva elkonis silts.

Tad vēlos es asinis vemt
Un izvemt to čūsku, kas manī,
Lai pļavās es drikstētu iet
Ar māsiņu jērus ganīt.

Ar brālīti stabules maukt,
Un baznīcas tornī kāpt zvanīt,

Un pierunāt Dievu, lai ņem,
Lai ņem par eņģeli mani.

Es neesmu mēslus mēzis.
Es pats bijis mēsli, ko mēž.
Viss, ko vēlos, lai māte
Pie akas man līdzās sēž.

Rokās, lai māmiņ, tev dvielis.
Balts dvielis. Balts dvielis. Vēss lins.
Tevis dēļ esmu kāvies.
Māt, sirds mana — smaga kā svins.

Tad vēlos es asinis vemt
Un izvemt to čūsku, kas mani,
Lai pļavās es drīkstētu iet
Ar māsiņu jērus ganīt.

Ar brālīti stabules maukt,
Un baznīcas tornī kāpt zvanīt,
Un pierunāt Dievu, lai ņem,
Lai ņem par eņģeli mani.

Priekšplānā iznāk Bende. Viņš noņem rūtaino mātes lakatu. Tas ir Dzejnieks. Šis nav tas izmisums, kas sākumā. Šis ir kluss, dziļš, mūžīgs.

Izskaņa

DZEJNIEKS *viens pats uz tukšas skatuves.*
Es sacirtu Jodam galvu
Deviņos gabalos.

Apskrien mani brūni svārki
Ar tām Joda asinīm.

Vai Dieviņi, mīļā Māra,
Kā es viņas nomazgāšu?

Kā es viņas nomazgāšu?

Slēpj seju mātes lakatā.

First section of handwritten text, appearing as a list or series of entries.

Second section of handwritten text, continuing the list or entries.

Third section of handwritten text, continuing the list or entries.

Final section of handwritten text at the bottom of the page.

PĒTSKŪLS

MARGARĒTA — 10.12.1910.

OPERA — 10.12.1910.

ESTERĀ MARGARĒTA — 10.12.1910.

MARGARĒTA

Kamerspēle divās daļās
Pēc J.V.Gētes darba "Fausts" motīviem

MARGARETA

Per. 1918-1920
Margareta Larsson

Personas

MARGARĒTA — ap 40 g.

ADVOKĀTS — ap 25 g.

CIETUMA IERĒDNIS — nenosakāma vecuma

Personae

MARGARETA — sp. 40 g
ADOLPHUS — sp. 35 g
CATHARINA IRENE — sp. 30 g

I DAĻA

Pirmdiena

Atveroties priekšskaram, aiz tā atklājas vēl viens, kuram cauri neskaidri jaušama sievietes figūra un ratiņa griešanās. Šķan fragments no slavenās F. Šūberta dziesmas (vācu valodā) "Grietiņa pie ratiņa". Otram priekšskaram pašķiroties, atklājas, ka tas, kas griežas, nebūt nav tradicionālais vērpjamais ratiņš, bet gan divritenis — trenāžieris, kuru sparīgi min Margarēta. Tā ir cietuma kamera ar augstu, šauru lodziņu un stingri aizbultētām durvīm. Bez jau minētā trenāžiera redzams arī kafijas vārāmais automāts un plaukts ar daudzām grāmatām. Atskan atslēgu žvadzēšana, durvju klauzdiens, un pa tām ienāk Advokāts.

MARGARĒTA Paldies. Un nolieciet turpat, kur vienmēr.
Nu, kas tad vēl?

ADVOKĀTS Es jūtos pārsteigts par šo kameru.

MARGARĒTA *nokāpj no trenāžiera.*
Vai, piedodiet. Es domāju, ka uzraugs
kā vienmēr atnesis ir pusdienas!

ADVOKĀTS Tas, ko es redzu, ir diezgan netipiski mūsu cietumiem...

MARGARĒTA Par to ir jāpateicas ārzemniekiem.
Kaut kādam fondam.
Humānajai palīdzībai.
Kad mani atveda, te bija tikai salmi guļasvietai...

ADVOKĀTS Es teiktu pat — te zināms mājīgums...

MARGARĒTA Kad visa dzīve jāpavada cietumā,
Tas kļūst par mājām gribot negribot.

ADVOKĀTS Ak, jā, nu — sveicināti, kundze.

MARGARĒTA Sveiki. Ko jūs vēlaties?
Es neesmu pie viesiem pieradusi.

- ADVOKĀTS** Lai ļauts man priekšā stādīties —
Es — jūsu Advokāts.
Man uzdots aizstāvēt jūs tiesā.
- MARGARĒTA** Tiesā? Kādā tiesā? Tā taču sen jau
notikusi.
- ADVOKĀTS** Jā, mulsiņoši apstākļi. Šī lieta, kas man uzticēta,
ir tiešām sena. Taču, redziet —
tais lielās pārgrozībās,
kas mūsu zemi skārušas,
tais garos juku gados... Bij jūsu lieta —
šo vārdu tiešā nozīmē — es būšu ļoti atklāts —
aiz skapja aizkritusi.
Kad beidzot kārtība sāk valdīt mūsu valstī...
Nu, vismaz sāk.
Kaut daudz ko varētu vēl vēlēties...
- MARGARĒTA** Ko jūs no manis gribat?
- ADVOKĀTS** Pavisam īsi sakot, izrādījies,
ka jūsu lieta tiesā
nemaz nav skatīta.
Jā, gadījums nav parasts.
Bet tagad atkal tā ir dienas kārtībā.
Šī jūsu smagā lieta. Šo vārdu tiešā nozīmē.
Vai varbūt tomēr pārnestā? Jo mapīte ir viegla.
Vienalga. No jauna tiks tā izskatīta.
Un tiesa lems par soda mēru jums.
- MARGARĒTA** Jūs mani tikai baidīt esat atnācis.
- ADVOKĀTS** Ak, ja tik vien...
- MARGARĒTA** Un traucēt manu mieru.
- ADVOKĀTS** Mieru?
- MARGARĒTA** Jā, mieru. Kas šajos garos gados sūri grūti gūts.
Vai tad es neesmu še cietumā
un neizciešu sodu?
Un vai tad soda mērs man nav
šīs mūža ieslodzījums?
Kamdēļ tad tura mani te
divdesmit piecus gadus?

- Daudz vairāk nevar būt jums pašam.
Tas taču mūžs!
Es esmu cietumā.
Es esmu nosodīta.
- ADVOKĀTS** Jūs, kundze, maldāties.
Tā varētu gan šķist jums subjektīvi.
Bet tiesvedībai sava loģika.
Līdz šim jūs juridiski bijāt tikai aizturēta.
- MARGARĒTA** Divdesmit piecus gadus? Aizturēta?
- ADVOKĀTS** Kaut neesmu es atbildīgs par kļūdu,
kas pieļauta, man ļoti žēl,
ka tā ir noticis.
Man vēlreiz jāpaskaidro —
ir lielas pārmaiņas šo zemi skārušas...
- MARGARĒTA** Es lasu avīzes! Un klausos radio!
- ADVOKĀTS** Un jūsu lieta bija noklīdusi.
Tā vienreiz jānoved līdz galam.
Jums beidzot izvirzīta apsūdzība.
Un tālab esmu še, valsts nozīmēts,
jums būt par advokātu.
- MARGARĒTA** Nē, tie ir māži! Es murguju!
Es jūku prātā!
- ADVOKĀTS** Ārsts-psihiatologs to neapstiprina.
Jā, tiesa gan, jums esot bijušas
kaut kādas problēmas ar psihi.
Pašā sākumā.
Tās kvalificētas kā šoka stāvoklis
pēc visa notikušā.
Kā īslaicīgi nervu traucējumi.
Šī brīža apzīmējums — normāla.
- MARGARĒTA** Es atsakos tam visam noticēt.
Tā nemēdz būt. Un noilgums?
- ADVOKĀTS** Uz jums tas attiecināts netiek.
Jo diemžēl, kundze, jūsu noziegumi
ir pārāk briesmīgi.

MARGARĒTA Kaut izgaistu jūs, rēgs!

ADVOKĀTS Nav tādu iespēju.
Un nesakrīt ar maniem pienākumiem,
par ko man maksā valsts,
kaut nelielu, bet tomēr — algu.
Es esmu izstudējis jūsu lietu —
un esmu atradis daudz pretrunu.
Es ceru, ka jūs pati savā labā
man palīdzēsiet tikt pie skaidrības.
Jums nāksies atcerēties dažas detaļas.

MARGARĒTA Ak tur tas suns ir aprakts!
Detaļas! Jūs alkstat detaļu?
Jūs esat rakstnieks!
Vai varbūt avižnieks?
Tie kāri ir uz detaļām
Kā suns uz kauliem.
Jums netiks, kungs, šis saldais ēdiens!
Es esmu visu aizmirsusi.

ADVOKĀTS Jūs, protams, varat atteikties no advokāta.
Bet, ceru, nojaušat,
ka prokurors jums prasa
to soda mēru augstāko,
un, proti, nāvi.
Un nāvessods nav atcelts vēl šai pasaulē.

MARGARĒTA Ejiet projām.

ADVOKĀTS Apdomājiet labi.
Es redzu, ka, par spīti visam,
nav dzīvesdziņa pametusi jūs.
Kas ir šī grāmata,
ko studējat?

MARGARĒTA Vārdnīca.

ADVOKĀTS Jūs apgūstat te svešvalodas?

MARGARĒTA Nē, pūlos savu neaizmirst.
Vai zināt, kas ir delvērde?

ADVOKĀTS —

MARGARĒTA Un deinis?

ADVOKĀTS —

MARGARĒTA Un damaksnis? Un dzedzieda?
Un dedestiņas?

ADVOKĀTS —

MARGARĒTA Un dabūtenis?

ADVOKĀTS To es zinu! — Ārlaulības bērns.
Bet pārtrauksim šo spēlīti.
Es nācis neesmu jums laiku pakavēt.
Turklāt jums tā ir ļoti maz.
Jūs savas lietas nopietnību
aizvien vēl neapzināties.

Ir uzsākts tiesas process.
Valsts apsūdzību uztur prokurors
un prasa nāvessodu jums.

MARGARĒTA Cik savādi... Kaut kur kāds vēlas manu nāvi.
Par mani tātad domā kāds.
Par mani domā. Cik patikami.
Kur, nāve, tava izkopts
bij pieslieta šos garos gadus?

ADVOKĀTS Bez darba tā nekad nav stāvējusi.

MARGARĒTA Nāvi? Tagad? Jā, toreiz es pēc nāves alku. Bet tagad?
Kad esmu pilnīgi cits cilvēks?
Bet tagad... Nāvi?
Nē, nē. Nē, nē. Nē, nē.

Tā ir samierināšanās ar situāciju. Abi iekārtojas garai sarunai.

ADVOKĀTS Mums svarīgākās ir trīs epizodes.
Un tātad — pirmā: jūs noindējat savu māti.
Otrā — jūs noslicināt savu bērnu.
Un trešā — jūs esat līdzvainīga
sava brāļa nāvē.
Un neaizmirstiet — es esmu jūsu aizstāvis.
Jums jābūt vaļsirdīgai. Jums jāuzticas man.

- Nu tātad — nozieguma pirmā epizode.
Jūs savu māti noindējāt.
Jūs viņu ienidāt. Par ko?
- MARGARĒTA** Es — savu māti? Ienīdu?
Ko jūs te gvelžat. Es viņu milēju.
Es lūdzu, lieciet mani mierā!
Es esmu visu sen jau aizmirsusi!
Jums patik mušām lēni noplūkt kājas?
Un bērņibā jūs kārāt kaķus?
Un galu galā — esmu attaisnota!
Tas pirmais, kas jums būtu jāzina!
Es glābta! Esmu glābta! Glābta!
- ADVOKĀTS** Kas to jums teicis?
- MARGARĒTA** Balss.
- ADVOKĀTS** Balss? Kāda balss?
- MARGARĒTA** No debesīm. Balss teica — glābta!
Tā skanēja no debesīm,
un visa mana būtība
to sajuta — es glābta! Glābta!
- ADVOKĀTS** Margarēt! Es atļaušos
jūs vārdā uzrunāt.
Jūs esat izglītota sieviete!
Es redzu tik daudz grāmatu.
Ja visas tās jūs esat lasījusi...
- MARGARĒTA** Jūs domājat, ka tā ir butaforija?
- ADVOKĀTS** Jums taču jāsaprot, ka tas
nav arguments! Kaut kāda balss!
Tas būs tas islaicīgais šoka stāvoklis,
uz kuru norādījis ārsts!
Šo mūsu dialoga īso fragmentu
es svitroju. Jo tiesas zālē
šāds apgalvojums izraisītu tikai smīnus.
- MARGARĒTA** Tā bija Dieva balss.
Vai esat ateists?

- ADVOKĀTS** Nebūt. Bet mūsdienīgā tiesā
par liecinieku Dievu piesaukt grūti.
Nu, ja nu vienīgi šī balss
jums būtu ierakstīta lentē
un mēs to atskaņotu tiesas zālē.
- MARGARĒTA** Jūs ņirgājaties.
- ADVOKĀTS** Piedodiet. Mazliet. Un zināt, pat ja būtu
jums ierakstīta lentē kāda balss,
tad kurš gan apliecināt spētu,
ka tā, kas skan, tik tiešām Dieva balss.
No Dieva atšķirt Velnu,
ir šodien diezgan grūta lieta.
- MARGARĒTA** Ja jūs to būtu dzirdējis, jūs...
- ADVOKĀTS** Bet neesmu. Un punkts!
Es atgriežos pie jautājuma...
Tātad vēlreiz —
vai savu māti ienīdāt? Par ko?
- MARGARĒTA** Es viņu milēju.
- ADVOKĀTS** Bet zemapziņā, tomēr... Par ko?
Kā redzams, arī Freidu jūs esat studējusi...
Es lūkošu jums atgādināt dažas lietas,
kas varētu būt motīvs jūsu naidam.
- lasa*
- *Jā, mūsu saimniecība ir tik siciņa,
Un tomēr arī viņu vaj'ga vadīt.
Mums nava kalpones, viss manim jādara:
Man vaj'ga vārit, mēzt un šūt un adīt,
Un mana māte stingri pakaļ skata...*
- Jūs acimredzot māte pazemoja,
tā kalpinot? Un bija valdonīga? Salta, skarba?
- MARGARĒTA** Nē, nē! Ar mīļu sirdi māte visu darija.
Ar siltu, maigu roku virzīja.

---

*Šeit un turpmāk kursivā citāti no J. V. Gētes darba "Fausts".

- Lai galdauts vienmēr tīrs,
Lai svaigas puķes vāzē,
Lai klons ar baltām smiltīm nokaisīts.
Un pati, būdama kā skudriņa tik čakla
un salikusi, smago nastu nesot,
man mācija... — es taču biju bērns! —
Ka sieviete ir tā, ar kuras rokām
Dievs ienes mājās svētību.
- ADVOKĀTS** Jā, stereotips spēcīgs.
Jūs taču arī esat sieviete...
Bet jēdziens svētība, par nožēlu, ar jums
gan saistās maz.
- MARGARĒTA** Ak, miļo māt! Es augu tev par prieku,
par palīgu! Es biju vienmēr, visur
tavs acuraugs un lepnums, acuraugs un lepnums...
- ADVOKĀTS** Un tomēr jūs, kā sakāt — acuraugs,
jūs savu māti noindējāt.
- MARGARĒTA** Cik vārģa viņa bija, saudzējama, kusla.
Pēc tēva nāves bērns tik piedzima.
Par mirēju jau katrs māti uzskatīja.
Tik grūti viņa toreiz sirģa
Un lēnām tik un pamazītēm spirģa.
To viņa jau ne domāt nevarēja —
To mazo dzīvībiņu pate zidināt.
Ar pien' un ūdeni, tā man viņš piederēja.
Bet bij man arī savas sūras moka —
No gultas celties, viņu aijāt, panēsāt.
Un ritā agri jau pie ballas stāt,
Tad tirģū jāiet bij un jāzin ķēķis...
- ADVOKĀTS** Tā. Tā. Vai nenesās jums prāts
no mazā brēķa atbrīvoties?
Tas bērns tak nomira, vai ne?
- MARGARĒTA** Kā spējat domāt...
- ADVOKĀTS** Bet nomira tas mazais. Jūsu nasta!
- MARGARĒTA** Jā, māsiņa man aizģāja uz mūģa dusu.
Ak, cik es ap to bērnu pūlēģos;

Bet labprāt vēlreiz visas raizes uzņemtos, —
Tāds milams bērns!

ADVOKĀTS Gandrīz kā jūsējais, vai ne?

MARGARĒTA Gandrīz.

ADVOKĀTS Gandrīz kā jūsējais, ko slicinājāt?

MARGARĒTA —

ADVOKĀTS Nu, labi, labi. Tas vēl priekšā.
Mēs tālāk netiekam par māti.

Tā uzkrāva jums pārāk daudz —
gan māju, mazo māsiņu, gan sevi pašu slimu...
Jums bija tikai četrpadsmit gadu.
Tas bij par smagu, tādēļ jūs —

MARGARĒTA Nē, nē! Ko runājat!
Un kas jums devis tiesības...

ADVOKĀTS Valsts. No valsts es nozīmēts jūs...

MARGARĒTA Spīdzināt?

ADVOKĀTS ...tik aizstāvēt, ja tas būs iespējams. Lai es to spētu,
man vajag izprast jūsu rīcību.
Tik izprast, vairāk it neko.

MARGARĒTA Un tad jūs varēsiet
Pret mani attiekties ar izpratni.
Jūs esat diplomāts?

ADVOKĀTS Jums patik dalīt lomas.
Man šeit tā tikai viena — advokāts.

Vai atceraties, Margarēt, to lāditi,
kas pēkšņi, neznokurienes
jums mājās parādījās?

MARGARĒTA atceras brīdi ar lāditi.
Jā. Jā.

Nekad es neredzēju vēl tai līdzīgu!
Šī rota lielmanišai pat
Uz augstākajiem svētkiem noderētu.
Nez kā šī ķēdīte man piestāvētu?
Kaut būtu man šie auskari!

ADVOKĀTS Bet māte lādīti jums atņem!
Uzreiz! Un varmācīgi!
Un aiznes mācītāja kungam!
Cik netaisni, cik sāpīgi, vai ne?

MARGARĒTA Nē. Nē. Bij tikai viņu bailes pārņēmušas.
Ak, māmiņa! Tai izlikās, ka rotas
man nesis nelaimi. To, miļo Grietiņ,
viņa teica, mēs labāk dosim
Dievmātei par ziedu, tai Jaunavai
Vissvētākai. Tā labāk darīsim mēs, miļo Grietiņ.

ADVOKĀTS Hm... Piedodiet par jautājumu. Grietiņ...
Tas ir tik personisks... Bet lietai svarīgs.
Vai jūs tai brīdī bijāt jaunava?

MARGARĒTA Nekad vairs mani nesauciet šai vārdā!
Es esmu Margarēta. Grietiņas vairs nav.

ADVOKĀTS Jā, labi, Margarēt.
Vai jūs tai brīdī bijāt jaunava?

MARGARĒTA Man bija četrpadsmit gadu.
Man tikko mēnešreizes bija sākušās.
Es kautrībā nemaz to mātei nesacīju,
vien Martai — kaimiņienei. Viņa smējās —
jā, Grietiņ, tā nu ir — redz, vīrieši —
tie asiņo pēc kaujas, bet sievietes —
tās visu mūžu! Vai esi, viņa smējās, kaujas gatavībā?
Vai biju jaunava? Ja tik vien jaunava.
Es biju bērns.

ADVOKĀTS Un tad jūs tā kā bērns,
kurš aizsvilst pēkšņās dūsmās
par mantiņu, kas atņemta,
tad jūs...

MARGARĒTA Nē, nē. Tā nebija. Kā jūs tā varat domāt!

- ADVOKĀTS** Es meklēju vien slepkavības motīvu.
Šī sūrā bērība, šī apspiestība,
šī grūtā nasta tādā vecumā,
un īpašums, kas atņemts, — tas viss
var provocēt uz noziegumu
un arī — iežēlināt tiesu.
- MARGARĒTA** Ie-žē-li-nāt? Jūs sakāt — iežēlināt?
Cik pretīgi!
- ADVOKĀTS** Nē, pretīgi
ir jūsu noziegumi. Tie, lūk, ir pretīgi.
Šīs baismās slepkavības!
Man apnikusi, lēdij, jūsu loma!
- Tad galu galā — kādēļ jūs nonāvējāt savu māti?
To klājiet vaļā!
Man ir jāstrādā!
Šī prāva var būt izšķirīga
Manā karjerā! Tik tādēļ es te cenšos.
- MARGARĒTA** Vai esat kādreiz milējis? Nu vismaz savu māti?
- ADVOKĀTS** Man nav jums jāatbild!
Jā, esmu! Man ir ligava.
Bet jautājumus uzdodu te es!
- Un, Dieva dēļ, jūs **manai** mātei lieciet mieru.
Tad, kāda velna pēc, jūs savu māti —
vistuvāko, kas cilvēkam ir dots,
tā ņēmāt vienu vakaru
un noindējāt?
- MARGARĒTA** Vai es to izdariju?
Jā, patiešām es.
Trīs pilienus no mazas pudelītes
ar rokām drebošām es lēju tasē,
ko mīļā māte katru vakaru
pirms dusas tukšoja ar kumelišu tēju.
Lai viņai ciešāks miegs,
lai neatmostas pēkšņi, kad...
- ADVOKĀTS** Stop! Atvainojiet —
lai ciešāks miegs, lai pēkšņi neuzmostas?

- Jūs gribat teikt,
ak, kaut tas būtu tiesa! —
ka slepkavība bij
bez iepriekšēja nodoma?
- MARGARĒTA** Jūs neticat?
- ADVOKĀTS** Vai ticu, neticu — tas nav no svara.
Bet tas ir trumpis aizstāvības spēlē.
Jūs tiekāt apsūdzēta tišā slepkavībā.
Bet jūsu izteikumi
var mainīt lietas būtību...
- Kur nāves zāles ņēmāt?
Ne taču aptiekā uz stūra!
Būs tomēr plāniņš ilgi perināts?
- MARGARĒTA** Es domāju — tās tikai miega zāles...
- ADVOKĀTS** Tās jūsu māte pastāvīgi lietoja?
Kā antidepresantus?
- MARGARĒTA** Nē, māte tādas lietas nepazīna.
Tātat kā es.
- ADVOKĀTS** Kur jūs tās dabūjāt?
Kas jums tās iedeva?
- MARGARĒTA** Vai tiešām esat gatavs brūci plēst?
Vai nebūs bailes tajā ieskatīties?
- ADVOKĀTS** Jūs mani nedrošiniet.
Drosmes vajag jums.
- MARGARĒTA** Tas bija viņš. Tas bija Heinrihs.
- ADVOKĀTS** Heinrihs? Vai domājat jūs Faustu?
Tāds vārds tiktiesām figurē šai lietā.
Bet viņš jau miris.
Tas nāk par labu jums. Šo to
mēs novelt varētu uz viņa kamiešiem.
- MARGARĒTA** Ko, Heinrihs miris?
Tas spēks, tas spars, tā uguns liesma —

ir dzisusi? Tā kvēle, dedzība,
tā maigā, karstā miesa?
Kamdēļ man jātic jums?
Kas īstenībā esat? Ko jūs gribat?

ADVOKĀTS Mans mierinājums nebūs liels,
bet tomēr. Ir viņam labāk,
ka viņš tajā saulē. Šai saulē arī viņu
sagaidītu tiesa.

MARGARĒTA Bet es jau pati paņēmu to pudelīti!
Ne viņš, bet es tās zāles ielēju!

ADVOKĀTS Bet domājāt, ka tās ir miegam?
Nekādā veidā Fausts,
vismaz līdz šim,
ar jūsu noziegumiem saistīts netiek.
Mums toties rokā pavediens ir jauns.
Fausts tātad mudinātājs bija!
To pasvitrojam. Viņš bij tas rīkotājs.

Kas viņam bij pret jūsu māti?

MARGARĒTA Viņš mani milēja.

ADVOKĀTS —

MARGARĒTA *Āk, vai nekad, viņš mēdza teikt,
Pie tavām krūtīm pamist nespēju,
Lai sirdij sirdī, dvēšlei dvēslē pārplūst ļautu.*

ADVOKĀTS Un — miesai miesā — to viņš neteica?

MARGARĒTA *atceras.
Āk, kaut es viena šonakt gulētu!
Es šonakt labprāt durvis neaizšautu.
Bet māte ir tik visai modrīga.*

ADVOKĀTS Nu, ja. No vienas puses —
ir sliktāk, nekā likās sākumā.
Nu slepkavības motīvs rokā. Cik primitīvs!
Lai māte nedzird jūsu milas elsas,
lai nedzird gultu čīkstam,

tai bija jāmirst, lai jūs milētos! No otras puses —
jūsu nodarījums
nav vairāk vien kā neuzmanība.

MARGARĒTA *atceroties.*
Kad tevi, mīlais, uzskatu, kas tā par varu,
kas mani dzen, lai tavu gribu daru?

ADVOKĀTS Un akla pakļaušanās.
Vairāk it nekas.

MARGARĒTA Un vairāk ir nekas?

ADVOKĀTS Šo apsūdzības pirmo pantu
es spēšu tiesā noraidīt bez pūlēm.
Mums veicas, Margarēt.
Es negribu par agru
jums iedvest cerību —
vēl tāda lieta ir
kā sodu saskaitīšana.
Kas attiecas uz epizodi šo —
nav problēmu!

Vai jūs man neaizdotu
līdz rītdienai šo vārdnīcu?
Šī svešvaloda — kā tur bija?
— deinis un delvērde,
un damaksnis, un dzedzieda —
tas mani intriģē.

MARGARĒTA Ko vēl ne! Tas ir inventārs.
Es nedrīkstu. Un nevēlos.
Un vispār — vācieties pie velna!
Tā bija kļūda, ka es ielaidos ar jums.

ADVOKĀTS Kādēļ? Mēs labi pastrādājām.
Rīt turpināsim šajā pašā laikā.
Jums taisnība — lai paliek vārdnīca.
Man jānoskaidro, kas bij Fausts.
Uz redzēšanos.

MARGARĒTA Ejiet ātrāk projām.

Durvju žļerkstoņas pavadīts, aiziet.

MARGARĒTA Māt, kad tu nepamodies vairs,
 es tūdaļ neaptvēru.
 Es biju visa liegas mīlas tviksmē.
 Viņš bija tikko aizgājis. Jau svīda gaisma.
 Es slēpu palagu ar mūsu mīlas pēdām
 un priecājos, ka tu vēl necelies.
 Kaut citkārt tu jau būtu
 sen plīti iekūrusi un klusi, ierasti
 pa ķēķi grabinātos. Kā pelite.
 Ak, mīļo māt!
 Es skatījos uz tavu stingumu,
 kam es vēl nezināju vārda.
 Es skatījos uz tavu vītumu,
 līdz apziņā man uzplaiksnīja vārdi,
 tie bija — nāve. Un — slepkava.

Bet mani gaviļēja asins.
 Es ziedēju. Es plauku.
 Un nāve, vaina — likās man
 tik neiederīgs murgs, kurš uzpeld īsu brīdi
 garā mīlas sapnī.
 Kad tu jau bijī šķirstā, māt,
 to Marta izklāja ar margrietiņām.
 Bet ko es dariju, ak, piedod, piedod!
 Es ņēmu tās, lai plūktu ziedlapiņas
 ar rokām svīstošām — Mīl? Nemīl?
 Mīl? Nemīl? Mīl? Nemīl? Mīl? Nemīl?
 Mīl! Un visu laiku iznāca man — mīl!
 Es raudāju no prieka.
 Kad Marta ienāca un mani redzēja,
 bez rimas ziedus plūkājām,
 tā tikai noteica — ak, Grietiņa,
 mazs, nabags bērns! No sāpēm
 gluži vai kā sajukusi. Nē, māt!
 Es biju jukusi no mīlas!
 Es domāju par viņu.
 Atcerējos viņu. Tos vārdus. Glāstus.
 Baudu!

Tu gulēji tur viena, viena, viena.
 Es biju atšķēlusies. Tevi pametusi.
 Es biju atšķirusies. Tevi nodevusi.
 Es, tava Grietiņa, tavs acuraugs

un lepnums.
Dēļ vienas mīlasnakts.
Es esmu slepkava.
Un pat pie kapa — es nedzirdēju it nekā,
ko teica mācītājs.
Es dzirdēju tik savas asinis
kā karstu ūdenskritumu
un saldus pukstus vēdergalā,
Un domāju par jaunu mīlasnakti.
Es esmu tevi nodevusi, māt.
Es esmu nolādēta.

Otrdiena

Turpat nākamajā dienā.

ADVOKĀTS Labrit! Kā gulējāt?

MARGARĒTA —

ADVOKĀTS Ak, pavasaris! Kā nenāk tas, tā nenāk.
Kā apnikušas ir šīs mūžam slapjās kājas.

MARGARĒTA —

ADVOKĀTS Hm... Atrodu jūs tajā pašā vietā.
Šķiet, neesat pat izkustējusies.
Mums toties jākustas uz priekšu.
Es lūdzu, neesiet tik noraidoša...
Bez kādiem apkārtceļiem un tūlīt —
pie lietas. Otrā epizode: bērns.

Vai jūtaties jūs labi? Es varu pasaukt...

MARGARĒTA Bendi?

ADVOKĀTS Nē, ārstu, kundze. Humors jums nav svešs.

MARGARĒTA Nekam nav nozīmes.
Es gribu mirt.

ADVOKĀTS Varbūt, ka tiesnesis jums iespēju šo dos.
Varbūt pat drīz. Es tomēr vēlos pielikt visus spēkus,
lai tiesā varētu jūs attaisnot.

- MARGARĒTA** Man tas nav vajadzīgs.
- ADVOKĀTS** Jums varbūt ne,
bet man tas gluži nepieciešams.
Ikvienu advokāta mērķis
ir vinnēt bezcerīgā prāvā.
Man jūsu gadījums
ir liela izdevība.
- MARGARĒTA** Jūs manim derdzaties.
- ADVOKĀTS** Tas mani sarūgtina. Žēl.
Es tikai daru savu darbu.
- Un tā tad — nozieguma otrā epizode.
Jūs apsūdz savu bērna slepkavībā.
Starp citu, te nav teikts,
vai meitene vai zēns
bij jūsu miesas auglis?
- MARGARĒTA** Zēns. Puisītis.
- ADVOKĀTS** To atzīmēju. Tas lietas būtību
gan, protams, negroza.
Cik noprotams no vakardienas sarunas,
tad varbūtēji bērna tēvs bij Fausts?
- MARGARĒTA** Kā — varbūtēji? Heinrihs, protams, viņš.
- ADVOKĀTS** Jūs esat droša?
- MARGARĒTA** Es jūs nesaprotu.
- ADVOKĀTS** Kurš vienreiz kritis grēkā,
var iekrist arī otrreiz. Bet vai tai pašā atvarā?
Nav obligāti.
- MARGARĒTA** Jūs mani uzskatāt par padauzu.
- ADVOKĀTS** Varbūt tas otrs arī
bij jūsu mīļākais?
- MARGARĒTA** Kāds otrs?

- ADVOKĀTS** Diemžēl nav it nekādu norāžu
par viņa personību.
Varbūt jūs pati varat bilst
kaut vārdiņu par otru pielūdzejū.
- MARGARĒTA** Par ko jūs runājat?
Es nezinu nekāda otra!
Viens vīrietis, ko esmu pazinusi mūžā!
Tas ir Heinrihs.
- ADVOKĀTS** Nu, labi, pieņemsim, ka bērna tēvs bij Fausts.
Viņš izrādīja rūpes? Atzina par savu
to mazo dvēseli, ko klēpī nesāt?
- MARGARĒTA** Bij tikai viena nakts! Tik viena.
Nekad es viņu vairāk nesastapu.
- ADVOKĀTS** Pag! Pag! Es pieķeru jūs melos!
Še izmeklēšanā ir teikts, ka Fausts
visnota] neticamā veidā,
— visnota] neticamā, — tas tiek uzsvērts,
ir bijis ielauzies pie jums
še cietumā.
Es pārlassīšu. Atvainojiet.
- Nē, kaut kas neiespējams!
Te skaidri teikts, ka kādu nakti
ir sargi apdzirdīti,
nolaupītas atslēgas, un Fausts
ar jums ir ticies šeit, šai kamerā!
Tā, šāda toreiz, protams, neizskatījās.
Uz augšu tomēr dzīve gājusi,
to jūt pat cietumā.
- Vai varat jūs šo faktu apstiprināt?
- MARGARĒTA** Par dzīvi, kas uz augšu gājusi?
- ADVOKĀTS** Par tikšanos ar Faustu, kundze.
- MARGARĒTA** Nē. Jā! Nē! Jā.
Es biju tā kā nemaņā.
Viņš bija šeit? Jā, Heinrihs
bij nācis mani glābt un projām vest.

- ADVOKĀTS** Jūs neizmantojāt šo iespēju.
Tā. Tā. Tas runā jums par labu.
Kāpēc jūs nebēgāt?
- MARGARĒTA** —
- ADVOKĀTS** Es saprotu. Aiz morāliskiem apsvērumiem.
Tā arī rakstīsim. Tā arī teiksim tiesā.
Ja tiesas prāvā piemin morāli,
tas visus atveldzē.
Un tomēr — savādi... Kur bija trauksme,
signāli, kur dzeloņdrāšu žogi,
un suņi, ierices, kas novēro?
Bet labi. Pirms tik daudz gadiem
viss bija citādi.
- MARGARĒTA** *atceras.*
Mana ragana māt'
Mani nokāva.
Mans nelietis tēvs
Mani apēda.
Mana māsiņa nāk
Manus kauliņus vākt
Uz saltu, saltu vietu...
- ADVOKĀTS** Kas tie par vārdiem?
Kas par pantiem?
- MARGARĒTA** Tā toreiz runāja viņš — bērniņš mans.
- ADVOKĀTS** Bet, Margarēt, es lūdzu! Viņš nevarēja
runāt! Tas bija jaunpiedzimis zīdains.
- MARGARĒTA** *Ak, ātrāki! Ātrāki!*
Steidz! Pa taciņu vien,
Gar upmali,
Pa stigu skrien
Mežiņā iekšā,
Lai pas pa kreisai priekšā,
Dīķi.
Aiz drēbitēm grāb!
Lūk, pacēlās!
Nupat vēl raustījās!
Glāb viņu! Glāb!

ADVOKĀTS Tā tik vēl trūka!
Nost rokas, kundze! Rimstieties!
Man nāksies izsaukt apsardzi!
Būs jāatkārto ārsta pārbaude!
Būs rokudzelži jālieto!
Nu tas man nepatiktos it nemaz.
Nu, lūdzu, nomierinieties.

Jums skaistas rokas ir joprojām.
Tās dzelžos slēgt man būtu žēl.
Nu, tā jau labāk. Tā jau labāk.

Kas tas, pie velna!
Kur es iekāpis?

MARGARĒTA Ak, piena krūzīte ir apgāzusies.
Es tūlit saslaucišu. Atvainojiet.
Es saslaucišu. Saslaucišu.

Margarēta uzslauka izlijušo pienu ar nelielu gridas lupatiņu, to vairākkārt izgriežot kādā traukā. Dzirdama piena pilēšana traukā.

ADVOKĀTS Jūs taču tikko simulējāt, Margarēt, vai ne?

MARGARĒTA Kā zibens mirklis gaismo debesis,
Tā atausa man skaidri senās ainas.

ADVOKĀTS Jūs tomēr esat ļoti slima!
Es atsaukšos uz tikko notikušo
Un panākšu jums ārstu konsiliju,
kas nolems — esat nepieskaitāma!
Tas jūsu glābiņš! Un mans vinnests!

MARGARĒTA *atceras.*
Grietiņa! Grietiņa!
Kur viņš? Man bija, it kā viņa balsi justu?
Es svabada, kas man var liegt
Tam pretim skriet, pie kakla sliegt,
Lai krūtis pie krūtīm glaustu!
Viņš stāvēja durvis, viņš, "Grietiņa!" sauca!
Elle visapkārt dūca un kauca,
Bet cauri caur velnišķo ņirgumu
Es saldo, mīlo skaņu pazinu!

ADVOKĀTS Jā! Jā! Tā pareizi! To pašu
tikai tiesai vajag noskaitīt!

- MARGARĒTA** Es vienkārši tik labi visu pēkšņi atcerējos.
Vārds vārdā, Zilbe zilbē.
Un piedodiet, ka es jūs aizskāru.
Es ļoti atvainojos, Advokāta kungs.
Man pēkšņi likās...
- ADVOKĀTS** Kas, kundze, likās jums?
Bet droši, droši! — Halucinācijas
un rēgi, balsis... Personības dalīšanās... Visādas
likšanās...
Tas tieši tas, kas vajadzīgs.
Tas liecinās par jūsu gara vājumu.
- MARGARĒTA** Pie pilna prāta diemžēl esmu es.
Un tāda palikšu tik ilgi,
cik vien es spēšu.
Nu nevaru, kungs, izlīdzēt es jums!
- ADVOKĀTS** Man? Es cenšos jūsu labā.
- MARGARĒTA** Es esmu jums vien liela izdevība!
- ADVOKĀTS** Man piedodiet!
Es nezinu, vai plātība
vai muļķība tā bija,
tik ne patiesība.
Laiks radina mūs izlikties
par sliktākiem, kā esam...
- MARGARĒTA** Es biju visu vajāta un apsmieta.
Dot roku manim nedeļa neviens.
Man grēku kreklā jāiet bij uz bikti.
Un sliekns katru rītu bija spaļiem kaisits,
Un durvis aprakstītas rupjiem zaimiem.
Vairs nebija draudzeņu, tik ņirgas, ņirgas.
Ja būtu brālis dzīvs...

Sagumst. Lūdzas uz ceļiem kā toreiz, pirms divdesmit pieciem gadiem.

Vērs vaigu
Vēl vārgā maigu
Uz manim žēligi, Sāpjamāt!

Kur esmu agri, vēli,
Cik žēli, žēli
Še krūtīs man kļūst!

Kur vien es stāvu, eju
Es asras leju, leju,
Sirds man vai pušu lūst.

Glāb! Stāv' man kaunā, nāve, klāt!

Vērs vaigu
Vēl vārgā maigu
Uz mani žēligi, Sāpjumāt.

Ši nožēla ir tik patiesa, ka aizkustina arī Advokātu. Viņš atpoo sevi, nometušos uz ceļiem Margarētai līdzās.

ADVOKĀTS Man gribētos gandrīz vai lūgties
jums piedošanu savas kārtas vārdā.
Ar to es domāju mūs — vīriešus...

Nē, pie joda! Es brīnos, ka tik maz
Fausts minēts jūsu lietā.
Bet grozās taču viss ap viņu!
Es paskatišos viņa paša lietu.
Kas vispār viņš ir bijis?

MARGARĒTA Viņš bij man viss...

ADVOKĀTS Bet tagad? Tagad?
Jūs taču neesat vairs mazā Grietiņa!
Dievs, četrpadsmit gadu!
Viņš taču izvaroja jūs, šis nelietis!
Kauns pavest bērnu!
Viņš šodien tupētu aiz restēm
par pedofiliju!

MARGARĒTA Es pati jāvos.

ADVOKĀTS Vienalga — pavedējs!

MARGARĒTA Es lūdzu neturpināt.

ADVOKĀTS Jā, labi. Tātad — bērns.
Jūs jūtu mulsumā to...
Varbūt uz diķa laipas slidēja jums kāja?
Varbūt jums svārku mala aizķērās,
jūs klupāt, bērns izkrita no rokām...
Varbūt jūs siltā vakarā
tik viņu peldinājāt, un tad pēkšņi...

Jel sakiet ko! To kvalificēt varētu
kā negadījumu. — Nelaiemes gadījums!
Vismaz... bez iepriekšēja nodoma.
Tā liela starpība, vai saprotat
jūs mani? Cits pants.

Varbūt jūs smēlāt ūdeni, un bērns,
kas pičpaunā, jums izslidēja...

Varbūt viņš, zālē noguldīts,
pats ievēlās?

MARGARĒTA Paldies, jums, Advokāta kungs.
Bet tā tas nebija.

ADVOKĀTS Bet kā tad bija?

MARGARĒTA Es viņu pati diķi ielaidu.

ADVOKĀTS Ak, vai!

MARGARĒTA Jūs esat par daudz jūtīgs,
jaunais cilvēk!

Es viņu saģērbu vislabākajās drēbitēs
un satīnu visbaltākajos autiņos.

Un grozā ieliku.

Un pastūmu tā viegli meldros.

Es cerēju — viņš modisies un brēks,
un viņu atradis. Kā Mozu.

Un labi ļaudis paņems.

Es biju bērniņš šaura prāta.

Tā taisnība, ko Heinrihs vienmēr teica.

Uz mirkli novērsos, jo asaras

man apmigloja skatu. Kad atgriezos —
viņš bija nogrimis.

ADVOKĀTS Es lūdzu — atvainojiet mani. Turpināsim rīt.

Aiziet.

MARGARĒTA Viņš teica — rīt.
Ko gan tas nozīmē.
Un — šorit, vakar, parīt, aizvakar?

Man laiks ir apstājies.
Tās diļa malas priekšā.
Es nesu sevi mūžību.
Tās vārds ir bezcerība.
Tik tumša esme vienlaidus
kā ūdens neaptverams okeānā.
Tik izmisums, kam pieķēdēta
savu grēku važām.

Ko palīdz tiesa? Prokurors?
Ko advokāti? Vai sirdsapziņa
pastāv ārpus manis? Tie iedomājas
mani tiesāt. Par mani labāk
viņi nespēj to.
Kā gan es varēju tai Balsij
noticēt? Jo gribējās man ticēt,
tādēļ noticēju. Bij augstprātība
pār mani varu ņēmusi.
Es biju jau gandrīz vai aizmirsusi.
Ar biezu kreveli sev brūces pārsegusi.
Visjaunākais, ja mani attaisnotu.
Ak, nē, ja sodītu!

Ir slikti dzīvot. Slikti mirt.
Nē, mirt ir vairāk bail! Ja nu
es satiekos tur debesīs ar māti?
*Kaut garām varētu es aizzagties,
Kur mana māte uz akmeņa sēd, —
Un galva viņai svārstās, sveras.
Tā nemāj, nerāj, — galva smagi grimst.
Tā gulēja ilgi, tā mūžam rimst.
Tā gulēja mums par prieku.*

Kaut garām varētu es aizzagties,
Kur stāv mans brālis, staltais karavīrs,
Kam, aizmirdama savu godu,
Es devu nāves dūrienu.
Kaut garām varētu es aizzagties
tev, manu bērniņ, manu miluliti.
Tu skatītos tik platām actiņām
un celtu preti mazās rociņas.
Jo nezinātu, kam tās preti cel.
Un tiektos preti visu savu būtni.

Jo nezinātu, kam tu tiecies preti.
Es nāves baidos vairāk nekā dzīves.
Es nesu sevi mūžību.
Tās vārds ir bezcerība.

Trešdiena

Aizvien turpat. Ienāk Advokāts.

MARGARĒTA Kā klājas jūsu ligavai?

ADVOKĀTS Paldies. Es ceru — labi.
Es neesmu šais dienās viņu apciemojis.
Es jūtos pārāk...

MARGARĒTA Aptraipīts ar mani?

ADVOKĀTS Nē, drīzāk pārāk aizņemts.
Ar jums. Patiešām, Margarēt, ar jums.
Mums šodien jāizrunā
trešā epizode —
jūsu brāļa nāve.

Es ceru, ka mums abiem šodien klāsies vieglāk.
Šai gadījumā esat tikai līdzvainīga.
Un arī to var apšaubīt.
Ja palīdzēsiet man, es esmu drošs —
šo apsūdzību noraidīšu pilnībā.

Jā, esmu drusku ieskatījies Fausta lietā.
Un tur šī epizode
tiek raksturota visai vienkārši —
kā sadzīviska ķilda.
Kā nemotivēts kautiņš dzērumā.
Cik tādu nenotiek!
Šai reizē iznākums ir bijis letāls,
un viens no kaušjiem, dzērājiem ir miris.
Un diemžēl tas
ir jūsu brālis Valentīns.

MARGARĒTA Mans brālis nebij dzērājs,
nedz arī kauslis!

- ADVOKĀTS** Ko milam — idealizējam. Vai tā nav?
- MARGARĒTA** Šī prātula
uz Valentīnu neattiecas.
Viņš bija ļoti tuvu ideālam,
ja pieņemam to atrunu, ka ideāls
nav mirstīgais neviens.
Šo glēvo atrunu.
- Mans brālis bij mans lepnums.
Tāpat — mātes.
- ADVOKĀTS** Tā. Acumirkli. Notikumu secība...
Vai māte nomira pirms brāļa
vai otrādi?
- MARGARĒTA** Tas notika viss vienā naktī. Vai vienā mirkli? Vienā
gadsimtā?
Kad māmiņa jau dusēja, kā likās man,
vien ciešā miegā, un Heinrihs
pie manis slepus lavijās,
mans brālis viņam ceļu aizšķērsoja.
- ADVOKĀTS** Tā. Tā. Viņš kaut ko nojauta?
- MARGARĒTA** Viņš jutās manis pievilts.
Mēs viens ar otru bijām
ak mans Dievs, cik lepni!
Viņš — lielais brālis — sargs un aizstāvis,
es — mazā, čaklā, miļā māsiņa.
Jā, katra jau pēc savas dabas.
Bet tā kā mana Grietiņa — tik labas
Nav otras vairs pa visu novadu.
Kas vērtā, viņai pienest ūdeni?
- Nu redziet, arī drusku lielīgs.
Jo arī viņa draugi sauca — jā!
Jā! Jā! Ir tiešām tava Grietiņa
Šīs zemes rota skaistākā!
- Smejas laimīga.*
- Viņš bija lepns.
- ADVOKĀTS** Nu un tālāk?

MARGARĒTA Tad viņam nāca ausis tas,
ka satiekos ar Heinrihu.
Tas bij tik slepu, kā man izlikās.
Pie Martas klusā dārza stūrītī.
Bet tādā miestīnā kā mūsējais,
nekas nav noslēpjams.

Es zinu, kā viņš jutās —
satriekts, apkaunots.
Es varētu sev izplēst matus,
gar sienu stāvu augšup skriet!
Rauc degunus, uzmet man nicīgus skatus,
Ikkatrs blēdis var mani smiet.
Kā noziedzniekam man vajaga zagšus list,
Pie katra nejauša vārdiņa bailēs svīst,
Kaut arī kaklus aprautu es tiem,
Tos nosaukt nespētu par melkuļiem!

ADVOKĀTS Vai Faustam bija zobens?

MARGARĒTA Nē.

ADVOKĀTS Bet brūce cirsta ir ar zobenu.
Kur Fausts to ņēma?

MARGARĒTA Nudien, es nezinu.

ADVOKĀTS Un tas nav atrasts arī vēlāk,
jau pēc cīņas.
Kur slepkavības ierocis
gan palikt varēja?
Tas apstiprina manas aizdomas —
ar Faustu vēl kāds bijis kopā!
Kā līdzzinātājs, pavadonis.
Varbūt vadonis?
Un arī lietā minēta
vēl kāda persona.
Ak, ja mēs rokā dabūtu to otru!

MARGARĒTA Nekāda otra nebija.
Fausts visur, vienmēr bija viens.

ADVOKĀTS Un tas ir tiešām kategoriski?

- MARGARĒTA** Tik tiešām, jā.
- ADVOKĀTS** Hm... Atgriezīsimies pie brāļa.
Viņš tātad aizstāvēja jūsu godu...
- MARGARĒTA** Viņš aizstāvēja visu, kas tam svēts.
Un kas ir svēts no laiku laikiem bijis
šai zemē, šajā pasaulē. Viņš bija karavīrs.
- ADVOKĀTS** Ak, nemainās nekas kā tikumi!
Kas šodien gods, kas svēts — viss relatīvs.
Man likties sāk — šo prāvu vispār
nav iespējams vairs šodien iztiesāt.
Viss pārvērties.
Vai tamdēļ jāmirst jaunam, brašam zēnam?
- MARGARĒTA** Jūs necinītos?
- ADVOKĀTS** Es? Diemžēl man māsas nav.
Es nezinu... Bet ja kāds skartu manu līgavu,
es negalvoju... Nē, es zinu droši —
es rīkotos tāpat! Bet lūdzu —
neiesaistiet mani. Mums te ir katram
sava loma.
- MARGARĒTA** Jā, protams, piedodiet.
Jūs grimstat dziļās domās?
- ADVOKĀTS** Es domāju, kur Fausta zobens radās.
Un kur tas palika...
Nu, labi.
- Vai bija zināms jums,
ka konflikts birst, un vai šo sadursmi
bij iespējami novērst?
- MARGARĒTA** Es nezināju it nekā.
Viss notika tik ātri. Tumsā.
Vien kļiedzieni un dzedrā skaņa,
kad cērtas zobeni. Tad jaužu balsis.
Es izsteidzos uz ielas mājas priekšā,
un viņš jau gulēja,
ar roku turēdams pie kakla.

Tur plūda asinis. Bet viņš
vēl centās brūci spiest, lai...

ADVOKĀTS Lai paspētu no jums vēl atvadīties?

MARGARĒTA Lai mani nolādētu. Lai pravietotu.
Jo viss, ko teica viņš,
tas piepildījās.
Tas laiks jau man priekš acīm tēlojas,
Kur visi godīgi pilsoņi
Kā ieraugot lipīgu spitāli,
No tevis, netīkle, aizvēršas.
Tev sirds iekš krūtīm izmisis,
Kad viņi tevi uzskatis!
Pa tumšu bēdu nomalīti
Starp kropliem, nabagiem tu slapstiesies!
Tā arī notika.
Bet tas jau jums ir zināms.

ADVOKĀTS Man liekas, Margarēt,
jūs pārspilējat savu vainu
tā Dieva priekšā, sevis priekšā
un sava brāļa priekšā,
lai tam salda dusa...
Te tiesai vispār nebūs daļas.
Es panākšu, ka tiesa atsauc
šo apsūdzības epizodi vispār.
Lai paliek tā kā sadzīviska ķilda,
un jums tik vien tur līdzdalības,
ka visam jānotiek ir jūsu durvju priekšā.
Ne jūs, kas dūra, ne kas līdzzināja.

MARGARĒTA *Ar to, ka aizmirsi tu savu godu,*
Tu devi manim nāves dūrienu!

Es devu viņam nāves dūrienu.

ADVOKĀTS Tā taču metafora, Margarēt.

MARGARĒTA Es jau pēc briža kaisu milas skavās.
Starp māti mirušu
un brāli nogalētu.
Tā nav vairs metafora,

Advokāta kungs.
Kā varat mani attaisnot?
Un kamdē]...

ADVOKĀTS Kā — tas ir profesijas jautājums.
Bet — kamdē]?
Tas man vēl pašam sevi jānoskaidro.
Tik vienu zinu! Ka no sirds
jūs vēlos attaisnot!
Un — ticiet — bez jebkādām blakusdomām —
karjera vai profesijas gods;
Es nezinu — kamdē]...

Teic nojauta,
ka Fausta lieta atklās man ko vairāk.
Es šonakt paņēms uz mājām
tos biezos, putekļainos divus sējumus,
ko pelējums jau klāj un ķirmji lodā.
Tie sen vairs nerūp it nevienam.
No arhīva tos nebūs grūti iznest
jau šovakar.

MARGARĒTA Kas jūs vēl aizkavē?

ADVOKĀTS Man žēl jūs atstāt vienu.

MARGARĒTA Ha! Ha! Ha!
Es esmu viena bijusi divdesmit piecus gadus!

ADVOKĀTS Un tieši tāpēc.
Margarēt!
Es dabūju to vārdnicu.
Es atradu tos vārdus.
Tās nozīmes.
Es zinu četras svešvalodas.
Bet izrādījās — nezinu,
kas — deinis, damaksnis, kas — dedestiņa,
kas — delvērde...
Jā, delvērde — tā izrādās ir — varavīksne.

MARGARĒTA Kungs, intonācija ir kritoša: delvērde.

ADVOKĀTS Jā, jā, bet stieptā intonācijā
tai atkal cita nozīme —

delvērde — jauna meitenīte. Dabas bērns.
Jūs bijāt delvērde.
Vai zināt, kas ir — dāterēt?

MARGARĒTA Jā — runāt ātri un par daudz.
Tas tieši tas, ko pašlaik darāt.
Jūs dāterējat, kungs.

ADVOKĀTS Es sapratu. Lidz rītam, Margarēt.

Aiziet.

MARGARĒTA Mans mīļais brāli!
Es ceru, ka tev tajā saulē
ir jauna dzimtene. Kas nepieviļ
kā es.
Tev tikās mani salidzināt
ar šo zemi. Tu teici — Grietiņa,
tu manim tēlojies kā mūsu dzimtene —
tik jauna, plaukstoša un skaista.
Kur gan es dabūšu tev vīra,
kas cienīgs tavas tirās dvēseles? —

Un tādēļ tev mans gods
bij dzimtās zemes gods.
Tu taču biji dzejnieks, brālit.

Tu mani milēji it visu pasauli,
kas Dieva laista, šķīsta, sargājama.
Kas katru rītu rasā atmirdz
mūžam jauna, un baltiem ziediem
rāda savu dvēseli.
Un mana dvēsele patiesi tāda bija!
Un tu to pazīni.
Un tu to milēji.
Un spēks tavs izrietēja no šīs milas.

Bet ja es atkal atsaucu to bezdibeni
pirms gadu desmitiem, to baiso nakti...
Un iedomājos, ja nu viņš,
ja Heinrihs būtu kritis?
Heinrihs, mīļais... Es tevi nolādētu, brāl.
Cik miesasmīla akla!
Un, ja jūs abi cīnītos un Dievs man dotu

varu izvēlēties... Es nešaubītos.

Brāli, tev es lemtu nāvi.

Cik neaptverami. Es biju tādā varā.

Cik divaini. Kopš ziņa nākusi,

ka Heinriha vairs nav starp dzīvajiem,

es jūtu — viņa vara atslābst.

Un tas vēl skaidrāk atklāj manas šausmas.

Bet vara gaist. Jā, es to jūtu — izbāl.

Kā veca fotogrāfija.

Es gāžos nu kā atstipota muca.

Kā sēta, kurai noņemts balsts.

Mans brāli! Es skaidri redzu savu grēku.

Ar tevi beigusies ir cēlo brāļu cilts.

Es, nolādētā, esmu visam gals!

II DAĻA

Zaļā Ceturtdiena

Darbība notiek turpat, kur pirmajā cēlienā, proti, cietuma kamerā, kurā jau divdesmit piecus gadus nebrīvē vada Margarēta. Ienāk Advokāts.

ADVOKĀTS Labrit! Es nāku pilns ar jaunām,
svaigām ziņām! Kaut pusjucis, man šķiet.
Jo nakti negulējis un izlasījis visu Fausta lietu.
To izlasīt un nesajukt ir māksla.
Kas manim murgi agrāk šķita,
pret šo ir tikai saldi sapniši.
It sevišķi jau otrais sējums.
Tur savu zirga kāju nolauztu
pats velns!

Nē, tiesvedībā kārtība un precīzs stils
ir zelta vērtē.

Kā nojautu, tā ir! Šī lieta,
kas drīzāk gan ir gadusimta vēsture,
man daudz ko izskaidro,
kas saistībā ar jums.

Kas noticis? Vai jums ir slikti?

MARGARĒTA Nē, nē. Viss — labi. Viss ir ļoti slikti.

ADVOKĀTS Nē, Margarēt, viss nav tik slikti.
Mums lielas izredzes ir vinnēt prāvu!
Ja vien... ja vien būs tiesa mierā
ņemt vērā liecības, kas netiešas.
Un to te netrūkst.
Kaut vecie prauli nebūtu par slinku!
Un visu iepriekš zinoši,
un nesatricināmi pieņēmumos.
Tie paši vēži vien tur staipa savas spiles.
Ak, vai, ko es te dāterēju. Man bij jāsāk

pavisam ar ko citu.
Un tā ir kāda ziņa — jums, Margarēt.
Šī ziņa no jums prasis daudz.
Es lūdzu, esiet stipra.

MARGARĒTA Kas mani var vēl smalkāk
samalt miltos? Nekas. Lai ko jūs teiktu.

ADVOKĀTS Es nezinu, kā jūs to uztversiet, bet es...
Man šķiet — jums būtu jāprieicājas.

MARGARĒTA Prieks? Kas tas tāds? Varbūt kāds zvērs,
kurš izmiris pirms mūsu ēras?
Es baidos zobgalību, kungs.
Jūs liekaties tik labā omā.
Es lūdzu, ejiet projām!
Man nevajag nekāda aizstāvja.
Vismazāk tāda tā kā jūs.

Vai nejutat, ka es jūs ienīstu?
Par jūsu jaunību, par bezgrēcību,
par līgavu, par jūsu acīm!
Pat līdzjūtībā patiesā
tās nespēj noslēpt gaviles par dzivi!
Es nenīstu nevienu tā kā jūs!

ADVOKĀTS Es saprotu.

MARGARĒTA Jūs saprotat! Ak, vārdi, vārdi, vārdi!
Es pati nesaprotu. Viss! Un ejiet projām!
Es vēlos vientulībā
savu izmisumu nest
un tumsas bezdibenī vērties
vientulībā.

ADVOKĀTS Es tomēr teikšu, kas man jāsaka.
Lūk, pāris lapiņas, kas piešūtas pie lietas.
Tā vēstule, kas adresēta Faustam.
Es tomēr teikšu — jūsu dēls ir dzīvs!
Vai dzirdat, Margarēt, viņš dzīvs.
Viņš izglābts! Neticamā kārtā!
Grozs nebij nogrimis, nē, nē,
tik tālāk aizpeldējis niedrēs.
Un kāda sieva, vārdā Marta...

- MARGARĒTA* Marta?
- ADVOKĀTS* Jā, Marta Švertleinkundze, tā tur rakstīts.
Tā mazo atradusi brēcot meldros.
Tas bērns nemaz nav noslicis!
Vai dzirdat, Margarēt! Vai dzirdat, Grietiņ!
- MARGARĒTA* Marta... Bērns... Dzīvs... Mans dēls...
- ADVOKĀTS* Jūs neesat to nogalinājusi, nē, nē.
Viņš dzīvs.
- MARGARĒTA* Kur tad viņš ir? Es neticu.
- ADVOKĀTS* Par to mums pagaidām nav ziņu.
Bet vēstulē ir skaidri teikts —
bērns ir no diķa izvilks!
To darijusi Marta Šverleinkundze.
- MARGARĒTA* Pie Martas?
- ADVOKĀTS* Nē, nē, tā nav. Tā viņu nepaturējusi,
bet nolikusi, kā jau toreiz mēdza,
pie durvīm kādai ģimenei bez bērniem.
Bet tieši kur, pie kādām durvīm
un kādai ģimenei — to Marta neatklāj.
- MARGARĒTA* Kur Marta ir?
- ADVOKĀTS* Diemžēl jau mirusi.
Tā vīru sagaidījusi no kara pārnākam,
bet ilga nebijusi laime.
Ir Marta mirusi.
- MARGARĒTA* Bet vīrs?
- ADVOKĀTS* Vīrs, plencis palikdams,
ir kaut kur aizblandījies.
Par viņu ziņu nav jau desmit gadu.
- MARGARĒTA* Bet Martas vīrs var zināt!
Un var tak policija viņu atrast,
ja tik meklē! Viņš pateiks, kur mans bērns!
- ADVOKĀTS* Kā tad! Kā tad! Tas viss var notikt... teorētiski.

- MARGARĒTA** Kāpēc tad teorētiski?
- ADVOKĀTS** Te Marta raksta: Fausta kungs,
jums vienīgajam atklāju
šo noslēpumu...
- MARGARĒTA** Man dodiet vēstuli!
Ak, Dievs, es lūdzu, ātrāk!
Jā, Martas rokraksts...
Fausta kungs, jums vienīgajam atklāju
šo noslēpumu...
Grozis nebij nogrimis...
Tik tālāk aizpeldējis...
Pie durvīm...
Viss, ko varēju...
Ar cieņu — Marta Švertlein.
Tās dienas datums...
Tas ir viss?
- ADVOKĀTS** Tas taču galvenais!
- MARGARĒTA** Jā. Jā. Mans bērns ir dzīvs!
Fausts būs to pieņēmis un audzinājis!
Jā, Heinrihs — savu mīļo dēlu!
- ADVOKĀTS** Maz ticams. Nē, nē, noteikti.
Šai ilūzijai nepieķerieties.
Šo vēstuli Fausts it nekad nav saņēmis.
Tā nebij atplēsta.
To izdarīju es.
- MARGARĒTA** Jūs! Jūs — svešu vēstuli!
- ADVOKĀTS** Bet, Margarēt...
- MARGARĒTA** Mans bērns, kas tevi barojis,
kas āvis, ģērbis, cēlis, gļaudis?
Kas mazgājis, kas lutinājis, rājis?
Kas izdzirdējis tavu pirmo "māt"!?
Lai slavēta tā sieviete,
ko sauc par savu māti!
Lai tava svētība pār viņu, Dievs!
- ADVOKĀTS** Jēl piedodiet, ka iejaucos...
Ar savām sīkām jūtām —

es priecājos! Es ļoti priecājos.
Mēs rītdien varam turpināt.
Ardievu!

MARGARĒTA Pagaidiet!

Apskauj Advokātu.

Paldies!

ADVOKĀTS Nē, kundze, nē, es nepelnu nekādas pateicības.
Tā tikai nejaušība, laimīgs gadījums,
ka paņēmu tos divus sējumus. Tur daudz
vēl pārsteigumu priekšā. To šodien ne. To atliksim
uz rītu.
Tas nepieklātos tādā brīdī.
Es priecājos. Es ļoti priecājos
par jums!

Aiziet.

MARGARĒTA Ak, laime... Laime... Laime...
Un es to spēju just!
Es spēju sajust laimi?

Kur ir mans dēls? Kā vēlētos,
es viņu apskaut! Nē, nē, ak, Dievs,
to nu gan ne!
Tik slepus paraudzīties.
Kā ubadzei no pūļa.
Kā putniņam no krūma.
Kā ziņkārīgai vāverei no meža biežokņa.

Kāds gan viņš ir? Tik neatklājoties.
Tik sevi nenododot.
Vai grēku nepietiek,
lai uzņemtos vēl vienu?
Jā, tas gan būtu zēnam prieks,
kad atklātos, ka viņa istā māte
ir slepkava un padauza,
un skat, kur viņu pakar!
Par visu vairāk vēlos viņa laimi.
Man laimes jau pārpārēm
tik vien par to, ka viņš ir dzīvs!
Mans dēls ir dzīvs! Tavs arī — Heinrih!
Mans mīļais! Tavs gars un asinis!

No tava kaula — kauls.
 No tavas miesas — miesa.
 Nu tu vairs miris neesi.
 Nu dzīvo tālāk mūsu dēlā.

Viņš kādā labā ģimenē būs izaudzis!
 Balts, sārtiem vaigiem, mīlīgs bērns.

Vai, nē! Viņš ir jau pieaudzis!
 Viņš ir jau liels. Varbūt pat students?
 Ko mantojis no manis, ko no tēva?
 Ak, kaut tik jauns nekas tam nenotiktu!
 Tie studenti, tie taču neprāši!
 Tie lec no klintīm, jūrās nirst,
 tie kaujas krodziņos, nāk vēlu mājās...
 Šie palaidņi! Un mātes sirds tik dreb.
 Un ja nu viņš vēl ir kā Heinrihs,
 tik pārgalvīgs un karsts, un neatvairāms?
 Varbūt jau kāda meitene,
 tāpat kā kādreiz es... Ir citi laiki,
 paldies Dievam... Bet skaties tu man,
 puika, valdies! Tu delveri! Tu nešpetni!
 Tur vajag stingrības pie tādiem jauniem zirgiem...

Nudien, no laimes sāku jukt.
 Lai slavēta tā sieviete, ko, dēliņ,
 sauc par māti!

Nekad, nekad, es apzvēru,
 nekad tev sevi neatklāšu.

Lielā Piektdiena

Cietuma kamera tāpat kā visu laiku.

ADVOKĀTS Ak, kundze, kāda pārmaiņa!
 Par labu nākusi jums vakarējā ziņa.
 Par to man prieks, bet šodien esmu
 vien atkal ierēdnis, vien advokāts,
 kurš apnicis jums sen ar saviem jautājumiem.
 Bet laiks mūs dzen, laiks steidzina.
 Pēc trijām dienām nolikta ir tiesa,

bet man tik daudz vēl neskaidribu
klāt nākušas no jauna.

Vispirms — man svarīgi ir noskaidrot,
kaut vienreiz es jau ieminējos
par Fausta varbūtējo līdzbiedru.
Jūs gan to noliedzāt, bet, lūdzu, —
vēlreiz — tas tiešām būtiski —
vai Faustam bija draugs
un vai jūs viņu pazināt?

MARGARĒTA Viņš savos gara meklējumos bija vientuļš.
Viņš bija pārāk liels,
lai viņam būtu draugi.
Fausts vienmēr, visur bija viens.

ADVOKĀTS Te slēpjas kāda pretruna.
It visur Fausta lietā
ir minēta vēl kāda persona.
Bet allaž miglaini un nenoteikti.

MARGARĒTA Fausts vienmēr, visur bija viens.

ADVOKĀTS Vai Fausts bij bagāts?

MARGARĒTA Es nezinu. Vai tam bij nozīme jēlkāda?
Viņš bija labi ģērbies. Tomēr — bagāts?
Nē, nedomāju vis.

ADVOKĀTS Tad kur viņš ņēma tādas dārgas rotas,
ar kurām lenca jūs, tās dāvinādams?

MARGARĒTA Patiešām nezinu. Tās bija brīnišķīgas.

ADVOKĀTS Starp citu, to jūs noklusējāt,
ka nevis vienu, bet gan divreiz
viņš nesis jums šīs dārgās rotas.

MARGARĒTA Jūs nejaudājāt. Tikai tādēļ.
Patiešām, tā tas bija. Otrreiz
bij rotas vēl daudz krāšņākas.
Tās turēju pie Martas,
lai reizē reizēm papriecātos.

ADVOKĀTS Vai zinājāt, cik tās ir vērtīgas?
Cik senlaicīgas, unikālas, dārgas?

MARGARĒTA Nē, tikai to, cik skaistas.

ADVOKĀTS Tās svēra pusi mūsu valsts!
Es nepārspilēju. Ar tādām rotājušies
tikai ķēniņi. Un tikai dižākie no dižākiem,
turklāt pirms tūkstoš gadiem.
No kādiem muzejiem, no kādām krātuvēm,
no kādām kapenēm tās bij rautas?

MARGARĒTA Man nebija ne jausmas, cik tās vērtas.

ADVOKĀTS Un te mēs tālāk netiekam!
Jo Fausta lietā teikts — tās viņam kāds
ir piegādājis.
Kas ir šis "kāds"?

MARGARĒTA —

ADVOKĀTS Tad man ir jāpieņem, ka tajos laikos,
par literatūru nemaz nerunājot,
bet arī tiesvedībā — stils, formulējumi un izteiksme
bij pārāk puķaina. Pat dzejiska.
Pat simboliska, varētu tā teikt. Tas neder it nekur,
Ka nevar saprast tā pa istam,
kur vārds, kur jēdziens un kur simbols.
Kur tiešas nozīmes, kur pārnestās.
Bet terminoloģija — tas tieslietās
ir galvenais! Un visās citās lietās.
Turklāt vēl tagad
to nākas saskaņot ar citām valstīm.
Gan tiešās nozīmēs, gan pārnestās.

Un vēl — še, lūdzu, atvainojiet.
Jūs bijāt jauna, skaista meitene.
Kā gan jūs varējāt tā iemilēties
tik vecā virietī?

MARGARĒTA Es nesaprotu.

ADVOKĀTS Fausts bija vecs, kad viņš jūs milēja.

MARGARĒTA Ko runājat! Fausts bija jauns
un skaists, un ziedošs!

- ADVOKĀTS** Viss banālais ir paties —
mīlestība — akla. Viņš bija vecs.
- MARGARĒTA** Kam jūs to stāstāt? Man?
Kas viņa miesu pazina par savu labāk.
- ADVOKĀTS** Tam vīram, Margarēt,
bij astoņdesmit gadu.
Viņš varēja jums būt par vectētiņu.
- MARGARĒTA** Jūs esat jucis!
- ADVOKĀTS** Tomēr ne. Fausts gan
bij prātu izkūkojis doktors
pie kādas augstskolas.
To apliecina viņa studenti,
kas tagad cienījami vīri.
Viņš noņēmijs ar maģiju,
ar gariem sarunājies,
un bijis pusjucis. Un savus skolēnus
viņš gad' no gada
aiz deguna tik vazājis — uz augšu, leju,
uz priekšu, atpakaļ — bez gala un bez mērķa,
lai beigās teiktu tiem —
jūs nezināt nekā!
Te apgalvodams — dieviem līdzinos!
Un jau pēc mirkļa — tārpam putekļos.
Turklāt viņš bijis praktizējošs ārsts.
No viņa zālēm ļaudis miruši
daudz vairāk kā no melnā mēra!
- MARGARĒTA** Tas būs kāds cits.
- ADVOKĀTS** Nē, kundze, tas ir viņš.
Un pierādījumi ir neapgājami.
- MARGARĒTA** Jūs esat pārlasījis, pārstrādājis.
Vai jums nav karstumu?
- ADVOKĀTS** Nē, nē. Es vēlos noskaidrot, kas isti bijis.
Te ož pēc gadusimta noziegumiem.
Viss, kas jums nodarīts,
sāk pieņemt citus mērogus.

Es nezinu, ko teiks vēl tiesa, bet man ir skaidrs —
jūs — tikai upuris!

Ja alķīmija kā pseidozinātne
sen nebūtu jau atmaskota...

MARGARĒTA Kāds sakars man ar to?

ADVOKĀTS Vistiešākais. Jūs tikāt apdzirdīta.

MARGARĒTA Jūs runājat par alkoholu?

ADVOKĀTS Nē. Par sulām, dzirām, virekļiem,
ko daži velni reiz brūvēt pratuši.
Un dažas raganas to prot joprojām.

Lūk, nu mēs zinām, kur ir inde cēlusies,
ar kuru jūsu māti, it labi zinādams
par sekām, Fausts nobendēja.

MARGARĒTA Vai tad tās nebij miega zāles,
par stipru druscīņ...

ADVOKĀTS Ha! Ha! Ha!
Tā bija ģifts, kas noliktu trīs zirgus!
Kas, Margarēt, gan viņam jūsu māte.
Tik šķērslis novācams.

Vai kādreiz viņš jums nedeva
ko ēst vai dzert?

MARGARĒTA Nē, it nekad. Tas nebij prātā.
Lūk, jūsu pieņēmums ir izgāzies.

ADVOKĀTS Tad tā ir hipnoze! Ar hipnotisku spēku
viņš turēja jūs neredzamā valgā.

MARGARĒTA Jā, karstā, saldā mīlas valgā,
jo viņš bij jauns un skaists...

ADVOKĀTS Viņš bija vecs.

MARGARĒTA To jūs man neiestāstīsiet!
Un kā viņš runāja!

ADVOKĀTS Vai tā?
Hā! *Kāda bezgalīga laimes jauda*
Uz reizi pāri visiem prātiem list!
Es jūtu: jauna, svēta dzīves bauda
Kā tekošs uguns man caur dzislām klist!
Vai tā?
Vai esmu Dievs? Tik gaišs top manim prāts!
Es redzu šinīs skaidrās ainās
Kā daba rada, kā viss mainās!

MARGARĒTA *aizgrābti.*
Jā, taisni tā. Jā, jā. Jā, tā viņš runāja.

ADVOKĀTS Lūk! Lūk! Kā hipnoze tas iedarbojas.
Mākslas baisais spēks.
Ak, Margarēt! Jūs esat upuris.
Tik viens starp tūkstošiem.
Jums diezgan sevi tirdīt.

MARGARĒTA —

ADVOKĀTS Ak, sievietē! Jēl atliec savu galvu!
Tu — kājslauķis zem viriešdieva kājām!

MARGARĒTA Jūs esat turklāt arī feminists?! Ha! Ha! Ha! Ha!
Man nav ar jums ko runāt.
Un iedomīgs kā pāvs!
Jūs — Pestītājs! Jūs mani glābsiet!
Ha! Ha! Jūs teiksiet vārdu —
un es kļūšu brīva —
no sava krusta! Sava grēka! Sava!

ADVOKĀTS *rūgti.*
Vēl tagad viņš ir jūsu valdnieks.
Šis Pārcilvēks. Šis dabas kronis.
Šis upju pagriezējs, šis kalnu pārvietotājs.
Šis ģenerāļu iedvesmotājs!
Šis padomdevējs ķeizariem pirms asiņainiem kariem.
Ak, Margarēt, vai tikai jūs?
Bij feldmaršali, kancleri un firsti,
ģeneralisimusi bija viņa varā.
Šis benžu ideologs! Dieva zaimotājs!

MARGARĒTA Jūs — puika! Apklustiet!
Fausts — varens gars! Viņš okeāns.
Jūs — tikai spainis. Jūs sevi piesmēlis
un kliežat — es okeānu pazistu
līdz dzīlei!
Līdz savam spaiņa dibenam
jūs viņu pazīstat!

ADVOKĀTS Ak varens gars? Jā, varens tas,
kas salauž. It visu savā ceļā —
puķi, koku! Vai kaklu otram,
sirdi, māju, sievieti — kā jūs.
Jā, salauž vareni
it visu cilvēcisko. Jo cilvēciskais —
viss ir mazs. Sīks, niecīgs, vārgs
un kusls, kopjams. Viss, kas nav varens,
tas ir cilvēcisks.

Kur tevi lai bezgala daba es tveru?
Stulbs jautājums!
Ik rasas pilienā spīd preti zemeslode.
Ir lielums atrodams tik mazajā.

MARGARĒTA Es nesaprotu vairs nekā...

ADVOKĀTS Šurp braukdams piedzīvoju cilvēcību.
Pār asfaltu nez kādēļ
bij piļumātei jāved savi bērni.
Gandrīz zem riteņiem.
Bet autobusa šoferis bij modrs —
un nobremzēja.
Un visi skatījās, kā pāri ceļam
ved savus bērnus piļumāte.
Tā cienīgi, bez steigas. Un visi gaidīja
un noraudzījās, un klusi smaidīja,
cits citu uzlūkojot laipnām acīm.
Sīks notikums, vai ne?
Un tomēr liels. Jo tajā pasmaidīja —
cilvēcība.
Kamēr Fausts...

MARGARĒTA Viņš mani milēja un cieta manis dēļ...

- ADVOKĀTS** Jūs — tikai epizode.
Lai Fausta milasdēkas
tiek jums aiztaupītas...
- MARGARĒTA** Viņš milējis vēl kādu citu?...
- ADVOKĀTS** Ak, Margarēt, jums jāatmostas.
Lai cik tas sāpīgi.
Tam trakā prātā bij pat Helēna!
Ko milējuši ir, cik zināms man no grieķu mītiem,
gan Menelajs, gan Hērakls,
gan Tēsejs, Pariss, Ahillejs —
šie dievi, pusdievi. To vajadzēja
arī Faustam!
Šeit ir tavs, un mana tu;
Tā mēs stāvam vienojušies,
Kaut vienmēr tā paliktu!
- MARGARĒTA** Bet to viņš teica man!
- ADVOKĀTS** Nu, to viņš bieži atkārtojis.
Tik vairs ne jums.
- MARGARĒTA** Viņš nevarēja būt bez manis laimīgs...
- ADVOKĀTS** *Iz krēslas vaļā daba risinājas,*
Ar tūkstoš balsīm mežs sāk piepildīties,
Pār plašām pļavām miglas svītras klājas,
Bet debess dzidrums liegi laižas lejās,
Un lapiņas, kas nakti veldzinājās,
Iz smaržu pilnās gravas laukā slejas;
Pēc krāsām krāsas druvā izšķirt jauda,
Kur rasu pērlēm puķes ievijējās
Un manīm apkārt paradīzi auda.
- Lūk, viņa nelaimība! Paradīze!
Viņš paradīzē bij, kamēr jūs — ellē!
- To nevar neatzīt, — kā literāts
viņš spējīgs.
- MARGARĒTA** Vai zināms, kā viņš nomira?
- ADVOKĀTS** Viņš mira akls, gruvīs bedrē,
ko būvbedri viņš bija domājis.

Un simtu gadu vecs. Kā gadsimts.
Tas isumā. Viss pārējais ir lirika.

Un pat pirms pašas nāves,
viņš paspēja vēl nogalēt div' vecišus.

MARGARĒTA Ak, Dievs, jel izbeidziet! Viņš taču miris,
un par mirušiem...

ADVOKĀTS Viņš miris būs, kad savā sirdī,
Kad savā sirdī jūs to apbedīsiet!
Nē, paklausieties vien, ko dara jūsu Fausts!
Tai jaunā zemē, ko viņš atkaroja
no paša jūras valdnieka,
nu reiz tam bija viss —
pils, manta, kanāli
un mūri, dambji, vergi — viss,
it viss, ko savā prātā
par varenību sauca viņš.
Tik mieru nedeva tam būdiņa
ar liepu aleju. Tā skatu aizsedza
uz jauno varenību.
Tur divi sirmi veciši
kopš laiku laikiem dzīvoja
un klausīt nepatika tiem,
lai aizvācas. Tie nodega
ar visu būdiņu un liepu aleju,
lai Fausta acij tikams skats
uz to, ko iespēj dižens gars!

Un vienīgi par šo Fausts beidzot apsūdzēts.
Šķiet, tādēļ vien, ka šitā cūcība
bij viņam pēdējā.
Par visu pārējo viņš tikai celts un slavēts.

Jā, kas vēl izraisa man riebumu.
Šī liekulība. Šī neticamā augstprātība. Pret sievieti.
Tur krampjos jāsmejas. Un metas zosāda.
Tas sējums pēdējais, tas beidzas,
vai ticiet, neticiet — uz mata tā:
Nesniegti klistošais
Sasniegts še cēli.
Netveram — dievišķais
Dzīvē še zeļ...

Un pēdējās rindas —
speciāli jums, Margarēt.
Netveram — dievišķais
Dzīvē šē zel.
Mūžīgi sievišķais
Augšup mūs ceļ.

MARGARĒTA Tas skaisti pateikts.

ADVOKĀTS Tie vienkārši ir zaimi!
Mēs zinām kontekstu.

MARGARĒTA Bet tomēr skaisti.

ADVOKĀTS Kā lai es pārcērtu šo valgu?
Es tiesā pierādīšu — Fausts ir noziedznieks.
Bet kā lai jūsos iedvešu
šo pārliecību?

MARGARĒTA Varbūt ar hipnozi?

ADVOKĀTS Nu, lūk, jūs beidzot pasmaidijāt...
Jums pietāv smaids.
Jūs esat skaista sieviete.
Jūs, tiesa, varētu būt mana māte.
Bet to es saku jums kā vīrietis.

Es laikam īsti nederu par advokātu.
Es kļūstu personisks, tas nav pieļaujami.
Bet es jau arī grasos mainīt darbu.
Vēl tikai jūsu prāva, tad es došos...

MARGARĒTA Mans Dievs, uz kurieni?

ADVOKĀTS Uz Eiroparlamentu. Turp mani aicina.
Un manā vecumā tas ir liels gods.
Mums mūsu jaunā Eiropa
vēl tikai jāveido.
Es vēlos nodoties šim darbam,
kas vērienīgs un perspektīvs un...

MARGARĒTA Jūs gribējāt teikt — varens.

ADVOKĀTS Jā, tik tiešām... Kā jūs to zināt?
Savādi. Vai tiešām gribēju teikt "varens"?

Līdz rītam, kundze.
Lai jums mainās prāts.
Lai Dievs jūs apgaismo.
Lai svētī.

MARGARĒTA Jūs runājat gandrīz kā mācītājs.

ADVOKĀTS Es esmu studējis prātniecību,
Tiesu zinātnes, ārstniecību
Un diemžēl ticības mācību arī.
Uz redzēšanos, Margarēt.

Aiziet.

MARGARĒTA Ak Dievs, cik viņš ir līdzīgs!
Nē, citāds pilnīgi, pavisam citāds.
Ši runas maniere, šī aizrautība, degsme!
Nē, nē, nekādas līdzības.
Fausts pina, gūstīja.
Šis — vajā raisa.
Fausts mulsināja, apmāja.
Šis — apskaidro.
Fausts lika sevī izšķīst
kā karsta tēja cukurgraudam.
Šis — sevi apjaust, apzināties, just.
Fausts vāju darija.
Šis — stipru.

Un tomēr — viņš ir līdzīgs!
Kur līdzība? Tā ir! Bet kur?
Viņš Faustu nīst tik stipri,
cik es milēju.
Viņš Faustu nīst, kā ienida
mans brālis. Jā! Ak mans Dievs,
viņš līdzīgs Valentinam!
Muļķības. Vai tāds maz zobenu
var rokā noturēt.
Viņš pārāk maigas dabas.
To piļumāte aizkustināt var.
Gandrīz vai jāsmejas!
Nē, nu patiesi — piļumāte! Ha! Ha! Ha!

Es esmu viņam pieķērusies,
tas gan jāatzīst. Vai tur kāds brīnums.
Viņš pirmais cilvēks pa šiem gariem gadiem,

kurš mani saskatījis otru cilvēku.
Kāds brīnums patiesībā tas un laime,
kad cilvēks viens redz otrā — cilvēku...

Viņš atvēris man acis.
Vai tādēļ sāpes rimst?
Nekas nav grozāms, atsaucams,
nekas nav maināms.

Vien pati es. Es — Margarēta! Brīnums...
Es — Margarēta mainos...
Vai tā ir atskārsme vai šķitums?
To rādis laiks.

Ak vai, viņš aizceļo!
Ko gan es iedomājos!
Tā slimnieces mēdz iemilēties ārstos.
Es esmu tikai viņa darbalauks.

Sestdiena

Kā parasti. Ierodas Advokāts.

ADVOKĀTS Šī, Margarēt, pirms tiesas
ir mūsu satikšanās pēdējā.
Mums jāvienojas tik
par saskaņotu rīcību.
Par laimi, tiesa ir ar mieru,
ka paralēli jūsu lietai
tiek izskatīti arī Fausta noziegumi.
It visi — prokurori, tiesas kolēģija
un piesēdētāji, un zvērinātie, jā, visas tiesvedības
instances
ir šokētas, ka noticis tāds pārpratums
un tiesa ir tik neaptveramiļgi vilcināta.
Man liekas, viņi arī nobijušies,
jo, ak, to nepatīkšanu,
ja šāds te stāvoklis nāk gaismā!
Divdesmit pieci gadi cietumā bez tiesas sprieduma!
Un prese — tā tik okšķerē pēc skandāliem.
Ir viņu interesēs klusi un bez trokšņa
jūs atbrīvot.
Jo cilvēktiesības — šī mūsu svētā govš,

te pārkāptas visbrutālākā veidā.
Ir tiesiskas valsts prestižs apdraudēts!
It visas tiesībnormas, principi
it skaidri rāda — notikusi kļedzoša
cilvēktiesību distancēšanās no empiriskās realitātes!
Vai izsakos es pietiekami skaidri?
Par starptautiskiem standartiem
pat nerunājot!
Tie ņēmās pētīt hartas, paktus,
un katalogus, rezolūcijas
un deklarācijas, un konvencijas!
Vēl strīds par to, vai lietai šai
ir reģionāls raksturs vai varbūt
pat globāls! Kņada liela.
Bet šā vai tā — jums piešķirts
tiks nepamatoti represētas personas statuss
ar atbilstošām kompensācijām —
gan morālām, gan tīri materiālām.

Mēs esam vinnējuši šajā prātā!
Un tiesa būs vien formāls akts.

Jā, Margarēt, mēs esam vinnējuši!

Un nu — tas nebūs gluži vis
pēc reglamenta, jo šodien līdz
man vins. Pats labākais un vecākais,
ko varēju vien dabūt.
Es gribētu jau šodien
še svinēt mūsu uzvaru! Lūk, arī biķeris.
Tūlīt pēc tiesas mums būs jāšķiras,
un tad tas izpaliktu.
Man biļetes jau kabatā. Pēc sēdes
es došos steigšus vien uz lidostu.

MARGARĒTA Vins? Uzvara? Un svinēšana?

ADVOKĀTS Bet kāpēc ne? Jūs esat dzīva,
jūs būsiet brīva, attaisnota!
Jūs esat jauna, skaista sieviete!
Uz jūsu jauno dzīvi, Margarēt!

MARGARĒTA Kāds jūsu vārds?

- ADVOKĀTS** Hm... Kopš iepazīnu jūs un jūsu likteni,
tas man vairs pašam diezko nepatīk.
Jā, neveiksmīga sakritība — Heinrihs.
- MARGARĒTA** Heinrihs... Un uzvārds?
- ADVOKĀTS** Ak, tādu tūkstošiem ir mūsu zemē.
Šai ziņā te ir fantāzijas maz.
Uz jūsu jauno dzīvi, Margarēt.
- MARGARĒTA** Uz jūsu arī, Heinrih.
Es nespēju... Kamdēļ jūs nesāt sarkano?
Tas ir kā asinis no mana brāļa krūtīm.
- ADVOKĀTS** Jums taisnība, es varēju būt smalkjūtīgāks.
Daudz brāļu asinis
ir lietas par šo zemi.
Bet tikai tādēļ tā ir šodien brīva.
Viss gadsimts — asinis.
Es teiktu — Fausta gadsimts.
Par visiem mums
ir Jēzus lējis asinis.
Mēs varam baudīt to
kā Svēto Sakramentu.
Lūk, arī dievmaizīte.
- MARGARĒTA** Ak, vecs sausiņš!
- ADVOKĀTS** Rīt taču Lieldienas.
Viņš atkal augšāmcelsies.
- MARGARĒTA** Vai tiešām arī es?
- ADVOKĀTS** Mēs visi atdzimsim no jauna.
- Abi bauda Svēto Sakramentu.*
- Es lūdzu tiesas sēdē rit
jums runāt iespējami mazāk,
un saudzēt sevi. Ļaujiet man!
Es esmu gatavojies rūpīgi,
un tas man darīs prieku.
- MARGARĒTA** Kas jūsu māte, Heinrih?

- ADVOKĀTS** Par nožēlošanu, man mātes nav.
Nedz arī tēva. Es esmu bārenis.
Valsts bērns, kā saka.
Pa bērnu namiem, internātiem,
pa kopmītnēm es dzīvot iemācījos.
Bet man ir klājies labāk vēl
kā dažam labam mātes luteklim.
Vien mātes glāstu nepazīstu, Margarēt.
Un varbūt tādēļ
tā esmu pieķēries es savai dzimtenei.
- MARGARĒTA** Jūs tomēr aizbrauksiet
no dzimtenes...
- ADVOKĀTS** Jā, lai tai palīdzētu.
Būt pilntiesīgai valstij jaunā Eiropā.
Un man nav mazsvarīgi
arī sevi apliecināt.
Tik nerimis darbā virs parādās!
- MARGARĒTA** Par jūsu jauno dzīvi, Heinrih!
- HEINRIHS** Par jūsu arī, Margarēt.
- MARGARĒTA** Un līgava jums, saprotams,
brauks līdz?
- HEINRIHS** Hm... Pagaidām vēl ne. Tai jāpaliek tepat,
līdz iekārtojos. Līdz nostiprinos.
Un teikšu godīgi, vien jums —
es neesmu vēl gluži pārliecināts...
- MARGARĒTA** Par ko?
- ADVOKĀTS** Ka viņu precēšu.
Ir viņa mīļa, jauka, silta,
bet manu dvēseli tā neizprot.
Un arī intelektuālā ziņā —
starp mums ir stipri liela atšķirība.
- MARGARĒTA** *skarbi.*
Jūs nemīlat!

ADVOKĀTS Es milu.
Es milu visu, ko vien nosaucam par savu,
Kā māti, sievu, bērnus, mājas, tīrumus,
Kā dzimto zemi, savus tuvākos.
Lai slava sulai, kuru dzeram!
Es milu visu, kam vien ticam, ceram...

Vien vēlos ļauties laika pārbaudei
un attāluma nesaudzīgai tiesai.

MARGARĒTA lūdzoši.
Ņem līdzi, Heinrih, savu meiteni...

ADVOKĀTS Jūs domājat? Varbūt patiesi...

Uznāk cietuma ierēdnis.

**CIETUMA
IERĒDNIS** Es ļoti atvainojos, godāts kungs!
Un kundze arī, saprotams.
Jums steidzams dokuments
ir pienācis pa mūsu kancelejas faksu.

ADVOKĀTS Ā, pateicos. No Eiroparlamenta? Līgums?
Kāpēc uz šejieni? Man teikts,
ka darba līgumu es slēgšu Briselē.
Diez kāpēc tāda steiga?
Es pateicos. Paldies!

**CIETUMA
IERĒDNIS** Tas nekavējoties jums esot jāparaksta.
Un es to apsolīju
tūdaļ sūtīt atpakaļ.

ADVOKĀTS To izdarišu pats un mazliet vēlāk.
Man dažos punktos vēl ir
jāiedziļinās. Es nesaprotu,
kādēļ tāda steiga?

**CIETUMA
IERĒDNIS** Cik noprotu, no tā jums atkarīgs
ir darbs. Un karjera. Un izaugsme. Un nākotne.
Un ne vien jūsu. Arī valsts.
Neviens tur — Eiroparlamentā
netiek divreiz lūgts...

ADVOKĀTS Tiklīdz mēs beigsim šo,
es pats to nosūtīšu.
Es zinu gan, cik lieta svarīga.

**CIETUMA
IERĒDNIS** Kungs, piedodiet, tas esot
ļoti steidzami. Pavisam ārkārtēji.
Vien parakstu, un lieta nokārtota.

ADVOKĀTS Pie velna! Man nav pat lidzi rakstāmā!

**CIETUMA
IERĒDNIS** Nekas. Man ir.

Sniedz veclaicīgu spalvu.

ADVOKĀTS Bet tajā tintes nav!

Ak, nelaime! Būs jādara
pēc veca paraduma — ar asins pilienu
jums nāksies parakstīties!

ADVOKĀTS Ar asinīm?

**CIETUMA
IERĒDNIS** Un kālab ne? Tas ir tik stilīgi,
tik veclaicīgi romantiski... Tik atbilstoši gaisotnei.
Vecs vīns, un antīks biķeris...
Un jauna dzīve... Un asins piliens viens.
Tik nozīmīgam parakstam
tas prasīts nav par daudz.
Lūk, spalvu nazītis, mazs šņāpiens...

Vai jūsos nav vairs it nekā
no zēna? No spēles prieka? Romantikas? Riska?

ADVOKĀTS Nu, ja jums tiešām vairāk nevaj'ga,
Es ar šo ķēmošanos izdarīšu!
Bez tam uz faksa vēlāk
krāsa nebūs redzama.

Grasās šņāpt pirkstā.

MARGARĒTA izrauj nazīti no Advokāta rokām un iegriez sev.
Lūk, asinis! Mērc tajās savu spalvu!

Nē, kundze! Grietiņa!
Šī viltība tev neizdosies!
Man vajag jaunā Fausta asiņu!

ADVOKĀTS Pie Joda! Kas te notiek!
Jūs pazīstami?

**CIETUMA
IERĒDNIS** Es pazistams gan būtu.
Bet ne atzīts.

MARGARĒTA Ņem manu dvēseli, ne viņa!

**CIETUMA
IERĒDNIS** Kas mani neatzīst,
Tas manim neder!
Man vajag, Grietiņ, jauno Faustu!

Uz redzēšanos kādu citu reizi!

Saniēknots par neveiksmi, cietuma ierēdnis nomet zemē dokumentu, strauji aiziedams.

ADVOKĀTS Nē, kas te notiek?
Kas tā par joku dzišanu...

Apjucis paceļ nomesto papīru.

Ko gan tas nozīmē?
Kur palikuši burti?
Es taču skaidri viņus redzēju.
Tā lapa tukša ir.
Uz tās nekas nav rakstīts!

Kur palika tas vīrs?
Vai nav jau ārā viņš uz laukuma?

Abi skatās pa šauro lodziņu.

Es redzu tikai melnu suni.

MARGARĒTA Jā, suns. Melns pūdelis.
Melns pūdelis tur aizskrien.
Jā. Melns suns.

ADVOKĀTS Un lapa tukša ir...
Uz tās nekas nav rakstīts...

MARGARĒTA Vai! Apgāzts biķeris! Vins izlijis!

No Margarētas rokas sūcas asinis.

ADVOKĀTS Tās taču asinis...

MARGARĒTA Vins izlijis! Es saslaucišu.

ADVOKĀTS Es saslaucišu!... Man tas jādara!

Advokāts pūlas uzslaucīt izlijušo vīnu ar nelielu grīdas lupatiņu, to pa laikam izgriežot kādā traukā. Vins rodas un rodas no jauna. Advokāts slauka un slauka grīdu.

ADVOKĀTS Tās taču asinis...

MARGARĒTA Vins... Vins... Vins... Vins...

ADVOKĀTS Es saslaucišu... Saslaucišu...
Man tas ir jādara. Man jāizdara.
Māt?!

MARGARĒTA Vins...

Sagumst bezspēkā.

ADVOKĀTS *steidzas pie kameras durvīm, rausta un dauza tās, taču neviens neatbild.*

Ei! Atveriet! Ei, sauciet ārstu!

Veriet vaļā! Ārstu! Ārstu!

Pie velna! Taisiet taču vaļā!

Ārstu! Kur visi palikuši?

Slēdziet vaļā! Ātrāk!

Ak, Dieva dēļ, jel atveriet!

Te mana māte noasiņo!

Taisiet vaļā! Sargi! Sargi!

Kur visi palikuši?

Vai dzirdat? Vai tiešām nav neviena!

Te mana māte noasiņo!

Veriet taču vaļā!

Veriet vaļā!

Vaļā!

Skan Margarētas ārija no Guno operas "Fausts" (franču valodā). No Margarētas rokas sūcas asinis. Advokāts turpina dauzīt kameras durvis. Neviens neatsaucas. Mūzika noslāpē visus trokšņus.

ADOKATYS - Tas tauris
 MARCHETA - Vins
 ADOKATYS - Es saskaidas
 MARCHETA - Vins

ADOKATYS - Tas tauris
 MARCHETA - Vins
 ADOKATYS - Es saskaidas
 MARCHETA - Vins

ADOKATYS - Tas tauris
 MARCHETA - Vins
 ADOKATYS - Es saskaidas
 MARCHETA - Vins

ADOKATYS - Tas tauris
 MARCHETA - Vins
 ADOKATYS - Es saskaidas
 MARCHETA - Vins

INDRIĶA HRONIKA

Librets rokoperai
pēc "Indriķa hronikas"
u.c. vēstures avotu motīviem

INDRIKA HRONIKA

Priloga k "Indriki Hroniki"
za leto 1992

Personas

- INDRIĶIS* (– 1260. g.) — biskapa Alberta tulks,
garīdznieks, hronists
- ALBERTS* (– 1229. g.) — Livonijas biskaps
- TEODERIHS* — Daugavgrīvas cisterciešu klostera
abats
- AKO* — Salaspils līvu valdnieks
- JULĢĪ* — Ako sieva
- AKO DĒLS*
- VIESTURS* — (–1230. g.) Zemgales valdnieks
- MARE* — viņa meita
- VISVALDIS* — Jersikas valdnieks
- RŪTA* — viņa sieva
- JURĢIS* — pareizticīgo priesteris Jersikā
- VENNO* — Zobenbrāļu ordeņa mestrs līdz 1209. g.
- FOLKVĪNS* — Zobenbrāļu ordeņa mestrs pēc Venno
- JOHANNES* — mestra kapelāns
- VIKBERTS* — Ordeņa brālis
- HARBERTS* — }
KONRĀDS — } biskapa bruņinieki
DANIĒLS — }
- KAUPO* — Turaidas līvu valdnieks
- DABRELIS* — Satezeles līvu valdnieks
- ULDEVENE* — Krimuldas līvu valdnieks
- IKŠĶILES LĪVU VECĀKAIS*
- LIELVĀRDES LĪVU VECĀKAIS*
- DOLES LĪVU VECĀKAIS*
- AIZKRAUKLES LĪVU VECĀKAIS*
- VLADIMIRS* — Polockas kņazs
- RĪMJU HRONISTS*
- NAMEJS* — Zemgales valdnieks pēc Viestura
- BĒRNU SAŅĒMĒJA*
- LĪVU MĀTE*

LETGAĻU MĀTE
LETGAĻU KARAVĪRS

Domkapitula locekļi, aktieri, līvu zēni, krustneši, tirgotāji,
līvu kareivji, letgaļu kareivji, zemgaļu kareivji, kritušo ap-
raudātājas, Vladimira krievu svīta, Rīgas pilsoņi u.tml.

Darbības laiks — 1200.–1230. g.

I CĒLIENS

LĪVI

1. aina

Priekšskaram veroties un mūzikai atskānot, no tumsas dzirdamas bērna raudas. Kad skatuvi izgaismo zaļi-balt-zila gaisma (livu karoga krāsas), ieraugām Māti ar zidāmu bērnu klēpī. Redzam vienkāršu krustu un, iespējams, tikpat vienkāršu "pārvietojamu" altāri, kādu izmantoja kristīgās misijas garīdznieki 12. gs. beigās, 13. gs. sākumā. Indriķis gatavojas vienkāršai kristību ceremonijai. Māte ar šūpuļdziesmu mierina raudošo bērnu. Tā ir livu zeme, livu māte, livu bērns un livu valoda, varbūt arī — livu Madonna. Mātes krūts ir atkailināta, kas mulšina Indriķi — gados jaunu katoļu garīdznieku, gandrīz vēl zēnu.

LĪVU MĀTE Piškist irōd, sūrōd irōd
Tūogid lapstōn ūnda jūr.
Eijā, eijā, eijā-jā!
Eijā, eijā, eijā-jā!

Lebbō tubā, lebbo kōmaŗ,
Lebbō lemmōl lēba ōj.
Eijā, eijā, eijā-jā!
Eijā, eijā, eijā-jā!

Illō āllō pānalizō,
Nei ku runtšōn algō nāg.
Eijā, eijā, eijā-jā!
Eijā, eijā, eijā-jā!

Ku tēg āt tūo ūnda jūrō,
Runts siz jāmstab pakiz mōz.
Eijā, eijā, eijā-jā!
Eijā, eijā, eijā-jā!

INDRIĶIS Māte, vai tu gribi būt kristīta?

LĪVU MĀTE —

INDRIĶIS Es tevi kristu Tēva un Dēla, un Svētā Gara vārdā.
To teikdams, trīs reizes lej krusta veidā ūdeni uz Mātes galvas.
Bērns, vai tu gribi būt kristīts?

BĒRNS raud.

INDRIĶIS Es tevi kristu Tēva un Dēla un Svētā Gara vārdā.
Māte, ej mierā, un Kungs lai ir ar Tevi.

Bērns joprojām raud, un māte viņu mierina.

LĪVU MĀTE Piškist irōd, sūrōd irōd
Tūogid lapstōn ūnda jūr.
Eijā, eijā, eijā-jā!
Eijā, eijā, eijā-jā!

Bērna raudas nemitas, Indriķis vēlreiz atgriežas pie jaunkristītajiem, metot tiem krustu.

INDRIĶIS Lai svētī jūs visspēcīgais Dievs,
Tēvs un Dēls un Svētais Gars. Āmen.

Māte ar bērnu aiziet.

INDRIĶIS patiesi saviļņots.
Cik mirklis liels,
Cik mirklis svēts!
Uz zemi šo,
Tēvs, vērs Tu savu vaigu.

Lai visi, visi,
Tumsībā kas staigā,
Ar jaunu gaismu sevi
Jaunu gaitu sāk.

Ar jaunu gaismu,
Jaunu dvēseli
Pie Tevis, Tēvs, šī zeme tversies.
Un mūžu mūžos neatdzersies
Šī zeme Tavas milestības,
Tēvs.

Cik brīdis skaists,
Cik mirklis liels.
Pār zemi šo
Tēvs, svētot izplet rokas,

Lai visas, visas
Ciešanas un mokas
Caur Tavu žēlastību
Zūd no pasaules.

Ar jaunu gaismu,
Jaunu dvēseli
Pie Tevis, Tēvs, šī zeme tversies.
Un mūžu mūžos neatdzersies
Šī zeme Tavas mīlestības,
Tēvs!

2. aina

1200. gads. Pagājuši vairāk nekā trīsdesmit gadu, kopš sākusies vācu cīņa par Livzemes (Livonijas) kolonizēšanu un katoliskošanu. Vācija strauji attīstās, meklējot jaunas tirdzniecības iespējas, šai ziņā izkonkurējot dominējošo dāņu, zviedru un gotlandiešu ietekmi. Visvairāk vācus interesē plašais Krievzemes tirgus. Kristietības sludināšana būtībā ir ideoloģisks pamatojums politisku un ekonomisku mērķu sasniegšanai. Par trešo bīskapu Livonijā (pēc Meinarda un Bertolda) ir iecelts Alberts. Tā ir spēcīga personība ar izcilām politiku un valstsvīra dotībām. Viņš ir neatlaidīgs un godkārīgs. Alberts cer kļūt par arhibīskapu un vienīgo valdnieku jauniegūtajās zemēs. Viņa akciju finansētāji ir vācu un gotlandiešu tirgotāji. Alberts ir ieradies Daugavas grīvā ar 500 vīru lielu kara-spēku un 23 kuģiem. Šo vietu izsenis sauc par Rīgu un to apdzīvo livu tauta. Livi apdzīvo stratēģiski svarīgas teritorijas — Daugavas krastus līdz Koknesei, Gaujas krastus līdz Sateklei, kā arī Rīgas līča Kurzemes krastu abpus Kolkai un Vidzemes krastu līdz Ainaziem. Šis ģeogrāfiski izdevīgais livu tautas izvietojums ir gan tās spožums, gan posts. "Spožums" atspoguļojas vēlākās konfederācijas — Livonijas (Livzeme) — nosaukumā, bet "posts" — pakāpeniskā šīs tautas izskaušanā.

Vācu apmetne pie Rīdzinas upes, Rīgas tuvumā. Bīskapa laudis ir izcēlušies krastā ar nīknu kauju, par ko liecina ievainoti kareivji, kā arī livu un vācu kritušie abpus skatuves malām.

Bīskaps Alberts (pagaidām bez amata tērpa un regālījām), bīskapa bruņinieki: Konrāds no Dortmundes, Harberts no Īburgas, Daniēls no Brēmenes u.c. bruņinieki. Abats Teoderihs u.c. garīdznieki. Indriķis — bīskapa hronists. Peregrīni jeb krusta karotāji, tirgotāji.

Alberts attin greznu pergamentu un lasa Romas pāvesta Inocenta III bullu (rikojumu) par krusta kara uzsākšanu pret Livoniju. Šī rikojuma izdošana ir paša bīskapa Alberta diplomātiskā darba nopelns.

KORIS Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

ALBERTS, KORIS Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

- ALBERTS** Lai list mūsu sirdīs kā rasa.
- KORIS** *In verbo Domini... In verbo Domini...*
- ALBERTS, KORIS** Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!
- ALBERTS** Mūs pavadīs svētajā karā.
- KORIS** *In verbo Domini... In verbo Domini...*
Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!
- ALBERTS, KORIS** Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!
- ALBERTS** Mūs stiprinās miesā un garā.
- KORIS** *In verbo Domini... In verbo Domini...*
In verbo Domini... In verbo Domini...
- ALBERTS** *lasa, gregoriskā dziedājuma stilā.*
Innocentius episcopus,
Servus servorum Dei.
Universis fidedibus
In Saxonia et Westphalia constitutis...
- Lai nebaidās sakšu
Un vestfāļu krustneši doties
Ar krustu uz Livoniju.
Pret barbariem, pagāniem visiem,
Kuri pielūdz aizvien nevis īsteno Gaismu,
Bet gan dzīvniekus, lapotus kokus,
Dzidrus ūdeņus, akmeņus, zāli,
Un visādus nešķīstus garus...
- KORIS** *In verbo Domini...*
- ALBERTS** Lai bezdievji saņemtu taisnīgu tiesu...
- KORIS** *In verbo Domini...*
- ALBERTS** Pēc Dieva gribas
Un Jaunavas Marijas vārdā...
- KORIS** *In verbo Domini...*

ALBERTS Lai uguns un zobens nāk talkā...

KORIS *In verbo Domini...*

ALBERTS Šo zemi žēlīgai Jaunavai Marijai
Nolikt pie kājām...

Un tiem, kas par Līvzemi kritis,
Atlaists tiks grēks,
Lai cik liels arī būtu...
Asins, kas izlīs pret pagāniem līviem,
Lijušas būs par To Kungu...

KORIS *In verbo Domini...*

ALBERTS Ar krustu un zobenu māciet
Barbariem pievērsties vienīgam Dievam,
Dvēseles svētajam mieram
Un mūžīgai dzīvei...

KORIS *In verbo Domini...*

ALBERTS Un zemi žēlīgai Jaunavai Marijai
Lieciet pie kājām...

KORIS *Dei mater, regina coeli...*

ALBERTS Romā, oktobrī piektā,
Tā Kunga tūkstoš simt deviņdesmit devītā gadā...

Beidz lasīt.

KORIS Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

ALBERTS, KORIS Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

ALBERTS Lai list mūsu sirdīs kā rasa...

KORIS *In verbo Domini... In verbo Domini...*
Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

ALBERTS, KORIS Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

ALBERTS Mūs stiprinās miesā un garā...

KORIS *In verbo Domini... In verbo Domini...*
Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

ALBERTS, KORIS Pāvesta svētība! Pāvesta svētība!

ALBERTS Mūs pavadīs svētajā karā...

KORIS *In verbo Domini... In verbo Domini...*
In verbo Domini...

ALBERTS Āmen.

Ar šo jāuzskata, ka sanāksmes svinīgā daļa ir beigusies. Pārgrupēšanās. Novāc kritušos. Uznes bīskapa krēslu, mitru — galvassegu — un pastorālu jeb zizli. Alberts pievēršas lietišķiem jautājumiem. Indriķim, hronista lomā esot, jūtama iesācēja nedrošība.

ALBERTS Es pavēlu, — pieraksti, hronist, —
Slēgt kuģiem Zemgales ostu! Es pavēlu!

Tirgotāju grupējumā satraukums, sašutums, protests.

Es pavēlu, — pieraksti, hronist, —
Slēgt kuģiem Zemgales ostu! Es pavēlu!

INDRIĶIS raksta.
Slēgt kuģiem Zemgales ostu!

PIRMAIS TIRGOTĀJS Mums kuģi stāv Lielupes grīvā.

OTRAIS TIRGOTĀJS Ar sāli un vadmalu pilni.

TREŠAIS TIRGOTĀJS Ar ieročiem, sudraba rotām.

CETURTAIS TIRGOTĀJS Mūs leiši un zemgaļi gaida.

VISI TIRGOTĀJI Slēgt ostu mums nozīmē postu!

ALBERTS Es pavēlu, — pieraksti, hronist, —
Griezt visus kuģus uz Rīgu! Es pavēlu!

INDRIĶIS Griezt visus kuģus uz Rīgu!

Es pavēlu, — pieraksti, hronist, —
Griezt visus kuģus uz Rīgu! Es pavēlu!

PIRMAIS Mums kuģi stāv Lielupes grīvā.
TIRGOTĀJS

OTRAIS Ar sāli un vadmalu pilni.
TIRGOTĀJS

TREŠAIS Ar ieročiem, sudraba rotām.
TIRGOTĀJS

CETURTAIS Mūs leiši un zemgaļi gaida.
TIRGOTĀJS

VISI TIRGOTĀJI Slēgt ostu mums nozīmē postu!

TEODERIHS Kas neklausīs, — mantību atņemt!
Izslēgt no baznīcas svētās!

Kas neklausīs, — pieraksti, hronist, —
To sodīt uz nāvi tūlīt!

INDRIĶIS pieraksta.
To sodīt... uz nāvi... tūlīt.

Bīskapa bruņinieki un kareivji draudīgi sakustas pret tirgotājiem, tie negribīgi piekāpjas — par padevības zīmi skūpstot bīskapa roku. Iautājums ir izsmelts, un var pāriet pie nākamā. Pārgrupēšanās.

ALBERTS Es pavēlu, — nesapņo, hronist, —
Dibināt sadraudzi kaujām.

Es uzdodu kopā vākt vīrus,
Kam zobens un krusts ir kā viens!

INDRIĶIS Kam zobens un krusts ir kā viens!

ALBERTS Teoderiham.
Tev uzticu, svētīgais brāli,
Dibināt ordeni ciņām.

Tev uzdodu kopā vākt vīrus,
Kam zobens un krusts ir kā viens!

KORIS Kam zobens un krusts ir kā viens!

TEODERIHS uzņemdamies.
Gods lai ir Tēvam un Dēlam
Un Svētajam Garam, kā tas

no iesākuma bijis, tā tagad
un vienmēr, — un mūžīgi mūžam.

KORIS Āmen.

ALBERTS Es pavēlu sarikot dzīres!

Piekrišana.

Līvzemes vadoņus ielūgt!

Pārsteigums un neapmierinātība, bet Alberts ir nelokāms.

Es pavēlu ielūgt kā viesus

Līvzemes vadoņus visus! Es pavēlu!

Es pavēlu ielūgt kā viesus

Līvzemes vadoņus visus! Es pavēlu!

Neskatoties uz neapmierinātību un apjukumu, Alberts liek saprast, ka sapulce beigusies un dod mājienu uzkvēties bruņiniekiem Konrādam, Herbertam un Daniēlam, kā arī Teoderīham.

ALBERTS Dievs Kungs lai ir ar jums.

VISI Kungs ir ar tevi.

3. aina

Salaspils vecākā Ako pils — sēta. Ako ar sievas pūlidzību (sauksim viņu par Julgī) pošas gaidāmajām dzirēm. Ģērbšanās, aušanās, jošanās un rotāšanās līdzinās rituālam. Mūsu priekšā top grezna līvu virsaiša "glezna", kamēr asociācijas var aizklist arī pie arheoloģiska "kapa izrakuma". Daži sargkareivji un sievietes kā rotu un ieroču pienesējas.

AKO Labāk, ja būtu še purvs.
Labāk, ja tuksnesis plestos.
Labāk še leduslauks
Neauglīgs preti dvestu.

AKO, JULGĪ Labāk še leduslauks
Neauglīgs preti dvestu.

Bet mūsu zeme tik skaista.
Bet mūsu upes tik dziļas.
Bet mūsu tīrumi plaši.
Bet mūsu jūra tik zila.

Bet mūsu krasti tik zaļi.
Bet mūsu bites tik žiglas.

AKO Slēp manu zemi, Dievs,
Necaurredzamā miglā!

Tik daudz, tik daudz, tik daudz ir to,
Kas viņu iekāro.

Labāk, ja būtu šie klāns.
Labāk, ja mūžamežs plestos.
Labāk šie smiltis vējš
Pāri tukšumiem nestu.

AKO, JULGĪ Labāk šie smiltis vējš
Pāri tukšumiem nestu.

Bet mūsu zeme tik skaista.
Bet mūsu upes tik dziļas.
Bet mūsu tīrumi plaši.
Bet mūsu jūra tik zila.

Bet mūsu krasti tik zaļi.
Bet mūsu bites tik žiglas.

AKO Slēp manu zemi, Dievs,
Necaurredzamā miglā!

Tik daudz, tik daudz, tik daudz ir to,
Kas viņu iekāro.

Ako saposts visā godībā un var sagaidīt jau nākošos citus Līvu zemes vecākos, kuri tāpat greznos goda tērpos: Turaidas valdnieks Kaupo, Satezeles valdnieks Dabrelis, Krimuldas valdnieks Uldevene, Doles, Ikšķīles, Lielvārdes un Aizkraukles līvu vecākie, uz dzirēm posušies.

AKO Minā une līvli!*

VISI Minā une līvli!

AKO Min rouž une min ou!

---

*Es esmu līvs.

Mana tauta ir mans gods.

VISI Min rouž une min ou!

AKO Minā une livli!

VISI Minā une livli!

Īdōnō izānō
Idōksā puovigō
Ne umād idōksō
Amattō veļļō.

Kuolm pūgōbōd lillō
Kuolm rabbōbōd būņģidi.
Kuolm viedābōd vōrgdi
Pids rādanaigō.*

4. aina

Vācu apmetne pie Rīgas. Ierodas livu valdnieki ar Ako priekšgalā. Viņus laipnīgi sagaida Konrāds, Harberts un Daniēls — bīskapa bruņinieki, kā arī Indriķis, kurš tālākos notikumus nenojauš.

KONRĀDS Liels gods ir redzēt vienkopus
Šīs zemes vīrus krietnākos.

HARBERTS Jūs — ozolus visdižākos.
Jums savus vārdus laipnākos...

DANIĒLS ...liek sūtīt Alberts — bīskaps mūsu.

KONRĀDS Pie galdiem gaidot uzklātiem.
Tik lūgums viesiem godātiem...

HARBERTS ...no gurniem nojost zobenus.

---

*Vienam tēvam / Deviņi dēli.
Tie ir deviņi / Amata brāļi.
Trīs plēš stabules, / Trīs sit bungas.
Trīs velk tiklus / Pa jūras malu.

VISI TRĪS No gurniem nojot zobenus.

Līvu vīri vilcinās.

DANIĒLS To lūdz jums bīskaps Alberts.

KONRĀDS To lūdz jums Alberts — bīskaps mūsu.
Tas ir pēc mūsu paražas —
Neviens pie galda nesēžas

Ar zobenu, kas gurniem jozts!

AKO Es nojaušu — mūs gaida posts!

DANIĒLS To lūdz jums Alberts — bīskaps mūsu.

KONRĀDS Liels gods ir redzēt vienkopus
Šīs zemes vīrus krietnākos.

DANIĒLS Bez zobena prāts mierinās.
Bez zobena sirds atlaižas.

INDRIĶIS Tas tiesa gan. Tas tiesa gan.

Vīri negribīgi nojot zobenus. Visi trīs bruņinieki tos godbijīgi savāc un nodod Indriķim. Kad tas izdarīts, līvu valdniekus aplenc vācu karavīri.

Uznāk Alberts ar pavadoņiem — Teoderihu, garīdzniekiem, kareivjiem un tirgotājiem. Šie trīs dažādie grupējumi atšķiras gan pēc uzvedības, gan pēc tērpiem. To svarīgi viscaur akcentēt. Te slēpjas iekarošanas procesa hierarhija — garīgā, militārā un visbeidzot — ekonomiskā.

ALBERTS Jums, kungi, nekaitēs nekas,
Jums tikai svēti jāsolās
Mūs netraucēt, un cits nekas.

TEODERIHS Miers baro. Nemiers posta.
Jums miers ir vajadzīgs,
Mums — osta.

GARĪDZNIEKI Mēs nesam svēto ticību
Un mīlestību, cerību.

KAREIVJI Mēs sākam jaunu laikmetu.
Ar krustu un ar zobenu.

TIRGOTĀJI Mums vajag Gauju, Daugavu

Par mūsu kuģu lielceļu
Uz Novgorodu, Pliskavu,
Uz Polocku, uz Kijivu.
O, Rußland, Rußland, — *du bist unseres Ziel!*

GARĪDZNIEKI Mēs nesam svēto ticību
Un mīlestību, cerību.

KAREIVJI Mēs sākam jaunu gadsimtu.
Ar krustu un ar zobenu.

TIRGOTĀJI Mums vajag Gauju, Daugavu
Par mūsu kuģu lielceļu
Uz Melno jūru, Persiju,
Uz Krieviju! Uz Krieviju!
O, Rußland, Rußland, — *du bist unseres Ziel!*

TEODERIHS Piekritiet, ka labprātīgi
Ļaujiet savā zemē Rīgu,
Stipru Rīgu, lepnu Rīgu
Vācu Rīgu celt!

LĪVU VALDNIIEKI Ha! Ha! Ha! Ha! Ha!

Tiek ienests pergaments — jau sagatavots ligums. Līvu vīri ir sašutuši un noraidoši, taču pārspēka priekšā bezspēcīgi.

ALBERTS Jums, kungī, nekaitēs nekas.
Jums tikai svēti jāsolās
Mūs netraucēt, un cits nekas.

GARĪDZNIEKI Mēs nesam svēto ticību
Un mīlestību, cerību.

KAREIVJI Mēs sākam jaunu laikmetu.
Ar krustu un ar zobenu.

TIRGOTĀJI Gan Rietumi, gan Austrumi
Būs mūsu tirgus laukumi!
Būs veikali, mums veikali
Pa visu plašu pasauli!
O, Handel, Handel, Handel überalles!

Kopā jauca garīdznieku ideālisms, kareivju aprobežotība un tirgotāju jūsma par lieliskajām nākotnes tirgus izredzēm.

TEODERIHS Piekritiet, ka labprātīgi
Ļaujiet savā zemē Rīgu
Stipru Rīgu, lepmu Rīgu,
Vācu Rīgu celt!

LĪVU VALDNIKI Ha! Ha! Ha! Ha! Ha!
Rīga — līvu! Līvu Rīga!
Pašiem mums tā vajadzīga!

TEODERIHS Kas tā Rīga? Kur tā Rīga?
Purva rāva, smiltis vien!
Veca sieva mikstmiesīga!
Vistas ola mikstčaulīga!

AKO Rīga — mūsu sirds!

LĪVU VALDNIKI Še, ņem manu sirmo galvu!
Še, cērt manu labo roku!
Še, rauj mēli man no mutes!
Še, rauj aci man no pieres!
Še, rauj sirdi man no krūtīm!

AKO Rīga — mūsu sirds!

Vai tu apjēdz, ko tu prasi?
Kādu maksu tu mums soli?

Teoderihs ar mājienu liek uzvest sagūstītos ķilniekus — 30 augstdzimušus līvu zēnus — klātesošo valdnieku dēlus. Līvu vīri ir smagas izvēles priekšā. To reakcija nebūt nav viendabīga. Tēvu svārstība tūdaļ atspoguļojas dēlos.

LĪVU VALDNIKI Mūsu dēli!
Mūsu zēni!

ZĒNU KORIS Tēvi, tēvi!
Mūsu tēvi!

LĪVU VALDNIKI Mūsu dēli!
Mūsu zēni!

ZĒNU KORIS Tēvi, tēvi!
Mūsu tēvi!

KONRĀDS Rīga — līvu?
Jūsu dēli — mūsu rokās.
Rīga — līvu?

VĀCU KORIS Nāve mokās!

KONRĀDS Rīga — mūsu —

VĀCU KORIS Zēni — jūsu.

TEODERIHS Tādu maksu bīskaps sola.

HARBERTS Rīga — līvu?
Jūsu dēli — mūsu rokās.
Rīga — līvu?

VĀCU KORIS Nāve mokās!

HARBERTS Zēni — jūsu.
Rīga — mūsu.
Tādu maksu bīskaps sola.

DANIĒLS Rīga — līvu?
Jūsu dēli — mūsu rokās.
Rīga — līvu?

VĀCU KORIS Nāve mokās!
Rīga — mūsu —
Zēni — jūsu.

TEODERIHS Tādu maksu bīskaps sola.

Līvu valdnieki izšķiras par labu dēliem, pēc kārtas apstiprinot uzspiesto līgumu, pretī saņemdami dažs vienu, dažs divus, dažs vēl vairākus savus dēlus. Pēdējais paliek Ako dēls. Tēvs dodas viņam pretī.

AKO DĒLS Tēvs, es neesmu prece!
Labāk lai mirstu tūlīt!
Kā es dzīvošu tālāk —
Pret tēvzemi iemainīts?

ZĒNU KORIS Es vēlos dzīvot! Vēlos mirt!
Es nezinu, ko vairāk vēlos.
Es vēlos vien, vēlos vien, vēlos,
Lai mana māte mani žēlo, mani žēlo.

AKO DĒLS Nē, mēs neesam nauda!
Labāk lai mirstam tūlīt!

Dēli kā jūdasa graši
Tēvu kabatās krit!

ZĒNU KORIS Es vēlos dzīvot! Vēlos mirt.
Es nezinu, ko vairāk vēlos.
Es vēlos vien, vēlos vien, vēlos,
Lai mana māte mani žēlo, mani žēlo.

AKO DĒLS Tēvs, tu dzīvību devi!
Labāk tad ņem to tūlit!
Kā es dzīvošu tālāk —
Pret tēvzemi iemainīts?

AKO Ak, klusē, dēls,
Tev taisnība.
Ir no šī briža dārgāka,
Vēl dārgāka, vēl dārgāka,
Man tava dzīvība.

5. aina

INDRIĶIS *grēksūdzē.*
Tēvs, esmu grēkojis.
Tēvs, esmu sapņojis
Par sievieti.
Par līgavu, par sievu...

Būt šķīstam solijies es Dievam.

Tēvs, esmu grēkojis.
Tēvs, esmu sapņojis
Par sievieti.
Par līgavu, par sievu...

Šai zemei ir sievietes vaigs.
Šai zemei ir sievietes smārds.
Un maizei un mājai, un dzīvei,
Pat nāvei — ir sievietes vārds!

Šai zemei ir sievietes spēks.
Tā kuras kā upuru sārts.
Un liesmai un blāzmai, un zvaigznei,
Pat brīvei — ir sievietes vārds.

Šai zemei ir sievietes smails.
Kā mātei pie šūpuļa kārts.
Un gaismai un ausmai, un dziesmai,
Pat laimei — ir sievietes vārds.

Dievs! Tēvs! Un krusts! Un karš!
Grēks! Esmu sapņojis
Par sievieti.
Par līgavu, par sievu.

Vai — šķīstam būt — ir zvērests laužts?

Tēvs, esmu grēkojis.
Tēvs, esmu noziedzies.
Kā sieviete
Pat saule manim aust.

Kā sieviete
Pat saule manim riet.
Kā sieviete
Šī zeme manim šķiet.
Tēvs, esmu noziedzies!

6. aina

Teātra izrāde Rīgas tirgus laukumā. Redzama jaunceltā bīskapa pils un ordeņa sēta. Paaugstinājums kā primitīva skatuve. Izrādi rīko vācu garīdznieki, lai mācītu jaunkristītiem un nekristītiem Bībeles stāstus. Izrādi skatīties sanākuši arī krustneši un tirgotāji, vietējie un ārzemnieki, citiem vārdiem — raiba publika. Vieniem tā ir izklaide, citiem svētsvinīga norise. Indriķis te ir tāds kā režisors — rīkotājs, aicinātājs, komentētājs. Publika pamazām sagrupējas divās grupās — abpus skatuvei.

INDRIĶIS Skatieties, ļaudis, dzīvajas bildes!
Klausieties, ļaudis, dzīvajo runu!
Ielaidiet sirdis gudrajo vārdu,
Ko jums grib sacīt Svētajie raksti!

Uznāk aktieri "Zālamans" un "Dievs", aktieri — koristi un lautas spēlmanis, kurš pavada šīs ainas dziedājumus. Darbība ir naivi ilustratīva.

AKTIERI Reiz Zālamans, Dāvida dēls,
Lūdz Dievu un upurē tam.
Un Dievs saka:

"DIEVS" ...Teic droši, ko prasi tu man.

"ZĀLAMANS" Es, Zālamans, Dāvida dēls,
Tev lūdzu — dod sirdsprātu man.

AKTIERI Un Dievs saka...

"DIEVS" ...Tev dodu, ko lūdzi tu man.

Teic, Zālaman, Dāvida dēls,
Ko vēl gribi prasīt tu man?
Vai mantu, vai slavu, vai godu?
Ko gribi tu vēl, Zālaman?

"ZĀLAMANS" Tev Zālamans, Dāvida dēls,
Lūdz vienu — dod sirdsprātu man.
Ne mantu, ne slavu, ne godu
Es nelūdzu. Nevajag man.

"DIEVS" Tev, Zālaman, Dāvida dēls,
Es dodu, ko lūdzi tu man.
Un piedevām slavu un godu
Par to, ka to nelūdzi man.

"Zālamans" tiek nosēdināts tronī, viņam tiek grezns apmetnis un valdnieka zizlis, pie kājām sievietes, aiz muguras kalpi un sargi. Uzved "Pirmo sievu" un "Otro sievu", kuras plēšas viena bērna dēļ.

AKTIERI Reiz atnāk divas sievas.
Tām līdzī ir viens bērns.
Tā viena saka —

PIRMĀ SIEVA ...tas ir mans!

AKTIERI Tā otra saka —

OTRĀ SIEVA ...tas ir mans!

AKTIERI Tās abas saka —

ABAS SIEVAS ...mans!

INDRIĶIS Jā, kurai pieder bērns?

PIRMĀ SIEVA Tas tavs bērns vakar nomira.
Bet mans dzīvs palika!

OTRĀ SIEVA Nē, tavs bērns vakar nomira.
Bet mans dzīvs palika!

PIRMĀ SIEVA Tu manu bērnu paņēmi,
Jo tavs bērns nomira!

OTRĀ SIEVA Tu manu bērnu laupīji!
Bij tavs, kas nomira!

AKTIERI Tā runā divas sievas.
Tām līdzī ir viens bērns.
Tā viena saka —

PIRMĀ SIEVA ...tas ir mans!

AKTIERI Tā otra saka —

OTRĀ SIEVA ...tas ir mans!

AKTIERI Tās abas saka —

ABAS SIEVAS ...mans!

INDRIĶIS *pret publiku.*
Jā, kurai pieder bērns?

PUBLIKA Tai, tai! Liecies nu mierā!
Nē, tai! Kā tad! Kas ir?
Tai! Tai! Negrūsties!
Nē, tai! Tai tur! Jā! Jā!
u. tml.

"ZĀLAMANS" Šurp nesiet aso zobenu!
Pa vidu pārcērtiet!

Lai katra savu daļu ņem
Un prom uz mājām iet!

Šurp nesiet aso zobenu!
Uz pusēm sadaliet!

Lai katra savu pusi ņem
Un prom uz mājām iet!

- AKTIERI** Tā runā viena sieva —
- PIRMĀ SIEVA** Kungs, taisnīgi tu lem.
Jo es tev saku — tas ir mans.
Jo es tev saku — tas ir mans.
Jo es tev saku — mans!
- AKTIERI** Jā, kurai pieder bērns?
- Tā runā otra sieva —
- OTRĀ SIEVA** Kungs, žēlo bērniņu!
Jo es tev saku — tas nav mans.
Jo es tev saku — tas nav mans.
Tik žēlo bērniņu!
- AKTIERI** Jā, kurai pieder bērns?
- "ZĀLAMANS"** Otrajai sievai.
Ņem, māte, savu bērniņu.
Nu zinu — tas ir tavs.
- Par dzīvību šo dārgākas
Vairs tevim otras nav.
- Tu istā māte bērniņam.
Ņem viņu, tas ir tavs.
- Par dzīvību šo dārgākas
Vairs tevim otras nav.
- AKTIERI** Tā teica Zālamans!

Izrāde beidzas. Aplausi, svilpieni. Aktieri klanās, "sievas" izrādās virieši, akrobātiski triki, "kumēdīni", kas nodzēš iepriekšējā nopietnību un kulminē trakā liksmībā.

7. aina

Salaspils livi ar vadoni Ako. Livi — virieši, sievietes — formāli kristīti, par ko liecina krustiņi uz daudzu krūtīm. Daugavas krasts. Livi tic rituālai iespējai kristīgo ticību nomazgāt ūdeni.

AKO Ai, brāļi, līvu asins plūst.
Uz vaigiem asras nenožūst.

Ai, brāļi, līvu saule riet.
Ai, projām Jūras māte iet.

Tai nepatīk tas dusmīgs Dies,
Kam dažs no līviem pielaidies.
Tas dūjas vārdiem uzrunā,
Bet dzeļ kā čūska zālienā.

LĪVU KORIS Tā zobens mūs nešķeļ,
Kā krusts mūs šķeļ.

Tā zobens mūs nedzeļ,
Kā krusts mūs dzeļ.

Tā zobens mūs nešķir,
Kā krusts mūs šķir!

KĀDS LĪVS Vēl, brāļi, tas vienot var mūs!
Vēl, brāļi, tas vienot var mūs!

Šī repliķa tomēr netiek uzklautā.

LĪVU KORIS Nost svešā ticība
Jāmazgā ir!
Minā une līvli!
Minā une līvli!

AKO Ai, projām Jūras māte iet.
Ai, projām viņu nelaidiet!
Kā jūras zālēs vēdzele
Zūd līvu tautas dvēsele.

**AKO UN SIEVIEŠU
GRUPA** Un Jūras mātes meitiņas —
Gan Rīdze, Gauja, Daugava —
Kā smagu nastu viļņus nes.
Tās svešu kungu kalpones.

LĪVU KORIS Tā zobens mūs nešķeļ,
Kā krusts mūs šķeļ.

Tā zobens mūs nedzeļ,
Kā krusts mūs dzeļ.

Tā zobens mūs nešķir,
Kā krusts mūs šķir.

KĀDS LĪVS Vēl, brāji, tas vienot var mūs!
Vēl, brāji, tas vienot var mūs!

Replika tiek uztverta nedraudzīgi.

VĪRU GRUPA Nost svešā ticība
Jāmazgā ir!
Minā une livli!
Minā une livli!

AKO Ai, brāji, līvu asins plūst.
Uz vaigiem asras nenožūst.
Ai, brāji, līvu saule riet.
Ai, projām Jūras māte iet.

Vēl vidū jūras dzirnas maļ.
Nāc, Jūras māte, atpakaļ!
Zūd līdz tev līvu dvēsele
Kā jūras zālēs vēdzele.

Līvi it kā brien Daugavā, lai nomazgātu kristīgo ticību. Parādās krustneši un uzbrūk līviem. Kauja. Gandrīz visi vīrieši tiek nogalināti, sievietes savaņģotas. Kriet arī krustneši. Pēdējais dzivs cīnās Ako. Krustneši to pievārē un beidzot nocērt viņam galvu.

8. aina

Dievkalpojums bīskapa Alberta baznīcā Rīgā. Bīskapa bruņinieki, krustneši, mūki, namnieki, Indriķis, Teoderihs.

ALBERTS Dieva, Tēva un Dēla un Svētā Gara vārdā.

VISI Āmen.

ALBERTS Dominus vobiscum.

VISI Et cum spiritu tuo.

ALBERTS Sursum corda.

VISI Habemus ad Dominum.

ALBERTS Gratias agamus Domino Deo nostro.

VISI Dignum et iustum est.

ALBERTS *gaiši, apgaroti.*
Viens Kungs un viena ticība —
Tā ir šīs zemes cerība.
Tev viņu dāvāt, Marija,
Ir mana laime augstākā.

VISI *Terra Marianna! Terra Marianna!
Terra Marianna!*

ALBERTS Viens Kungs un viena ticība —
Šai dzīvē mana sūtība.
Ir līvu zeme dāvana
Tev, Visusvētā Marija.

VISI *Terra Marianna! Terra Marianna!
Terra Marianna!*

ALBERTS Viens Kungs un viena ticība,
Un dvēsele, kas pestīta,
To saņem cēlā Jaunava,
Tu, Dievamāte Marija.

VISI *Terra Marianna! Terra Marianna!
Terra Marianna!*

Uznāk krustnešu pulciņš ar Ako galvu uz sudraba (zelta?) paplātes, kas izpušķota ar ziediem. Kareivīgi, vitāli.

KONRĀDS, *Lai liksmāka šī lūgšana,*
HARBERTS, *Mums ir vēl viena dāvana!*
DANIĒLS *Kā zīme, ka ir kristīta*
It visa, visa Līvzeme!

INDRIĶIS *Ako!*

KORIS *izsaucieni.*
Ako! Ako!

KONRĀDS, *Kā suns pie saviem vēmekļiem*
HARBERTS, *Viņš atgriezās pie pagāniem.*
DANIĒLS *Nu nāve mācība ir tiem.*

INDRIĶIS *Ako!*

KORIS *izsaucieni.*
Ako! Ako!

KONRĀDS,
HARBERTS,
DANIĒLS

Lai liksmāka šī lūgšana,
Mums ir vēl viena dāvana!
Kā zīme, ka ir kristīta
It visa, visa Līvzeme!

VISI Terra Marianna! Terra Marianna!
Terra Marianna!

ALBERTS

Paņem dāvanu — Ako galvu. Tā ir smaga gan tiešā, bet jo vairāk —
pārnestā nozīmē. Alberts smagi izjūt pretrunu šai situācijā, un tas liek
viņam mainīt intonāciju. Smagi, izmisīgi.
Viens Kungs un viena ticība —
Šai dzīvē mana sūtība.
Ir līvu zeme dāvana,
Tev, Visusvētā Marija...

Paliek ar Ako galvu Dievmātes svētbildes priekšā uz ceļiem.

II CĒLIENS

LETI (LETGAĻI)

I. aina

Vāķu nakts. Kritušo karavīru apraudāšana. Tā notiek zem klajas zvaigžņotas debess, kad "tumša nakte, zaļa zāle". Vēl asinis nav izgarojušas, vēl dūmi nav izkļīduši. Sievietes — Sievas, Mātes, Māsas un Ligavas. Vēlāk — arī Letgaļu māte un dēls — Letgaļu karavīrs.

Viena no mātēm ar skalu rokās meklē starp kritušajiem savējo, līdz atrod.

SIEVAS Vai, Dieviņi, kur es iešu
Bez tā sava arājiņa...
Salta mana istabiņa,
Salti mani paladziņi.

Salta mana istabiņa,
Salti mani paladziņi.

Ko Dievam es sariebu,
Ko mīļai Māriņai?
Mazai man tēvs nomira,
Jaunai mira arājiņš.

Mazai man tēvs nomira,
Jaunai mira arājiņš.

Ai, vējiņ, kam nolauzi
Kuplāko ozoliņu?
Ai, nāvīte, kam paņēmi
Staltāko karavīru?

Ai, nāvīte, kam paņēmi
Staltāko karavīru?

Manu maizes devējiņu...
Baltābola plāvējiņu...
Mīļu vārdu teicējiņu...

MĀTES Ai, Dieviņ, nomet mieru,
Nojoz zaļu zobentiņu.
Jauni puiši veci kļuva,
Zem zobena stāvēdami.

Jauni puiši veci kļuva,
Zem zobena stāvēdami.

Dod, Dieviņ, man zemīti,
Neba man daudz vajaga —
Vienas ases garumiņu,
Olektītes platumiņu.

Vienas ases garumiņu,
Olektītes platumiņu.

Apsasēdu piekususi,
Nav man kāju āvējiņa.
Mani kāju āvējiņi
Zem zaļāmi velēnāmi.

Mani kāju āvējiņi
Zem zaļāmi velēnāmi.

Mani kāju āvējiņi...
Vecai maizes devējiņi...
Ai, dēliņi, mīļš dēliņi...

MĀSAS Nemirstiet jūs, ļautiņi,
Nav vairs vietas kapsētā.
Visi kapi pieguluši
Manu baltu bāleliņu.

Visi kapi pieguluši
Manu baltu bāleliņu.

Visa tēvu zeme zieda
Dzelteniem ziediņiem.
Tur gulēja mūs bāliņi
Dzelteniem matiņiem.

Tur gulēja mūs bāliņi
Dzelteniem matiņiem.
Bij man viens bāleliņis
Zirņu zieda skaistumiņa.

Teica kungi karā ņemti,
Dievs paņēma eņģeļosi.

Teica kungi karā ņemti,
Dievs paņēma eņģeļosi.

Dievs paņēma eņģeļosi...
Manu baltu bāleliņu...
Dzelteniemi matiņiemi...

LĪGAVAS Kur palika balti sniegi,
Kur skaistie augumiņi?
Saule ēda baltus sniegius,
Zeme skaistus augumiņus.

Saule ēda baltus sniegius,
Zeme skaistus augumiņus.

Kas var tavu cepuriti,
Appušķotu, novalkāti.
Kas var tavu ligaviņu
Saderētu bildināti?

Kas var tavu ligaviņu,
Saderētu, bildināti?

Ja gribēji karā jāti,
Kam tu mani bildināji?
Kam tu mani bildināji,
Kam noņēmi vainadziņu?

Kam tu mani bildināji,
Kam noņēmi vainadziņu?

Kur palika balti sniegi...
Kam tu mani bildināji...
Kam noņēmi vainadziņu...

2. aina

*Izgaismojas tikai Māte ar mirušo dēlu. Pēc drēbēm redzams, ka viņš ciniņies vācu pusē.
Sieviešu koris — atbildētājs skan no tumsas. Pieta. Pēc brīža — skaļi klaudzieni.*

LETGAĻU MĀTE Eit, meitiņas, ielaižati,
Kas aiz duru buldurēi.

KORIS Tas, māmiņa, tavs dēliņis,
Kas aiz duru buldurēi.
Kājas, rokas asiņainas.
Vaigu gali asaroti.

Uznāk dēls — *Letgaļu karavīrs*.

LETGAĻU MĀTE Vai, dēliņi, miļš dēliņis,
Kādu grēku tu darīji?

**LETGAĻU
KARAVĪRS** Vai, māmiņa, miļa, balta,
Es nokāvu sav' brālīti.

LETGAĻU MĀTE Vai, dēliņi, miļš dēliņi,
Kur viņš bija, kur palika?

**LETGAĻU
KARAVĪRS** Vai, māmiņa, miļa, balta,
To tu turi klēpītēi.

LETGAĻU MĀTE Vai, dēliņi, miļš, dēliņis,
Kur tu iesi, kur paliksi?

KORIS Vai, māmiņa, miļa, balta,
Es noiešu Vāczemēi.

Dēls — *Letgaļu karavīrs* — aiziet.

LETGAĻU MĀTE Vai, dēliņi, miļš, dēliņis,
Kad tu nāksi atpakaļ?

KORIS Vai, māmiņa, miļa, balta,
Kad zaļos sētas mieti.
Kad zaļos sētas mieti.
Kad sapūs akmentiņis.

Kad sapūs akmentiņis,
Tad es nākšu atpakaļ.

Satumsums.

3. aina

Indriķis un *Letgaļu karavīrs*.

INDRIĶIS Nāc šurp!

**LETGAĻU
KARAVĪRS** Kas mani sauc?

INDRIĶIS Sauc tevi mīlestības Dievs,
Kas žēlsirdīgs un visu piedod.

*LETGAĻU
KARAVĪRS* Ne man!

INDRIĶIS Tev arī, draugs.
Jo tas ir mīlestības Dievs,
Kas žēlsirdīgs un visu piedod.

*LETGAĻU
KARAVĪRS* Vai man!

INDRIĶIS Nāc, lūgsimies!
Tur sauc mūs mīlestības Dievs,
Kas žēlsirdīgs un visu piedod.

*LETGAĻU
KARAVĪRS* Tu, lielais mīlestības Dievs,
Līdz kaklam grimis es
Kā dziļā, melnā dūkstī.
Tu man šai saulē
Visuvairāk trūksti,
Tu, lielais mīlestības Dievs.

Tu, lielais mīlestības Dievs,
Es sirdī apmulsis
Un iztrūcināts garā.
Kam nāc ar naidu?
Kam tu nāc ar varu,

ABI Tu, lielais mīlestības Dievs?

Tu, lielais mīlestības Dievs!
Es gatavs kalpot tev,
Bet apjucis es stāvu.
Kam nāc ar naidu?
Kam tu nāc ar nāvi,
Tu, lielais mīlestības Dievs.

Tu, lielais mīlestības Dievs!
Tev vēlos atvērties,
Bet sāpes manī kuras.
Kam nāc ar naidu?
Kam caur asinsjūru?
Tu, lielais mīlestības Dievs!

**LETGAĻU
KARAVĪRS**   Tev pieder plaša pasaule,
Kam tev vēl mana tēvzeme?
Kam tev tur Debess augstībā
Vēl manu brāļu dzīvība?

Ko darīsi, kur liksi tās?
Kas asinis šīs nomazgās?
Kam tev tur Debess augstībā
Vēl manas zemes brīvība?

INDRIĶIS   Tēvs!

**LETGAĻU
KARAVĪRS**   Māmiņ!

INDRIĶIS   Tēvs!

**LETGAĻU
KARAVĪRS**   Māt! Māmiņ!

Abu lūgšanā ir kaut kas kopīgs, bet tai pašā laikā nesamierināmi atšķirīgs. Indriķa ticība vēl spēj pārvarēt pretrunu, bet sāpju sagrautais Karavīrs to nespēj. Katrs meklē glābiņu citur — Indriķis "Tēva", bet Letgaļu Karavīrs — "Mātes" vērtību sistēmā.

4. aina

Ēdamtelpa Ordeņa sētā. Pie gara galda zobenbrāļi ietur maltīti. Pēc Ordeņa likumiem brāļiem jāēd klusējot. Šai laikā viņus mēdz izklaidēt un iedvesmot ar dziesmām un lasījumiem. To dara arī Rīmju hronists, spēlēdams kādu mūzikas instrumentu. Visai jautri. Eiropas galmu stilā, manierīgi. Atsevišķi zobenbrāļi tomēr norobežojas no kopējās noskaņas.

RĪMJU HRONISTS*   Nu ļaudis kāva kristīgie,
Un saņēmās bez mēra tie
Tur laupījumu pilnas rokas.
Apmierināta sēkšana.
Un dedzināt tiem arī sokas...
Piekrītoša sēkšana.
Par lielu postu vietējiem
Daudz labu mantu bija tiem.

---

*Citēta Rīmju hronika.

Jāj pārdrošnieki tumsā pat.
 Liels laupījums tiem tika tad:
 Gan vīri, sievas, bērni arī,
 Un daždažādu lopu bari.
 Ko nest vai aizdzīt nepaspēja,
 To tur uz vietas nogalēja.

Atzinīga sēkšana.

Tie Jēzum Kristum pateicās,
 Kam gods un slava pienākas.

Visi pazemīgi met krustus.

Lai kritušie dus mierā tur.
 Mēs rasim brāļus citur kur.
 Gan ies jums rūpes mazumā,
 Jo daudz vēl brāļu Vācijā.

Klaudzina ar karotēm.

Lai tā kā algu saņemtu
 Jūs paklausības vaiņagu.
 Un to es saku jums, paties,
 Vai lopi tie vai cilvēki,
 No brāļu pulka neglābsies!

Piekritoša sēkšana.

Lai Jēzu Kristu slavējam,
 Kam nākas gods un teikšana,
 Un viņa miļo māti, kuru
 Par savu augsto kundzi turu.

Švitīgais Rimju hronists — "viesmākslinieks no Eiropas" klanās kā bruņinieks savai iedomātai Dāmai. Zobenbrāļi met krustus un švikā kājas, dažs krit ceļos.

5. aina

Ordeņa sēta. Vikberts — Ordeņa bruņinieks — slepus priecādamies, pārcilā dārgumus savā lādē — kausus, rotas, greznus audumus, dārgus ieročus u.tml., labi zinādams, ka bruņinieks nedrīkst neko paturēt sev. Viņu pieķer mestrs Venno un viņa parastais pavadonis kapelāns Johanness. Viņiem līdzī arī Indriķis. Mestra zobens pie Vikberta rīkles.

VENNO Citus tu māci,
 Bet pats sevi nemāci?

Teikdams — tev nebūs zagti,
 Pats tu zodz?

Ar riebumu novērsdamies no elkiem,
Tu aplaupi viņu tempļus?

JOHANNES Kā rakstīts: jūsu dēļ
Dieva vārds tiek nozaimots
Pagānu starpā...

VIKBERTS Visa pasaule vainīga Dieva priekšā.
Kungs!
Labu gribēt man dots,
Bet labu darīt ne!
Jo labo, ko es gribu,
Es nedaru.
Bet ļauno, ko es negribu,
Es daru.
Kungs!
Tādu tu mani radījis...

Vikberts izlokās no Venno tvēriena un pāriet uzbrukumā, nogalinot mestru un pēc tam arī kapelānu. Indriķim izdodas izvairīties.

Ordeņa brāļi, dzirdējuši troksni, atsteidzas un sagūsta Vikbertu. Viņš tiek vilkts uz rata.

VIKBERTS Man ir lielas skumjas
Un nepārtrauktas sāpes sirdī.

Man ir lielas skumjas
Un nepārtrauktas sāpes sirdī.

Man ir lielas skumjas
Un nepārtrauktas sāpes sirdī.

Man ir lielas skumjas
Un nepārtrauktas sāpes sirdī...

Atkārtoti vienu un to pašu, līdz, ratam griežoties, izlaiž dzīvību. Šie Bībeles vārdi izsaka būtiskāko tā laika novērtējumu no šodienas raugoties.

INDRIĶIS Man ir lielas skumjas
Un nepārtrauktas sāpes sirdī.

VISI, KORIS Man ir lielas skumjas
Un nepārtrauktas sāpes sirdī.

Satumsums.

6. aina

INDRIĶIS Ai, Dieva Māte,
Žēligā un labā,
Ņem manu sirdi
Un pie sevis glabā.

Slēp manu sirdi
Savu svārku krokās.
To turi savās
Siltās, mīļās rokās.

Jo mana sirds — tā ir tik smaga.
Es nespēju...
Man sirdi nevajaga...
Šai dzīvē sirds
Ir tikai akmens kaklā.
Ar to no bēdu jūras
Nevar izpeldēt.

Ai, Dieva Māte,
Palīdzēt man zini.
Ņem manu sirdi
Un to nobēdzini.

Pie sevis tīru
Drošībā to turi.
No manis prom aiz
Trejdeviņām jūrām.

Jo mana sirds — tā ir tik smaga.
Es nespēju...
Man sirdi nevajaga.
Šai dzīvē sirds
Ir tikai akmens kaklā.
Ar to no bēdu jūras
Nevar izpeldēt.

Tas nebūs ilgi,
Jaunava tu Svētā.
Tik vienu mūžu
Ļaužu dzīvē lētā.

Tik vienu mūžu...
Maigā, tu, kā zīds...
Es sāpes jūtu...
— Lūgums noraidīts?!

Bet mana sirds — tā ir tik smaga.
Es nespēju.
Man sirdi nevajaga.
Šai dzīvē sirds
Ir tikai akmens kaklā.
Ar to no bēdu jūras
Nevar izpeldēt.

7. aina

Jersika. Bagātākā pilsēta pie Daugavas. Tai ir galvenā loma kā starpnieci tirdzniecībā starp Rietumiem un Austrumiem. Augsti attīstīta amatniecība — podniecība, bronzas apstrāde, metāla kausēšana u.c. Kristietība šeit pastāv jau kopš 11. gs. pareizticīgās (grieķu katoļu) baznīcas izpausmē. Visvaldis ir Jersikas valsts karalis. (Viņš pārvalda letu novadus — Jersiku, Cevaini, Autini, Ludzu, Dignāju). Visvaldim ir labas attiecības ar Polockas kņazu Vladimīru, kā arī ar leišiem. Viņš apprecējis leišu kunigaikša Dangerūta meitu (sauksim viņu par Rūtu), tādējādi nodrošinot savu valsti gan no Austrumiem, gan Dienvidiem. No Alberta viedokļa savukārt Jersika ir galvenais šķērslis Daugavas tirdzniecības ceļa pilnīgai pārvaldīšanai.

Visvaldis. Rūta. Jurģis — pareizticīgo priesteris. Grezna telpa pili. Ikonas, dārgi trauki. Rokrakstu ruļļi (atcerēsimies, ka Maskavā glabājas tā sauktais "Jersikas Evanģēlijs") u.c.

Lūgšana *Тебя, Владычица, прошу, Тебя умоляю, милосердную и чело́вколюбивую Матерь...*

RŪTA Ai, Visvaldi, mans dārgais vīrs,
Sirds mieru neatrod.

VISVALDIS Esi mierīga, miļā.
Pretī ticības brāļiem
Mūžam nestāsies kristiešu biskaps.

Tālu redzami ir
Mūsu baznīcu zeltītie krusti.
Tālu dzirdami ir
Mūsu baznīcu skanīgie zvani.

RŪTA Pārāk slaveni ir
Mūsu sudrabs un zelts, mūsu purpurs.
Pārāk slavena ir
Mūsu Jersika — Krievzemes vārti.

Lūgšana ...*милосердаго и челоуъколюбиваго Бога...*

RŪTA Ai, Visvaldi, ko ausis dzird,
Sirds mana nesadzird.

VISVALDIS Esi mierīga, mīļā.
Lūk, kur Dievmāte skatās.
Kur gan liktu tad kristieši acis?

Pretī Dievmāte stāv.
Kā lai celtos te kristiešu zobens?
Pretī Dievmāte stāv,
Rokām maigajām apskaujot Dēlu.

RŪTA Pārāk slaveni ir
Mūsu sudrabs un zelts, mūsu purpurs.
Pārāk slavena ir
Mūsu Jersika — Krievzemes vārti.

VISVALDIS, RŪTA Pretī Dievmāte stāv.
Kā lai celtos te kristiešu zobens?
Pretī Dievmāte stāv,
Rokām maigajām apskaujot Dēlu.

VISVALDIS Esi mierīga, mīļā.

RŪTA Esmu mierīga, mīļais.

Tiek iedegta eļļas lampiņa pie Dievmātes svētbildes, Rūta un Visvaldis lūdzas pareiztīcīgo priesteru pavadībā.

Lūgšana ...*и в сей часть защиту меня,
если когда, то теперь наиболее нуждающегося въ
Твоемъ
покровъ и въ Твоей помощи...*

8. aina

Pēkšņs vācu krustnešu iebrukums. Ugunsblāzma no aizdedzinātās pils. Visvaldis tiek savaņģots, taču bez nolūka saņemt gūstā. Šāds nolūks attiecas uz Jersikas karalieni. Sagūsta arī priesteri. Tiek noņemtas svētbildes, izpostīts altāris, izlaupīts viss vērtīgais. Ugunsgrēka apspidētam, Visvaldim bezpalīdzīgi jānoraugās laupīšanā, degšanā, sargu nogalināšanā, sievas aizvešanā.

VISVALDIS *noraugoties degošajā pilsētā.*
Ai, Jersika, Jersika, piedod!

Ai, Jersika, Jersika, piedod!
Ka nepasargāju, piedod!
Ka nenoturēju, piedod!
Ka ienaidnieku neatminēju, piedod!
Ka biju lētticīgs, piedod!
Ka biju paļāvīgs, piedod!

Dievs, valdi savus kalpus! Valdi!

Ai, Jersika, miļotā pilsēta!
Ai, manu tēvu mantojums!
Ai, negaidītais manas tautas gals!
Vai man!
Jo es dzimis, lai redzētu to.

Ai, Jersika, Jersika, piedod!
Ai, Jersika, Jersika, piedod!
Ka nepasargāju, piedod!
Ka nenoturēju, piedod!
Ka ienaidnieku neatminēju, piedod!
Ka biju lētticīgs, piedod!
Ka biju paļāvīgs, piedod!

Dievs, valdi savus kalpus! Valdi!

Kad akcija galā, Visvaldis tiek atbrīvots. Viņam nomet pie kājām pergamenta rulli ar bīskapa Alberta zīmogu. Visvaldis to pacel, pārlauž zīmogu un lasa, ugunsgrēka blāzmas ieskaits.

9. aina

Sv. Pētera baznīcas laukums Rīgā. Svinīgā ceremonijā piedalās bīskaps Alberts, Doma kapitula kungi, Teoderihs, Ordeņa mestrs Folkvīns ar saviem ordeņa brāļiem, tirgotāji, Rīgas namnieki, Indriķis, Visvaldis, Rūta.

ALBERTS Gods lai Tēvam un Dēlam
un Svētajam Garam, kā tas no iesākuma bijis un
tā tagad un vienmēr, un mūžīgi mūžam...
Lielās un nedalāmās Trīsvienības vārdā...

VISI Āmen.

ALBERTS Slavēsim Dievu, ka Visvaldis, Jersikas ķēniņš,
Rakstu liecībā apstiprinot,

Pieņem šos miera noteikumus...
 Uzsakot visus leišu draudzības līgumus,
 Solidams atklāt it visus
 Pagānu jaunus nodomus...
 Arņemas...
 Nodot savu Jersikas valsti...
 Kas viņam pieder par dzimtu...
 Par mūžīgu dāvanu...
 Svētās Marijas baznīcai...

VISI *Dei mater, regina coeli...*

ALBERTS Lai no mūsu rokām to saņemtu atpakaļ
 Jau kā uzticīgs vasalis...

*Pieci bruņinieki tur piecus Jersikas novadu karogus, divi no tiem no-
 šķiras.*

Izņemot Autīni un Cesvaini...
 Slavēsim Dievu, ka Visvaldis, Jersikas ķēniņš,
 Savu ķēniņieni
 Žēlīgi saņem no mūsu rokām...
 Līdz ar gūstekņiem visiem...

*Uzved gūstekņus un Rūtu. Visvalža pazemojums kļūst vēl smagāks,
 jo viņa laudis redz savu karali uz ceļiem. Visvaldis krit ceļos bīskapa
 priekšā un ar lūdzeņa žestu sniedz viņam preti saliktās rokas, kuras
 bīskaps saņem savējās (formāls vasaļa zemošanās akts).*

Ka viņš priedzējas līdz ar mums...
 Āmen.

Satumsums.

10. aina

Ordenim, kā zināms, pienācās trešā daļa no visām iegūtajām zemēm. Jersikas valsts tika sadalīta lozējot. Bīskaps Alberts un mestrs Folkvīns velk lozes, ko rokās tur Indriķis. Spēlē Rīmju hronists.

ALBERTS *izvelk lozi.*
 Asote!

FOLKVĪNS *izvelk lozi.*
 Nigaste!

ALBERTS *izvelk lozi.*
 Lepene!

FOLKVĪNS *izvelk lozi.*
Cesvaine!

ALBERTS *izvelk lozi.*
Autīne!

FOLKVĪNS *izvelk lozi.*
Zerdene!

ALBERTS *izvelk lozi.*
Un visbeidzot — Alene!

FOLKVĪNS Bet vēl trīs ciemus parādā
Ir bīskaps ordenim!
Man vēl trīs ciemi pienākas!

ALBERTS Ha! Ha! Ha! Šķelmi, Folkvīn,
Tas nekas.

Folkvīns sanīknojas, bīskaps piekāpjas.

Lai tiek tev Alene!

Folkvīns neliekas apmierināts.

Kad ne, tad ne.

FOLKVĪNS Lai būtu Alene.

Sit viens otram saujā apmierināti.

11. aina

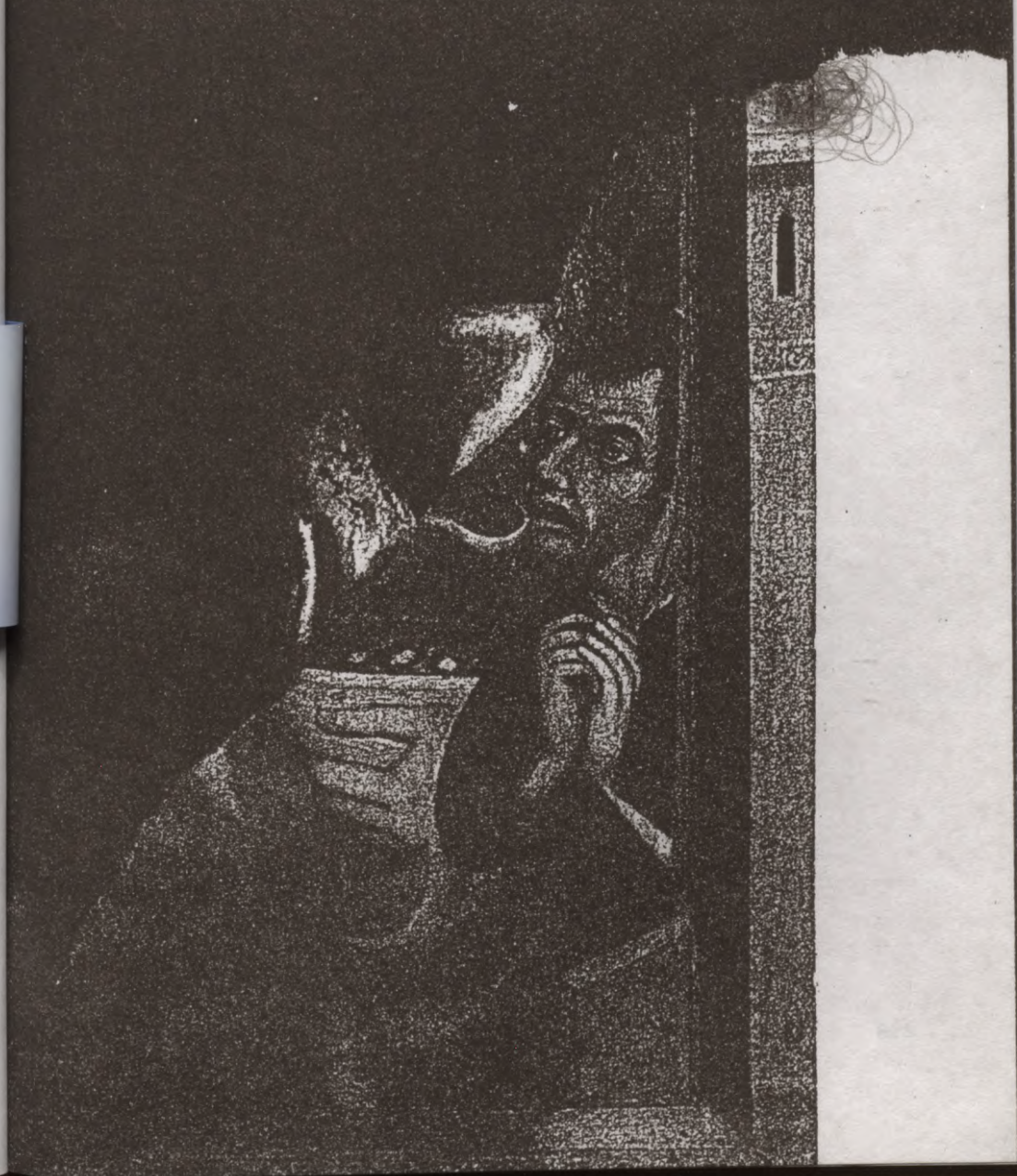
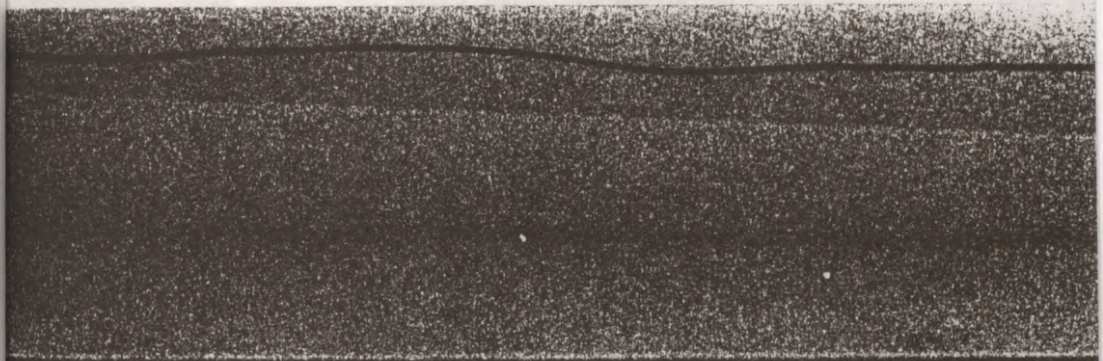
KORIS *lūgšana.*

Сердце мое болит, страждет душа моя и внутренности мои раздираются! Где взять мнѣ слезь, где взять сокрушенія и воздыханіи, чтобы достойно оплакать осиротѣніе наше и оскудѣніе святости среди насъ?

VISVALDIS Velti jūs dalāt letgaļu zemi,
Itin kā būtu tā nokauts tejš.
Draugs mans no Krievzemes palīgā nāks —
Draugs mans Vladimirs, Polockas kņазs.

Владимир! Провославный мой друг!

Владимир! Провославный мой друг!

Nāks man palīgā brīvību atgūt.
Nāks man palīgā brīvību atgūt.

Velti jūs dalāt letgaļu zemi,
Itin kā būtu tā nokauts teļš.
Draugs mans no Krievzemes palīgā nāks.
Draugs mans, Vladimirs, Polockas kņazs.

*Владимир! Провославный мой друг!
Владимир! Провославный мой друг!*

Nāks man palīgā brīvību atgūt.
Nāks man palīgā brīvību atgūt.

Velti jūs dalāt letgaļu zemi,
Itin kā būtu tā nokauts teļš.

Velti jūs dalāt letgaļu zemi,
Itin kā būtu tā nokauts teļš.

Владимир! Провославный мой друг!

12. aina

1210. g. Līguma par mūžīgu mieru starp Polockas kņazu Vladimiru un bīskapu Albertu parakstīšana. Kņazs Vladimirs ar pavadoņiem — pareizticīgo priesteriem, kareivjiem un krievu tirgoņiem. Alberts ar svitu — bruņiniekiem, garīdzniekiem un tirgoņiem. Indriķis, kā vienmēr, klāt. Pie gara galda ar līgumiem priekšā sēž Vladimirs un Alberts. Parakstās, apmainās līgumiem. Sarokojas. Vai tik tas nav pirmais "Ribentropa–Molotova" pakts?

VLADIMIRS Ar šo līgumu Vladimirs, Polockas kņazs,
Bez ierunām
Atzīst bīskapa Alberta varu,
Un uz mūžīgiem laikiem
No savām tiesībām atsakās
Uz Letgales tautu un zemi,
Darot Daugavu brīvu
Krievijas — Vācijas kuģiem.

VĀCIEŠI Mēs nesam svēto ticību.
Un mīlestību, cerību.
Mēs sākam jaunu laikmetu.
Ar krustu un ar zobenu.
Mēs ņemam Gauju, Daugavu

Par mūsu kuģu lielceļu
Uz Novgorodu, Pliskavu,
Uz Polocku un Kijivu!

O, Rußland, Rußland, — *du bist unseres Ziel!*

Mēs sākam jaunu laikmetu.
Ar krustu un ar zobenu.
Mēs ņemam Gauju, Daugavu
Par mūsu kuģu lielceļu
Uz Melno jūru, Persiju.
Uz Krieviju! Uz Krieviju!

O, Rußland, Rußland, — *du bist unseres Ziel!*

VĀCIEŠI O, Rußland, Rußland, — *du bist unseres Ziel!*

KRIEVI *Европа, Европа, святая ты цель!*
Европа, Европа, святая ты цель!

Jersikas ķēniņš Visvaldis paliek nodots un sabradāts no abām pusēm.

III CĒLIENS

ZEMGAĻI

1. aina

Tērvete — Zemgales valdnieka Viestura pils—sēta. 1210. g. Vāci, nespēdami cīnīties vienlaikus tik plašā frontē (Līvzeme, Letgale, Igaunija), līdz šim likuši zemgaļus un kuršus mierā. Vēl jo vairāk — Zemgales valdnieku Viesturu un bīskapu Albertu saista miera līgums, kas līdz šim bijis abām pusēm izdevīgs. Tomēr tas bridis, kad iekarošanas plāna aktualitāte kļūst Zemgale, ir klāt. (T.s. Daugavas kreisās puses plāns.) Viesturs diplomātisku apsvērumu dēļ vairākkārt solījis kristīties (ir primsignēts), taču viņam bijis pietiekami laika, lai iegūtu pieredzi, ka Zemgales kristīšana nes sev līdzī valsts neatkarības un garīgās suverenitātes zaudēšanu. Kaimiņu valstu liktenis un izpratne par kristīšanas isto jēgu ir tie faktori, kas rada Eiropas vēstures fenomenu — 100 gadu ilgu cīņu par brīvību pret nesamērojamo pārspēku. (Zemgali militāri pakļaus tikai 1300. g., bet garīgi nepakļautie zemgaļi — ap 100 tūkstošu —, karaļa Nameja vadīti, dosies trimdā).

Viesturs savā pili ar meitu Mari.

VIESTURS Tev meitās bērns!
To negodu un kaunu!

MARE Es sevi nesu
Dzīvību jaunu.

VIESTURS Kurš bija tas,
Kurš manu meitu smēja?

MARE Ak, tētiņ, viņu,
Viņu neredzēju.

VIESTURS Kurš bija tas,
Kurš tavas acis sēja?

MARE Ak, piedod, viņu,
Viņu neredzēju.

Es nezinu, kurš bij, kas mani smēja.

Es nezinu, kurš acis cieti sēja.

Es nezinu, kurš sēklu mani sēja.

Es zinu tik, ka bērniņš būs no kara.

Tas ir gandrīz, gandrīz — no Svētā Gara.

VIESTURS Ko runā, meit!
To negodu un kaunu!

MARE Es sevī nesu
Dzīvību jaunu.

VIESTURS Tas bandubērns!
Tā ienaidnieka sēkla!

MARE Lai viņu sargā
Laima, Māra, Dēkla.

VIESTURS Kurš bija tas,
Kurš manu meitu smēja?

MARE Ak, piedod, viņu,
Viņu neredzēju.

Es nezinu, kurš bij, kas mani zaga.

Es nezinu, kam bij tā elpa smagā.

Es nezinu, kurš dzina mani vagu.

Es zinu tik, ka bērniņš būs no kara.

Tas ir gandrīz, gandrīz — no Svētā Gara.

VIESTURS Tumst prātiņš tev.
Tā ienaidnieka sēkla.

MARE Lai viņu sargā
Laima, Māra, Dēkla.

VIESTURS Tam nebūs dzimt,
Kas ieņemts ir ar varu!

MARE Vai gribi, tēvs,
Lai sevim galu daru?

VIESTURS Ak, mīļo meit,
Es nosistu to suni!

MARE Nāc, tētiņ, iededz
Tumsā skalu, guni.

Vai pati nāve dzīvību šo dāvā?
Visapkārt dūra, cirta, sita, kāva.
Es nezinu, kurš manas drēbes rāva.

Es zinu tik, ka bērniņš būs no kara.
Tas ir gandrīz, gandrīz — no Svētā Gara.

2. aina

Alberts viens. Livonija ir sadrumstalota, Rīga sadalīta, pāvesta legāts nav apmierināts ar viņa darbu, Alberts sāk apjaust, ka ir izmantots, Rīga dumpojas un domā tikai par laicīgu labumu. Ordenis ar savu rīcību diskreditē Dieva vārdu (nākotnē pāvests to ekskomunicēs, t.i., izslēgs no Svētās baznīcas, kas nozīmē augstāko nosodījumu) — tas nebūt nav viss, kas nomoka nu jau veco vīru.

ALBERTS Mans zobens atcirties.
Krusts apskrējis ar asinīm
Un žulti.
Pie Zemgales es atdūries.
Mans zobens atcirties.
Kurš klās man nāves gultu?

Es esmu viens kā Dievs.
Pret mani viss — gan Ordenis,
Gan rāte.
Pie Zemgales es apstājies.
Ne manīm līgavas,
Ne sievas man, ne mātes.

Kur ķeizars? Pāvests?
Kur ir augstais Dievs?
Kur Māras zeme,
Vienota un svēta?
Man mirt. Tev kādreiz
Jaunai dzīvei most!

Vai būt par sāli tavās rētās
Gan bija tas, ko vēlējos?

Man acu gaišums zūd.
Tas krusts vai zobens? Dzīvība
Vai nāve?
Pie Zemgales es apstājies.
Vai tumsas aplipsis,
Vai, gaismas svaidīts, stāvu?

Kur ķeizars? Pāvests?
Kur ir augstais Dievs?
Kur Māras zeme,
Vienota un svēta?
Man mirt. Tev kādreiz
Jaunai dzīvei most.

Vai būt par sāli tavās rētās
Gan bija tas, ko vēlējos...

3. aina

Rīgas pils. Ap 1220. g. Alberts redzami novecojis. Viņa godība šoreiz netiek akcentēta. Situāciju varētu raksturot kā "sponsoru dumpi". Tie ir "tirgotāju saimes" (no tās vēlāk izaugs Hanzas savienība) pārstāvji no Lībekas, Minsteres, Dortmundes, Brēmenes, Visbijas, Novgorodas, Smolenskas un Pleskavas, kā arī vietējie Rīgas tirgotāji. Abats Teoderihs neuzkrītoši, bet noteikti ir šī dumpja vadītājs.

TIRGOTĀJU KORIS Ceļš mūsu precēm
Aizvien vēl nav drošs.
Ceļš mūsu kuģiem
Aizvien vēl nav brīvs.
Un pagānu gars vēl ir dzīvs!

Mēs tevi uzturam!
Mēs tevi algojam!
Par ko mēs maksājam?
Par ko mēs maksājam?
Cik savas naudas mēs
Jau zemē metuši?
Cik savas naudas mēs
Jau vējā sējuši?
Mēs tevi uzturam!
Mēs tevi algojam!
Par ko mēs maksājam?
Par ko mēs maksājam?

ALBERTS Vai tas tavs prāts
Mans Kungs un Pavēlniek?

TIRGOTĀJU KORIS Ej, dari to, ko tevim liek!

ALBERTS Man ir viens Kungs
Un viens man Pavēlnieks...

TIRGOTĀJU KORIS Ej, dari to, ko tevim liek!

Lai skaidru valodu
Mēs šodien runājam —
Mēs tevi uzturam,
Mēs tevi algojam!
Par ko mēs maksājam?
Par ko mēs maksājam?
Cik savas naudas mēs
Jau zemē metuši!
Cik savas naudas mēs
Jau vājā sējuši?
Lai skaidru valodu
Mēs šodien runājam —
Par ko mēs maksājam,
Par ko mēs maksājam?

Ceļš mūsu precēm
Aizvien vēl nav drošs.
Ceļš mūsu kuģiem
Aizvien vēl nav brīvs,
Jo pagānu gars vēl ir dzīvs!

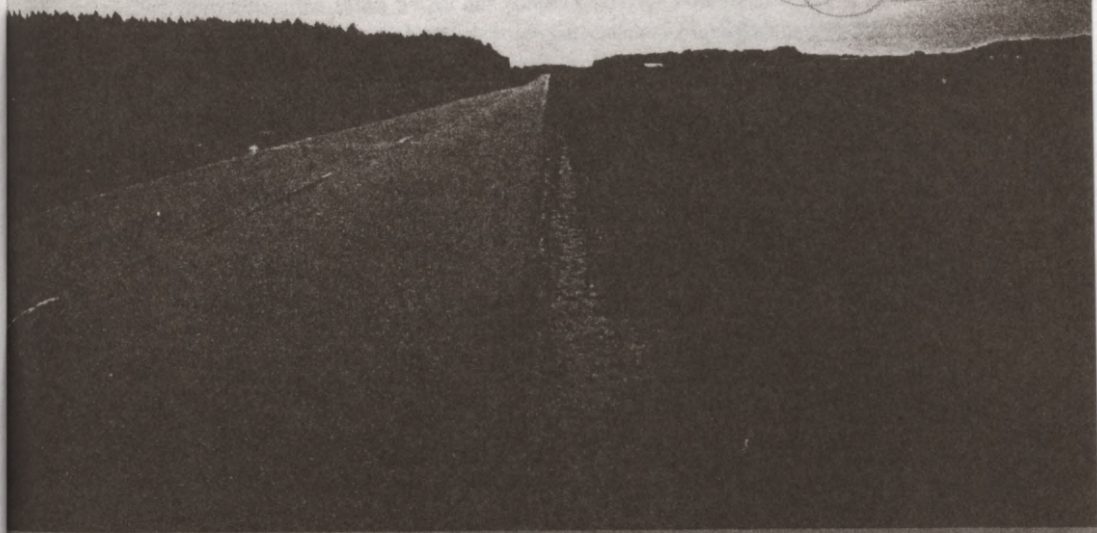
ALBERTS Vai tas tavs prāts,
Mans Kungs un Pavēlniek?

TIRGOTĀJU KORIS Ej, dari to, ko tevim liek!

ALBERTS vājā protestā.
Man ir viens Kungs
Un viens mans Pavēlnieks.

TIRGOTĀJU KORIS Ej, dari to, ko tevim liek!

Satumsums.

[Faint, illegible handwritten text or scribbles]

4. aina

Ap 1229. gadu kara apmetne Zemgalē. Jau desmit gadus norit nepārtrauktas cīņas par Zemgali. Viesturs ievainots, noguris, vecs. Namejs — jauns karavadonis, ko Viesturs izvēlas par savu pēcnieku.

VIESTURS Namej, Namej, drīz nāve
Mani kā ligava skaus.
Namej, šis bija mans gredzens.
Namej, tas tagad ir tavs.

Namej, vēl mūsu tautu
Ugunīm deldēs un kaus.
Namej, šis bija mans gredzens.
Namej, tas tagad ir tavs.

Namej, cīņa nav galā —
Namej, nav biķeris sauss.
Brīvība bija mans gredzens.
Namej, tas tagad ir tavs.

Namej, netērē vārdus.
Vārdos jau atbildes nav.
Atbilde būs — pirkstā gredzens.
Namej, tas tagad ir tavs.

Namejs uzvelk pirkstā Viestura gredzenu.

NAMEJS Viestur, reiz mani pašu
Mūžības atvarā raus.
Došu to tālāk un teikšu —
Nameja gredzens nu tavs.

ABI Tad nu netērē vārdus.
Vārdos jau atbildes nav.
Atbilde būs — pirkstā gredzens.
Tagad tas gredzens ir tavs.

5. aina

Rīgai strauji augot, vācu un livu Rīgas teritorijas ir saplūdušas, gan ārzemniekiem uzpērkot livu zemes, gan pašiem liviem nostājoties vienā stāvoklī ar vāciešiem turīguma un tiesību ziņā. Notiek pastāvīgo iedzīvotāju saplūšana vienā Rīgas pilsoņu saimē. Palielinās livu, letgaļu, zemgaļu ieplūšana un iesakņošanās Rīgā. Aug Rīgas pilsoņu pašapziņa, veidojas pašvaldība, kas negrib pakļauties ne biskapa, ne Ordeņa varai. Rīga tiecas būt neatkarīga. Ap 1221. gadu Rīgas pārvalde (ar tai piederošo militāro spēku) ir Rīgas pilsoņu rokās. Varu pārstāv rāte un pilsoņu kopums, no kuriem vairums sākotnēji ir livi. Rīgas pilsoņu koris ar 12 rātskungiem priekšgalā. Biskaps Alberts. Ordeņa mestrs Folkvins. Indriķis. Aina atspoguļo ne vien Alberta administratīvo, bet arī garīgo sakāvi, par ko berzē rokas abats Teoderihs.

PIRMIE DIVI RĀTSKUNGI Mēs prasām atcelt biskapa soģi! Prasām!

PILSOŅI Prasām!

OTRIE DIVI RĀTSKUNGI Mēs savu soģi vēlēsim paši!

PILSOŅI Paši!

TREŠIE DIVI RĀTSKUNGI Mēs prasām atcelt biskapa likumus! Prasām!

PILSOŅI Prasām!

CETURTIE DIVI RĀTSKUNGI Mēs savu likumus lemsim paši!

PILSOŅI Paši!

PIEKTIE DIVI RĀTSKUNGI Mēs prasām rātei pilnvaras visas!

PILSOŅI Visas!

SESTIE DIVI RĀTSKUNGI Mēs prasām visas tirgoņu tiesības!

PILSOŅI Prasām!
Prasām! Prasām! Prasām!
Prasām Rīgu sev!

Lai Rīgā valda tirdzinieks,
Vai saule, lietus, vējš vai sniegs,
Lai Rīgā valda tirdzinieks!

- ALBERTS** Ak, augstais Dievs, jel neļauj to!
- PILSOŅI** *Albertam.*
Ej baznīcā un pātaru!
Mums darijumi jākārto!
Ej baznīcā un pātaru!
- ALBERTS** Bet Rīga pieder man!
Lai paliek viss, kā bij līdz šim!
- FOLKVĪNS** Nē, Rīga pieder Ordenim!
- PILSOŅI** Nē, Rīga — Rīgas tirgonim!
- ALBERTS** Nē, Rīga pieder man!
- FOLKVĪNS** Nē, Rīga pieder Ordenim!
- PILSOŅI** Nē — Rīga — Rīgas pilsonim.
- ALBERTS** Nē, Rīga pieder man!
- INDRIĶIS** Jā, kam gan pieder tā?
Tas viens teic — Rīga...
- ALBERTS** ...pieder man!
- INDRIĶIS** Tas otrs saka...
- FOLKVĪNS** ...tā ir man!
- INDRIĶIS** Tas trešais saka...
- PILSOŅI** ...man!
- INDRIĶIS** Jā, kuram pieder tā?
- Šurp nesiet aso zobenu!
Pa daļām sacērtiet!
Lai katrs savu daļu ņem
Un prom uz mājām iet!
- Šurp nesiet aso zobenu!
To cērtiet gabalos!
Lai katrs savu daļu ņem,
Līdz Dievs tos apskaidros!

ALBERTS Ak, augstais Dievs, jel neļauj to!

PILSOŅI Albertam.
Ej baznīcā un pātaro!
Mums darijumi jākārto!
Ej baznīcā un pātaro!

Lai Rīgā valda tirgusprieks!
Lai andele no rokas iet!
Lai Rīgā valda tirdzinieks!

TEODERIHS Lai Rīgā valda tirdzinieks!

ALBERTS Bet ticība?

TEODERIHS Vien ierocis!

ALBERTS Bet krusts un zobens?

TEODERIHS Līdzeklis!

ALBERTS Vest tuvāk Dievam dvēseles?

TEODERIHS To saki tu, ne es.

ALBERTS Ko saki tu?

TEODERIHS Viss tirgus ir.

ALBERTS Vai tamdēļ moku ceļš tik garš?

TEODERIHS Vislabākais tirgus ir karš!

6. aina

Indriķis pie savas hronikas. Par spīti visam, viņa ideālisms nav izpostīts. Bargs uznāk abats Teoderihs. Viņa loma šai "spēlē" lielāka, nekā varētu domāt. Cisterciešu klostera abats Teoderihs no Daugavgrīvas klostera ir tas, kurš pāvestam slepeni sniedz ziņas par bīskapa Alberta darbību. Pāvests bieži sazinās ar Teoderihu, Albertam to nenojaušot. Pāvesta spiegs, ideoloģiskais uzraugs — tāda varētu būt viņa istā loma. Teoderihs vēro arī Indriķi un vērtē viņa uzrakstīto. Tas viņu neapmierina tik ļoti, ka Teoderihs dod triecienu Indriķim, atklājot viņa "zemo, nicināmo" izcelsmi.

TEODERIHS Tev godpilns uzdevums ir dots.
Bez nopelniem tu apbalvots.

Bet redzu — tu to nepelni —
Ar to, kā mūs te apraksti.

Par maz te teikts, cik dvēsju glābts.
Par maz, cik Kungs Tas godināts.
Un Augustīna mācība —
Bez vajadzīgā uzsvara!

Šais rindās asinis tik plūst.
Šais vārdos zobeni tik lūst.
Vai jūti līdzī pagāniem?
Tā tas var būt, jo tu — no tiem!

Vai jūti līdzī pagāniem?
Tā tas var būt, jo tu — no tiem!

Tu Romā tikai audzināts.
Tev slikta asins prātu māc!
Tu jūti līdzī pagāniem!
Vai brīnums kāds, jo tu — no tiem!

Tu jūti līdzī pagāniem!
Vai brīnums kāds, jo tu — no tiem!

Šo pergamentu uguns rīs,
Vai tava roka — pārrakstīs!
Ja ne, es kļūdu izpirkšu
Ar tavu ģeķa dzīvību!

Šo nakti es tev varu dot,
Mums nevēlamo labojot.
Kad vedīšu to pāvestam.
Lai viss ir kārtībā līdz tam!

Teoderihs pamet Indriķi vienu. Grūti pateikt, kas viņu sagrauj vairāk — godīgā hronika, kas jāpārraksta atbilstoši norādījumiem, vai ziņa par viņa izcelsmi, kas nozīmē — "esmu pret savējiem", identitātes krīze utt.

INDRIĶIS Es Romā tikai audzināts.
Man slikta asins prātu māc.
Es jūtu līdzī pagāniem?
Vai brīnums kāds, jo es — no tiem...

Jo es no tiem... Jo es — no tiem...

Dievs, kas es esmu?
Kas es biju?

Dievs, kas es būšu —
Savējais vai svešs?

Spēj zaļot koks,
Kas pārstādīts.
Vai pārstādīts
Spēj zaļot mežs?

Dievs, kas mans tēvs?
Tas esi Tu.
Kas mana māte?
Kamdēļ sirds tā sitas?

Ir dvēsele,
Man nezinot,
No viena trauka
Lieta citā.

Dievs, kas es esmu?
Kas es biju?
Dievs, kas es būšu —
Ienaidnieks vai draugs?

Es nezinu,
Kas manī sēts.
Man jāgaida,
Kas manī augs.

Dievs, kas mans tēvs?
Tas esi Tu.

Kas mana māte?
Kamdēļ sirds tā sitas?

Ir dvēsele,
Man nezinot,
No viena trauka
Lieta citā.

Kas es būšu...

7. aina

1229./30. gads. Abi līdzgaitnieki un pretinieki — bīskaps Alberts un Zemgaļu valdnieks Viesturs mirst vienā un tajā pašā laikā. Katrs savā vidē, katrs savā skatuves pusē, katrs savā taisnībā. Indriķis.

VIESTURS Es eju nepakļauts un brīvs,
Pie tevis, Dievs, kas rudzu lauku brien.
Tu man jau pretī zelta trepes slien.
Es eju nepakļauts un brīvs!

ALBERTS Es eju nešaubīgs un drošs,
Pie tevis, Dievs, kas esi man tik viens.
Jau eņģeļi man gaiši pretī skrien.
Es eju nešaubīgs un drošs.

ABI Tu raudi, Dievs.

Rit asara pār Tavu vaigu.
Rit asara pār Tavu vaigu

VIESTURS Tik liela tā kā pasaule.

ALBERTS Tik rūgta tā kā pasaule.

VIESTURS Tik skaista tā kā pasaule.
Tik liela, rūgta, skaista, baiga.

INDRIĶIS Varbūt, ka visa pasaule
Ir asara uz Tava vaiga?

VIESTURS Tu gribi, lai es pasniedzos
Pret naidnieku, ko mana sirds tā nīst?
Kad manu brāļu svētā asins list?
Tu gribi, lai es pasniedzos?

Es nespēju.
Es nespēju.
Es nespēju.

ALBERTS Tu gribi, lai es noliecās
Pret pagānu, ko roka nokaut niez?
Pret kuru zobens asais atcirties?
Tu gribi, lai es noliecās?

Es nespēju.

Es nespēju.

Es nespēju.

ABI Tu raudi, Dievs.
Rit asara pār tavu vaigu

VIESTURS Tik liela tā kā pasaule.

ALBERTS Tik rūgta tā kā pasaule.

VIESTURS Tik skaista tā kā pasaule.
Tik liela, rūgta, skaista, baiga.

INDRIĶIS Varbūt, ka visa pasaule
Ir asara uz Tava vaiga?

Tiecoties viens pēc otra.

VIESTURS Es nespēju.

INDRIĶIS ...asara uz Tava vaiga.

ALBERTS Es nespēju.

INDRIĶIS ...asara uz Tava vaiga.

Alberts un Viesturs mirst.

8. aina

*Zemgales valdnieka Viestura meita Mare radību sēpēs. Zemgaļu ļaudis. Bērnu saņē-
mēja. Sievietes rosās ar kubliem, dvielēm, ūdeņiem, autiem.*

SIEVAS Gaidat ļaudis, gaidat ļaudis,
Tur Zemgales ķēniņš dzimst!
Tur Zemgales ķēniņš dzimst!

Veraties, Māras vārti,
Tur Zemgales ķēniņš nāk!

Tur Zemgales ķēniņš nāk!

VĪRI Tas valkās bruņu kreklu,
Tas cilās zobentiņu!

Tas cilās zobentiņu!

Tas vilks kara cepurīti,
Tas jās kara kumeliņu!

Tas jās kara kumeliņu!

Tas sargās tēvu zemi
Ar visām atmatām!

SIEVAS, VĪRI Tas sargās tēvu zemi
Ar visām atmatām!

VISI Gaidat, ļaudis, gaidat, ļaudis,
Tur Zemgales ķēniņš dzimst!

Veraties, Māras vārti,
Tur Zemgales ķēniņš nāk!

Tas tos mūsu naideniekus
Gabalosi saskaldīs!

Kaļatiesi, smagas vāles,
Trinatiesi, šķēpu gali!

Tas tos mūsu naideniekus
Kā žaģarus sacirtīs!

Tas tos mūsu naideniekus
Kā žaģarus sacirtīs!

Rosība noplok, iestājas klusums. Atskan bērna brēciens.

BĒRNU SAŅĒMĒJA Nāc, Dieviņi, lūkotiesi,
Pats savāi devumiņa!
Nāc, Māriņa, skatīties
Pati savas dāvaniņas!

Jaunajai māmiņai
Jau meitiņa sētiņā!

KORIS ar vilšanas, pārsteigumu, apjukumu.
Meitiņa?!

BĒRNU SAŅĒMĒJA Laime, Laime, māmiņai,
Jau meitiņa saulītē.

KORIS Meitiņa?!

BĒRNU SAŅĒMĒJA Ko jūs, puīši, brīnāties,
Taisat liepas šūpulīti!

Ko jūs, meitas, brīnāties,
Gādājieti vainadziņu!

Laime, laime māmiņai,
Ka meitiņa piedzīmusi.

KORIS Meitiņa?!

BĒRNU SAŅĒMĒJA Ne tās kungi karā sauca,
Ne tās kara cēlājiņas.

KORIS Meitiņa!

BĒRNU SAŅĒMĒJA Kas līdzēja ozolami?
Kur tas krita, tur palika!

Dievs līdzēja liepiņai —
Liepai auga atvasītes.

Kurš kūmās kumeļu
Papriekšu jūgs?
Tam iešu papriekšu
Auziņas bērti.

Ļaudis pamazām pārvar vilšanos, ka nav piedzimis "kara zirga jājējiņš", bet gan meitene.

VĪRI Ej, Dievs, papriekšu
Ar mīļu Māru.
Es iešu pakaļ
Ar savu pādi.

SIEVAS Celies, pādīte,
Actiņas mazgāt.
Dieviņš ienesa
Skaidrudentiņu.

VĪRI Miļā Māra ienesa
Zeltītu dvieli.

BĒRNU SAŅĒMĒJA

Neaudz, pādīte,
Manā laimē.
Manai laimei
Daudz asariņu.

Audz, audz, pādīte,
Savā laimē.
Dievs dos, Māriņa
Labu laimi.

VISI Dižu riņķi ņemat
Par istabiņu.
Dižu radu pādīte.
Galviņa reiba.

Ej, Dievis papriekšu
Ar mīļu Māru.
Es iešu pakaļ
Ar savu pādi.

9. aina

Indriķis tagad ir mācītājs kādā mazā lauku draudzē. Indriķis iegrimis lūgšanā. No skatuves dziļuma tuvojas Mare — Zemgales valdnieka meita — ar bērnu un Bērnu saņēmēja.

INDRIĶIS Kas šurpu nāk?
Tās — divas sievietes!
Tām līdzī bērns!
Vairs negribu šo spēli!

Tā viena sacīs — tas ir mans!
Tā otra sacīs — tas ir mans!
Tās abas sacīs — mans!

Jā, kurai pieder bērns?

Es negribu.
Vai es kāds Zālamans?
Tām līdzī bērns.
Jau zinu, ko tās sacīs.

Tā viena sacīs — tas ir mans!
Tā otra sacīs — tas ir mans!
Tās abas sacīs — mans!

Jā, kurai pieder bērns?

Kas šurpu nāk?
Tās divas sievietes.
Tām līdzī bērns!
Vairs negribu šo spēli!

Tā viena sacīs — tas ir mans!
Tā otra sacīs — tas ir mans!
Tās abas sacīs — mans!

Jā, kurai pieder bērns?

MARE Tas bērns ir mans,
Kurš cits vēl drīkst to teikt?
Ar varu ieņemts,
Sāpēs, mokās dzimis.

Kā zeme šī, ko tavas kājas min.
Tas bērns ir mans.
Un Dievs to zin.

INDRIĶIS Tas bērns ir tavš,
Kurš cits vēl drīkst to teikt?
Šī dzīvība tev
Dārgāka par visu.

Kā autiņos to mīlestībā tin.
Tas bērns ir tavš.
Un Dievs to zin.

MARE lūgšanā.
Ak, Miļā Māra...

INDRIĶIS Svētā Marija...

MARE Ar viņu sevi
Nākotnē es sūtu.
Ar viņu sevi
Mūžīgu es jūtu.

Ak, miļā Māra...

INDRIĶIS Svētā Marija...

MARE Ak, miļā Māra...

INDRIĶIS Svētā Marija...

MARE Tas bērns ir mans,
Kurš cits vēl drikst to teikt.
Kā mana dvēsele,
Kas mūžam necieš varu,
Lai zemi šo vien maigas kājas min.

Tas bērns ir mans,
Un Dievs to zin.

Indriķis ņem baznīcas grāmatu, kur bērnu ierakstīt.

INDRIĶIS Tu — viņa māte.
Kas ir viņa tēvs?

MARE Es zinu tik — tas bērniņš ir no kara.
Tas ir gandrīz, gandrīz — no Svētā Gara.

Indriķis met krustu, jo tas izklausās drusku pēc zaimošanas.

INDRIĶIS Tu — viņa māte.
Kas ir viņa tēvs?

MARE Es zinu tik — tas bērniņš ir no kara.
Tas ir gandrīz, gandrīz — no Svētā Gara.

INDRIĶIS Es rakstišu — tēvs — Debesis...

MARE Tad raksti — māte —
Tā ir dzimtā zeme.

INDRIĶIS Es rakstišu — tēvs — Debesis...

MARE Tad raksti — māte —
Tā ir dzimtā zeme.

INDRIĶIS Mūsu Tēvs, kas esi debesis,
Svētīts lai top Tavs vārds...

MARE Mūsu Māte zeme, lai atzīta top arī tava daļa!

BĒRNU SAŅĒMĒJA Lai nāk tava laimība, tavs balsts lai ir tavi bērni!
Ataudzē kokus, kas nocirsti, atzeli zāli, kas nomīta,
un piedod saviem pāridaritājiem, kā arī mēs piedo-
dam savējiem!

MARE Esi mums Māte, kā mums ir jau Tēvs. Svētīts lai
viņa vārds un Tava atzišana tam blakus. Gan Tēvu,
gan Māti grib cilvēka bērns.

*Lūgšanu laikā kā miglas tēli, kā veļi vai varbūt kā mūsdienu cilvēki pulcējas izrādes
dalībnieki, jukjukām, nenošķiroties svešos un savējos.*

MARE, INDRIĶIS Gan tēvu, gan māti grib cilvēka bērns.

KORIS Gan tēvu, gan māti grib cilvēka bērns.

INDRIĶIS Āmen.

SATURS

Pilna Māras istabiņa	5
Tiesa	83
Dzīvais ūdens	149
Lāčplēsis	201
Eža kažociņš	233
Meža gulbji	285
Kaupēn, mans miļais!	337
Margarēta	393
Indriķa Hronika	455

Izdevējs — SIA «J.L.V.», Dzīrnavu ielā 73–10, Rīgā LV 1011.

Iespiests un iesiets a/s «Paraugtipogrāfija»,

Puškina ielā 12, Rīgā LV 1050.

INDEX

THE FIRST PART	1
THE SECOND PART	10
THE THIRD PART	20
THE FOURTH PART	30
THE FIFTH PART	40
THE SIXTH PART	50
THE SEVENTH PART	60
THE EIGHTH PART	70
THE NINTH PART	80
THE TENTH PART	90

LATVIJAS NACIŅONĀLA BIBLIOTEKA

0301025425

ISBN 9984-05-386-5

9 789984 053868

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS**

5.20

2001-5
L 59